John Crawford,

M.D.

ANTONII DE HAEN,

ONSILIARII AVL. ET MED. PRACT. IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA VNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII

PARS QUARTA RATIONIS MEDENDI IN NOSOCOMIO PRACTICO;

QVOD IN GRATIAM ET EMOLUMENTVM MEDICINAE STVDIOSORVM CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AVGVSTISSIMA ROMANORVM IMPERATRIX,

HVNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

VINDOBONAE,

TYPIS, JOANNIS - THOMÆ TRATTNER, CAES. REG. APOST. MAIEST. AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOPOLÆ.

M. DCC. LIX.

Crawford

SACRAE CAESAREAE, REGIAE, APOSTOLICAE,
MAJESTATI,
AVGVSTISSIMAE ROMANORUM
IMPERATRICI,
HVNGARIAE, BOHEMIAE, DALMATIAE,
CROATIAE, SCLAVONIAE, &c. &c.
REGINAE,
ARCHIDVCI AVSTRIAE, &c. &c.
MARIAE THERESIAE,
DOMINAE
SVAE CLEMENTISSIMAE,
ANTONIUS DE HAEN.

En jam quartum Tomum annui laboris ad MAIESTATIS TUÆ *pedes devolutus, humillime depono. Ob-*

ſervata continet numeroſa, quæ partim Noſocomium TUUM, *partim Urbs Regia* TUA, *partim denique finitimæ* TUAE *urbes, ac regiones, ſuppeditarunt: obſervata eum unice in finem collecta, ut calamitatibus ſubditorum* TUORUM *tum averruncandis, tum mulcendis, tum denique auferendis, inſervirent. Eo enim, ut ſane debuit, omnis diurna mea, omnis nocturna tetendit vigilantia. At neque*

hic

hic metam fixi laboribus. Quantum enim legendo aſſequi poteram, quidquid celebres per Europam Eruditorum Societates variæ, quidquid ſolertes in Arte Viri, quidquid demum privatum Literarum Commercium, ſive inſolitum, ſive plane novum, ad miſerias humanas mitigandas auferendasque evulgarant, id omne ad experimentum in Noſocomio revocatum eſt; ut nimirum Populi tui ſalus, commiſſa

nobis

nobis, eo cuncto gauderet auxilio, quo & alias terrarum Gentes gaudere intellexeram. Necdum tamen omni debito satisfactum. Vetus Adagium fert Amicorum omnia communia esse: porro universæ Telluris incolas amicos nostros, nostros proximos, reputamus; eorum ergo in gratiam publicæ lucis ea facere tenebar, quæ nobis recenter detecta, alicubi forte adhuc ignorarentur. Hisce, AUGUSTISSIMA IMPE-

RA-

RATRIX, *si quo sereno vultu præcedentibus conatibus meis annuere solebas, etiam num annuas, erit quod exsultem vehementer, quod gratissimo recorder animo, quod ad cursum sequentem alacrius absolvendum me potenter exstimulet.*

Dabam 31. Octobris
1759.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT I.

De Febribus Malignis Dictis. Pag. 1.

CAPUT II.

De Aneurysmate. Pag. 8.

CAPUT III.

De Tympanitide, & Hydrope Cystico varia. Pag. 58.

CAPUT IV.

De Coxario Morbo. Pag. 125.

CAPUT V.

De Apoplexia, & Nervorum morbis. Pag. 162.

CAPUT VI.

De Sanguine & calore humano. Pag. 200.

CAPUT VII.

De Singulari quorundam Medicamentorum virtute. Pag. 223.

CAPUT VIII.

De Viribus Electrinis. Pag. 240.

CA-

CAPUT I.

DE FEBRIBUS MALIGNIS DICTIS.

§. I. *Malignitatem de morbi cujusquam acuti essentia non esse, sed modo accidens quoddam, probatur exemplo variolarum.* §. II. *Cortice Peruviano plurimo qui olim a morbo maligno curati, valent pulcre omnes.* §. III. *Exempla duarum fæminarum, quarum alteram Cortex servavit uberrima cum Petechiarum expulsione; alteram, cum earundem præmatura retropulsione.* §. IV. *Cortex serius datus, malignitatem non curat.*

§. I. Quæ anno proxime elapso adeo fuse de Febribus, quas malignas vocant, differui, ea præsens annus confirmavit abunde; tum quantum ad ge-

 nium

nium earum adtinet, tum quantum ad curam.

Quippe *Tom.* 3. *cap.* 1. frequentia obſervationum ſuffultus, concluſi Malignitatem haud eſſe, quod in ſcholis medicis ita vocant, de eſſentia Morbi, ſed quoddam potius Accidens; quod nimirum alienis illum ſtiparet ſymptomatibus, quod Artis potentiæ illum ſubtraheret. Id, niſi me animus fallit, manifeſtum eſt. Variolas v. g. deſcripturi Autores, haud ſolent ab illis, malignas quas appellitant, exemplar, normamve, deſumere, ſed a communi illarum genere. Quo facto, primo eam addere ſpeciem conſuevere, qua, licet genuinâ, qui laborant, tamen vix lectum petant, non ægrotent fere, & præter manifeſtam papularum expulſionem, maturationem, exſiccationem, aliud fere morbi hujus ſignum non habeant. Secundo peſſimum iſtud genus adjiciunt, quod ſymptomatum numero, ac ſævitie; quodque pertinaci adverſus omnem

Ar-

Artis operam reſiſtentia, ita ſua malignitate ab illa prædefinita communi ſpecie abludit, quam benigniſſimum illud bonitate, ac lenitate ſua, ab eadem differebat. Ut itaque & dicta illa Malignitas æque parum in vera idea, ac definitione Variolarum includatur, quam miranda illa Mitiſſimarum Benignitas.

Quod ſi ita cum Variolis eſt, eo magis id cum Petechiis, cum albis, rubriſque Miliaribus, ſe ſic habebit. Examine ritè inſtituto, Efflorefcentiæ hæ binæ 1mo ut morbi primarii producuntur: id vero rarius, & ad certas potiſſimum Epidemias duntaxat. 2do ut Acutorum Criſes: quod etiam raro admodum; nec niſi Regiminis errore frequentius. 3^{tio} ut ἐπιγενομενοὶ plerisque morbis acutis, puerperio; quæ duo poſteriora de Variolis affirmari nunquam poſſunt. Porro quæ tria hic dixi, audacter aſſevero, cum ſexto jam anno huic Noſocomio præpoſitus, innumeros

acutos morbos hic jam demonſtraverim, tractaverim, & ter modo quaterve primarium invenerim, ſemelque modo epigenomenon. Quotiescunque vero morbum hunc primarium in Urbe, ſuburbiisque, inveni, Epidemico id tempore fuit, niſi ſemel forte iterumque ſporadice. Cæterum vero, experientia multiplici fretus, repeto id, quod *Tom.* 1. *&* 3. *Rat. Med.* ſat ſuperque, ni fallor, evici, Morbos hosce a malo potiſſimum regimine proficiſci, & hinc Germanis, Hungaris, Bohemis, Sclavis, Styris &c. tanta frequentia ac malignitate infames eſſe.

§. II. Ad relatas *Tom.* 3. *cap.* 1. curationes, id modo addendum habeo, quod omnes illi, quos Cortice Peruviano abundantiſſimo uſos ibidem enarravi, hucuſque perbelle, cujuscumque demum temperamenti ſint, valeant; & quibus mobilior Nervus imbellem olim valetudinem conciliaſſet, jam longe valentiore ſanitate fruantur.

§ III.

§. III. Pulcras hoc anno hujus morbi curas vidi. 30. annorum fæminæ, petechiis adeo ſcatenti, ut Medici alii mecum teſtarentur repletiorem iis ſe neminem vidiſſe, jamque maligne ab ipſo principio decumbenti; conſueta methodo Corticem dedimus, corticis uſum a curato morbo dudum protraximus. Læti contemplabamur poſtquam aliquot diebus eo remedio uſa eſſet, vires increſcentes, ægramque cum abundantiſſima efflorefcentia vix ægrotantem, & firma valetudine brevi potitam.

Contra vero æque fortunatum exemplum, cum retroceſſione petechiarum, Juvencula dedit, quæ ſex ſeptimanarum ſpatio febrium inſultu vago, univerſaque artuum laſſitudine, ſuum inter famulatum vexata, febrim deinde continuam putridam, (incertum quot diebus, octo tamen ad minimum) perpeſſa, ad nos adferebatur, multa jam ſcatens Petechia. Poſtridie iisdem repleta omnino fuit. Eo uſque nec

vires, nec pulſus, nec febris, nec pravum quodquam ſymptoma, ullam faciebant Malignitatis ſuſpicionem. At vero poſt meridiem, en maligna quæque ſymptomata, cum introcurſu macularum, turmatim acceſſerunt. Cortex igitur ilico datus, admota Veſicantia, Paregorica per vices ſunt porrecta. Hinc ſequenti quidem die paucus Macularum reditus, copioſior poſt meridiem, tertio autem die vix ullus; niſi quod eorum loco decem forte Miliaria alba in jugo colloque comparerent. Interim quæ paucæ ſuperfuerant petechiæ lateſcebant; quæ pauca Miliaria comparuerant, mox opaca fiebant, quarto die evanida. Vomitus eodem tempore primo æruginoſus, deinde frequenter flavus, inſigni aderat levamine. Porro febris, poſtquam integro octiduo ſub tanto corticis uſu perſeveraſſet, ceſſavit, integram ſanitatem poſt ſe relinquens.

In

In penultimo exemplo corticis ſub uſu confertiſſimæ, quæ præextiterant, petechiæ, adhuc augebantur, & extantibus hiſce ſanitatem jam afferri cortice lætabamur; id quod in his morbis ſolenne eſſe *Tom.* 3. *cap.* 1. pluribus exemplis demonſtraveram. Ultimum exemplum omnium primum eſt, quod obſervavi, Petechiarum introverſarum, nec Cortice, nec Opio, redeuntium, Miliariumque numero tam paucorum, & quarto jam die evanidorum. Æque tamen & cita, & integra, huic, quam illis, ſalus rediit. Nunquid introverſus humor vi corticis ad ſyſtema cæliacum determinatus, & ſic vomitu eliminatus fuerit? Credibile.

§. IV. Quamvis porro hæc Methodus tum mihi feliciſſime cedere ſoleat, aliiſque in Noſocomiis impenſe laudetur; eſt tamen quod ſero adhibita mortem non averruncet. Puella 17. annorum, cujus hiſtoria *capite de ſanguine* habebitur, primis decem ægri-

tudinis diebus penitus neglecta, ad nos adfertur, Petechiis in pectore plena. Consueta quidem Methodo Petechiæ pulcre per sex integros dies perstitere, attamen febris continua remittens, eaque valida, die decimo ab ingressu ejus in Nosocomium, sustulit illam. Quippe inertiores Corticis vires, quam ut humores, jam intime hac malignitate penetratos, & infectos, repurgare emendareque possit.

CAPUT II.

DE ANEURYSMATE.

§. I. Cum nullus fere locus humano in corpore sit, qui Aneurysmati, interna de causa genito, sedem non præbeat, loca præcipua enarrantur. §. II. Varia circa Aneurysma: unicum existens duplex potest apparere; intus sæpe osseum est; loco potest mutari; est simplex ejus, & multiplex saccus. §. III. Anatome Aneurysmatis cordis. §. IV. Solutio problematum, α Cur unum Aneurysma simplicem modo tunicam, eamque tenuem, habeat? aliud crassissimam? aliud denique & pluribus, & sæpe concentricis sibi lamel-

mellis, compositam? β Cur manu frequentius examinare haud tutum? γ Cur sæpe non pulset? δ Cur locum mutet? ε Cur licet semper præsens, tamen nonnunquam absens videatur? η Quare tremit aliquando? §. V. *Curatio pallians, & curans.* §. VI. *Bini notabiles casus Aneurysmatum, quæ idiopathica haberi poterant, & modo sympathica, aut deuteropathica, erant.* §. VII. *Datur aneurysmatica totius fere corporis Diathesis.* §. VIII. *Biga Aneurysmatum a male administrata venæ sectione ortorum.* §. IX. *Aneurysmatis ejusmodi externi curatio, quandoquidem Compressione, & Interceptione perficitur, præprimis differitur de Compressione; tam ea, quæ, apertura facta, Arteriæ immediate incumbit, quam illa, quæ externe tantum, citra aperturam, adhibetur. Prior harum, usitata veteribus, postmodum neglecta, a Germanis primum, dein & a Gallis, in usum revocata est, ab ultimis præterea Fungo Agarici decorata.* §. X. *Curatio in Nosocomio, apertura loci, adplicatione Fungi, compressione externa, feliciter peracta est.* §. XI. *Tentamen curæ per solam externam compressionem.* §. XII. Fouberti *sententia circa spuriorum Aneurysmatum duplex genus.* §. XIII. *Responsum ad tria problemata.*

§. I. Cum nullus fere in corpore humano locus sit, in quo Aneu-

ryſmatis ſedes inventa non fuerit ; cum idem Aneuryſma ſub larva aliorum tumorum haud raro apparens , turpiter fallat incautos ; cumque demum præſens creditum , nihilominus aliquoties minime adfuerit : frequentia obſervationum, qua inſtructus ſum, me adigit ut de hac materie fuſius agam. Ac primum quidem dico Aneuryſma ubicumque inveniri locorum ; externa ſive cauſa, ſive interna, genitum fuerit.

1mo. In Cubito, ſeu Brachio, frequenter obſervatur a male adminiſtrata venæ ſectione.

2do. Circa Talum a cauſa interna, ut videtur, ortum, vidit, deſcripſit, *Ruiſchius* Obſ. anat. 38. „ Si ſanguis in Aneuryſ-
„ mate coagulatur, nulla percipitur pul-
„ ſatio. Hoc olim decepit Chirurgum ex-
„ pertiſſimum, ... mihi, dum viveret,
„ amicum familiarem ; qui circa talum
„ Aneuryſma, nucis juglandis magnitu-

„ dine,

„ dine, aperiebat, nesciens tamen tumo-
„ rem dictum Aneurysma esse, quia omnis
„ pulsatio deerat. Aperto tumore, & san-
„ guine coagulato expresso, tanta suborta
„ est hæmorrhagia, ut vix esset sistendo.

3tio. In genu vidit clariss. *Boerhaave* in Studioso germano, quem serio monuerat, ne unquam, quod non pulsaret, cuipiam aperiundi facultatem faceret. Fecit tamen, & periit.

4to. In Arteria Poplitæa horrendum vidi, a saltu verosimiliter natum. Crus amputandum fuit.

5to. In Art. Femorali terribile, letale, vidi in orphanotrophio Hagano, vulnere ortum.

6to. In Art. Iliaca, *Lancisius.*

7mo. In Aorta mox supra illius in Iliacas divisionem vidit *Fantonus* Tom. 3. *Sepulcr. Boneti*, pag. 556.

8vo. In Cæliaca Art. *Lancisius.* Studio omitto Aneurysma ter quater in Art. Me-

sente-

ſenterica Equi a *Ruiſchio* inventum, cum hic de humano corpore tantum diſſeritur.

9$^{no.}$ In Intercoſtali Art. exili *Ruiſchius* ter quater vidit Aneuryſma, ovi gallinacei magnitudine. Vulneri originem aliquando id debet, paſſim vero cauſis internis.

10$^{mo.}$ In Subclavia, a contuſione natum, vidit Illuſtr. Baro *van Swieten*, Com. Tom. I. pag. 228. Subclaviæ Aneuryſma homini mortem tuſſi, & hæmoptöe, conſciſcit. Anatome detexit Aneuryſma hoc Aſperæ arteriæ accreviſſe, ſpatium intercartilagineum eroſiſſe, & omnem vitalem ſanguinem hinc profudiſſe. vid. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1733.

11$^{mo.}$ In Aorta inter primas ejus diviſiones, & Cor. *ibid.* ann. 1712. Etiam illud monſtroſiſſimum *Ruiſchii* Obſ. anat. chir. n°. 38. incipiebat digitis tribus ſupra cor.

Et mox ſupra cor incipiebat *compoſitum* illud Aneuryſma, cujus hiſtoriam brevi dabo.

12mo. In curvatura Aortæ. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* an. 1707. Aneuryſma naſcitur homini in collo, poſt enormem 5. dierum vomitum, quem Agyrta, Rheumatiſmi diſcutiendi gratia, excitaverat, produxerat. *Littræus* in cadavere ejus invenit Aortam ſua in curvatura in ſaccum dilatatam, qui media ſui parte in thorace locatus, cariem oſſibus creaverat; dein alia ſui parte ſuperiora conſcendens, totum latus colli, ad uſque maxillam, expleverat. Multos polypos, & ſanguinis, tum fluidioris, tum coagulati, duas eduxit pintas. Videatur ſimile *ibidem* anno 1700. natum a ſubito flexu colli in venatu.

13^tio. In Arteria Epicrania Aneuryſma vidi ovo gallinaceo magnitudine par, Felici interceptioni interfui. Contuſione natum erat.

14to. Cæterum Aneuryſmata inventa ſunt Arteriæ temporalis, Arteriæ in Naſo externo, aliis corporis partibus, ut paſſim

inve-

inveniri poteſt in Sepulcreto *Boneti*, in Biblioth. Med. *Mangeti*, &c.

15to. Aneuryſmatica datur plurimarum eodem in corpore arteriarum Diatheſis, ut §. VII. patebit.

Unde concluſio hæc firma ſit, quod in tractandis hiſce ſumma ſit prudentia opus, cum ubique locorum exiſtentia, pathognomicis ſignis aliquando careant, facillimeque aliis cum tumoribus commiſceantur.

§. II. Atque hæc de varia ejus ſede ſufficiant; conſideranda nunc veniunt obſervata quædam de Aneuryſmate in genere; ac primo quidem obſervamus illud duplex quandoque adparere, cum tamen vere unicum ſit. Egregius *Morand*, *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1721. tumorem aneuryſmaticum detexit alteram inter tertiamque Coſtam; alium iterum tumorem ſimilem inter tertiam & quartam. At in cadavere unicum modo eſſe deprehendit, ſed a coſta tertia

intro-

intropressum, & vi sanguinis protrusum infra, supraque eandem.

Secundo, Aneurysmata inveni bis intus ossea, non quidem continuitate, sed veluti per insulas difformes. Magni *Wepferi* Aorta sic inventa est, ut Tabula vitæ ejus præfixa exhibet. Plurimi alii id ita invenerunt.

Tertio, Aneurysma loco mutari potest, ut disparuisse quis crederet, nisi revera adesse symptomata demonstrarent. En notabile Exemplum! Subtilissimus Anatomicus, præstantissimus Medicus, candidus Amicus meus, C. H. *Velsé*, egoque, anno 1753. quinquagenariam mulierem sæpius examinavimus, cui citra manifestam causam inter 2. & 3. costam, ad læva sterni, Aneurysma aderat. Id tamen integro ante mortem mense penitus delituit, ut videretur disparuisse. Symptomata tamen continuabant. In Cadavere Aneurysma inventum, quod angulum Aortæ dictum occu-

cupans, tres forte pugnos magnitudine æquaret. Tunicas habebat haud craſſas, ſed veluti lamellas albicantes, haud cohærentes inter ſeſe, ſed quaſi alias ad alias adpoſitas, quò magis internas, eo magis fuſcas. Nucleus ſacci, grumoſus ſanguis erat, ita tamen ut nonnihil ſpatii in eo pervium eſſet, quo ſanguis, corde miſſus, per Aortam deſcendentem transfluereret.

Quarto, ſunt aliquando Aneuryſmata compoſita, ut haud ita pridem publice demonſtravi. In Noſocomio dicto *Becken-hauſel*, in Viri cadavere invenerat mirum hoc ſpectaculum expertiſſimus ibidem Phyſicus *A. Störck*, vir ad illuſtrandam ſectionibus anatomicis Medicinam natus; dumque rari, utiliſque, quiddam invenerit, quo univerſum ſtudium medicum inde promoveatur, id intactum ad me mittere ſolitus. Porro Aneuryſma iſtud erat in Aorta ab ipſo corde inchoans, & ultra curvaturam pergens, oſſeis inſulis craſſioribus inſtructum.

ctum. Ubi nunc Aorta ex curvatura in rectum esset abitura, removebatur sensim a dorso, ita ut demum inde ad duos pollices latos aberraret. In causa erat saccus, ex postica parte ejusdem Aortæ descendentis enatus, orificio pollicis diametrum habente. Porro ex hoc orificio crescens saccus, habebat quatuor pollicum longitudinem, crassitiem vero binorum, explebatque accurate cavum id, quod dorsum inter Aortamque interesset. Quod vero adhuc mirabilius, inter quartam ac quintam Costas idem ille ingens saccus primo removerat, valido pulsu suo, hasce a se mutuo costas, intercostales musculos deleverat, tumque inter remotas ad sesquipollicem a se mutuo has costas transeuns, mox supra easdem explicaverat se in saccum manui integræ magnitudine parem. Neque vestigia invenire fuit musculorum dorsi secus spinam, & ultra; crassa demum substantia, eademque fungosa hunc saccum externum

demum terminabat. Ipse vero saccus, dudum ante mortem haud pulsans, cruore grumoso atro, tum intra, tum extra thoracem, totus infarctus fuit. Haud multum dissimilem casum doctissimus *Noordwyk* habet in Præfatione ad *Francisci Solani Obs. de Pulsu.*

§. III. Ut Arteriarum, & Cordis Aneurysmata dari, tum passim Scriptores Medici, tum præprimis *Lancisius*, & denique Ill. noster Præses *in Comm. Tom.* 1. ad §. 176. pluribus evicere exemplis. Addam quæ viderim ipse. Nauta, vir mediæ ætatis, levi sarcina onustus, iter unius horæ pedis confecerat, indeque perceperat Cordis palpitationes. Venæ sectio interim, lenia solventia, blanda neurotica, effecere, ut conscendere denuo, ac gubernare Navim posset. Ter quater in Anno recruduit quidem Paroxysmus, sed ad eadem auxilia iterum conticuit. Intermedio vero tempore, atque id quidem integri quadriennii

spa-

ſpatio, ab omni incommodo immunis fuit; leviſſima mali admonitione, ad majores animi corporisque motus, tantummodo percepta. At vero quinto demum anno continuarunt Inſultus. Quum igitur tribus ferme menſibus vix remiſiſſent, Exp. *Velſe*, ordinarius ægri medicus, qui ſuis in difficilioribus me, ut ego illum, amice conſulere ſolebat, ad ægrum me adduxit. Horrui ſane hominem videns, lividum, anxium; inæqualem habentem, ac tremulum, pulſum. Et ſi ipſi manus ad Præcordia, ad ſternum, ad 7. & 8. ſiniſtri lateris coſtam, præcipue vero earum ad arcus, admovebatur, percipiebamus inæqualem, tremulum, ingratumque penitus motum: exceptis ſex ultimis vitæ diebus, quibus nullus unquam pulſus obſervari potuerat.

Cadaver luſtrantes multam invenimus in cavo pectoris dextro, putremque, aquam, ac pulmonem, medio lobo excepto, totum fere purulentum; in ſiniſtro vero cavo pulmo-

nem a Corde maximo ita compressum, ut aëra ægerrime capere potuerit. Cor enim ad minimum triplo majus solito erat, mucrone quam basi latius. Omnium autem maximus sinister Ventriculus, ad mucronem amplissimus, at vero extenuatus adeo, ut levis modo membranula albescens, facile disrumpenda, ibidem superesset. Cæterum sanguis concretus, vehementerque tum polyposus, tum Cordis parietibus, columnisque, accretus, cavum hoc explebat. Cordis vero dexter Ventriculus, & binæ auriculæ, sinusque, Arteria pulmonalis, utraque Cava vena, polypos firmos longosque continebant.

§. IV. Sed ne longus sim, sufficiat hæc exempla attulisse, ut vera Aneurysmatum idea habeatur. Collectores casuum quidem, *Borellus*, *Schenckius*, *Paræus*, *Hildanus*, *Bonetus*, *Mangetus*, plurima exempla attulere; verum cum ad præcedentia jure referri queant, recensio eorum non usui, sed

oneri,

oneri, foret. Practice modo ex iis agendum est.

Ac primo quidem quæritur, cur multa Aneurysmata tenues tunicas, alia crassiores, alia denique easdem lamellatim dispositas habeant? Polyposus sanguis ejus est naturæ, ut ejusdem adplicatione tunica arteriosa adpareat longe crassior. Deinde ipsæ Arteriarum tunicæ a se mutuo discedere queunt, geruntque nonnunquam inter sese sanguinem in lamellam compactum. Tandem in degeneratione partium, ut alibi, ita & hic, novæ membranæ ex veteribus enascuntur, ejusdem fere cum naturalibus substantiæ. Vesicam felleam inveni in septem loculos membranosos divisam, quorum quisque magnum gereret Lapidem. In antiquis Herniis vidi Operatores sudantes, dum 10. 12. 20. & plures, membranas solvere deberent, priusquam verum Peritonei saccum attingerent. Ubi vero sanguis modo in sacco grumescit, vel potius

paulo tantum ſpiſſior fit, tunicam mole non auget, ſed extendit duntaxat, idque nonnunquam adeo, ut ruptura ſubſequatur letalis.

Secundò. Cur haud adeo tutum eſt Aneuryſma frequentius tractare manibus, & curatius examinare? Pluribus de cauſis. 1mo Quia eo modo reprimimus ſanguinem verſus cor, caput, &c. unde haud raro ingentes anxietates, ſuffocationes, vertigines. 2do Quia filamenta, ac fragmenta polypoſa, preſſione ad arteriæ axin ducta, impetu ſanguinis facile abripiuntur, inque vaſa minora impulſa, circuitum humorum in iiſdem intercipiunt. 3^tio Quia ſic tunicæ teneriores ſolvi queunt, letalemque hæmorrhagiam producere.

Tertio. Cur ſæpe non pulſat Aneuryſma? 1mo Quia ita ejus tunicæ incraſſari poſſunt, ut impulſi cruoris effectus exterius non percipiatur. 2do Quia tanta tunc adeſt in ejus ſinu grumoſi ſanguinis copia,

ut

ut pulſus ſuffocetur. 3^{tio} Quia ſenſim impellentis cordis vires minuuntur ; unde licet reliquis in arteriis pulſus quiſquam percipiatur, vires tamen cordis debiliores ſunt, quam ut per incraſſatas tunicas, ſanguinemve concretum, pulſum exterius percipiendum producerent. Jam ſimile quid ſuſpicatus *Paræus* erat.

Quarto. Undenam Aneuryſma ita loco mutari poſſit, ut antiqua in ſede ultra non inveniatur ? An non ubique Ligamentis enatis ad vicinas ſe partes annectat ? Aneuryſma, ita loco mutatum, internum fuit, ut pag. 15. patuit. Hinc magnum illud, ac ponderoſum, dum in parte averſa ponderis forſitan augmentum fit, eo verſus tota mole propendeat, antiquæ ſedis ligamenta elonget, eamque vacuam relinquat, oportet. Caſum hunc noviſſe juvat, ne forſan relationem manifeſti Aneuryſmatis dubiæ fidei habeamus, illud ultra non invenientes. Quanquam ſymptomatum per-

ſeverantia cum Anamneſi priore conjuncta, Aneuryſmatis præſentiam abunde demonſtret. Mutatione autem loci hoc Aneuryſma fæminæ multo moleſtius fuit, cum moles quondam foras extans, jam vero introverſa, reliqua magis premeret, angeretque vitalia. Qua ipſa de cauſa compreſſio artificioſa mortem acceleravit Canonico, de quo *Lanciſius* part. 1. Lib. 1. cap. 2. prop. 28. Quare cum eodem autore concludimus quaſcumque externas Aneuryſmatum compreſſiones fatales eſſe, niſi oſſe probe ſuſtineantur: tum quod hinc cavum internum anguſtetur, tum quod Aneuryſma interius nunc minus ſuffultum, facilius findatur.

Quinto. Quæ cauſæ, quod Aneuryſma cordis aliquo tempore Nautam vexaverit? & notabili iterum tempore non vexaverit? Cur iterum elapſo quadriennio continuo ipſi moleſtum fuerit, ac mortem tandem intulerit?

In-

Inchoans cordis debilitas, principium Aneuryſmatis illius ponens, venæ ſectione, diluentibus, paregoricis, & quiete, emendata fuit, ut jam inter vim impulſorum humorum, & contrahentis ſe cordis, æquilibrium reſtitueretur. Plethora poſt aliquot menſes elapſos renata, ſuperabat denuo debilioris cordis vires: hinc renata ſenſim Aneuryſmatis ſymptomata. Cura autem eadem æquilibratam poteſtatem reſtituens, ſymptomata abegit. Ita potuit hac cura palliante homo ille quatuor annos illos ſat commode tranſigere: *palliante*, ajo; cum cor ſemper debilius exiſtens, quam ut aliquam plethoram promoveret, proegumenam cauſam futuri Aneuryſmatis perpetuo in ſe gereret. Demonſtrabatque hanc ipſam proegumenam cauſam, levior ille morbi reditus, ad rarefactos, adeoque ſpatium ſibi amplius poſcentes, in animi ac corporis validiore motu, humores; rarefactione ceſſante denuo pacatus. Ultimis

 vero

vero tribus vitæ mensibus debilitas hæc cordis tantopere increvit, ut ultra contrahere se non valuerit, sed amplificari sese, extenuarique, vi, & pondere sanguinis, permiserit; unde vitæ perfecta est orta quies.

Quinto. Undenam tremor explorante digito perceptus, &, si aliquantum continuatur, ingratus, Aneurysmatis, præcipue ejus quod in Brachio est? Isque tamen in uno, quam in alio, major? Difficilis est problematis solutio: sed ad finem, enarratis primo aliquot practicis casibus, facilior forte patebit responsio.

§. V. Morbi atrocis nunc proponenda Cura est, eaque sive perfecta, curatoria dicta, sive pallians tantum. Ac primo quidem ea Aneurysmatis interni.

Si undique colligamus observata, & omnia unquam data remedia; si quæcumque dicta specifica; si successus bonos, tam celebratos Antiquis, quam nobis obser-

ſervatos, expendimus; clare comprehendimus cardinem rei verſari in eo totam, ut quod ſolida inter fluidaque deſideratur, æquilibrium reſtituatur. Dum id reſtituit Medicina, vel *curative* id facit, vel *palliative*. Palliative, ſi, reſtituto æquilibrio, Cor, Arteriave, debilis eſſe perſeveret, ipſumque æquilibrium reſtitutum non ſit, niſi copia imminuta humorum, ac morbus actutum redeat, dum vel copia, vel rarefactio, molem humorum iterum auget. Cura vero curatoria ſive integra fit, ſi reſtituto palliative æquilibrio, Ars noverit debilitatis ſolidis priſcum robur reſtituere, amplificatis priſtinam reddere Diametrum. Id & poſſibile eſſe, & nonnunquam præſtari, tum ratio ſuadet, tum experimentum confirmat. Facta enim ejuſmodi evacuatione, quæ æquilibrium ita reddit, ut quod olim ratione ſolidorum deficiebat, nunc potius ratione fluidorum aliquantisper deſideretur; fieri poſſe id videtur,

ut

ut ſolida, contractilitate adhuc ſua donata, in priſcam ſe formam reſtituant: præſertim ſi & copioſe, & aſſiduo, tam alimenta quam medicamenta ingerantur, quæ ſpiſſitudini polypoſæ, in dilatata parte hoſpitanti, diluendæ, apta nata ſint. Curæ feliciter peractæ jubent hæc aliquando fieri credamus. Cæterum pallians cura, ſatis abundeque fortunatam ſeipſam exiſtimaret, ſi noſſet humores & paucitate, & tranquillitate perpetuo ineptos reddere, ad tollendum æquilibrium. At vero, quandoquidem ita cum Mortalibus eſt comparatum, ut ſex rerum non naturalium uſus nequeat ſemper æque moderatus manere; hinc cum redintegrantibus paroxyſmis toties hi ægri luctantur, donec demum ſuffocati, fatis cedant.

Sed in ipſa cura magna differentia. In Noſocomio habemus, qui in antiquiore morbo, inſigni levamine gaudeant; habemus, qui in recenti vix gaudeant ullo. Ratio videtur ſuadere hos longe citius ad imme-

immedicabilem conditionem adolevisse. Dantur enim, quibus malum incredibile quantillo creverit spatio! Ipse *Lancisius*, cum examinaret cadaver Vestiarii, quem Aneurysma, a sterni contusione oriundum, intra anni spatium e vivis eripuerat, detexit Anguli Aortæ Aneurysma, Punicum malum magnitudine æquans, quod os sterni elevaverat, & carie penitus excavaverat.

Cæterum si utcumque medicabile malum est, Humorum repetitæ evacuationes, Sapones acidi, ut Tamarindus, variorum fructuum acido Saponaceorum Rob dicta, Nitrum copiosum, Cremor tartari; & quia id hominum genus spasmis admodum torqueri solet, Gummi ferulacea, & Opium; Dioeta cæterum blanda ex jure carnium tenuiore, carnibus tenerioribus, fructibus horæis, oleribus saponaceis; tum denique magna animi corporisque quies, calamitosum hunc morbum ad tempus notabile, sæpe etiam per annos, tolerabilem reddunt.

§. VI.

§. VI. Sed est alia adhuc ratio, hic necessario memoranda, cur in suscipienda horum ægrorum cura minus desperare debeamus. Quippe plures morbi hunc ipsum ita simulant, ut sæpe protopathicus esse credatur, quem vel ipsa curatio, vel cadaverum ad alias morborum causas rimandas examen, deuteropathicum duntaxat vel sympathicum esse demonstrent. Adeo quippe facile hic morbus ludit medentes. En quæ ipse expertus!

Ætatis Centurio florentis, temperiei biliosæ, illibatæ quondam sanitatis, sed a triennio ad Melancholiam ex animi ægritudine dispositus, cepit demum, anno 1757. ineunte, cordis palpitationibus vexari: quas eo tempore tamen Venæsectio, ac Purgans, brevi, & integre, sedabat. Æstate idem malum passus, eodem sanatus auxilio fuit: labente demum anno repetens illud nulli auxilio cessit. Operam navantes peritissimi Medici inanem, jure suspicantur vel

Aneu-

Aneurysma cordis, Arteriarumve majorum, vel Polypos iisdem innatos, vel & geminum hoc malum, adeoque difficulter sanabile, hic adesse.

16. Jan. 1758. in consilium vocor; quo die perbelle se habebat, sed animo corporeque adeo mobilis, ut a meo, quem anhelus expectabat, introitu, & adspectu, gravissimum mox paroxysmum pateretur. Cor percipiebamus horrende palpitans, Pulsum parvum, & admodum inæqualem, tussim cum sputo mucoso, lotium lateritio cum sedimine. Profecto teterrimi mali jam annosa diuturnitas, sedamen intermedium olim quidem habens, jam vero perennis, pessimisque stipata symptomatibus, ideam, quam præstantissimi viri de eo formaverant, omni ex parte confirmare videbatur.

Nihil enim mutare hanc ideam poterat immunitas aliquoties observata morbi, cujus causa mechanica crederetur perpetuo adesse. In Lienis, Hepatis, Ventriculi,

Cerebri, morbis, intervalla optima observamus, dum interim in cadaveribus causam mali perpetui magnam, sufficientem, eamque diuturnam detegimus. Imo in Nauta de quo antea actum, pag. 18. præsentem perpetui mali causam a morte deteximus, cum tamen causa hæc toties in vita effectibus caruisset. Nec tussis, Pulmonis affecti symptoma, huic ideæ contraria fuit, imo potius confirmabat eandem; 1mo quia in Aneurysmate circa Vitalia tussis ejusmodi frequens nobis observatur. 2do Quia ejusdem dudum meminerat in hoc morbo *Lancisius*; eamque validæ Pulmonum compressioni & irritationi, tumentibus Vitalibus oriundæ, adscripserat.

At vero cum in his decipi facile, praxisque nos doceat, Vitalia nonnunquam tam valide secundario affici, quam si primario afficerentur; cùm præterea *Boerhaave* §. 826. & seqq. Inst. Med. notasset Palpitationes cordis violentas originem spas-

mis

mis aliquando debere, vel etiam „ irrita-
„ tationi fibrarum cordis, ab acri quodam
„ ſtimulo factæ, ut in cacochymica mate-
„ rie mota „ ſententiam aliquo modo lenivimus, dubiam protulimus, abjectumque ægri animum aliquantula ſpe ereximus.

Impugnare igitur malum iis intendimus, quæ cuicumque proforent cauſæ; ſaponibus acidis, nitro, neuroticis, opio. Quibus equidem proderamus utcumque, lucida tamen intervalla diris exacerbationibus turbari ſæpe dolebamus. Quin imo ruit in pejus malum. Pulſabant haud Vitalia modo, ſed & Abdominis viſcera. Interim miramur inſolitum phænomenon. Vomitus enim violentus, qui ex natura ſua hic letaliſſimus videri debuiſſet, palpitationem ſedavit, pulſum æqualem reddidit, & tranſpirationem dudum abſentem reſtituit; non ea die duntaxat, ſed ſex integris poſtmodum ſeptimanis. Interea tamen male ipſi fuit a tuſſi violenta, ſicca, rebelli; a re-

ſpiratione laborioſa; a pulſu, citra palpitationem, inæquali, & nonnunquam, rarius licet, intermittente. Sputa tandem craſſa, flavo-viridia prodiere; a quibus tuſſis quidem mitior, ſed notabilior languor, horror, frigus extremorum, & calores nocturni, anxietateſque enormes. Tuſſi demum ceſſante mobilis materiæ ſtrepitus in pulmone exaudiebatur, perſeverabat anxietas. Kermes minerale, & quotidianum clyſma, hic proderant.

Martii 10. expectoratione ſponte ceſſante, dirus rediit, qui a 24. Januarii ſiluerat, Palpitationis paroxyſmus; quem denuo vomitus, ut olim, ſed non tam integre, ſolvit. Vehementiſſimus autem Paroxyſmus decimo ex illinc die recruduit. Epigaſtrium quoque ab aliquot retro ſeptimanis intumuerat, jam vero totus venter tumidus, tenſuſque, deprehenditur. Cataplaſma emolliens 3. Aprilis impoſitum profuit, ſucceſſitque alvus flava quidem, ſed

mul-

multo glutine, multisque duris, & ex flavo viridibus, fæcibus referta. Idem & 4. Aprilis contigit; sed eo cum eventu, ut vera jam accederet mortis imago: cordis pulsatio, virium collapsus, pulsus debilis, intermittens, atque omni modo inæqualis, frigus extremorum. 5. Aprilis Respiratio parva, inæqualis; pulsus exilis, intermittens, tremulus, facies vere Hippocratica. Dumque jam mors adstare præ foribus videbatur, alvus prodiit libera, fœtidissima, nunc nigra, nunc viridescens; idque ea nocte octies. En vero ejus stupendos effectus! Mox cessarunt quævis symptomata, vires ad horam crevere, & sanitas tam cito rediit, ut 4to Maji gratias DEO acturus, Templum adiverit, meque postera die cum suo ordinario Medico *Störck* inviserit, perfectam suam valetudinem testatus, nec a conscensu 46. graduum, quibus ad me conscenditur, vel nihilum defatigatus, aut anhelus. Mansit ipsi integra sani-

 tas,

tas, donec hyemali tempore, Milite ad bellica exercitia coaptando, in Hungaria ſeſe defatigans, ægrotaverit, perierit.

Luculentiusne exemplum haberi poteſt deuteropathici morbi, tam perfecte protopathicum æmulans? Atra bilis per vices mota varios hos paroxyſmos excitaverat. Atra bilis tota in motum ducta, mortis ad limina hominem duxit; integre tamen expulſa, corpus reliquit ſanum. Partitim mota, vomitu expulſa eſt; mota integre, alvo.

Eſt igitur exemplum ejus, quod laudato mox loco optimus *Boerhaave* de cacochymica materie mota dixerat: ſed cum deuteropathicum, vel etiam ſympathicum morbum hunc, protopathici adeo æmulum, a miris nervorum affectibus deducit, en ejus quoque manifeſtum exemplum!

Juvencula fœmina ad Noſocomium noſtrum acceſſit, multis ab annis vehementi cordis palpitatione, anhelitu, anxietate præ-

præcordiorum, tuſſique vexata frequenti; artis interea opem fruſtra eo uſque experta. Cum alvo ab octiduo careret, enema immitti jubeo, alia interim paraturus. Sed interim moritur. In cadavere publice examinato vitales partes ſanitatem illibatam adeo referebant, ut nihil illibatius. Neque quod toto corpore tam in ſolidis, quam in fluidis accuſaretis, quidquam erat; præter geminam, ſed leviuſculam, Pulmonis ad Pleuram adhæſionem, & tres lumbricos teretes in Ileo inteſtino. Porro & cum his lumbricis, & cum longe latioribus Pulmonum adhæſionibus millenos homines ſaniſſime vivere, Anatomicis compertum eſt. Ut proinde cum *Boerhaavio* §. 826. concludamus: „ Cauſa ejus plerumque eſt, „ inordinatus, & violentus ſpirituum vi„ talium in cordis villos impetus, &c.

§. VII. Porro morbi hi aneuryſmatici, eorumve ſimillimi, hic loci frequentiſſimi ſunt, multamque horum varietatem exhibent.

 Sunt

Sunt duo in Nosocomio homines qui, omnibus rite perpensis, protopathica vitalium affectione laborare videntur, quibus tamen a validiore motu nec intermittat, nec remittat, nec inæqualis sit pulsus. Alterique horum, qui 17. annos natus, ex Hortorum forte cultura hunc morbum contraxit, jamque triennem habet, vehementissima cordis adest pulsatio, ut visu, audituque, percipiatur; Præcordiorum præterea, & ad arcus potissimum 3. & 4. costæ, ardor continuus; carotidum ambarum, totum collum concutiens, pulsus; tumor colli ingens, pulsansque; pulsatio ad ambas inguinales tanta, ut tangentium digiti vi repellantur; pulsus ad malleolos tantus, ut dormientem continuo excitet, somnumve præprimis impediat; idemque ad temporales arterias observatur. Est igitur universalis fere Aneurysmatica Diathesis. Egregii *Lancisii*, aliorumque Observatio, ponens, quo diuturniora vali-

dio-

dioraque Aneurysmata sint, eo locorum remotiorum arterias debiliores & exiliores esse, in hoc juvene proinde locum non habet.

§. VIII. Atque hæc sufficiant, ut quæ circa Aneurysmata interna nos nostra observata docuissent, communicaremus. Superest modo Observationes itidem nostras circa Externa patefacere.

Notabilia exempla horum duo in Nosocomio prostabant hoc anno, ex imprudenti Venæ sectione, resiliente instrumento peracta, nata. Fœminæ ambæ erant, juvencula, & Vetula. Vocabo utrumque Aneurysma spurium. Præmonitos enim Lectores velim, me hic loci haud immorari iis, quæ Viri egregii *Freind*, *Monroo*, *Foubert*, aliique, contra communem Aneurysmatum in Spuria, ac Vera, divisionem, haud absque aliquo Rationum pondere, scripserint: sequar modo eam utriusque definitionem, quam, post *Sennertum*,

Boerhaave, Illuſtr. *Præſes*, & *Heyſterus*, adoptarint.

Aneuryſma hoc ſenſu ſpurium, homo, minime Chirurgus, fœminæ juvenculæ conciliaverat in dextri brachii arteria humeraria, mox ante ejus in Ràdiæam, & Cubitæam, diviſionem; quemadmodum in operatione patebat. Tremor modicus tangendo percipiebatur, & tumor ſenſim increſcebat. Pulſus in carpo debilis: idque ut poſtea patuit, naturaliter. Cum tumor augeſceret, operatio concludebatur; variarumque Methodorum tum præſtantia, tum periculo, rite penſitatis, Compreſſio debita cæteris prælata eſt. Arridebat equidem interceptio, quod & felix ſæpe, & Optimorum in arte gauderet ſuffragio; verum cum nonnunquam id periculi involveret, ut circulatio ſanguinis ſubjecta in parte aut multum læderetur, aut penitus deleretur; cumque e contrario artificioſa compreſſio quoad curam æque ſecura eſſet, nec hiſce tamen

tamen ſociata periculis, hanc ipſi prætulimus. Eſt porro paucis ſuper illa diſſerendum.

§. IX. Compreſſio Aneuryſmatum, quæ oſſa ſibi ſubjecta habebant, ſtipticorum ſuffulta auxilio, multo Priſcis in uſu, eviluerat; quod inanis, quod uſu caſſa, quod etiam aliquoties damnoſa eſſet inventa. Induſtria vero humana; tandem periculis edocta, & infortuniis monita, didicit hanc ipſa interceptione præſtantiorem reddere.

In commercio Literario *Norimbergenſi* anni 1732. pag. 107. & ſeqq. optimus *Hamberger*, in inclyta Academia *Jenenſi* celeberrimus, ac vere doctiſſimus Medicinæ Profeſſor, curationem Aneuryſmatis ſpurii feliciſſimam cum publico communicavit. Aneuryſma hoc ignarus omnino Chirurgus, Venam Baſilicam tundens, produxerat; pertuſæ arteriæ manifeſtiſſima cæteroqui ſigna ne advertens quidem. Cu-

ratio hæc peracta eſt primo adpoſitione comprimentis arteriam humerariam funiculi, dein ſufficiente dilatatione loci affecti, & denique adplicatione chartæ maſticatæ, liquore ſtiptico Deppelii madefactæ, ad ipſum Arteriæ vulnus: ita quidem, ut chartæ maſticatæ lamina prima minima eſſet, altera paulo major, tertia major priore, & ſic porro; donec ſufficiens laminarum altitudo haberetur, quæ circumductis faſciis apte ad vulnus appreſſa maneret: adſtringente interim pulvere totum explente vulneris cavum. Publica diſputatione Doct. *Emrich Jenæ* 1734. hanc curam propugnavit.

Vir eruditis omnibus carus C. S. *Trew*, S. C. Maj. ut & S. March. Onoldino-Brandenb. Conſiliarius & Archiater, Reip. Norimb. Phyſ. ordinarius, ſenior, Comes Palat. cæſareus, S. R. I. Nobilis, Acad. Cæſar. N. C. Director, Reg. Soc. Lond. & Berol. Scient. Socius, in Eph. N. C. vol. 8. Obſ.

Obſ. 126. ſimilem Hambergerianæ curam *Norimbergæ* anno 1747. exoptatiſſimo cum ſucceſſu intra menſis ſpatium perfecit. Anno 1748. eadem cum felicitate curam hanc repetivit, & *Eph.* N. C. vol. 10. deſcripſit. Ad aneuryſmatum vero imprudenti venæ ſectione oriundorum intellectum, & curam, egregias, atque ad ipſam Naturam expreſſas, Tabulas tres addidit, una cum nitidiſſima earum expoſitione.

Exp. Chirurgus *Foubert* Acad. Reg. Chir. Socius, dedit de Aneuryſmate Diſſertationem in Tom. II. *Actorum* ejusdem Academiæ, in eaque laudavit compreſſionem externam in recenti, parvoque Aneuryſmate: in majore autem & utcumque vetuſtiore ſuadet, ſuoque exemplo comprobat, operationem. Operationem autem hanc, ſi eſt Arteriæ truncus, mera compreſſione perficit, ut ita evitentur infortunia, quæ Ars aliquando poſt interceptionem luget; ſin autem vulnus in Ramo eſt, inter-

intercipit illum, ligatque. Haud bene capio, cur Ramum etiam compreſſione curandum non ſuſcipiat, ſi Truncum tuto noverit compreſſione curare; ſed hæc non ſunt hujus loci. Illud autem ex hac diſſertatione patet, quod Autor ſuam operationem primo Charta maſticata peractam deſcribat anno 1732. non adjungens quo præciſe anni tempore. Porro eodem anno publicæ lucis curationem ſuam fecit Cl. *Hambergerus*, quam exeunte anno 1731. perfecerat. *Foubertus* vero ſua non edidit niſi anno 1753.

Igitur compreſſio Arteriæ pertuſæ, celebrata Veteribus, feliciter peracta a *Sculteto* anno 1631. primo compreſſione trunci, tum ſpongia uſta, adſtringentiſſimo pulvere conſperſa, ad vulnus Arteriæ admota, dein conveniente ligatura firmata, & denique artificioſe excogitato inſtrumento, quod ipſum D. *Morand.* Tom. 2. *Act. Acad. Chir.* impenſe laudat, adpreſſa; Hæc, in-

inquam, compressio, deinde a Cl. *Hambergero* anno 1731. facta, & 1732. promulgata; anno 1732. a *Fouberto* primum *Parisiis* instituta quidem, at vero non nisi 21. postmodum annis cum publico communicata est. Interea temporis *Cl. Trew* bis hanc curam perfecit, longe antequam ille Acad. Paris. Tomus secundus in lucem prodiit.

In hoc porro tomo duæ eruditæ Dissertationes de Aneurysmatis curatione habentur; quarum altera laudata jam sæpius illa *Fouberti* est, altera celeberrimi in arte *Morandi*: Morandiana hæc præter alia id novum habet, quod ad *Agaricum* pertinet. Nempe postquam Chirurgus *Brossard* arcano se pollere indicasset, quo Arteriarum hæmorrhagiam quamcumque tuto sisteret, tentamen ejus & adplicatio facta est finiente anno 1750. idque in arteria brachiali gladio pertusa. Arcanum suum Chirurgus adplicuit vulneri: quo facto, simplici ligatura curabatur spatio mensis id Aneurys-

rysma. Erat autem arcanum hoc remedium *Fungus Agaricus pedis equini facie.* Ter jam sibi experimentum successisse, aliisque præterea Chirurgis, *Morandus* asserit: equidem & citra Agaricum bis sese, aliumque haud ita pridem Chirurgum, sola compressione arteriosi sanguinis impetum repressisse; Agarici tamen vires vel ideo præstantiores esse, quod compressione utcumque laxiore, Gangrænæ propterea metum nunquam faciente, curam suam perficiat.

§. X. Plures ergo claros in arte Viros imitati, curam spurii nostri Aneurysmatis Agarici applicatione, & compressione, tentavimus. Egregius chirurgiæ Doctor, curisque tum gravissimis, tum felicissimis in Austria nobilis, Dominus *Ritter*, cum aliis claris urbis chirurgis, sua præsentia, consilioque, assistebat Nosocomii Chirurgo *Leber*, qui operationem in se susceperat. Inciso cum Integumentis tumore, extravasatus humor fere omnis sponte excidit.

dit. Arteriæ vulnus, laxato inſtrumento tornatili, apparuit in eadem, ante ejusdem diviſionem, obtinere: ut profecto hîc caſus ille haberi triſtiſſimus potuiſſet, in quo, poſt conſuetam intercipiendi methodum, gangræna ſubſequeretur. Porro fuit & Arteriæ, & Aponeuroſeos muſculi bicipitis brachii, tanta cohæſio, atque coalitus, ut corpus fere unicum eſſet; ſola capſula, vaſa hic involvente, intermedia; at complanata eadem, & cum ſubjecto vaſe, impoſitaque Aponeuroſi, unita: ita quidem, ut nullo intermedio cruore, vulnus unum idemque videretur eſſe, quod penetraret utrumque; utque laxata tornatili machina, per unicum duntaxat foramen ſanguis videretur ſcaturire. Hinc, cum Aponeuroſeos perſciſſio dolorem creet, & ſuppuratione nimia deſtrui poſſit; cumque ii, quibus ſola compreſſione externa Aneuryſma curatur, cum mutua vaſis, aponeuroſeosque, concretione, brachii motum expedi-

pedité absolvant; Aponeurosin conservavimus, & communi vulneri pulverem Agarici inspersimus, Fungi ejusdem lamellas, contusione valida complanatas, desuper posuimus; eo quidem ordine, ut prima minor, altera major, tertia iterum hac major esset, sicque ad talem altitudinem ultima lamina emineret, ut idonea ligatura brachio circumducta, totus firmaretur adparatus. Ipsum vero brachium universum, ut tunc, ita toto curæ tempore, vino aqua misto fovebatur. Machina tornatilis post operationem relaxata, curam egregiam esse monstravit. Emulsio paregorica pluribus deinceps diebus data, & jus carnis dilutum cum pane, unicum nutrimentum fuit.

Tribus elapsis ab operatione diebus, incipiens vulneris ob junios calores fœtor deligationem suasit. Apparatu quamvis prudenter ablato, cecidere nihilominus omnes Agarici lamellæ, ut nudus vulneris fundus conspiceretur. Sanguinis porro nihil prodiit.

Ergo

Ergo inſtrumentum tornatile ſuſpenſa manu laxantes, dein plus, tandem integre, ne guttam quidem unicam transſudantem deprehendere potuimus. Gaudebamus ſane; cum eo alioqui animo eſſemus, ut, operatione irrita viſa, Aponeuroſin ab Arteria ſolveremus, fungumque, ac totum adparatum, nudæ adponeremus arteriæ. Quia vero res pro votis ſucceſſerat, aponeuroſin integram reliquimus. Cur ſub ipſa prima operatione eam non læſeramus, rationem ante dedimus. Confirmabatur ea noſtra intentio obſervatione *Fouberti*, qui eorum in cadaveribus, quorum aneuryſma brachii ſola externa compreſſio quondam curaverat, quoſque alii jam morbi ſuſtulerant, Aponeuroſin cum arteria coalitam invenerat. Igitur pulverem Fungi de integro inſperſimus, novas lamellas impoſuimus, & deligationem, ut antea, perfecimus. Spatio 14. dierum tota peracta cura fuit, ut modo deeſſet Epidermis, quæ

quoque intra octiduum integra comparuit. Sæpius hanc fœminam poftea vidimus, eamque nullum in movendo brachio incommodum ab adhæfione Aponeurofeos pati deprehendimus.

§. XI. Altera, de qua dixeram, mulier vetula, fpurium habuit, lìcet verum referre videretur, aneuryfma; rationem mox exponam. Huic tumor longe minor, fed tremulus motùs longe major, eique, qui locum diutius digito explorabat, perquam ingratus. Non video qui in externis Aneuryfmatibus hujus tremoris meminerint Autores. *Paræus* fufurrum, fonitumve, non tremorem, obfervavit. Tremor tamen ifte, quo blandiore digito tangebatur, eo diftinctior; quo duriore, eo confufior; fi fortiffime, nullus adparebat. Cum igitur intra 14. dies tumor vix augeretur, fimplici tantum externa ligatura hoc Aneuryfma curare annifi fumus, fubere oblongo, eoque fornicato, ad tumentem arteriam adpli-

plicito, ac proba firmato ligatura. Quod ubi cum tantillo tumoris decremento ſpatio binorum menſium proſequeremur, tremor ſenſim ceſſavit, & corpus durum, fere rotundum, extrorſum convexum, immobile, tegere videbatur arteriam in loco vulneris: unde nullam habens moleſtiam fæmina, motu debito brachium exercebat.

§. XII. Cur vero ſpurium hoc Aneuryſma vocem? Quæ origo rotundi hujus, atque immobilis, ſupra vulnus, corporis? Undenam tremulus ille motus?

Ad primum reſponſio facilis; ad alterum & tertium vix certi quidquam habeo: ut tamen veroſimile quid proferam, licebit prius ex laudata *Fouberti* Diſſertatione nonnulla proferre.

Dividit vir expertus ſpurium Aneuryſma in *primitivum*, & *conſecutivum*. Primitivum vocat id, in quo actutum ad pertuſam arteriam tumor comparet, totum ferme brachium brevi occupans, citumque propte-

rea, ne Gangræna & mors accedant, auxilium poſcens. Conſecutivum autem illud, in quo quidem nullus a principio tumor, præ valida compreſſione, qua Chirurgus, mox ab infortunata ſanguinis miſſione, locum firmaverit; deinde vero tumor pedetentim obſervatur, dum ægro, Chirurgoque, maturius ovantibus, compreſſio ſolvitur, abjiciturque, ac conſueti motus brachio exercentur. Quo demum fit ut Aneuryſma hoc ſpurium referat verum. Quo autem modo id fiat, en quî explicet.

Prima compreſſione, ut dictum, facta, jam & cutis, & adeps, & aponeuroſis, & capſula vaſa includens nervoſque, & arteria ipſa, Cicatricem communem formant; arteriæ tamen vulnus, cæteris tardius coaleſcens, rotundam aperturam ſervat, in qua hæret trumbus ſanguinis. Trumbus ille perfecte coaleſcit in unum cum arteria ſolidum, ſi adparatus ſufficiente temporis ſpatio adplicatus ſervetur; ſin minus

nus, trumbus expellitur, ſequitur tunc ſanguis ſenſim tumefaciens accretas ſuperpoſitaſque partes. Sanguis porro ille partes haſce elevans, & in determinato quodam ambitu ſolvens, parvum ac circumſcriptum refert tumorem. Eo rerum ſtatu tum pulſus, tum reprimendus digito tumor, verum Aneuryſma, ſive Arteriam minime perforatam, mentiuntur. Pulſus porro ille manifeſtus hic percipitur, quia ſanguis ex arteria per hoc foramen in formatum hoc cavum impellitur; tumorem autem digitus reprimit, quod fluidus medio in tumore cruor per arteriæ foramen repellatur. Cenſet autem autor hanc ſuam Theoriam anatome confirmari. Nactus enim óccaſiones aptas, invenit in illis quidem, qui ſine perſectione integumentorum mera ambiente compreſſione, ab aneuryſmate ejusmodi curati fuiſſent, dum aliis poſtmodum morbis periiſſent, arteriam, capſulam, & aponeuroſin, una eademque

 cica-

cicatrice coaluisse: in Operationibus vero suis, quas sæpius compressione externa haud sufficiente instituere debuerat, Sacculum detexisse se ait, pro diuturnitate mali nunc majorem, nunc minorem; qui exterius formabatur inferiore aponeuroseos faciem, intus vero variis compacti sanguinis lamellis, eo compactioribus, quo exterioribus, quique demum fluidum gerebat in medio sanguinem.

§. XIII. His ex *Fouberto* præmissis ad tria data Problemata me converto. Ad I. dico, quandoquidem ex relatis tum nostræ mulieris, tum ex pluribus apud hunc autorem historiis, arteriam totam pertusam fuisse constet; & definitio spurii aneurysmatis id supponat; videor merito id nostrum spurium vocasse, quantumvis veri naturam æmularetur. Confirmant id etiam alia *Fouberti* observata, quæ in eorum cadaveribus, qui olim ab aneurysmate perperam vero dicto curati, aliis deinde morbis

bis occubuerant, demonſtrarunt ſtigma, ſive cicatricem in Arteriæ pariete interno.

II[da]. Quæſtio erat, quænam rotundi, atque immobilis, noſtra in fœmina tumoris origo fuerit? Videtur *Foubertus* jam explicaſſe, ut reſponſum hic repetere ſit ſupervacaneum. An vero ex hujus autoris theoria, anatome confirmata, reſponſio quoque haberetur, ad ſingulare illud phænomen, quod clariſſimi viri, *Hamberger*, & *Trew*, ſuis in caſibus obſervatum notarunt, deſcripſerunt, ſed non explicuerunt? Prior in *Comm. Litt.* ann. 1732. ſic ſcribit: „ Apparuit (in operatione) tunc globus ex carne membranoſus, ſuperficiei „ inæqualis, arteriæ adhærens, diametri „ duorum digitorum. Hunc exploraturus, „ digitis parum compreſſi, ex ægroto quærens num dolorem perciperet? Quod „ cum negaret, fortius preſſi, & ſic non „ ſolum ab arteria ſucceſſive receſſit, ſed „ & in tribus locis ruptus, ſanguinem coagula-

„ gulatum dimiſit. „ Poſterior vero ſic :
„ Poſt hæc, inquit, magis magisque to-
„ tam cavitatem a grumis, digitorum ope,
„ purgabat operator, ac denique quen-
„ dam (tumorem) paulo firmius ad locum
„ arteriæ adhærentem, & aliter conforma-
„ tum, protrahebat, illi, quem Domini
„ *Jenenſes* in caſu ſuperius expoſito offen-
„ derunt, valde ſimilem, articulum digiti
„ magnitudine æquantem, ſanguine con-
„ grumato pallidiorem, & quaſi membra-
„ noſum, inferius præterea ſulco, arteriæ
„ trunco procul dubio reſpondente, ma-
„ nifeſte excavatum.

Igiturne in noſtra fœmina, & in *Fouberti* ægris, & in caſibus clariſſimorum *Hambergeri* & *Trew*, hoc modo quo dixi, natum id corpuſculum? An, quod cum eodem nato nonnulli penitus curentur, alii curati ad tempus habiti, tamen poſthac, tumente brachio, inciſione indigeant; an, inquam, id ideo fiat, quod in illis ita cor-
pus

pus hoc cum Arteria coagmentatum eſt, ut vis pellentis per foramen Arteriæ ſanguinis nequeat illud ullibi, toto in ambitu ſolvere; in his vero illud alicubi ſolvit, ita ut per rimas has toto brachio longe lateque diffundatur? Videretur certe ex omnibus his obſervatis quid ſimile concludi oportere.

Ad III. problema, quod tremoris rationem poſcebat, reſponſio difficilis mihi videtur. Expoſitum mox corpus, immediate, firmiſſime, & calli veluti ope cum arteriæ corpore coadunatum, utique motu arteriæ in Diaſtole ac Syſtole afficitur, ſed cum obſequioſum præ duritie non ſit, fortaſſis ideo tantummodo tremit, non autem manifeſte expanditur contrahiturque: Jamque novus ſanguis aſſiduo ex arteria in hoc cavum impulſus, & a tremente hoc operculo repulſus, videtur quoque hinc tremorem augere. Binæ enim cauſæ continuo agitant hoc corpus ſuperpoſitum, quod

 ſua

ſua duritie non niſi leviſſime reagere, agique, poſſit.

CAPUT III.

DE TYMPANITIDE ET HYDROPE CYSTICO VARIA.

§. I. *Examen Tympanitidis.* §. II. *Hiſtoria Hydropis Cyſtici, ſive ſaccati, numeroſis cadaverum ſectionibus ſuffulta, cum explicatione* τῶν Ἐμμοτῶν Hippocratis. §. III. *Examen Doctrinæ* ſecundi Tomi Acad. Chir. Paris. *circa amplam ventris dilatationem, ſaccique, in hac ſpecie Hydropis: eaque occaſione cunctis emolumentis & nocumentis hinc Methodi a Pariſienſibus propoſitæ, illinc Paracenteſeos, diſcuſſis; HÆC demum ILLI, quibusdam exceptis caſibus, præferenda forte videtur. Simul eorum ſententia de extirpando Ovario examinatur.* §. IV. *Quæſtiones Pathologicæ circa Hydropis originem & naturam.*

§. I. Peculiari capite de *Tympanidite* egi Tom. II. Rat. Med. In præſentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta

dicta confirment; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu frequenter adesse dicitur, dum minime adest, ab omnibus aliis rite distinguant.

Puer necdum sextum ætatis annum integre explens, debilis, incedere necdum valens, a matre mihi sistitur. Narrat illa quo momento quondam huic suo infanti mammam præberet, se ex nuncio improviso nec opinatæ Mariti mortis vehementer fuisse perterritam; observasseque paulo post flavescentem infantem, ac postliminio indies macriorem reddi: ventrem ipsi quoque intumuisse, idque ea lege, ut nunc plus, nunc minus tumeret, nunquam vero integre detumesceret; jam vero a 30. diebus immanem excrevisse in molem, cum rara, duraque alvo; ita ut quintus denuo dies, ex quo eam non exonerasset, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie excepta macerrimus, ventrem adeo tumentem gerebat, ut superius vix spatium pro Tho-

Thorace relinqueret, inferius vero ſuper femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iisdemque globoſis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextra, eaque ſuperiore, eminentior, inde depreſſior, in medio denuo elatus; mox inde iterum planior, in ſiniſtra vero regione tum media, tum infima, vehementer extuberans. Percuſſus nihil undulationis, ſed obſcurum tympani ſonum, unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quam veriſſime igitur *Boerhaave* poſt veteres docuerat Inſt. Med. §. 817. ex Ictero Tympanitidem facile naſci! Bile intra ſanguinem refuſa, Inteſtinis deeſt neceſſarius, quo & agant & exonerent ſe, ſtimulus. Ergo expanduntur; & perſeverante, aut continuo repetente, eadem expanſione, fibræ eorum demum fere paralyticæ fiunt, nec niſi duplicata vi reſpirationis, aut validiorum purgantium ſtimulo, commoventur

tur ad evacuationem. Evacuata autem hæc Inteſtina vix concidunt, quum vi contractili amiſſa, mox aëre extendantur, fæcibus dein tempore accumulatis, immanius turgeant, atque ita, ad exonerandum ſeſe, vi indigeant validiore quam antea. Cum paralyſeos hujus origo annoſior eſſet, triſtem prognoſin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primum evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed ſero venimus. Eodem die fatis ceſſit.

Inciſo abdomine, tumoris cauſam videbamus nec aëri deberi, nec aquæ, verum unice expanſis Inteſtinis craſſis, & quemadmodum figura externa deſignaverat, hinc plus, illinc minus, dilatatis & impletis. Aëris porro immenſa copia, multumque durarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profunde tincta, Bilis in veſicula fellea aderat, ut ſtimulare inteſtina potuiſſet; ſed dudum nata, & inveterata paralyſis, ſuborto

orto atque agente poſthac ſtimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuoſa ventris facies, ſedem Tympanias oſtenderat in Inteſtinis eſſe; ſed non in quibusnam proprie eſſet? Hic Anatome craſſa Inteſtina, aliis in cadaveribus cum craſſis & tenuia oſtendit nobis inflata. Quin & præternaturalis craſſorum decurſus, & flexura, omnem genuinæ Morbi ſedis determinationem a priore, ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus ſaccum cæci vix pollices duos capientem, ſuo cum appendiculo, non ſede conſueta, ſed aliena, verſus medium abdomen, locari. Colon inde aſſurgens, mox ampliſſimum, ad Lienem vergebat, indeque retro, verſus umbilicum reflexum, & hinc iterum viam ad ſiniſtrum Ileum petens, denuo oblique dextrorſum amplitudine ſtupenda aſſurgens, tandem ſacci ingentis, potius quam inteſtini forma, ad anum deſcendebat.

Si

Si jam vetabamur ab externa ventris forma locum proprie affectum, vivente ægro, determinare; nonne eandem ob caussam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colica dicta, vetamur? Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minime naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim descendat, indeque assurgens Lienem petat, postea autem cursum consuetum absolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuosa modo. Ita ut dolor versus umbilicum tenuibus inesse creditus, haud raro ipsum colon occupet. Et Experimentum capientes, inflando fortiter intestinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, si determinato in spatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam, volumina tunc producens. Qua etiam de caussa toties in iis, qui calculo vesicæ perierant,

rant, & longiſſimos, & ampliſſimos, & maxime tortuoſos, ureteres invenimus, & jam in prioribus deſcripſimus; eo quod urina, ſecreta renibus, intrare veſicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant amplius in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus ſecedere, formare volvulos, elongantes, vel lacerantes, quæ ipſos involverat, celluloſitatem. Itaque protruſo cum Peritonæo deinceps, in remotiore longe plaga, nova productione celluloſa vicinis affigunt ſe, ac ſi perpetuo ibidem hæſiſſent: quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera.

Sed ut ad rem; Proſpectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam Tom. 2. cap. 5. ideam ejus dedi. Sedes mali eſt in ipſo inteſtinorum cavo; materies, cum copioſis excrementis, Aër eſt. Si in cavo abdomine aqua ineſt, ea a cacochymia corporis univerſa producitur;

ſi

ſi aër, ab eroſo inteſtino. Cauſam remotam in hoc ægro, Bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas Colicas, Ileumque, deteximus. Quippe in Colica clauſa dicta, & Ileo, inteſtina materie chyloſa, ac ſtercorea, tum & aëre copioſo, amplificantur, & elongantur, ita ut figura, decurſuque, mutentur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines poſthac ab iisdem curentur, inteſtina tamen priſtinam figuram nondum recuperent, atque ita cauſa prædiſponens ad Tympaniam maneat. Si Inteſtinorum Nervis ſuperſit nonnulla adhuc contractilitas; ſi etiam diæta talis ſit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aëris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; ſi nec duri cibi aſſumantur, nec ſegnis ſit alvus; Tympania non formabitur: ſin vero ita perierit vis inteſtinorum contractilis, ut plane ſit iners; ſi continuo a prava diæta inteſtina diſtendantur, diſtentaque maneant; erit demum,

ex proegumena & procatarctica causa combinata, causa proxima nata, nempe ipsa Tympanitis. Ex iisdem simul intelligitur, quod si omnis aër, ac fæculenta materies, expulsa fuerit, Curatio tamen mali impossibilis sit, si Nervorum Mesentericorum ac Mesocolicorum paralysis sit irreparabilis. Causa enim procatarctica assiduo renascens, dat, cum hac perseverante proegumena, semper novam causam proximam.

Atque hæc dixisse de Tympanitide sufficiant. Sequitur nunc consideratio morbi, qui multa sæpe habeat cum illa communia; Hydropis scilicet abdominis, ejusque potissimum, quem *Cysticum*, sive *Saccatum*, adpellare solemus. Hic sane Hydrops inæqualitate notabili & miranda ventris fere Tympaniam æmulatur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo sit Tympaniæ similior. Attamen Resonantia non adest: unde hinc hic ab illa internosci potest. Sed si collectores casuum con-

consulamus, dantur casus rariores, ubi Tympanitidi Hydrops dicitur comitatus esse, aut saltem supervenisse: si id verum, & multis in cystis ille Hydrops colligitur, poterit resonantia aëris suffocari ab aqua utriculis contenta, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitus confundi. Anamnesis bona, & exacta utriusque morbi cognitio, poterit hanc confusionem utcumque emendare. Ut ergo utriusque morbi Diagnosis illustretur, juvat casus plures miserandos Hydropis recensere, & practice de eo differre.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, sed tertio a partu die lecto imprudenter surgens, frigus suscepit: horrore inde atque ardore correpta, mox suppressa sibi lochia percepit, ventrisque deinceps tumorem, atque dolorem. Dolor quidem post aliquot dies remisit multum, tumor vero magna cum ventris gravitate perseveravit. Ac-

ceſſit me menſe Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuſpiam liquidi fluctuationem, tum ipſa corpus ſiniſtrorſum vertens percipiebat, tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed, ut decurſus morbi docebit, omnis poſthac fluctatio ceſſavit. Conquerebatur autem dum me primum accederet, moleſtiſſimam ſibi manſiſſe dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui.

Diagnoſis ergo evidenter docuit Uterum a ſuppreſſis lochiis inflammatum, ſuppuratumque fuiſſe; ac forte ipſum, vel Tubam Falopii, vel Ovarium, pure tumidum, inguini accubuiſſe, accreviſſe. Quam ſententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus ſe fœmina verteret, confirmabat. Prognoſis tum ex hac ipſa fœmina, tum ex multis aliis, quas habueramus, mulieribus, multiplex erat: vel puris intra ſanguinem timenda reſorptio, quo demum ſan-

ſanguis totus corrumpatur, ac ſerius ocyus fœmina pereat : vel abſorpti puris per alia viſcera ſperanda excretio ; unde perfectam conſequi ſanitatem notabilibus videram exemplis : vel etiam exitus puris in ipſo accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram : vel denique, ut pus introrſum erumpens, in cavum ventrem effunderetur, omniaque ibidem viſcera corrumperet.

Hunc ultimum eventum, quod frequens ſit, quodque eum tam graphice *Hippocrates* deſcripſerit, paulo attentius hic contemplemur. Ulcera demum hæc ſunt, quæ Ἔμμοτα *Hipp.* adpellavit. Ita ut talia interna ulcera intelligenda ſint, de quibus agit in *Aphor.* 47. ſect. 5. Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη, διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι. Quod *Almeloveen*, poſt pleroſque interpretes ſic reddidit „ ſi uterus coxæ „ incumbens ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt „ medicamentum in linteo carpto adpli-

 cari.

cari. Hoc ſenſu *Oedipo* opus eſt, qui explicet. Nemo ex omnibus Interpretibus rectius *Proſpero Martiano* verum ſenſum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm. pag. 460. Ita ut vera Aphoriſmi interpretatio hæc ſit: „Si uterus ſuppuratus ad coxam, „ vel inguen, accubuerit, neceſſe eſt ca- „ va ulcera interna fieri.

Ac primo quidem ipſe uterus brevi a partu ſanguine turgens, magnæque adhuc exiſtens molis, ſi inflammatur ac ſuppuratur, mole adhuc creſcit, fitque gravis, ac facile alterutrum in latus cadit, & inguini, ac verſus coxam, accumbit, accreſcitque. Tuba Fallopiana, ipſumve Ovarium, eadem de cauſa pure tumens, facile cum inguine, ac margine toto Muſculi obliqui externi concreſcit. Rebus ſic ſe habentibus, periculum eſt, ſecundum & *Hippocratis*, & omnium obſervata, ne hic fiant Ἔμμοτα, ulcera cava interna. Hinc *Hipp.* Libr. de Nat. mul. cap. 6. 684. apud *Chart.*

Ἢν

Ἢν αἱ μῆτραι ἅψωνται, πρόσκεινται· καὶ ἢν ἅψῃ, ὄψει σκληρὸν ὑπὸ τὸν κενεῶνα· καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν νείαιραν γαστέρα, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς ἰσχύας. καὶ ἐς τὸ σκέλος ὀδύνη ἐπίπτει, καὶ ἐκτείνειν οὐ δύνανται· πολλάκις δὲ καὶ ἐκπυΐσκονται ἔμμοτοι γενόμεναι, καὶ ῥεόμεναι ἀποθνήσκουσιν, ἢν μὴ καύσῃς, ἢ τάμῃς. „ Si adhæserint uteri, incumbunt. Et „ si attigeris, durum quid sub ilibus (sub „ laterum mollitudine, sub vacuitatibus ab- „ dominis) deprehendes; dolor imum ven- „ trem prehendit, & ilia, & lumbos; & „ dolor in crus incidit, ut illud extendere „ nequeat. Sæpius vero uteri suppuran- „ tur, in ulcera cava interna mutati, & „ fluentes moriuntur, nisi locum vel usse- „ ris, vel secueris; „ ut nimirum pus ad exteriora alliciatur. Videte hæc omnia confirmata notabili Historia *Maliensis* Epid. 5. pag. 1149. Libr. *de Artic.* pag. 817. & 822. Edit. *Foës.* Deinde etiam Tom. VII. *Chart. Hipp.* pag. 684. 690. 740. 767.

813. Sed legendus ubique græcus modo textus; nam verſiones hic loci nihil valent. Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglectaque fuerat, ſuppuratum uterum cum omento primo coaluiſſe in dextro latere, omentum hoc mire degenerans & incraſſatum coiviſſe cum ligamento rotundo uteri, cum vaſis nerviſque cruralibus; ut longa patientia opus eſſet, antequam partes concretæ probe diſtinguerentur: fiſtulis, & ulceribus, maſſa tota penetrabatur.

Hiſce ita conſideratis, caſum noſtræ mulieris incipimus intelligere. Ἔμμοτα quippe, ulcera cava, fiſtuloſa, interna, ipſi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus forte tantillum, a vaſis bibulis reſorptum, quotidie in Urina adparebat. Attamen ſolum pus non adeſſe, ſed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facile intelligitur, quod vaſis Lymphaticis & Uterus, & Tubæ, &

& Ovaria, undique ſcateant; quæ vicino pure eroſa ventrem facile colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus ſimplici vice aquam cum pure in abdomine effuſam vidi.

Vires ergo optime cum adeſſent, Paracenteſin 24. Aprilis inſtituimus, eduximusque liquidi ſubvirideſcentis, turbidi, inodori, Libr. 27. Venter videbatur jam integrè evacuatus. Conſtringens ventrem machina poſt meridiem paululum laxanda fuit, cum Reſpiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene ſe poſtmodum per omnia habuit; ſomno, viribus, adpetitu. Eductus porro liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cepit floccos oblongos, alboſque, a ſuperficie deorſum verſus formare, & ſeq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc ſuis in vaſis materiem a 24. Apr. ad 5. Maji, & publico examini denuo ſubjeci. Nullus

aderat fœtor, viridis, craſſa, flocculenta eſſe perſeverabat, ponens in fundo gelatinam ſpiſſam, nonnullis in vitris ſanguine, pure in aliis, miſtam. 9. Maji, 15. proinde die a paracenteſi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effuſa pars colorem ſyrupi violarum minime mutavit, iterato licet ſæpius experimento. Cum aceto non efferbuit. Spiritus nitri affuſus nullam efferveſcentiam, ſed inſulam coagulatam, ad quamlibet portionem affuſam, producebat. Portio vero alia in cochleari igni impoſita, mox abivit in coagulum. Serum ergo, ſeu Lympha coagulabilis, eroſis vaſis Lymphaticis, maximam partem abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem quæ abdomen per aliquot dies conſtrixerant faſciis, Tumor in inguine dextro apparuit, & 18. Maji jam percipiebatur ab inguine ſurſum creſcere, & verſus medium abdomen pergere, tactu durus, & plane immobilis. Simulque adeo tumi-

tumidus venter, quam ante Paracentesin adparuisset. Augusti autem 10. durities toto fere abdomine, excepta regione iliaca sinistra, percepta est, supra umbilicum jam eminens, immobilis, inæqualis; sed nec fluctuans, nec resonans. Diuretica & purgantia mensibus Junio, Julio, Augusto, data, eo usque profuere, ut res domesticas suas, multorum liberorum mater, sufficienter peragere posset. Septembri vero mense tumor totum ventrem medium, ad cordis scrobem usque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere sinistro ad inguen usque porrectus; durus ubique, decem forte in locis globosior, & depressior; nec fluctuans, nec resonans.

Interim observamus, quod in primo Hydrope non fuit, Musculos abdominales adeo molles ac flaccidos, ut supra enormes hos tumores prehendi plicarique possint. An igitur, a prima ventris extensione, musculi hi, totumque peritonæum, vim

con-

contractilem irreparabiliter amiserint, & in perfectam paralysin degenerarint? Plausibile hoc argumentum destruit sequens observatio. Tumores cysticos fæmina quæpiam habere a quinque mensibus cepit, prima vice vitæ suæ, ante id tempus perfecte sana; quæ tamen, tumidissimo cum ventre, flaccidissimos habeat Abdominis musculos. An ergo Nervi dorsales & lumbares ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut Musculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralysis ejusmodi adesse nequit, nisi simul & alias partes afficiat, quæ hic non afficiuntur. Ad nodum hunc solvendum plures primo casus observandi erunt, pluresque cadaverum sectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modo addendum habeo, quod in utraque hac fœmina Umbilici regio arcte videatur cum cystico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæstionem, qua peti-

petitur $1^{mo.}$ An noſtra mulier novam ſubire paracenteſin debeat ? $2^{do.}$ An dictis cum remediis ſibi ſit linquenda ? $3^{tio.}$ An vero methodum minus palliantem, tutius curantem, qua illi ſuccurri poſſit, poſſideamus ?

Intricata quæſtio reſponſum ſuſpendit, quum illud totam, qua late patet, quæſtionem, coram cernere debeat, cum omni ea varietate, quam varii caſus ejusdemmet morbi exhibent. Igitur plures primo recenſebo, ut reſponſio ad omnes adæquate adornetur.

Fœmina 50. ann. ritè perpetuo, dolorem ad inſtantia catamenia ſi exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto ſiniſtro ventris latere impingeret in ligneum ſepimen horti, deinde, gravitante corporis trunco, hinc in terram inſiliret. Doluit inde venter, &, dolore mitigato, duri quidquam habuit, ſenſim creſcens, immobile, explens demum præcipuam ventris partem, dolo-

doloremque medio in epigaſtrio creans. Altero menſe poſt caſum circiter elapſo, fœmina terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem univerſum tumere ſibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens. Toto Aprili 1759. vix horæ ſpatio ſomnum oculis videns, nihil appetens, & ſi forte quid appeteret, illud compreſſo ventriculo non admittens, ægerrime reſpirans, ad noſtrum Noſocomium ducta eſt, in eoque ſuſcepta. Examine inſtituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, ſed æquabilem diſtenſionem, & manifeſtam aquæ fluctuationem. Parvus ipſi, & celer, & inæqualis pulſus.

Quærebatur num præſenti in periculo verſanti mulieri inſtituenda Paracenteſis foret? Remedia diuretica mox ipſi exhibens, inutilia prorſum vidi, & è contrario vires indies minui, omnemque fere reſpirationem ſupprimi. An ergo certo interitui relinquen-

quenda? Paracentesis hic damnari solet, meritoque condemnabatur olim, quando Ars in debitam abdominis compressionem nondum satis intenta, respirationem, effluentibus aquis, suppressam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam vero ars pro ratione effluentis Lymphæ arctans abdomen, ac vasa non sustentata fulciens, comprimensque, supplet functioni musculorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vasa olim compressa ægerrime, jam aquis prementibus libera, impetuose ruentes, haud sufficienter ferantur ad Encephalum. Quo igitur modo jam instituitur Paracentesis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funesta, & sæpe vitam reddens ad tempus tolerabilem, præferenda certæ perniciei videbatur: maxime eà si fieret cautione, ut aquæ haud plus una vice demeretur, quam viderentur vires commode ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enu-

enutrita, ac viribus aucta, operationem subiit 9. Maji, & ingenti suo commodo 35. aquæ Libras amisit; ventre ita detumescente, ut nihil Lymphæ superesse videretur; quantum nempe fasciato ventre deprehendi potuerat. Aqua Limpida, sed flava, erat, ad ignem coagulata, syrupum Violarum plane viridem reddens, cum aceto mista minime effervescens, cum spiritu salis albescens, & in coagulum abeuns. Effectus habuit operatio omnes, quas à palliante cura expectare potueramus; respirationem sensim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingestionis tolerantiam, doloris absentiam, copiosiorem urinam, naturalem, liquidiorem tamen, alvum, placidos, reficientesque somnos, demum auctas indies vires. Flatus modò molestos, ut prior illa, ut omnes quibus unquam Paracentesin institueramus, etiam & hæcce est conquesta, idque jam mox ab operatione instituta. Opium hos flatus

flatus multum moderabatur. Quippe Inteſtina olim ab accumbente aqua vehementer compreſſa, jam eâdem eductà longe minus a conſtringente ventrem machina comprimuntur; adeoque ab alimentis, & ab aëre potiſſimum, extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem ſpiritusque in vaſa nervoſque commodius influunt. Cum tamen Inteſtina aërem & alimenta, præ debilitate ſufficienter propellere nequeant, variis in plagis neceſſario extendantur, & in locis, ubi illa extenſio non adeſt, ſpasmodice contrahantur, neceſſe eſt. Opium datum ſpasmos ſolvit, efficitque ut contenta hæc per univerſum inteſtinorum tractum æquabilius diſtribuantur.

Attamen debuit ligatura, ſenſim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recreſcentes aquæ reſpirationem fere ſuffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipſe tumor, quem illa ante hydropem perceperat; quemque,

hydrope formato, nec ipſa, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxata prius ligatura, utcumque, ablata eadem manifeſtus adparuit, ſuperiora medii abdominis, dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorſum vergens, ut Uterum, aut Ovarium, affectum eſſe ſuſpicareris. Immobilis plane idem, haud tamen peritonæo accretus; aqua ad digiti lati diſtantiam inter hoc & illum manifeſto, ſæpiuſque, deprehenſa. Atque ita ſenſim increvit abdomen ad eandem, ad quam olim, molem, imo ea majorem; cum jam enſiformis cartilago extrorſum a tumido corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum, liberoſque, redire, atque ibidem, me inſcio, mortua eſt: ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurium infantum mater, abdomine tumere cepit anno 1757. ſed 25. Dec. ejuſdem anni tota detumuit, enormi Lymphæ copia pleno rivo de

de pudendis prosiliente. Unde Hydrops uteri fuisse videtur, qui sic sponte curatus. Attamen rursum tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo mense finiente, distantia a scrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum esset, ab umbilico vero ad pudenda 2. pedum. Umbilicus in genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monstrosa plane ventris amplitudo fuit. Unde nec ipsa movere sese, nec ultra fere a suo famulitio verti, attollique, posset. Consilio indicto Medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifestam immensæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modo, qua illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quam ut hinc sufficiens evacuatio speranda foret; & Medici hisce dudum oleum luserant operamque. Quin imo ab aliquot diebus Respiratio suffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus esset. Num ergo para-

centeſis inſtituenda ? certe permittebant eam ætas, vireſque ; ſuadebat ſuffocationis periculum ; nec ſcirrhi forte præſentis ſuſpicio dehortabatur, cum aquarum evacuationem palliantem, ut ajunt, tantum intenderemus : eductis nimirum aquis homines ſuos ſcirrhos tolerabilius gerere, toties experti. Voce una ergo Paracenteſin, qua unice imminens ſuffocatio averruncaretur, ſuaſimus, laudavimus. Sed vero in Paracenteſi ligandus venter eſt, & pro ratione effluentis laticis conſtringendus. Qualisnam machina, loris ac fibulis inſtructa, ad id apta erit ? Et ſi apta, nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ ſufficienter adducatur ? Itaque unam communem ejusmodi machinam primo apponendam eſſe ; & monſtroſo corpori aliam etiam monſtroſam machinam, quæ ilico parari poſſet, circumdandam eſſe ; ea quidem intentione, ut ſi flaccido ventre major machina inepta, quæ ſufficienter adduceretur, foret,

foret, minor ſuppoſita ventrem conſtringeret. Quod ſi commode liberaliorem aquæ eductionem non ferret, parciore deſiſtendum eſſe concluſum fuit.

Igitur in inferiore parte, eaque dextra, ventris, facta apertura, 37. aut 38. Libræ effluxere liquoris non foetidi, ſed fuſci, turbidi, amurcam plane referentis. Subſtitit tunc fluxus omnis. Percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud eſſet? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam ſcirrhoſum viſcus, quod pertuſione malignum fieret. Sed quid ſi ſaccus durus, ac ſemiſcirrhoſus ingentem liquidi ſeu boni, ſeu corrupti, copiam contineret? Nonne pertuſus evacuaretur? Evacuaretur quidem, ſed primum in abdominis cavum; remotus enim ille a peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot Libræ amurcarum jam effluxiſſent. Ponamus ergo ſacco pertuſo liquorem effluere putidum, ichoro-

ſum, ſanioſum, cancroſum : nonne ille, alluens ad inteſtina, cæteraque viſcera abdominis, corrumperet eadem, mortemque, quam procraſtinare animus erat, acceleraret? Sed contra : Inſtrumento triſulco in ſaccum adacto, an cannula non clauderet foramen ; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copioſus cannula effluxiſſet, ita etiam ex ſacco efflueret? Ita ; ſed conſiderabamus, amurcam quæ effluxerat intuiti, improbabile non eſſe, quod ſpiſſus, ſi quem durum hoc corpus gereret, amurcoſuſque humor foret, per cannulam minime proſiliturus, &, eadem ideo extracta, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturius ſuper hoc deliberandum eſſe, & jam corpus refocillandum, ac quieti tradendum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, niſi 12. poſtea horis ; jam, inquiebat, me bene habeo, ſimulque expirabat. Mole cadaver vix imminutum, terribili mephiti totas explevit ædes : ita ut

ve-

veniam ejus aperiundi 2½ a morte diebus nacti, re infecta aufugerimus, ne curiositatis poenas, ut olim egregius Anatomicus *Cantſius*, inſontes lueremus.

Homo 49. ann. Hydrope aſcite, ac ſimul anaſarka laborans; in Noſocomio dicto *Becken-hauſel*, menſe Octobri 1758. ab optimo ibidem Phyſico *Störck*, vino ſquillitico curabatur, ut ſuos denuo labores perficere poſſet: ſuperſtite tamen tumore duro, immobili, in Epigaſtrio. Curando illi varia quidem moliebatur Medicus, ſed æger, victus prolibus quæritandi deſiderio actus, curam ſui neglexit. Unde denuo eundem in morbum relapſus, idem repetiit Noſocomium. Cum jam incaſſum quævis remedia adhibita eſſent, Paracenteſis inſtituta eſt, & centum aquæ turbidæ, ac rubræ, libras eduxit.

Evacuato ventre, qui olim in Epigaſtrio perceptus tumor, is jam longe extenſior deprehendebatur. Dabantur ſelecta re-

media, ſed incaſſum. Crevit enim ita Hydrops, ut exacto a prima Paracenteſi menſe, altera inſtitueretur, ne ſuffocaretur, ſimilemque & natura, & copia, materiem educeret. Id quod deinceps quovis menſe ſepties repetitum. Poſt ſeptimam Paracenteſin videbatur 14. diebus belle ſe habere, poſtquam iterum, immane quantum! intumuerit. Virium projectio, appetitus proſtratio, febres, ac ſudores, octavam diſſuadebant: ſed veritus homo, ne aut venter ſibi finderetur, aut reſpiratio plane deficeret, octavam voluit ſubire: eductisque iterum 100. propemodum aquæ Libris, multum levaminis percepiſſe ſibi viſus eſt. Attamen collabaſcentibus pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Cadaver exhibuit omentum in pelvim uſque propendens, mutatum in craſſum atque membranaceum Marſupium, anteriore facie peritonæo, poſteriore hinc inde inteſtinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua,

aqua, in ſacco vero Omenti copioſiſſima, rubraque eadem, & fœtida. Ipſe porro ſaccus ille craſſus, ſteatomatoſum tumorem gerebat, maſſæ informis, 33. Libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem fere caſum *Horſtius* habet, Op. Med..Lib. 2. Tom. 2. obſ. 4.

In eodem Noſocomio fœmina circiter quadragenaria, enorme gerens, mole aquarum, abdomen, atque ob eam fere ſuffocata, amiſit paracenteſi 60. circiter Libr. medicas aquæ ſubrubellæ ac glutinoſæ. Sublevabatur inde. Sed quod antea nunquam experta erat, jam in pectoris ſiniſtrum latus, citra intentatas ſuffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præſentis fors hydropis pectoris ejus paracenteſin poſtulaſſent, ni & ipſa eandem formidaſſet, & vires diſſuaſiſſent exiguæ. Porro a Ventris paracenteſi primis 14. diebus venter haud multum crevit, ſed duros modo in toto Epigaſtrio tumores exhibuit :

 ela-

elapſis vero hiſce diebus tumor ventris univerſi denuo crevit, vireſque ita projectæ ſunt, ut ægra bimeſtri poſthac ſpatio elapſo interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omnino ſcirrhoſum, ac ſiniſtro lobo ſuo farciminis inſtar productum, ſplenique accretum. Ovarium dextrum, ut publica demonſtratione Auditoribus exhibui, in duo magna, eademque rotunda fere, corpora formatum, puriformi materia plena. Cavum dextrum Thoracis admodum Hydropicum.

§. III. His variis hiſtoriis relatis ad quæſtionem paulo ante pag. 77. propoſitam; utrum nempe Paracenteſis noſtra in fœmina ſit repetenda, an vero Ars noſtra aliquid poſſideat, quo vel conſtantius ſolamen, vel integram conferat ſanitatem? ad hanc, inquam, quæſtionem reſponſum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par.* con-

consulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuisse Chirurgis, ac pulcris confirmata exemplis fuisse. Referunt hæc *Acta* VII. historias Hydropis, ut ajunt saccati, nec non scirrhosi Ovarii. Habetur deinde erudita Epicrisis clari in arte chirurgica *Morandi*, qua impense laudat chirurgorum conamina, qui Paracentesi minime contenti, Abdomen lata plaga vulnerarent, saccique, tum membranosi, tum etiam jam scirrhosi facti, in quo inclusum liquidum, integram hoc modo evacuationem, collapsum, consumtionem, efficere annisi essent; imo qui in posterum scirrhosum ovarium, quod cystici hydropis frequens sedes, veluti castrando essent exemturi. Tandemque finiens in hæc verba errumpit „La Chirurgie mo-
„ derne est capable de grandes entrepri-
„ ses; on ne sauroit lui ouvrir trop de
„ vües pour guerir.

Sane si omnes saccati Hydropes in ovario

rio essent, iidemque perpetuo, lateque, peritonæo accreti; vel si essent inter Peritonæum & musculos abdominales; si præterea ipsi sacci membranosi tantummodo, non vero crassissimi & valde scirrhosi essent; si denique in eodem homine saccus duntaxat unicus, & non, ut sæpe fit, multiplices essent; laudaremus cum *Morando* hæc molimina: sed haud videmur certi semper esse de parte affecta, de natura affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; si ingentem illam observationum sylvam apud Collectores casuum revolvo; si denique ipsa Academiæ chirurgicæ exempla examino: jure videor dubitare an cura ibidem commendata sæpius non frustranea, imo & periculosa foret? Unde juvat accurate rem totam examinare.

1mo. Sacci hi peritonæum inter, musculosque abdominales, reperiuntur. Ita in iisdem Actis casus Chirurgi *le Dran*, n°. 1. ille

ille Domini *Mouton* n°. 3. & Domini *la Chaud* n°. 4. Quod enim ultimus ſaccum inter Peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id, inquit, *Morandus*, ex veterum opinione, poſtmodum correcta, proficiſcitur: unde idem ſic concludit: „Ce n'eſt „ pas la premiére fois qu'on a tenu ce lan- „ gage; mais les Anatomiſtes ne l'admet- „ tent point: & je crois que cette Hy- „ dropiſie pretendüe entre les deux La- „ mes du Peritoine, n'eſt autre que celle, „ de l'eſpéce raportée par Mr. *Mouton*„ nempe inter Abdominis muſculos & peritonæum. Eratque eadem de ſede hujus Hydropis ſententia magni *Ruiſchii* Obſ. anat. chir. n°. 45. Videantur hic *Douglas* & *Winslow* de Peritonæo.

2. Saccati Hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine, nullibi accreti. Ipſe *Morandus* talem communicavit cum *Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1718. Cujus ſacci particula, in ipſa paracenteſi lacerati, claude-

bat

bat cannulam, extractaque cannula, vulnere prodibat, & ad duas ulnas extrahebatur, poſtquam demum abundantiſſima aqua effluxit. Addit oblongas has lacinias laceratam membranam vere retuliſſe. Attamen aquas, cito renatas, alteram, & tertiam paracenteſin, unius menſis ſpatio ſingulis interpoſito, poſtulaſſe. Jam vero in *Act. Acad. Chir.* addit in ejusdem hominis denati cadavere detexiſſe ſe hujus ſacci reliquias, libere in abdomine, nulla facta adhæſione, hærentes.

3. Tumores hydropicis in corporibus reperire eſt, qui Peritonæo non accreti, imo ab eodem remoti ſunt, & ſuo nihilominus loco fixi, immobilesque. Fœmina in Noſocomio noſtro, cujus Hiſtoria pag. 77. relata, gerebat tumorem maximum, duriſſimum, ad digiti lati diſtantiam a Peritonæo remotum; ut interpoſita aqua manifeſto docebat. Tumida ejusmodi corpora, a peritonæo multum remota, variis viſceribus,

ribus, ſeu radicibus inhærere, ſequentia probabunt.

4. Nonnunquam ſacci Hydropici, tumoresve purulenti, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, a ſcirrhoſo Hepate, Liene, Meſenterio, Omento, Utero, Ovario &c. proficiſcuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut libere fluctuantes, aut lapſu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo, affixi.

A. Ita inveni in Septuagenaria Ovarium ſtupendæ molis, totum fere abdomen explens; aqua, ichore, pure, infarctum, undique liberum; ſimulque veram præterea Aſciten.

B. Marſupialis figuræ ingens Omentum, ſaccum Hydropicum fecit ipſum, tota facie anteriore cum Peritonæo, poſteriore multis in locis cum inteſtinis connatum, in Viro cujus hiſtoria habetur pag. 87.

C. Tumores univerſi abdominis, inæquales, compoſiti ex meris Hydatidibus, in-

integrum ventrem replentibus, extendentibusque, in ſaccis quamplurimis Lympham continentibus, *Ruiſchio* comparebant *Obſ. anat. ch. n°* 46.

D. Hydrops abdominis datur cum tumentiſſimo, & inæquali Hepate, in Hydatidas toto converſo. *Ruiſch. ibid.* n° 45. Et iterum n° 65. ubi pertuſio ejus letalis fuit.

E. Venter in Hydropico inæqualis, inventus a morte fuit pluribus, iisdem mole prægrandibus, in Meſenterio deberi tumoribus. *Blanckard Cent.* 2. *n°* 30.

F. Idem n° 25. detexit, præter caſum *Ruiſchii* ad Lit. C. ſimul veram Aſciten. Hæc ipſa foemina initio ab Hydrope curata videbatur, remanente duritie lapidea in abdomine; recrevit poſtea malum.

G. Geminum ventris tumorem Virgo gerens, falſo creditur ab obſtetricibus paritura gemellos. moritur. Meſenterium exhibet duo ingentia ſteatomata, quorum alterum

terum pus, ac ſaniem, in cavum ventrem effuderat, ipſum uterum eroſerat. *Tulp. Lib.* 2. n° 33.

H. In Meſenterio Tumor reperitur 20. Libr. pondere, extrinſecus membranaceus, intus hydatibus refertus; ſed præterea & Hydatides aderant Aſcitin facientes. *id. ibid.* n° 34.

I. Tumor Pancreatis ac Meſenterii 10 ½ Libras ponderans, invenitur cum enormi Aſcite *Blanck. Cent.* 1. n° 37.

5to. Ipſe uterus immane quantum aquis poſſit extendi! Fluctuationis perceptionem percuſſo abdomine exhibet, mentiturque Aſciten. *Blanckard Cent.* 2. n° 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginoſæ, 85. Libras mercatorias.

6. Ventriculus in Hydropici cadavere invenitur ſedes eſſe Hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmiter accretus: ita ut ſectio, quæ puncto abdomine aquæ 90. Libras eduxerat, reperiretur

tur eam ex cavo eduxisse ventriculo. *Idem Cent.* 1. n°. 84.

7. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi posse, in punctis contactuum mutuo inter se agglutinari, alia sui parte cum peritonæo coalescere, in cadavere Quinquagenariæ inveni: ita quidem ut clarus apud Haganos *Velsius*, egoque, pertundentes Abdomen, inveniremus forte 20. & plura conceptacula aquæ, singula mediam, integram nonnulla Libram aquæ continentia, concreta tum inter se in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium sinistrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatibus utrumque cinctum.

8. Actis *Edimburg.* part. 2. n°. 30. refertur mira prorsum historia juvenis hydropici, ei, quæ pag. 77. ex Nosocomio nostro recensebatur, simillima, ortu, progressu, figura, symptomatibus. Paracentesi 12. Libris viridescentis Lymphæ eductis,

ctis, æger poſtridie moriebatur. Triplici cauſæ hìc fuit ventris adſcribenda moles. Primo Aſciti. Secundo Hydropi Lienis, qui ſupernumerariam tunicam a Peritonæo, qua parte Diaphragma ſuccingit, accipiens, inter hanc, & propriam ſuam tunicam, aquæ limpidæ, inodoræ, non coagulabilis, ſed admodum muriaticæ, ſex Libras continebat. Tertio, immani Veſiculæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, ſingulos bilem continentes, diviſa, octo libras bilis ſpiſſioris gerebat. Porrc neque veſica fellea, neque lien, deprehendebantur peritonæo connati.

9. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore ſumme cachectico, ubi omnis ſuſpicio enormis hydropis ſaccati adeſt, maxime cum abdomen totum expleat, excepta infima hypogaſtrica regione; ubi tamen monſtroſa abdominis moles unice debebatur ſaniſſimis, &, citra notatum Anatomicis exemplum, mole im-

menſis, Hepati, & Lieni; ut 2. jan. 1759. publice demonſtravi in cadavere adoleſcentis 14. annorum, ſpina ventoſa, omnes dorſi ac lumborum vertebras, etiam os ſacrum, exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris deſcripta Autoribus, quam obſervata nobis, exempla, ut varietas pateſcat cauſæ, ſedis, phænomenon, in Hydrope abdominis. Quærebatur modo num certius, tutiusque, adplicatis hucuſque, auxilium noſſet Ars noſtra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum ea demum eſt, ut in Hydrope ſaccato foramine Paracenteſeos non contenti, idem inſigniter dilatent, latamque aperturam diutiſſime apertam ſervent; ut haud modo is, qui in ſacco cavo eſt, effluat humor, ſed etiam ille qui poſthac aliunde in eundem influit. Quippe ſaccum, foramine paracenteſeos clauſo, a vaſis in illum hiantibus denuo impleri, idque citius quam

quam prius, tertia citius, quam altera vice, & ſic porro: lata vero apertura facta, quod in ſaccum de integro perpluat, tranſſudetve, exſtillare id foras: ſacci latera, haud extenſa amplius, concidere, corrugari, condenſari: hinc exhalantia in illum vaſa ſenſim arctari, minui, deleri, in fibras fere abire: hac lege demum tam parum in ſacco colligi debere, ut totum facile apertura effluat, & ſaccus concidat totus. Id vero totum quo rite fiat, Artificem oportere maturius advocari, quam ut ingens jam factus ſit ſaccus. Opus hoc facilius promoveri continuis injectionibus, v. g. Decocti hordei, mellis &c. Imo eo pervenerunt, ut ſtatuant quamprimum percepto Ovarii Scirrho, & nondum prodigioſo ſacco inde producto, Ovarii ipſius extirpationem indicari: quod illibata vita, illibata ſanitate, effici poſſe quibusdam allatis teſtimoniis ſtatuminare ſatagunt. Finemque demum his omnibus *Morandus* imponit

ponit exclamatione ſuperius citata. „ Eſſe „ ita cum Moderna Chirurgia comparatum, „ magna tentare ut auſit : nimium fore nun- „ quam , qui ipſi proponatur , curandi „ ſcopum.

Nequeo non laudare, ſummiſque celebrare encomiis, qui artem promovere noſtram generoſe annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus , quæ difficilia, imo quæ impoſſibilia ætas remotior crediderit. Induſtria humana nullis addicta hypotheſibus, ſolis innixa obſervationibus , Artis noſtræ pomeria indies extendit , eorumque , qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis Actis , quibus numeroſæ Eruditorum Sodalitates , ut cæteras artes , ita & noſtram , perpoliant, illuſtrent , extendant, hæc chirurgiæ *Pariſinæ* Acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc conamina , quæ Theoria formavit, unum quoque alterumve experimentum ſuggeſſit , ſtabi-

ſtabilem praxeos legem forment, perpendendæ primum erunt, quæ in eadem exſequenda occurrant, difficultates.

Primum itaque, ut a Caſtratione exordiar, ſi eam in avibus, pecudibuſque, homines inſtituant, non inde datur ad caſtrandas mulieres argumentum. Nam primo in brutis nihil periclitamur ſi inde pereant, ut quædam inde perire certum eſt; in homine homicidium, ſi inde periret, foret. Secundo, non habemus, qui affirment, ſcriptores, inter humanas femellas inculpate id tentatum eſſe. Videtur equidem a *Morando* autoritas *F. Plateri*, ac *Diemerbroeckii* laudari; verum, ut mihi ſaltem videtur, minus convenienter. *Plateri* locus eſt *Libr.* I. *Obſ. pag.* 261. 262. Totum quod dixit, meræ ſpeculationis eſt: imo quo ſermone ad finem utitur, eo aperte teſtatur & ſine vitæ periculo aliquo inſtitui non poſſe, & nondum ſe legiſſe quod a quopiam id tentatum fuerit. Et quid hic *Die-*

merbroeckii autoritas ? Diſerte condemnat ille *Plateri* ſpeculationem, ſtatuitque citra ſummum vitæ diſcrimen, & citra ſummum Chriſtianorum dedecus, id nunquam poſſe fieri, *Anat. Libr.* 1. *cap.* 24. Igitur haud oportuiſſet, ut mihi videtur, hos binos laudare autores, qui nihil minus, quam quod egregius Vir velit, ſtatuerint. Quod *Heſychius*, & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*, de barbararum Gentium nefando, aliumque in ſcopum intento, auſu meminerint, etiam nullius eſſe ponderis mihi adparet. Quid enim nobis, cum gentibus efferis, qui mancipiorum vitæ ſe arbitros crederent ? Et ſi *Franckenau* caſu ſemel viderit in vivis manſiſſe foeminam, cui in vulnerato abdomine ſimul ovarium periret, quid inde ad praxin ? Si per momentum ſupponeremus ſani ovarii exſectionem nefandam ſalva vita fieri nonnunquam poſſe, an ideo concludemus Ovarii degeneraſcentis, vaſaque diametri ingentis habentis, exſectionem

nem etiam ſine periculo fieri? Id mox patebit.

Sed ſecundo dico & rationi adverſari. 1° Scirrhoſum Ovarium eſt, quod integrum exſcindere eſt animus. Scirrhoſum porro Ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undiquaque connatum, ſcirrhoſisque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc eſſet, ne vel Tuba Fallopii, vel Fimbria ejus, imo ne vel ipſa læderentur inteſtina, aliæve nobiles, quibuscum connatum ſit, partes. 2. Scirrhoſa pars, ut mole creſcit, ita & vaſorum diametro: abſcindendo igitur Ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, cui ſedandæ impar ſit, producere; modo v. g. ſpermatica arteria ad ſuum, in Ovarium, ingreſſum, diametro multum amplificata ſit. 3. Non ſemper ovarium eſt, quod durum extenſumque in laterali Hypogaſtrio detegimus, verum aliquando tuba degerans, ipſeque

uterus, ut pag. 70. advertimus ex *Hippocrate.* 4. Ipsa vulneris consideratio in corpore Cachectico, ut passim hæ mulieres id habent, quod hic latum esse oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum, quæ sub ipsa, postque ipsam, generalis vulnerum historia docet. Consultum igitur mihi videtur, hanc Operationem haud ita promovere, ne forte temerarii nonnulli chirurgi eadem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipsam facci hydropici dilatationem examinemus.

1° Sacci hi habentur tantæ sæpe molis, ut integrum ferme expleant abdomen, cohæreantque cum Peritonæo, & Visceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque servata aperta, poterit facci quidem minuere profunditatem, vix vero ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vasa liquorem in cavum faccum instillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris

resi-

resistentia ablata est, copiosius jam fundent humores suos: quæ ratio primaria est cur etiam post Paracentesin Hydrops longe citius quam antea recrescat. Etenim incipiente primum Hydrope, vasa in initio minima sunt, parumque transmittunt. Extendente se sacco, amplificantur & vasa illius. Quandiu magna est resistentia a liquidis sacco contentis, vasa lente, quanvis sensim jam amplificata, novum liquidum stillant, adeoque primum Hydropem lente producunt. Dum vero distentissimus saccus, humoribus evacuatis nullam in sua cavitate resistentiam habet, vasa amplissima vacuata, aliunde valide implentur, & intra mensem forte plus liquidi suum in saccum effundunt, quam triennii olim spatio. Igitur in dato hic casu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique facta in cavum saccum. Sed & aër, vulneribus adeo perniciosus, latissima superficie vulnus, totumque hunc saccum alluens,

alluens, idque in Cacochymico corpore, putredinem brevi inducere poteſt.

2. Sacci hi & a me, & a claris, quos citavi, Autoribus, & a plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duoſve digitos craſſi: ita ut licet humor lato vulnere aſſiduo effluat, iidem tamen contrahere ſe nequeant. Unde vaſa in ſaccum ſe evacuantia, ſi jam intus nullam reſiſtentiam offendant, copiam certe longe majorem aquæ dabunt, cum diametro aucta maneant.

3. Iidem ſacci ſæpius reperiuntur poſtica facie cohærere cum Inteſtinis. In his hominibus ſenſim ac lente comprimuntur Inteſtina, & tandem difficulter, & cum dolore, exonerant ſeſe. Hinc male habent. Ubi vero ſaccus evacuatus eſt, idemque durus ac craſſus eſt, Inteſtina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari poſſunt, cum aquis ſublatis minus preſſa, liberius agant, moveantque ſeſe, connata ſacco duro tamen. Et hinc

forte

forte pro parte dolores illi, ac ſpaſmi, quos primo a paracenteſi tempore conqueri homines ſolent.

4. Neque craſſæ duntaxat ſubſtantiæ nonnunquam hi ſacci ſunt, verum etiam ingentibus obſita ſcirrhis; ut iidem illi, quibuscum nunc agitur, fatentur autores. Scirrhi hi, præſente aqua ſuſtinebantur, fulciebantur: jam vero iisdem elapſis, ſaccoque concidente, ſe mutuo fricant, diroſque minitantur Cancros.

Oggeret forſitan quispiam tum hanc, tum n° 3. allatam difficultatem, æque in paracenteſi obtinere, quam in dilatato vulnere ſacci; adeoque ſi ratiocinium hoc quid valeret, etiam paracenteſin ultra inſtituendam non eſſe. Sed huic reſpondeo primò, Paracenteſin in his deſperatis caſibus modo inſtitui, ut certa alioqui pernicies procraſtinetur. Secundo ſubitum aquarum a Paracenteſi reditum hunc motum, hunc impedire affrictum. Unde nullius vis hæc objectio eſt.

5. In

5. In ipſa hac dilatatione, quæ ad 3. 4. 5. digitos lata ſæpe fieri debeat, oportebit ſæpe ipſos tranſcindere ſaccos. Præterquam quod ſcirrhus ſic vehementer irritetur, vaſa ſanguinea in ſcirrho magna, nec duris in his maſſis facultate ſe retrotrahendi gaudentia, hæmorrhagiam letalem producere poterunt ; quemadmodum Scirrhi & Cancri Mammarum toties oſtendunt. Video equidem ſapientem *Morandum* n° 8. teſtari: „ Il m'eſt arrivé pluſieurs fois de porter „ le Trois-quarts dans ces maſſes (Skirreuſes) il en ſortoit du ſang ; je reportois le Trois-quarts en d'autres points, „ l'eau ſortit, & il ne réſultoit de la fauſſe „ ponction d'autre accident, que la douleur paſſagere d'une piquure." Verum primo, lata ſectione longe plures arteriæ perſcinduntur, quam in punctura *Morandi.* Secundo, ipſa ſcirrhi natura docet ejuſmodi puncturam haud ſemper impune patrari. Tertio in relatione hujus Autoris non notatur

tatur eas, quibus punctura talis inutilis facta esset, ad sanitatem rediisse.

6. Sæpius tumores reperire est in Mesenterio, in Hepate, in Ovario, in saccis ab ovario, aliisve visceribus, productis; qui, ut exempla allata docuere, peritonæo nullibi accreti sunt. Ita in binis nostris in Nosocomio fœminis, hydropico maxime abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumque moles aquarum. Vacuo autem abdomine, & maxime recrescere ceptis aquis, digiti aut pollicis distantia interesse clare deprehendebatur. Si hoc in casu lata plaga abdomen, saccumque perscindam, effluent quidem ex utroque aquæ, ichor, sanies, pus, quodcumque demum in eodem continetur; sed ex sacco simul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacuatus fuerit: & quandiu illa lata apertura patebit, semper plus in cavitatem peritonæi stillabit, quam extra illud, cum nulla hic adhæsio sit. Porro

si

ſi aqua pura exſtillat, erit Hydrops perpetuus ventris; ſi liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis viſcera peſſundabuntur, mortemque accelerabunt.

7. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur, imo noxium, in Caſibus n°. 4. Lit. G. & I. n°. 5. 6. 7. 8.?

8. Quod jam ſupra innui, ſi quis velit vulnus 3. 5. 6. & ultra, digitos latum, abdomenque penetrans, ſemper omni prorſum periculo carere; eique hoc per momentum concedamus; haud tamen illi concedemus Vulnus tantum, in Corpore cacochymico & cachectico, ut ejusmodi homines paſſim ſunt, vacare periculo. Vulnera in ſanis periculo vacua, ſolent haud raro in morboſis periculum inferre; ut toties in Relationibus ad Judices Medici ac Chirurgi teſtantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucuſque impediviſſe, quo minus optimorum Virorum *Acad. Reg. Par.* tum

tum amplexus ſententiam fuerim, tum exſecutus: certiora prius obſervata, numeroſioraque experimenta, in ſubſequentibus Acad. Tomis, antequam imitari auſim, expectaturus.

Paracenteſin interim præfero hucuſque, quia in ſaccato Hydrope vitam alioqui ſuffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; ſed neque tunc utilis incidendi methodus erit. Si Scirrhi adſunt viſcerum, neutra methodo curabuntur, ſed eductio aquarum per paracenteſin Scirrhis minus nocebit, quam incidendi methodus, ut ad n°. 4. oſtendi. Si vero unus alterve caſus extat, in quo Paracenteſin mors brevi ſequatur, ut erat monſtroſus ille hydrops pag. 82. oportet hoſce deſperatos cæteroqui exiſtimare, ita ut etiam citra Paracenteſin mors ſubſecuta fuiſſet. Porro agitur hic tantum de Paracenteſi in cyſtico hydrope inſtituenda; ſi enim vera aſcites eſt,

 eaque

eaque recens, & corpus cæterum bene habet, paracentesis simul & semel Hydropem non raro curat integre.

Est nihilominus, ubi Natura ipsa exceptionem faciat, & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos fœmina accessit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc a dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, a partu vero tuberculum; quod sensim crescens tandem in tumorem durum abivit, qui plusquam 5. pollices utraque diametro referebat, eo dolentiorem, quo mole majorem. Utrumvis in latus illa decumbebat, hic tumor plane immobilis erat, peritonæo proximus, & verosimiliter eidem accretus. Mensibus a partu carebat. Apposui emolliens atque discutiens cataplasma, remediaque solventia interna præscripsi; attentus in eventum, quem tumor hic dolens, nullam febrim comitem habens, esset habiturus. 29. Aug. dolor, tumor, rubor, externo jam abdomine observabantur:

tur; quare emolliens, & maturans cataplasma adhibitum est. Postera die, copioso pure fluctuante, apertura lanceola facta est; exivit puris dimidia libra, ut & die sequenti, reliquis quidem diebus minus, quo tempore deligabatur vulnus, sed continuo tamen hucusque pure locus totus madet. Injectiones cum aqua hordei & melle bis die fiunt, & aperturam, sat latam, diutissime apertam servare animus est. Tumor minuitur, totusque emollescit. Dolor vix observatur. Stylus ductilis reperit saccum undique clausum, sed sensibilissimum. Hic nunc casus est, Natura monstrante viam, in quo *Parisina* Methodus juxta perpetuas Naturæ leges usui veniat; alias ineluctabilibus difficultatibus, ut mihi saltem videtur, plena.

§. IV. Supersunt quædam Problemata solvenda. I. Quid causæ, quod facta Paracentesi sæpe longe citius renascatur Hydrops, quam primum natus esset? Respondi

ſpondi jam pag. 107. ad hanc quæſtionem. Ponamus Hydropem cyſticum primum naſci in parva cujusquam viſceris Hydatide. Lente admodum Membrana continens a mole. minima in majorem extenditur, ut ſemianno, biennio, quadriennio, decennio, & quod plus eſt, indigeat, antequam verum referat Aſciten. Facta jam paracenteſi Membrana maxima, intus cava, Lymphaticis oſculis pertuſa millenis, mox denuo repleatur neceſſe eſt; cum nulla intus reſiſtentia ſit, & in inania ſpatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam Hydropici aquam nonnunquam citiſſime colligunt? Ita ut a Paracenteſi elapſo vix octiduo nonnulli 50. Libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad ſingulas paracenteſes? Cur in relatis Hiſtoriis vix poti homines, ſingulo menſe 100. Libras paracenteſi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit,

rit, neque ipſo corpore ſuppeditari potuerit, neceſſe eſt ipſo in aëre cauſam quæri. Adverterat ſua in Chemia Clariſſimus *Boerhaave* aëra, etiam ſiccum, aqua ſaturum eſſe, inde corpora humeſcere, & ſi apta, quæ veluti attrahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere ſuam. Ita Cap. de Theoria Aëris, explicans quomodo uncia una ſalis tartari ſicciſſimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aëri tantummodo expoſita, exhibeat; credit 1° hoc fieri vi, ut dictum eſt, attractrice inter aquam aëris, & alcalinum ſalem. Vel 2do ex eo quod in loco quieto, clauſo, ſubterraneo, ubi hoc experimentum fiebat, aër perpetuo moveatur, & ſic ſuam aquam ſucceſſive ad ſalem adplicet. Vel 3tio ex eo, quod aquæ partes ita moveantur per aëream molem, ut jam in hac, jam in alia parte ſpatii aërei ſint, atque ita tandem omnes concurrant cum illo ſale, qui intra hunc aëra eſt poſitus. Addit demum:

„ Verum credibile est omni de genere Ex-
„ perimentorum, quod omnes illæ causæ si-
„ mul concurrant ad eundem effectum pro-
„ ducendum. Ne quis autem credat experimentum in humido subterraneo aëre modò succedere, haud vero in siccissimo, addidit *Boerhaave* experimenta siccissimo hyemali aëre facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis sali accrevisse spatio 14. dierum.

Quæ cum ita se habeant, credibile admodum Hydropicis corporibus latentem dispositionem inesse, qua aëris aquam continuo imbibant. Et si intra paucos dies ex siccissimo sale tartari nascatur oleum tartari per deliquium, id est, si sal tartari ex aqua aëris tribus quartis partibus pondere intra paucos dies crescat; haud ita mirabimur hominem 150. Librarum, paucos intra dies, Libris 50. & pluribus graviorem fieri, & nova paracentesi totidem aquæ Libras emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauserit. An sacci

facci hydropici poſt paracenteſin Vacuitas in omnibus aquam aëris attrahat, & ſic una cum data antea cauſa hydropem renovet actutum? Intelligitur hinc humida Athmoſphæra, humidis ædibus, Hydropem in Prædiſpoſitis naſci facilius, renaſcique.

III. An credendum cum doctiſſimo *Bianchi* quod Bilis defectus cauſa Hydropis ſit, aut ejusdem ſaltem effectus? Ita nempe egregius vir ſcribit Hiſt. Hep. pag. 147. „ Pallida igitur occurrit *ordinario* ad „ Cyſtin ſuam Bilis in Delicatulis, in „ Chloroſi, pallidior in Cachexia, fluxi- „ buſque Cæliacis, *pallidiſſima, & fere* „ *abſque ulla flavedinis tinctura, ac tantum* „ *non aquea, in Hydrope*, aliiſque morbis diu- „ turnis, in quibus ſenſim deperierit emica- „ tio in ſanguine: in hiſce *interdum* affectio- „ nibus albeſcens obſervatur, & candida; „ ut vidit *Diemerbroeck.*" Quantum ad bilem inſipidam. „ In Cachecticis, ait p. „ 170. præcipue mulieribus, aliiſque len-

„ te ægrotantibus, delinquentem hoc ritu
„ bilem *ordinario* videmus.

Antequam respondeam, examinandus est, qui ex *Diemerbroeckio* hic laudatur textus. Est ex ejus Anatome, ubi de bile agit. Invenit bilem Vesicæ post diuturnum Hydropem candidam, & utcumque viscidam. Hucusque res convenit cum observatis Cl. *Bianchi*: sequitur vero aliquid quod non convenit; nam ex Ductu Choledocho, & ex Poro Biliario, Bilem flavam versus intestinum fluentem vidit.

Ergo 1° *Diemerbroeckii* experimentum in Hydropico factum id quidem confirmat, quod de Cystica bile *Bianchi* refert, non vero demonstrat idem, quoad Hepaticam bilem: Bilis verè flava Hepate secreta, ad intestina fluxit. Potuisset hic homo ictericus fieri, sine ulla vel minima flavæ bilis guttula in Vesicula.

2do. Hoc ipso experimento intelligitur hominem & ictericotatum posse fieri, & simul

mul flava reddere alvi excrementa. Si enim ponamus hominem ſanum quacumque cauſa obſtructione in ductu cyſtico nata reddi ictericum, bilis flava ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3^tio. Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces ſunt, vel nullam bilem ſecerni hepate, & veſicula, vel obſtructionem eſſe in Ductu communi, aut ad Duodenum.

4to. Itidem inde apparet Hepaticam bilem in Cyſtim non influere, ut communiter creditur, ſed totam in Duodenum abire. Neque ſuſpicio hic haberi poteſt anguſtioris forte cyſtici ductûs; cum Autor dicat miratum ſe illius amplitudinem fuiſſe. Unde recte judicat Cyſticam bilem peculiari fabrica tunicæ internæ Veſiculæ generari, ſtagnatione perfici; defectu tamen ejus flavam bilem Inteſtina ſubire, excrementaque tingere poſſe. Certe ſi pulcerri-

ma *Liberkuhniana* Præparata, Microſcopiis inſerta, quæ Ill. *Baro van Swieten* Academiæ noſtræ dono dedit, attente contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ ſtructuram magnis uſibus neceſſario deſtinatam eſſe. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cap. de Hepat.* fatemur, quod „ artificio ſummo, & penitus peculiari reptatu, arteriæ numeroſiſſimæ decurrunt, per membranas veſicæ felleæ, uti injectiones anatomicæ docuerunt; unde admodum veroſimile videtur peculiarem adeo vaſorum apparatum ſervire hic ſingularis liquidi præparationi & ſecretioni.

Hæc nunc de *Diemerbroeckii* teſtimonio in quantum firmet, & non firmet Cl. *Bianchi* ſententiam.

Probatur etiam *Ruiſchii* obſervatione, n°. 87. invenientis in cadavere Hydropici Hepar induratum, veſicam felleam ſextuplo majorem naturali, ſed aquoſa plenam, inſipidaque Lympha; in ductu vero Choledocho

docho calculum ciceris majoris magnitudine, omnino obturantem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* ſententia cum nonnullis meis obſervatis.

Anno 1744. Junii 30. cum doctiſſimo *Velſe* bimeſtris infantis cadaver luſtrans, veſiculam felleam inveni turgidam valde, ſed humore plane aquoſo plenam, guſtu amaritiem vix ullam referente. Poſt hydropem pectoris, acidum terribile, copioſamque pituitam vitream, perierat infans.

21. Dec. 1758. idem in Noſocomio publice demonſtravi in cadavere Hydropici, cujus Hepar granuloſum totum. Ter ego, pluresque adſtantium, aquoſum veſiculæ liquorem guſtantes, ne minimum quidem percepimus amarorem. Nec pellucidus inſipidusque modo liquor, ſed gelati inſtar tremulus fuit, & cohærens. Portio ejus igni in Cochleari expoſita nihil coagulabatur, ſed avolabat in auras, tenui pellicula relicta: portio alia ſyrupum violarum viridem fecit.

Igitur

Igitur plures casus dantur quæ idem, quod *Bianchi* voluit, posuitque, confirment; at vero sæpe contrarium obtinet. Dedita opera rem examinans bilem flavam, amaram, pluries in Hydropicorum cadaveribus inveni, demonstravi. In Tympanitico puero, cujus morbum à defectu bilis pag. 60. deduxi, demonstravi tamen bilem vesicæ flavam, amaram, postea recrevisse ipso cachectico ejus statu. Et in *Diemerbroeckii* enarrato casu, licet cystica bilis pallida esset, aderat tamen hepatica flava. Equidem Anonymus autor in *Act. Edimb. Tom.* I. *Diss.* 33. statuit Hepaticam Bilem blandum humorem esse, qui parvam biliosarum particularum copiam modo haberet: ita quidem, ut dubitet num, a bile hepatica retropressa, tum profunda flavedo, tum penetrantissima amarities, tum quævis alia, quæ subito in Ictero adparent, symptomata, proficisci queant? Attamen plus simplici vice bilem pori hepatici demonstravi flavam

admo-

admodum, guſtuque perquam amaram: licet cyſticæ flavedine, amaroreque, cedentem. Quis noverit an, bile cyſtica pallida, non frequentior contingat *Diemerbroeckii* obſervatio? Saltem meam ejus examinandæ negligentiam in poſterum emendabo.

CAPUT IV.

DE COXARIO MORBO.

§. I. *Varia de Coxarum morbis. Cur nati hi externis de cauſis dubiam haud raro Diagnoſin habent; imo cur eodem in morbo juſte data Diagnoſis, poſtmodum falſa reperitur. Inſignis morbi varietas demonſtratur exemplis.* §. II. *Nec certior ſæpe, conſtantiorque, ejus Natura adparet, dum internis ſolis, vel miſtis ſimul internis externisque de cauſis, proficiſcitur.* §. III. *Notabilis caſus juvenis fœminæ id demonſtrans.* §. IV. *Examen quæſtionis, num Coxendice affecta, tumida, præſentem teſtata materiem, ampla apertura facienda ſit? Negatur in genere, & in ſpecie.*

cie. §. V. *Examen Doctrinæ* Hippocratis *de Coxarii morbi natura, eventu, cura; eaque occasione multorum ejus textuum expositio.* §. VI. *Curatio sequentibus Hippocraticum ævis celebrata, enarratur, discutitur.* §. VII. *Ratio cur Articulo Coxæ affecto multi non curentur? Imo cur plures inde pereant? Phthisis ischiadica.* §. VIII. *Laus Corticis peruviani cum Lactea diæta, desperatis aliquando in rebus vitam, sanitatemque, restituentis, conservantis.*

§. I. Permultæ sese obtulerunt in Nosocomio occasiones Coxarum morbos cognoscendi, quarum rationem jam dedi in singulis Tomis *Rat. Med.* Cum vero frequens admodum morbus sit, novas Observationes addam, quibus latens sæpe obscurusque morbus clariorem sui Diagnosin postmodum præbere, tutiusque curari possit.

Multum sæpe & acriter utrinque disputari solet, quando femur post casum laborat, sitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et si fractum, utrum ad Epiphysin, an in cervice? Vel an in Luxatione

tione frangatur Ligamentum teres, an vero possit sufficienter extendi, ut os aberrans sequatur? &c. Non est hujus loci ea enarrare quæ *Petit*, *La Motte*, *Heyster*, aliique, ad varios hos defectus internoscendos pulcra scripserint. Tractatum Chirurgicum non scribo, sed casus medico-chirurgos in Nosocomio, & alibi, mihi observatos, duntaxat communico. Hinc dixisse sufficiat vario admodum modo hæc se habere: ita ut 1mo. Cervix frangatur, ossis capite in acetabulo manente. 2do ut frangatur Epiphysis, & ab osse solvatur; maxime in junioribus: non tamen ita semper. 3^tio ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4to ut illud luxetur, hoc elongato, sed integro. 5to ut ipsum caput ossis cum acetabulo morbose uniatur, & perfecta fiat, eaque immedicabilis, Anchylosis.

In puero decenni, robusto, luxationem introrsum, deorsum, factam, perfectissime restituimus; sed quo nobis curæ integritas pate-

patefceret, diuturno eum tempore in Nofocomio fervavimus. Licet forte rariore cafu ligamentum fractum uniri denuo, elongatis utrinque fibris ligamentofis, poffit, probabilius tamen eft huic puero luxationem integro offe, integroque fed elongato, ligamento tereti, contigiffe, cum debitus, ac conftans articuli motus tam cito adfuerit.

Puer fex cum dimidio annorum fub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi poft tumor acceffit. Trium aut forte quatuor menfium fpatio hæc ita perfeverarunt, abfque eo, quod crus longius, breviufque, adparuerit. Deinde vero ad duos circiter digitos latos brevius redditum eft. Vix feptem menfibus ab origine morbi elapfis, diarrhæa, febre, convulfione, periit. In cadavere vidimus caput offis femoris ad crepidinem fuperiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omnino defiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput

caput ossis femoris intra illud excipi ultra non posset. Mira igitur contorsio, & inde nata inflammatio primum adfuisse videtur, cum subsequente degeneratione *Haversiani* smegmatis, cum erosione atque consumptione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem accessorii, ex cavo acetabulo enati. (vide *Schwencke* Obs. de Lig. c. os. fem. connectente interno, ad finem *Hist. Sang.*) Unde demum caput ossis femoris ex Cotula trudi ceptum, crus sensim brevius redditum, & integra, sed extensa adhuc Capsula, idem caput ossis ad superiorem cavi acetabuli marginem applicatum.

Similem historiam in Nosocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxa prægressis, utroque cum crure æquali, tandem incepit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius sit.

Meritissimo ergo jure egregius *Petit*, postquam semel hinc deceptus fuisset, scri-

psit *part.* 1. *morb. oss. cap.* 12. integram luxationem natam se invenisse, ubi bimestri ante spatio signa evidentissima articuli duntaxat læsi, haud vero luxati, affuissent. Videtur eodem præcise modo id *Petito* contigisse, quo nobis nostris in casibus visum fuit.

Sed & aliud in Nosocomio observavimus. Puer duodecennis, a teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput ossis femoris suo cum acetabulo firmissime unitum; ita ut videatur a casu, aliave violenta causa, semel nata contusio, inflammatio, suppuratio, erosisse tam caput ossis, quam cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitissime coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab Anchylosi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capitis, contigit. Simul aderat ossis Ischii versus interiora degeneratio; multum enim ibi eminebat in loco acetabuli.

Con-

Concludimus ergo in affectionibus ossis femoris, & articuli coxæ, a causis externis ortis, Diagnosin sæpe plurimum difficultatis, incertitudinisque habere; tum & inconstantem eandem ideo esse, quod lapsu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verum non minorem ambiguitatem sæpe infert hujus Articuli affectio, quam vel causæ mere internæ, vel internæ cum externis combinatæ, produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contusio, quæ forte sine accedentibus internis causis non nocuisset; Communis inflammatio; Diathesis arthritica, rheumatica, scorbutica, venerea; Metastases denique, morbos varios, teterrimosque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi *Rat. med. part.* 1. *cap.* 7. *pag.* 129. *part.* 2. *cap.* 2. *pag.* 9. *&* *ibid. cap.* 8. *pag.* 131. *Et part.* 3. *toto capite* 5. Hisce novam observationem adjungam, totum morbum dein dogmatice tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, ſpatio 7. ſeptimanarum laborans febre intermittente, aut continua remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet.) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumeſcens, & pellucidis, ad ſupernos infernoſque artus, veſiculis plena. Quibus citra aperturam evanidis, manſit tumidiſſima. Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut domeſticos repetere quidem labores poſſet, ſed tamen cum difficultate, ac laſſitudine perpetua, utque teſtetur bona valetudine nunquam deinceps ſe uſam fuiſſe. Tranſegit ſic triennium. Poſtquam tumorem obſervare cepit ad externum latus femoris dextri, digiti circiter longitudine a criſta oſſis Ilei, verſus os ſacrum, & ſeſqui digiti longitudine exinde deorſum verſus, ſupra Glutæum magnum. Dimiſſus ſibi tumor ſex integris menſibus, cataplaſmate dein fotus, emollitur, ſponte aperitur, funditque puris ſerique multum, trime-

trimestri spatio ; tandem adsperso ignoto sibi pulvere coaluit : sic tamen, ut perpetuo doluerit locus , ipsaque postliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipsi, 17. annum ætatis agenti, observari cepta, continuarunt quidem, sed & parce, & quovis alterno, tertiove mense, tantum.

Notandum porro est quod, ante tumorem primò perceptum, iratus Pater, magna vi, grave magnumque ligni frustum in illam , ab eo fugientem, projecerit, femurque dextrum percusserit, contuderitque. Quod equidem utrum immediate ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudum antea, contigerit, haud bene meminit. Ita ut dubium supersit, sitne tumor ex relicta Cacochymia natus, an contusione? Alteram forte causam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem , qui ignoto emplastro adposito ruptus, similem, ut olim , mate-

riem dedit. Novembri menſe 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio poſtico femore ſibi naſci, findi, puriſque copiam magnam ad medium Decembrim uſque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primùm me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco ſuperiore antea deſcripto, alterum in medio poſtico femore. In hoc ſtylus ultra pollicis geometrici profunditatem fere perpendiculariter intrabat; in illud, pollicis medii. Os utriuſque anguſtiſſimum, ut vix ſtylum admitteret: decurſus totus fiſtuloſum in profundioribus ulcus teſtabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnoſis incerta. Probabile erat Cacochymiam antiquam, contuſione externâ ad femur determinatam, tumorem produxiſſe; vel ſi tumor dudum præextitiſſet, eum contuſione auctum fuiſſe. Quid autem proprie, quave ratione, læſum hic eſſet, ſigna non indicabant. Attamen cum omnibus ſuis ærumnis recta adhuc incedebat. Ut

Ut Diagnoſis incerta, ita ambigua prognoſis. Ut enim Tomis hujus operis anterioribus demonſtratum eſt, dum ad profunda Coxæ, Femoriſque, ejusmodi dolores, ac tumores, dudum hæſerunt, interiora paſſim deſtructa ſunt, aut vehementer ſaltem læſa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id contingere ibidem conſtitit, ut Arte poſtmodum aperturam faciente, aër accedat, & homo pereat. Attamen rem ſe non tam deſperate habere ſemper, imo conſequi ſalutem poſſe, etiamſi interna jam pro parte eroſa eſſent, felicia quædam exempla *Rat. Med. Part.* 3. *cap.* 5. enarrata demonſtraverant.

§. IV. Indicatio in hujusmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora peſſumdans foras alliciatur, expurgarique locus poſſit; *parvam* vero, quia aër multum accedens, citiore corruptione accelerare mortem ſolet. Unde aperturæ hæ &

raro, & cautè deligandæ ſunt ; hic porro cum parvam aperturam Natura feciſſet, de alia facienda, eademve dilatanda, cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præſtitiſſet, præ fiſtulis hiſce binis, quæ ſponte natæ tantillum modo de mali ſcaturigine auferrent ?

Neutiquam. Primò repetita toties experientia nos, alioſque, nocumenta latioris aperturæ ſæpe docuerat. Secundò ſtyli ſenſim profundior, atque ad os demum fere penetrans ingreſſus, vetabat certe omnia hic perſcindere ; Vaginam femoris, Glutæum maximum, Bicipitis Cruris caput longum, ſub eoque Nervum Iſchiadicum, tum Arteriam venamque inſignes, quæ ex magno trunco Arteriæ ac Venæ Cruralium mox anterius, in inguinibus, oriuntur, deinde ad poſteriora femoris penetrant ; tandem & Semitendinoſum. Præterquam quod Vaſa inſignia ex Cruralibus ſeſe per Addu-

ductores magnos femorum penetrantes, supraque eosdem decurrentes, hic lædi possent. Anno 1756. Vexillifer in Nosocomio, suppurato femore, & crure, indigebat ad medium femur posticum apertura. Ramus autem adeo notabilis ibi decurrebat, ut sistendæ hæmorrhagiæ vix pares essemus. Metus igitur Hæmorrhagiæ, Convulsionis, Claudicationis, dilatare hic late profundeque, omnino vetuit.

§. V. Quid ergo in ejusmodi malis, ubi a causis sive internis, sive externis, coxa, viciniaque ejus, afficiuntur, agendum?

Lex Nosocomii nostri immutabilis est Medicinam Hippocraticam facere, *Hippocratem* in omnibus, maxime autem in difficilioribus, consulere, consultum sequi; nisi posteriora observata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuo specimen juventuti Medicæ dandum, quo caperet, qua lege *Hippocra-*

pocratis mentem inveſtigare, veſtigia premere, deberent.

Occurrebat 1°. Aphoriſmus 31. ſect. 4. Τοῖσιν κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν „Laſſatis per febres abſceſſus maxime fiunt „ad articulos & circa maxillas.„ Quotidiana quippe obſervata docent his, qui a morbo febrili, aut acuto, haud rite judicantur, laſſitudines manere, ſenſumque gravitatis; a materia, quæ vel admodum morboſa, vel ſaltem a ſanitate aliena in corpore oberrat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vaſa minima penetrare ſe nequit. Hæc ipſa materies, quanvis nonnunquam febres, ſive inflammatorias, ſive hecticas, letalesque, producat, ſæpe tamen ad Parotidas, Coxasve, aut ad alias partes, metaſtatice defertur. Incertum porro, quandiu hæc ſit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat ſeſe. Incertum etiam an non eos affectura ſit locos, qui affecti, vel partium

quæ

quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Poſſe nonnunquam diu humoribus miſtam manere, cumque iisdem circumduci, & experientia pluries in Noſocomio docuit, & peculiariter de Metaſtaſi ad Coxam obſervaſſe *Celſus* videtur *Lib.* 4. *Cap.* 22. *de Coxarum Morbis:* „Eo„que id genus, inquit, difficillime cura„tur, quod fere poſt longos morbos vi „peſtifera huc ſe inclinat: quod ut alias „partes liberat, ſic hanc ipſam quoque „affectam prehendit.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigata ſua obſervandi induſtria eo pervenerat, ut præſciret an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certo determinatam partem adpelleret? Aph. 32. Sect. 4. „Quibus ex morbo reſurgentibus „aliquid dolet, ibi abſceſſus fiunt. Materies quippe ad certam corporis regionem deferri cepta, quæque per minima ibidem vaſa ſe penetret inepta, extendit eadem,

ner-

nervos ſubjectos, interpoſitosque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porro dolor ille, deſcripto rerum in ſtatu, innuit hujus impulſionis primordia poni, adeoque futurum monet ibidem abſceſſum.

Imo in his laſſitudinibus poſt febres relictis, locum ipſum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. ſect. 4. „ Sed etiam ſi quid doluerit „ ante morbum, ibi ſe figit morbus „ Etenim ſi homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bona Criſi ea quoque ſaneſcebat: Criſi vero imperfecta prægreſſa, timendum nunc erat, ne hæterogenea materies, laſſitudines poſt febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obſtructus, hincque debilitatus, craſſiori morboſæ materiæ tranſitum neceſſario denegaret.

Sic. *Epid. 7. Sect. 7. apud Foës. pag.* 1193. morbos circa brumam ortos deſcribens, Tuſſes nimirum, Peripneumoniam, Anginas

nas variæ ſpeciei, & Paraplexias „ Angi-
„ næ autem, inquit, & Paraplectica mala,
„ aut dura & ſicca erant; aut parva, &
„ raro maturum educentia. Nonnullis ve-
„ ro etiam multum educebatur. Qui ergo
„ plus voce male habebant, aut rigore
„ corripiebantur, iis tuſſes in Anginas
„ potiſſimum deſinebant. Qui vero ma-
„ nu ægre habebant, manibus tantum
„ reſoluti fuerunt. Qui autem equitarunt,
„ aut plurimum viæ confecerunt, ἢ ἄλ-
„ λοτι τοῖσι σκέλεσι ταλαιπωρήσαντες, τε-
„ τέοισιν ἐς ὀσφῦν, ἢ σκέλεα, ἀκρασίαι πα-
„ ραπληγικαὶ, aut alioqui cruribus male
„ habuerunt, iis Lumborum, aut Crurum
„ impotentiæ ex reſolutione obortæ ſunt,
„ & ad femora tibiaſque laſſitudo ac dolor.
Epid. 4. pag. 1132. „ *Apemanti* ſoro-
„ ris filius tumida præcordia, & Lienem
„ habuit. Crebra ſpiratio erat, alvi ege-
„ ſtio glutinoſa, & bilioſa, quibuſdam
„ excrementis permiſtis. Κοπιώδης ἐξ ἔρ-
„ γων,

„ γων, cum ex opere defatigatus effet,
„ 20. die abfceffus in pedes decubuit, id-
„ que ex judicatione, qua delaffatis ejuf-
„ modi, non ad oculum verbi gratia, fed
„ ad articulos, abfceffus decumbat.

Idem obfervaverat in aliûs generis metaftafibus, v. g. iis, quæ, poft immanem tuffim ceffantem, partes paralyticas redderent, Epid. 4. pag. 1138. „ In tuffienti-
„ bus iis quidem, qui manibus laborabant
„ (male habebant) velut *puero*, qui far-
„ menta contorquebat, & *Amynthæ* filio,
„ ubi utrifque folius dextra refolutio con-
„ tigiffet, ceffabat tuffis: poftquam enim
„ tuffiverant, hac affecti funt. Qui vero
„ aut equitarunt, aut pedibus iter fece-
„ runt, in Lumbis & Femoribus eam fen-
„ ferunt.

Itaque, fecundum *Hippocratem*, Juvenculæ noftræ ideo ad Coxam materies decubuit, quod fuo in famulatu pedibus, unà cum toto corpore delaffatis, multum uteretur;

retur; quodque etiam contusio ad eundem locum contigisset. Atque hæc de Hippocratica Diagnosi ac Prognosi: examinanda jam ejus curatio est.

Epid. 4. pag. 1127. „ *Moscho* nono
„ die largus ex nare sinistra, paucus au-
„ tem ex dextra, sanguis effluxit. In 14.
„ diem, prout debebat, judicatio ab ini-
„ tio commovebatur. 17. die errata in
„ ciborum ratione contingebant. 19. no-
„ ctu enatum est ad aurem dextrum tu-
„ berculum parvum, intus durum, fo-
„ ris paulum molle, dolorem inferens, nec
„ remittens. Purgatione rejecta sunt ad-
„ modum biliosa, purulenta, sepiæ atra-
„ mento maxime similia. Neque secus,
„ ac is, cui admota cucurbitula, cum do-
„ lor ad Coxendicem esset, in crus des-
„ cendit, allevatus est.

Nimirum *Moschus* acuto morbo communi laborabat, quem dies 14. pro parte judicaturus videbatur, atque dies 17. integre forte

forte judicaſſet, niſi Diætæ errores hanc Naturæ intentionem & conatum interturbaſſent. Hinc die 19. forte finiente, aut 20. inchoante, Metaſtaſis pone aurem contingebat; haud tamen cum totius morboſæ maſſæ eo verſus determinatione, ſiquidem conſtet ejusdemmet portionem inteſtina petiviſſe. Attamen *Hippocrates* curam hujus Metaſtaſeos eodem modo perfecit, quo ejus, qui metaſtaſin patiebatur àd Coxam; nempe Cucurbitulis.

Et pag. 1128. „ *Qui ex figulino equo* „ *decidit*, cui nec ilico admota eſt cucur- „ bita, ἐκάυθη ἔσω, intus uſtus eſt, ac „ die 20. malum recruduit: ſanguinis „ profluvia, feculenta, & erodentia, pro- „ dierunt.

Epid. 5. pag. 1143. „ In Oeniadis „ *Eupolemus* Coxendicis & Inguinis dolore „ conflictabatur, ut & in toto loco propin- „ quo Coxæ juncturæ, ab inguine, & an- „ teriore coxendicis parte. Huic ſanguis ex

„ ex malleolo detractus est , admodum
„ multus, nigerque idem, & crassus : epo-
„ to autem medicamento alvum deorsum
„ purgante, multum purgatus est, & me-
„ lius quidem ei aliqua ex parte fuit.
„ Dolores vero non cessabant, sed tum
„ Coxendicem, tum illius juncturam, tum
„ Cochonam" (Cochone est illa pars tota
superioris femoris anterior, posteriorque,
quæ est a crista Ilei & Pube, usque ad ex-
tremum Tuber ossis Ischii, cui insidemus.
Vid. *Goræum in Def. & Foës. in Oecon.*)
„ tum etiam inguinis loca, suppuratio
„ occupabat, ibique dolor erat intensior.
„ Pus autem *os*, potius quam *carnem*, per-
„ vadebat, & aliquandiu sic se habere
„ ignorabatur, donec admodum debilis
„ extiterit.

„ Tandem Crustis valde multis, iisque
„ magnis ac densis, inustus est, pusque
„ multum & crassum effluxit, ac paucis
„ post diebus interiit ; tum ex ulcerum

„ magnitudine & multitudine, tum ex cor-
„ poris debilitate. Hic videbatur ſanari
„ potuiſſe, ſi unica ampla ſectione ſectus
„ fuiſſet, & ſi per eam ſectionem pus ef-
„ fluxiſſet: aut ſi altera ſectione opus
„ fuiſſet, amplam eam facere: & hæc
„ omnia ἐν τῇ ὥρῃ, idoneo ſuo tempore,
„ inſtituere oportuiſſet.

„ *Lyconi* in Oeniadis in reliquis quidem
„ eadem contigere, dolores tamen ad crus
„ non admodum pervadebant, neque pu-
„ rulentus extitit, verum ſanus longo in-
„ tervallo. Medicamenta autem ebibebat
„ (φάρμακα, medicamenta purgantia) &
„ cucurbitulas admovebat, ſanguis mitte-
„ batur, atque interea melius habere vi-
„ debatur.

„ Lariſſæ *Scamander* Coxendicem ſy-
„ deratam habuit, ἰσχίον ἐσφακέλισε, coxen-
„ dicem ſphacelatam habuit, & os diu di-
„ ſparatum. Hic poſt magnam ſectionem,
„ etiam uſque ad os ipſum factam, deni-

„ que

„ que inuſtus eſt, ac tum 12$^{mo.}$ poſt ſe-
„ ctionem die convulſio cepit, ac magis
„ detinuit. Convulſione autem tentabatur
„ crus ipſum ad latera uſque, quæ ad al-
„ teram etiam partem perveniebat. Crus
„ autem contrahebatur & extendebatur,
„ cæteraque membra movebat, & maxillæ
„ riguerunt. Hic octavo poſt convulſionis
„ inſultum die convulſione periit. Utri-
„ culis vero concalefactis, ex orobis, er-
„ vis, ad curationem totum corpus fove-
„ batur, & ab enemate paucum ſtercus
„ tandem prodiit. Medicamentum ſinceram
„ bilem affatim deturbans, *φαρμακον κατα-
„ κορὲς*, bibit, & repetivit. Ac ſeceſſit
„ quidem alvus, nihil autem opis inde tu-
„ lit. Somnus parvus venit. Rurſusque
„ epoto ſub veſperam valido medicamento,
„ ſinceram bilem affatim deturbante, ſub
„ ortum ſolis mortuus eſt. *Ἐδόκει δὲ ἂν
„ πλείονα χρόνον διενεγκεῖν, ἐι μὴ κατὰ τοῦ
„ φαρμάκου τὴν ἰσχυν*. Videbatur autem lon-

 „ giore

„ giore tempore morbum laturus fuiſſe,
„ niſi propter violentiam remedii periiſſet.

§. VI. Ex his cunctis liquet ſummam horum malorum curam Priſcis in eo poſitam fuiſſe, ut internis externiſque auxiliis materiem a coxa revellerent. Ac primo quidem ſectio & uſtio frequenter adhibebantur, ſpemque curæ ipſis ſemper magnam videntur feciſſe. Ita ut quemadmodum pag. 146. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adſcripſerit *Hippocrates* debitæ, ac tempeſtivæ, ſimulque profundæ ſectioni, neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. *Hippocratem Cyrenii*, & *Hecaſonis* mortem, tardius factæ inuſtioni adſcripſiſſe. Imo utrumque hoc extremum remedium ſimul adhibitum fuiſſe docuit *Scamandri* mox data hiſtoria. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætuliſſe magnum virum, caſus *Eupolemi* manifeſtat. Sed ſimul partibus jam ſphacelatis hanc methodum non profuiſſe, nimia jam facta internorum deſtructione, antequam

tequam malum foras ſe verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla, luculenter demonſtrant.

Sectiones itidem hæ, atque inuſtiones, leguntur quidem ad os uſque factæ, at in ſphacelo tantum, ubi vel nihil, vel profundiſſime ſecandum eſſet, & ubi mors cæteroqui certiſſima inſtaret. Cæterum amplæ ac latæ, haud vero nimis profundæ, inſtituebantur, & a ſubſequentium ſæculorum Medicis inſtitutæ leguntur.

Hinc *Celſus Lib.* 4. *cap.* 22. inuſtionem duntaxat ſuperficiariam commendare videtur: „ Ultimum eſt, inquit, (& in uteri „ morbis quoque efficaciſſimum) tribus „ aut quatuor locis ſuper Coxam Cutem „ candentibus ferramentis exulcerare.

Equidem legitur *Hippocrates Lib. de int. aff. cap.* 53. apud *Chart. tom.* 7. *pag.* 677. jubere Iſchiadicis „ πολλὰς ἐσχαρας, καὶ „ βαθείας καῦσαι, eſcharas & multas, & „ profundas, inurere; „ ſed ideo profunditatem ad os uſque intelligere non vide-

tur. In obesis certe potest profunda ustio esse, quæ tamen adipem vix omnem penetret. Imo os ipsum vitari oportere laudato mox loco innuit *Hippocrates*, jubens „Escharas multas profundasque inurere in „ osseis quidem partibus fungis, μύκησι; „ in carnosis vero, ferramentis.„ Et alio hujus libri loco jubet inuri modo Lino crudo.

Prosper Alpinus Libr. 3. *de Med. Aegyp. cap.* 12. innumeras Ægyptiorum curas, cauterio plurimis in morbis peractas, enarrans „Hinc mirum, inquit, non est, „ si prospere hoc remedium in omni„ bus articulorum doloribus, curatu diffi„ cilioribus, experiuntur; potissimumque „ in Coxendico dolore multas ustiones, „ non modo supra articulum, sed etiam „ supra femur, facientes.„ Gens porro illa, ut idem refert, inustiones facit Gossypio, linteo involuto, filis sericis compresso, in conum formato, perpendiculariter perforato, cujus coni perforati basin loco

loco inurendo apponunt, interea dum incendant apicem. Unde etiam ſuperficiaria videtur eorum uſtio eſſe. *Paræus Lib.* 18. *cap.* 28. ad digiti (lati procul dubio) profunditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve, diverſis per ambitum articuli plagis; cavendo, inquit, ne Nervi lædantur. Cæterum raros invenimus, qui ad os uſque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib.* 3. *cap.* 26. *Deckers Exerc. pract. pag.* 34. alioſque paucos, ſi exceperis.

Referenda huc famoſa *Moxa*, ſive *Artemiſiæ Lanugo*, quam Indii parent. Agit nempe, quo priora, modo. Vim enim Artemiſiæ peculiarem hic non agnoſcimus. *Olaus Borrichius* dudum adverterat majorum virium in Iſchiade curanda hanc cum Artemiſia factam inuſtionem non eſſe, ipſis veſicantibus. Et ſi, quæ pro & contra ſcriptitata fuerint ſuperiore ſæculo, apud *Bonetum Med. Sept. Tom.* 2. *Lib.* 6. *Sect.* 5. *cap. de Arthrit.* attente pervolvimus,

abunde convincimur hoc auxilium, adeo olim decantatum, tam caro pretio solutum, præ reliquis inustionibus nihil singulare habere.

2do *Cucurbitas Hippocrates* hic impense laudat; laudarunt omnes post illum Autores. Iterata harum actione Revulsio necesse est ab interioribus versus exteriora fiat. Continuo enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt: spesque sic fit, fore ut hac lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in sede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera testantur exempla.

Ad Inustiones & Cucurbitas, merito referimus lata *Vesicantia* nostra. Clarissimus *Boerhaave* ajebat sæpius nobis, si vellet arcanum quoddam vendere, id fore tectas, & sub alia specie occultatas Cantharidas, in Ischiadicis. Hoc remedium Emplastri forma, palma manus majus, adplicabat Coxæ, & dein, post ingentem vesicam

cam contractam auferebat, vulnusque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo post; idque aliquoties ad tertiam, quartamve, vicem: quanvis raro id sibi contigisse testaretur, ut quarto Emplastro indigeret. Innumeri sunt, quos in Nosocomio hac Methodo ab annosioribus hisce ærumnis percuraverimus. Hæc autem cura vix obtinet ubi locus sponte exulceratur; ut in casu Juvenculæ nostræ; quanvis etiam in ambitu ulcerum semel iterumque explorata fuerit.

Tertio laudavit hic *Hipp. Venæ Sectiones*. Nec datur fere autor, qui eandem haud commendaverit revellendi animo, si indicatio utcumque vel juberet, vel permitteret. In initio tamen proficua magis futura, quam progresso malo, videtur.

Quarto, *Purgantia* & *Clysmata* adhibuit, postque ipsum omnes. Præter Revulsionis intentionem generalem, veteres videbantur quid peculiare ab his remediis expecta-

re; saltem ab enematibus. *Dioscorides* clysmata hic adplicabat ex acerrimis omnium purgantibus. An Anatome hanc Veterum experientiam forsan confirmat? Arteria Natium *Winslowo* dicta, producit Hæmorrhoïdalem internam, aliam omnino ab iis arteriis, quas vulgo Hæmorrhoïdales internas appellare consuevimus; simulque dat ramum ad Articulum femoris; imo dat Ramulos qui interiorem substantiam perreptent Nervi Ischiadici. Præterea Ramus primus Arteriæ pudendæ internæ dat Ramos Hæmorrhoïdales internos, & Ramum anterius, posteriusque decurrentem supra cervicem ossis femoris. Atque hæc de communibus Arteriis; si autem Nervos contemplemur, a Nervo Ischiadico, pelvi egresso, Ramus proficiscitur, qui Anum petat.

Quinto, *Chliasmata*, sive *Fomenta tepida*, egregii usus deprehendere, cum *Hippocrate*, Medici omnes; maxime si cum farinosis in

Cata-

Cataplaſma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere ſtimulos. *Dioſcorides* in Iſchiadicis miſcuit Cataplaſmati Radicem ſcammonii, ipſamque Colocynthidem. Nullus fere Autor eſt, qui peculiare quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Proſp. Alp. Med. Meth. Lib.* 9. *cap.* 5. *Foreſt. Lib.* 29. *Obſ.* 22. *in ſcholio.* Iſchiadis ſubita admodum curatio deſcribitur a *Boneto Med. ſept. Tom.* 2. *pag.* 575. partem affectam primo probe fricatam, igni dein expoſitam, fovendo hoc Linimento. ℞. Sapon. ven. raſi unc. 1. Aq. Reg. Hung. q. ſ. Deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium Belli Ducem *Hagæ Batavorum* iteratis veſicantibus fruſtra fere vexaveram. Semicuratus iter ſuſcipere debuit. Loco, quo perrexerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona conſulit totum quantum femur involveret emplaſtro quod expulvere Maſtiches

cum

cum ſpiritus vini ſ. q. pararetur. Adplicuit, dolore immunis Hagam rediit, rem mihi patefecit totam. Deſperatis pluribus hoc conſilio profui. *Calx viva cum melle*, vel cum unguentis quibusdam miſta, plures egregias curas mihi edidit.

Sexto, *Frictiones tum ſiccæ, tum humidæ*, rebus penetrantiſſimis inſtitutæ, pertinaciter continuatæ, ſæpius utiliſſimæ inventæ ſunt; ut jam exemplis ad n° 5. patuit.

Septimo *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minime, compertum eſt. Plures vidi qui Aquisgranenſibus, qui Badenſibus, &c. uſi, vel nihil lucrati eſſent, vel in pejus verſi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo ſuo virtutes Balnei *Thalfengenſis*, vulgo *Geſundbrun*, in Agro *Ulmenſi*: cujus uſu Iſchiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, ſed tamen iterum redeunte, jam a novennio carebat. *Embrode* in deſperatis ſemper tentanda eſt, licet habea-

habeamus, quibus non profuerit; prodeſt tamen aliquando.

Octavo *Fonticulos* & Veterum multi, & uſus hodiernus, ſæpe ſalutares invenere. Irritatio eſt perpetua, perpetuuſque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hiſce tum Veterum, tum Modernorum methodis adhibendis, Prognoſis fere ſemper incerta eſt: cum natura mali nos prorſum lateat; nec niſi ex effectibus, &, ut ajunt, a poſteriore, nobis ſæpe manifeſtetur. Conſiderentur varii tantummodo, qui afficiuntur, loci! Prava materies hæret fortaſſis in cute modo, vel in Panniculo adipoſo, vel in Faſcia lata, vel in involucris Muſculorum ſuperiorum, inferiorumve, vel in involucris Iſchiadici Nervi, vel in Perioſteo ſuperioris partis oſſis femoris, vel in Perioſteo oſſis Iſchii, vel in oſſea parte Acetabuli, vel in Capſa ligamentoſa Articuli, vel in Cartilaginibus ſeu Os, ſeu Cavum

ace-

acetabuli, incruſtantibus, vel in Glandula magna, vel in Ligamento tereti, ejusve ſive alterutra, ſive utraque origine, vel denique in pluribus harum partium ſimul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Eſt enim ſerum acre Podagricum, Rheumaticum, Scorbuticum, Venereum; ſi locus primario afficiatur: vel eſt ichor, ſanies, pus, acrimonia jam expoſita, metaſtatice huc aliunde delata: vel eſt materies genita ex prægreſſa loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies ſit, ſi non corrumpatur, ſi eliciatur extrorſum, ſi nova non ſuccedat, ſi nihil intus deſtruxerit, integram poteſt admittere curam. Si vero expulſam priorem nova ſubſequatur, recidivas facit, curaſque inconſtantes. Sed enim vero ſi corrumpatur, diuque ibidem hæreat, cunctas hic partes peſſumdet neceſſe eſt. Ita vidimus in Noſocomio nunc ipſos Muſculos, Nervoſque, putredine liquatos; nunc Os femoris

cario-

cariosum ; nunc laceram articularem Capsulam; alio tempore Acetabulum cariosum fractum ; alia vice caput ossis totum, eroso ligamento, extra Acetabulum ; iterum Acetabulum destructum totum, ita ut vel illud solum, vel & Os Ischii, & Os Sacrum, & Vertebræ Lumborum, cárie consumerentur ; nunc iterum perfectam Ossis femoris cum acetabulo Anchylosin &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi sedem, variamque materiæ Naturam spectent, consideratis, minus mirabimur tam curas inconstantes, quam casus desperatos. Erimusque in Prognosi cautióres cum morbus toties fallat nos ; quid dicam! cum ipsum τὸ πανὺ fefellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. „ *Hecasòni* in Omilo, ex Corporis „ impuritate, & prava (seu intempestive „ data) purgatione, gravis in Coxendi„ cem dolor incubuit. Quo quidem demit„ tente, febribus correptus est, diuque „ Le-

„ Lectulo decumbens, neque bibebat quidem, neque sitiebat. Debilis quidem erat, & crebro inhorruit. Huic probe quidem, ut conveniebat, morbus sublatus est; corpus autem ex oblatis opem percipiebat." Igitur videbatur laborasse *Hecason* Phthisi vere coxaria, Hecticas febres, cum frequenti horrore, & magna debilitate, inducente. Morbo liberari visus est, viresque deperditas belle recuperare, ut jam sanescere videretur. Sed an sanus factus est? „ Tandem, ait, morbus per inferiora erupit, ac totus cum multa bile secessit, & mente motus, interiit." Ergo morbus lucido quodam intervallo latuerat, & veluti curatus habebatur; & quidem ita, ut *Hippocrates* subjungat, *ἐδόκεε δὲ ἂν ἐκφυγεῖν τὸ νόσημα*, *Hecason* videbatur morbo emergere, e morbo evadere." Sed interea tandem morbus per inferiora secessit, occiditque *Hecasonem*. Id quod Phthisicis solenne est, ut Diarrhæa colli-

colliquante pereant. Hujus *Phthiseos Ischiadicæ* exempla plura præcedentibus Tomis *Rat. Med.* dedi, morte paſſim terminatæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter promota *Eupolemon* occiderat, pag. 145.

§. VIII. Haud omnium tamen in hac Phthiſi ischiadica ſortem æque deſperatam eſſe, binis exemplis luculentis *Tom.* 3. *Rat. Med. cap.* 5. clare vidimus. Ipſiſſimaque juvencula, cujus caſus totum hoc caput genuit, eadem, qua illæ binæ, methodo; lactea ſcilicet Diæta, cum largo corticis peruviani uſu; huc uſque bene ſe habet, ulcere Lympham modicam exſudante. Lymphæ autem hujus inde revellendæ cauſa, fonticulus inciſus eſt. Hoc tempore toroſa, robuſta, duros ſuos labores indefatigata perficit, idque jam trimeſtri ſpatio. Cæterum ſapones Herbæque ſaponaceæ atque antiſcorbuticæ dictæ, ſi largiſſime ſumantur, egregium uſum habent, ubicumque ſpes reſolutionis aliqua ſupereſt.

CAPUT V.

DE
APOPLEXIA ET NERVORUM MORBIS.

§. I. *Variæ causæ remotæ Apoplexiæ unam modo eandemque causam proximam facientes, cadaveribus sectis demonstrantur; simulque practice disseritur circa Apoplexiam, sive desperatam, sive sanabilem, ex causarum expositarum contemplatione.* §. II. *Examen causæ cur toties Apoplexia aut generet paralysin, aut ipsam sequatur? Ea occasione ostenditur* Causam *eandem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios Cerebri, Nervorumque, gignere morbos.* Ideoque *quid iidem hi morbi commune inter se, quid diversum habeant, & quinam demum ex illa diversitate effectus diversi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen ab omnibus hisce Catalepsis maxime abludere; cujus miræ historiæ enarrantur, examinantur, magnamque partem inexplicabiles declarantur: qua occasione etiam aliquid de somnambulis.* §. IV. *Examen quæstionis, cur Cerebro uno in latere affecto, oppositum latus Paralysis prehendat? Assertio hæc justos intra terminos limitatur contrariis observationibus. De Lympha Cerebri non concrescibili.*

§. I

§. I. Nonnullos morbos reperire eſt, qui ſæpius licet viſi, inſpectiſque demonſtrati Cadaveribus, repetito tamen frequentius examine, Medicinam magis illuſtrent magisque: quos inter Apoplexiam eique affines morbos merito recenſemus; de qua porro, ut quid digne proferamus, primo hiſtorias morborum varias, cadaverumque ſectiones præmittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Noſocomio, *civico* extinguebatur. Cadaver petieram, Fati ſenilis proſpectum Auditoribus daturus. Exp. Noſocomii illius Phyſicus Dominus *Ernll* ſequentem primo dabat Anamneſin: Autumno elapſo febrim continuam paſſa erat, hyeme Diarrhœam. Aptis reſtituta medelis, viribus tamen ſenſim defecit; ut lectulo perpetuo affixa, cardiacis ſemper fovenda eſſet. Brevi ante mortem, en, inquit, morior; ſumto autem cardiaco, gau-

 deo,

deo, ait, denuo me recolligo; ſimulque deſiit vivere. En jam quæ dabat Anatome!

Muſculi abdominales ſoli quidem tenuatiſſimi, cæteri vero muſculi omnes, tendinesque, femorum, ſurarum, colli, dorſi, omnino carnoſi, toroſi, pinguedinoſi, ut in ætate media. Egregia omnia viſcera ventris. In Thorace itidem boni Pulmones; Cor, vaſa majora, ut in homine ſano 30. annorum ſe habebant. Haud igitur quod expectaveram, & demonſtrare geſtiveram, inveni: inveni autem quod non cogitaveram. Intra Cranium nempe, ubi cerebrum totum minime ſiccum, ſed maxime naturale erat, Cruor ater, ſpiſſus, effuſus erat ſub Pia Matre, ad lobum poſteriorem ſiniſtrum ita quidem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Eſt Apoplexiæ ſpecies, ſolo ſpirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas. Cum pauca tamen quantitate ſpirituum, ope Cardiacorum,

corum, tum replentium, tum excitantium, refecta, vitam protraxit. Jam vero effusus cruor subjecta pressit. Cranio enim semper exacte pleno, pressio grumosi sanguinis in lobo posteriore Cerebri removebat a se per ambitum lobi substantiam; ea remota substantia premebat vicina sibi, atque ita compressio progressa videtur ad ipsam usque Medullam oblongatam: quo demum factum, ut pauca illa spirituum copia, qua debilis hæc vita eousque sustentata, protractaque fuerat, interciperetur, eaque intercepta Mors adesset. Utrum nunc sanguis sensim ibidem colligi ceperit, an effusus recenter fuerit, incertum: posse tamen subito ante mortem effundi sequentibus demonstrabitur.

2. Die 19. Febr. ex eodem Nosocomio adferebatur mihi cadaver senis, qui, strenuus semper helluo vini, eodem sese triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipsa ebrietate Apoplexia ἰσχυρῇ tactus, bidui spatio extingueretur.

Dura Mater bona, tota vero Pia dicta Aneurysmatica, & Varicosa omnino fuit, idque non in superficie modo, sed inter omnes cerebri anfractus seu volvulos, & inter utrumque hemisphærium, potissimum vero ad Tempora. Ventriculus anterior cerebri sinister grumosi sanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulo fluidioris. Cerebelli Pia Mater, maxime sinistri, ut ea cerebri se habebat.

Alcoholis est, dum sanguine susceptum circumducitur, illum rarefacere. Spatium igitur majus occupantes humores, vasa extendunt, dilatant, simulque eadem dilatata, quod vehementem stimulum circumferant, in validiorem adigunt actionem. Repetita multoties hac actione, debilitantur sic vasa, ut communi & tranquilla humorum circulatione languide tantum reagant, nec nisi stimulo repetito debite suos propellant humores. Sed demonstratum est re-

pe-

petita rarefactione humorum vasa debilitari. Ergo quo sæpius necessarius est stimulus, ut torpor vasorum excitetur, eo frequentius eadem rarefactio, vasa extendens, causam debilitatis adauget. Et hinc demum tristis illa necessitas vini, spirituumve, copiam sensim augendi, cum vasa de die in diem debiliora, a consuetis ultra non afficiantur. Hinc sensim homo ita flaccidus adparet, ut, qui DEI est imago, jam referat Bacchi simulacrum. Hinc igitur capimus cur Arteriæ Venæque Piæ Matris aneurysmaticæ ac varicosæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque posse, absque eo quod vasa dehiscant, quia æquabiliter sustinentur; at in Ventriculis cerebri alia res est. Vasa innumera plexus Choroidei possunt pro momento sine resistentia esse, si plus Lymphæ ex iisdem resorbeatur, quam in illos influit. Vel si id non fit, saltem vasa in rore, vel liquore, perpetuo sita, debilitari, ac dilatari, prædictis internis de

caufis ita queunt, ut facile dehifcant: præterquam quod acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis Lympham inftillet, quæ eadem vafa corrodat, facileque diffolvat. Hinc demum effufio fanguinis. Hinc ventriculi fanguine turgidi totum cerebrum ac Medullam Oblongatam comprimunt. Hinc capimus unicam unciam fanguinis, intra cranium effufam, inter Apoplexiæ caufas ab Autoribus jure referri.

3. Sartor 55. ann. 9. Aug. 1757. terrore, mœrore, gravique ira correptus, cubitum fanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit fe toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure, brachioque, folis, verum etiam in gena, & lingua; ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipfi mox fecta eft, & quæ reliqua artis erant adhibita, tandem trigefies Balneo Badenfi ufus eft. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem,

dem, & cruri quisquam rediret motus; paralysis vero eodem perseveraret cæteris in partibus modo.

Prima vice illum vidi 9. Junii 1758. eumque ab illo die ad Machinam electream adhibere cepi. Est idem ille, de quo Rat. Med. part. 3. cap. 6. n° 11. Mense Januario 1759. in lecto jacens, expedite poterat brachium, digitosque, movere; extra lectum vero minus. Habent id plures Paralytici, dum incipiunt emendari. Sustentatis partibus, obscurus qui redierit musculis motus, eosdem facilius movet, quam si pendente brachio musculi totum brachii pondus simul sustinere attollereque debeant. Junio mense vox distinctior, tantusque jam pedis motus, ut solus, sine scipione, magnam circumambulet aulam.

Nona autem Junii ad secundam pomeridianam Machinæ accedens, dixerat famulo Nosocomii quidem sibi bene non esse, nobis vero nihil, nisi ad 10. forte ictum. Du-

cebatur ilico in lectum, ut parum quiesceret, utque quid ipsi deesset examinarem. Ilico magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ spatium mentis compos ultra non fuit. Frustra vena secta est; frustra injectum Enema, adhibitaque vesicantia. Deglutitio sublata prohibuit usum medicamentorum. Intra quadrihorium expiravit.

In Cadavere Dura Mater a latere sinistro sinus Falciformis cum cranio concreverat, ibidemque crassa ac dura erat. In sinistro cerebri hemisphærio, potissimum ad latus, varicosissima eadem erat, in dextro autem parum tantum. Eademque in plaga, qua Dura Mater cum cranio cohærebat, etiam arcte coibat cum Arachnoidæa ac Pia membranis. Sub Arachnoidæa in posterioris lobi cerebri parte priore & læva, Lympha multa splendens, hinc inde subrubella, adparuit. Eadem Lympha coagulata, tremula, conspiciebatur in lobi hujus

jus posteriore plaga, maxime inter medullæ volvulos, supra Piam Matrem. Cæterum, niger sanguis videbatur omnes medullæ gyros, volvulosve, per totum Encephalon sejungere; id quod adhuc adparebat profundioribus sectionibus jam Medullæ bona parte ablata. Ventriculus sinister anterior, sive superior dictus, & amplissimus omnino erat, & tum copiosissima rubella aqua, tum grumoso sanguine plenus fuit; dexter vero ejus compar suam & amplitudinem, & lympham, naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioso, ac coagulato sanguine, distentus erat, usque ad foramen magnum ossis occipitis.

In sinistro cerebri hemisphærio quæ enarrata vitia sunt, ad Paralysin dextri lateris explicandam sufficiunt. Vitia Ventriculi quarti ad Apoplexiam, eamque tam cito letalem, intelligendam sufficienter quoque facere videntur. Exposueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroidæo vasa rodi,

di, rumpique possint, ac sanguinem suum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad Ventriculum quartum, cum & speciem quandam plexus choroidei habeat. Cæterum ex historia morbi patet hanc effusionem letalem subito contigisse : an forsitan nimium repleverit ventriculum in prægresso mox prandio? Hacque lege Aorta, tumente ventriculo compressa, impetum majorem in tenera plexus hujus vasa excitasset?

4. Die Julii 6. 1759. anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæa laboraverat. *Jugi* dico; cum ex quo loqui potuit, eandem sit perpetuo conquesta. Præcipuam vero ejus sedem ad postica oculi sinistri potissimum indicaverat. Cætera hilaris, agilis, cursu, saltu, lusu, indesinenter se exercens, nunquam tussire, aut anhelare, nunquam defatigari, a digno parente, Viennensi Medico, observata est. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mor-

mortem ſtupida nonnihil, & obliviosa, nonnunquam deprehendebatur, in reliquis tamen omnibus ſana. Quatriduo ante mortem & ipſam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulſio. Ultimo vitæ biduo convulſio ceſſavit, Apoplexia autem ſine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura Mater bona, Pia tota quanta varicoſiſſima utroque in cerebri hemiſphærio. In ſinu longitudinali, ab ipſo fronte, uſque dum ille in ſinus laterales abit, corpus album reperiebatur, inſtar oblongi vermis. Sinus idem binis in locis habebat membranaceam expanſionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, tenſam. Ad primam harum oblongum hoc corpus album duas in partes findebatur, quarum altera ſub hac expanſione, altera ſupra eandem pergebat: emenſæ autem hæ binæ partes expanſionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuo coibant; ita ut poſthac Solitarius veluti vermis ſupra po-

posteriorem expansionem, sine ulla divisione, transcurreret, sinusque laterales utrinque subiret. Ex Ventriculo superiore cerebri dextro uncias duas aquæ eduximus. Limpidissima hæc erat, inodora, igni imposita non coagulabilis, syrupi violarum colorem minime mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad usque foramen magnum ossis occipitis; sed eandem ibi in vita hæsisse affirmare non ausim. Forte enim, dum sectionem planam juxta làcunar sinus facientes, simul hunc sinum leviter læderemus, exsiliens inde Lympha undique deorsum, adeoque inter Duram Matrem cerebrumque, insinuare se potuit. Unde certe longe copiosior Lympha in ventriculo fuerit oportet, quam quæ inde collecta fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati; ipsique inter sese connati mutuo Lobi. Modus autem hujus mutuæ concretionis non erat illi similis, qui in pectoris morbis, vel aliàs ad

lu-

luctamina mortis, a crasso sero transsudante ortus, digitis commode solvi possit: neque similis etiam illi, qui cellulosa productione, haud omnino difficulter solvenda, sæpe observatur: sed erat omni in puncto Thoracis coalitio firmissima, solidissima, cultello tantum, magnaque cum patientia, demum solvenda; ita tamen ut nonnullis in locis pulmo facilius perscinderetur, ac laceraretur, quam a nexu sine læsione solveretur: nullibi autem id difficilius quam toto pectoris sinistro cavo.

Hæc ergo puella post perennem Cephalæam demum Apoplexia quatuor dierum moritur. Non morabor hic pessime affecti pectoris in casu quo, a longa die, ejusmodi causæ hic natæ erant, a quibus respiratio longe vitiosissima oriri debuisset; cum de simili casu egerim *Rat. Med. part.* 2. *cap.* 8. Adeoque ad Apoplexiam me modo converto. Oblongus veluti vermis sinus longitudinalis merus polypus fuit. Patebat id

ma-

maxime, ubi crura ejus utrinque ex ſinibus Occipitalibus extrahebantur : alba polypi materies incipiebat hic rubro ſanguine tingi, & ſanguineas fibras a ſeſe dimittere. Confirmabat merum modo polypum eſſe ejusdem in aqua diſſolutio, & interitus. Nam, quo poſt aliquot dies eum maturiori examini ſubjicerem, juſſeram non in ſpiritu, ne contraheretur, ſed in aqua, ſervari : quarto autem ex illinc die examinaturus, fere periiſſe dolebam. Porro de natura polyporum, in humano corpore genitorum, id eſſe, *Rat. Med. part.* 1. *pag.* 131. demonſtravi, quod in ſpiritu ſubſiſterent, in aqua vero evanéſcerent. An a preſſione intra ſinum genitus polypus, ut variis exemplis oſtendi *Rat. Med. part.* 2. *cap.* 7. ? Forte; ſed compreſſione ſanguinis abſente etiam polypos copioſos generari poſthac 2. Octobris propediem elapſi in cadavere didici. Homo quinquagenarius anomala Arthritide a 13. annis in cal-

cem

cem ad articulos conversus, & dirissimis paroxysmis fere consumtus; a triennio frequentibus paroxysmis Colicæ Pictonum excruciatus; pus grave, copiosum a quatuor mensibus in omni Urina deponens; lenta demum tabe in Nosocomio periit. In dilatatissimis Aorta, & Vena cava, in peramplis arteriis venisque Iliacis, arteria carotide, ac vertebrali, in vena jugulari, tenuem chordam polyposam invenimus, cujus chordæ diameter in maxima arteria vix ultra lineam, in magna vena vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam sinus falciformis exhibebat. Hic certe pressio nulla, sed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo universo. Nec in capite pressio sanguinis fuerat, cum ibi nihil fere sanguinis in vasis, Dura Matre in sinistro latere excepta, cumque etiam Ventriculi anteriores cerebri ita vacui essent, licet magni, ut vix dragmam aquæ, ad ignem minime coagulabilis, educere potuerim.

 Hinc

Hinc vel a preſſione, vel a ſtagnatione Polypus huic de qua agimus puellæ, productus eſt. Cephalææ antiquæ cauſa venis forte tribuenda varicoſis eſt: qualia exempla ut cephalææ cauſas, Collectores caſuum nobis alibi demonſtrant.

Intelligimus porro cur Apoplexia tam frequenter letalis ſit. Si compreſſio ab aqua, vel a ſanguine, producta, cauſam proximam produxerit, opus eſt, ſi Morbus curabitur, ut tum copioſum ſerum reſorbeatur, tum ſanguis effuſus fotu, ac veluti coctione, aptus reddatur, qui reſorberi poſſit. Sed ad talem reſorptionem, coctionemque, certum quoddam tempus natura requirit. Si ſufficiens circulatio per minus compreſſas partes interea temporis detur, ſi partes minus preſſæ nimia humorum copia non obruantur, dum per compreſſiores tranſire vetantur, ſpes eſt ut homo vel ſaneſcat integre, vel ſaltem necdum moriatur. Sin vero contrarium, ut pereat

reat necesse est. Imo forte resorbetur materies, sed eroso de vase novus extillans liquor causam proximam redintegrat. Unde intelligitur cur nonnunquam per paroxysmos adoriatur, letalis demum Apoplexia.

Si his jungamus causas Apoplexiæ proximas, aliunde natas, v. g. a Plethora, a serosa Colluvie, a Contusione, &c. patet evidenter revellentem dictam Methodum a magno *Boerhaavio* commendatam, unicum fere id esse, quod in Apoplexia ejusmodi prodesse possit: sed simul ex contemplatione causarum proximarum nihil perniciosius Emeticis, (quæ utinam *Sydenhami* autoritate minus fulcirentur!) in eadem dari posse, vel inde concludimus, quod vis humorum actione Emetici versus caput aucta, causam morbi proximam augeat, ac sæpe reddat insuperabilem.

Sed hæc methodus si integra adplicetur, bonam ægri deglutitionem supponit, quod in Apoplecticis sæpe fit;

quo nempe ægri hæc Revellentia affatim hauriant. Cum vero dentur, quibus omnis omnino deglutiendi ſit ablata facultas, ratio alia adparet cur ſors hominis inſuperabilis ſit. Eſt malum hoc ratione cauſæ, & ratione effectus.

Tandem ea Apoplexiæ ſpecies, quæ oriunda ex defectu non quidem ſanguinis, ſed materiæ ultimo elaboratæ, unde ſubtilis ille liquor, ſpiritus dictus, parandus; tum & illa, quæ a frigido glutinoſo ſanguine proficiſcitur; longiore tempore egent, quam ut ſufficienter ſuis in cauſis emendari poſſint. Unde hæ ſpecies hominem e medio tollunt, antequam vel reſtituti ſpiritus, vel iners pituita ſoluta, mobiliſque reddita fuerit.

§. II. Cur Apoplexia toties Paralyſin ſive ſequatur, ſive generet? Reſp. Paralyſeos, Epilepſiæ, Apoplexiæ, Lethargi, Cataphoræ, Convulſionis, aliorumque Cerebri morborum, cauſæ reperiuntur eædem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequenter

ter inveniantur distinctæ variorum horum morborum causæ proximæ, sæpe tamen quoque confundantur: ita quidem ut serum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno Apoplexiam creaverit, in alio Epilepsiam, in tertio Paralysin. Obstructione, seu potius Symphysi vasorum, vehentium sanguinem ab Encephalo in Sinum longitudinalem reducem, tumque spissa Lympha sub Pia Matre effusa, vidi in jureconsulto dirissimam ortam Epilepsiam chronicam, tandem acutam, letalem: quæ causæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxisse Apoplexiam. Legite *Boerhaavii Caput de Apoplexia*, cum *Ill. Præsidis Comm.* Videte dein *Hildanum*, *Borellum*, *Tulpium*, *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotiesne docti hi viri describunt eandem inventam in Cadaveribus causam, quæ hos diversissimos effectus produxerit?

Quod si ita se habet, consequitur id, ut concludamus eandem Causam, v. g.

ſeroſam ventriculorum cerebri colluviem, ipſa preſſionis differentia, vi etiam compreſſionis in hanc, magis quam in illam Cerebri, cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore reſiſtentia compreſſæ partis ad vim preſſionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2do. Comprehendimus quoque cauſam eandem ſuis in effectibus mutabilem reddi, omninoque variam; tum pro effuſi liquidi copia aucta vel imminuta, tum pro leviore aut graviore mutatione, ac labefactatione, partium compreſſarum, tum etiam varietate preſſionis, viam ſibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diæta. Quibus rite penſitatis non eſt ſane, cur valdopere miremur, quod a cauſa, quæ nobis eadem eſſe videtur, diverſos effectus; & quod a diverſiſſimis naturæ cauſis, eundem plane contemplemur effectum.

3. In-

3$^{tio.}$ Intelligimus utcumque quamnam ob causam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabitur cerebrum, ut transeat nihil, est Apoplexia ab inopia humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ nonnullæ sat perviæ manent, ut excipiant, transmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad Apoplexiam, vel Paralyses, subsequentur plus minus completæ. Denique dum uno momento vasa hæc tenera vi superstite sanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapsu penetrari nequeunt, convulsiones subsequantur necesse est.

4$^{to.}$ Capitur quoque cur omnium horum morborum sive affinitas, sive disparitas, rite inter se collatæ, ideam eorundem Medicorum menti vividissimam imprimant: ita quidem, ut Apoplexia compressione nata universum Encephalum æquabiliter premat; deinde ut causa Paralysin gene-

rans nonnullas modo fibras premat, quorundam nervorum futuras origines; tandem ut causa Epilepsiam, aut Convulsionem, efficiens, uno momento vi irruens, terribiles producat contractiones, altero momento, repleto quasi nimium cerebro, vi repellatur: unde Epilepsia vera est veluti alternans Apoplexia, & nimius motus; & cessante demum illo motu, somnus Apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, si paroxysmus est curabilis: sin minus, in letalem abit Apoplexiam.

§. III. Ab his regulis sola Catalepsis abludit. Ut ejus legitima Idea habeatur, omnino totus casus legendus est, quem *Ill. Præses* refert ad §. 1086. Aph. *Boerh.* ex *Act. Reg. Scient. Par. ann.* 1742. Primo enim describitur Catalepsis perfecta, cum omnibus suis stupendis apparitionibus. Id tamen hic notandum, quod in omnibus Catalepticorum historiis, quivis diversi Observatores distinctum quid, alii præ aliis, notent;

quod-

quodque hinc Catalepſeos tam varia facies deſcribi ſoleat : quanvis fateamur in omni vera Catalepſi, ipſis deſcripta, illud Catalepticum, *καταχρηστικῶς* ita dictum, certo morbi tempore in ſingulis adeſſe. Tum & mire mutantur ipſi hi morbi. Cataleptica, de qua textu citato, elapſo aliquo tempore ſimul fiebat ſomnambula : deinde in eo etiam mutabatur morbus, quod deinceps multa garriret, inordinate loqueretur, cantaret, videret, & poſt deambulationes peractas iterum lectum peteret, tegeret corpus ſtragulis, cataleptica fieret, & poſt $\frac{1}{4}$ horæ catalepſeos paroxyſmum totum abſolveret. Ut melius autem capiatur qui morbus hic ſe habeat, en quæ viderim !

Puella 12. annorum frigida, mucoſa tota, catalepſi bis ter nucthemeri ſpatio repetente, corripitur ; idque integro ferme menſis ſpatio. Catalepſis quacumque corporis poſitione eam prehenderet, jacentem, ſtantem, incedentem, in manducatione ci-

bos potuſve ad os ducentem, ſemper illam in eadem poſitione ſervabat; niſi forte quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fuerat morbi ſtatus, quin ingentem ſubiret mutationem. Quæ enim taciturna olim in paroxyſmis, jam fit garrula, tantaque cum rapiditate loquax, ut ſana nunquam tam præcipitanter loqueretur; ſed diſtincte tamen, & ad rem. In pluribus paroxyſmis præſens audivi eam *Pſalmos Davidicos* cantantem ritu Proteſtantium, quorum fide a teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas muſicas exacte obſervabat, ut aſſeverabant adſtantes. Tum audivi recitantem Catechiſmum, quem tenuerat memoriter, una cum plurimis textibus ex ſacris Bibliis, ad quæſtionem catechiſmi quamlibet adpoſitis. Cum ad textus hos Librum adjungeret ſacri Autoris, & Caput, & Verſiculum, ilico ego in catechiſmo id examinans ad literam omnia prolata eſſe ſtupebam. Sed neque hic finis. In vitia hominum acriter in-

inferebatur , & occasione textuum laudatorum invehebatur in Adulteros & Impudicos homines , præprimis autem in hominem viduum, in vicinia habitantem, quod pellicem domi aleret ; qui tamen ipse, paroxysmum visurus advolaverat, atque ita præsens præsentem audiebat has diras imprecationes in sese proferentem, quanquam ipse nullatenus puellæ sub conspectum caderet. Sæpius contigit , ut tum familia , tum ego maxime , quid doli subesse suspicati , varia, explorandi gratia , tentaverimus ; sed nihil simile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis post diebus impressa vestigia gereret ; nunc lumen ipsis fere pupillis admovi , visurus an se contraherent ; acicula varias corporis plagas pupugi , ita ut sanguis inde exsiliret : verum omnia incassum. Interim per totum paroxysmi tempus quotiescumque ego brachium , crus , manum , digitum , caput , situ mutabam, perfecte sic , ut posueram

ſueram manſit, idque tam longo temporis ſpatio, quo ego ſanus, partes extenſas eodem in ſitu neutiquam ſervarem. Perfecte curata eſt iis, quæ mucoſam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὶ ἄγνωςον adeſt. Ab una parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quod Nervi ſentientes nullatenus viderentur affici; ab altera parte commercium id non deletum adparebat, quod ſapienter ratiocinata, & memoriter multa aptiſſime recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc!) expeditiſſime moderaret. Sed eſt præterea aliud adhuc notandum hic. Nervi ad motum deſtinati ſe non ita habent, atque in Paralyticis, quando commercium Nervi cum Senſorio communi interceptum eſt. In Paralyſi enim affecta pars mox flacceſcit, fitque immobilis, atque haud raro etiam inſenſilis: in catalepſi vero corpus manet ut antea, ſedentis, gradientis, ſtantis, comeden-

dentis, bibentis, figura. Haud ergo Paralysis est, sed etiam non est motus. Quid ergo est? Est continuatio ejus, quod ultimo sanitatis momento ad motum bonum requisitum aderat: id nempe in ea, quæ olim movebatur, se sustinet parte. Imo si adstantium quis situm hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorsum musculos ut agant, est fere idem, ac si sensorium commune novis his musculis novas vires largiretur, ad hunc situm, idque pertinacissime, conservandum.

Porro quod in corpore observamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim observatum non est ideam ultimam verbis expressam, ante paroxysmum, ita eandem manere, ita esse immutabilem, ut denuo prima sit, quam homo habeat, verbisque enuntiet, catelepsi, quantumvis diuturna, soluta? Ut profecto, quemadmodum musculi, si ab aliis non mutentur, ita soluto paroxysmo se habent, quam immediate

ante

ante illum habebant; ita quoque maneat impressio Idearum, & consequens inde ratiocinium. Igitur totum illud intermedium tempus inscia, ut videtur, mente transigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adstante homine musculis conciliatus motus, a mente non videantur adverti, a memoria non notari. Intermedium illud spatium tam perfecte de Vita humana abscinditur, ut prima post paroxysmum idea, primusque motus, eo modo cohæreant cum prioribus ultimis, ac si integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli forte quid simile habentes, in nonnullis iterum differunt. His corporis cum anima commercium silet, sed non inter animam, & gradatorios musculos. Imo cum quidam studiose evitent mensas, sedes, obstacula, in via posita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo usque uti, ut ad latus declinantes evitent obstacula. Sub-

Subſtitit hic examen phyſiologicum : haud enim datum eſt nobis miri animi noſtri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorſum eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes ; ignoramus qua ſe lege & tangant, & moveant, & iterum ſiſtant. In genere novimus neceſſariam muſculi ſuis cum vaſis integritatem ; boni nervi toto itinere ſuo aptitudinem ; integrum, quem pro ſenſorio communi habemus, locum : verum plures in ſententias ſciſſi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minime capimus. Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præſentiam, ſcholæ crepant, ſed alterutrum exiſtere nullus mortalium, optimis licet armatus microſcopiis unquam demonſtrare potuit : etiam videntur actiones muſculoſæ in corpore exiſtere, quibus communi lege explicandis haud ſufficimus. Unde ad hæc omnia ſapienter Eminentiſſimus *De Polignac, Anti-lucretii ſui pag.* 158.

Nos

Nos vero plerumque latet quænam organa motus
In nobis vigeant; & qua ſint arte regenda:
Nec reſcire juvat: ſatis eſt nam velle moveri,
Quilibet ut ſe moveat, rudis atque peritus.
& pag. 187.
Scilicet ignorat mihi mens, ſibi credita qualis
Machina ſit; quanta momentorum arte regatur;
Quam varie compacta, & miro condita textu.
Attamen impellit cum vult, agitatque movendo
Compagem; ac ſubito flectit, prout imperat, artus.
Quod moveat, planum eſt cauſam prodire movendi
Mentis ab imperio: verum id, quod neſcia præſtet,
(Neſcia non motus, quem præcipit ipſa, ſed Artis,

Qua

Qua fit, & elicitur, liquido demonstrat adesse
Causam, quæ regit effectrix &c.
& pag. 358.
Denique nec per se Mens ullo corpore tangi,
Nec quocumque modo connexum impellere corpus
Nostra potest. Unde est igitur, quod mutuà sese
Commoveant? Certisque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupido?
Atque ex notitia, certaque cupidine mentis,
Quidam enascantur motus, & corpore gliscant?
Naturas adeo duplices quæ fibula nectit?
Quidquid enim nectit partes, ad utramque necesse est
Pertineat: Sic vitta manus, sic lora jugales,
Vincula sic ulmo vitem, sic stamina pannos:

At vinclum ſi corpus erit, qui prendere Mentem?
Et ſi Incorporeum, quî prendere Membra valebit?
Ergo INFINITI conjunxit ſola VOLUNTAS.

§. IV. Sed antequam hanc materiem miſſam faciam, quæſtionem circa Nervos gravem movere neceſſe eſt. Cur nempe vitia pag. 168. in ſiniſtro cerebri hemiſphærio ſartoris, ut cauſæ paralyſeos dextri lateris, aſſignentur?

Eſt profecto antiquiſſima *Hippocratis* obſervatio, ab aliis deinceps, præcipue ab *Hildano* confirmata, quod læſo, preſſove, uno cerebri hemiſphærio, oppoſitum corporis latus paralyticum fiat. Frequentiſſimæ ejusmodi obſervationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* ſtatueret Medullares fibras ſe decuſſare; ita ut cranio egreſſæ, oppoſitas peterent corporis plagas. Ita quoque

Peti-

Petitus in ſcripto dicto *Lettres d'un Medecin*, *Valſalva*, Aliique : ſed inſtar omnium magnus Venetorum Anatomicus *Sanctorini Obſ. an. cap.* 3. §. 12. *pag.* 61. *edit. Leyd.* qui apta ad id cerebra nactus, tribus potiſſimum in locis hanc Decuſſationem demonſtrare ſolebat : Scilicet in priore & in poſteriore protuberantiæ annularis crepidine, atque maxime in imo Caudicis medullaris, qua in ſpinalem abit. Vide etiam *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1742. *pag.* 53. *in* 8. Siccius cerebrum hiſce diebus nactus, idem obſervaſſe mihi videor.

Sane ſi morbi cerebri læſi oppoſitam Corporis plagam perpetua lege afficerent, omnia quæ ad hanc quæſtionem ſpectent, expoſita decuſſatione jam explicuiſſemus : verum res ita non eſt, unde multæ difficultates hinc exſurgunt.

1. Apud Collectores caſuum ſæpius jam memoratos, hiſtorias reperimus innumeras, vitioſi v. g. cerebri dextri, cum

 Para-

Paralysi lateris corporis sinistri, & cum convulsione dextri.

2. Cum Paralysi ejusdem lateris, convulsione oppositi.

3. Cum Paralysi lateris ejusdem, sine ullius partis convulsione.

4. Cum convulsione ejusdem lateris, sine ulla ullibi Paralysi, ut puella pag. 172.

5. Cum Paralysi & Convulsione ejusdem lateris.

6. Cum convulsione universali, & Paralysi dextri lateris, ubi tamen causa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hac occasione nuperam addam anatomen. In pueri, cujus historia pag. 128. habetur, cadavere, Pia Mater universa varicosa, vix ullibi cum subjecto cerebro tam in superficie, quam intra ejusdem gyros, cohærens, Lympham pellucidam gelatinosam supra se gerebat. Hæc porro omnia in utroque Cerebri Hemisphærio ex æquo obtinebant. Equidem ventriculus dexter supe-

ſuperior Lymphæ, ad ignem non concreſcentis unciam continebat; verum incerti ſumus, an contrectatio & compreſſio alterius hemiſphærii nondum perſciſſi, aquam ex ſiniſtro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum immiſſus, in alterum ſæpe tranſit; ita ut quo loco ſeſe ambo contingunt, in medio nempe, & iterum ante thalamos Opticorum, mutuo ſecum communicare videantur. Imo hac occaſione ablata reſiſtentia in ventriculo, quem examinamus, pondus relicti ſupra alterum ventriculum Cerebri, poteſt ſubjectum ventriculum comprimere, premente Anatomici manu adjuvante, ſicque ſubjectum ventriculum evacuare, dum Lympha vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibratur. Si quisquam hic forte regerat tunc nunquam poſſe de copia Lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, judicium formari, & ad morbi referri cauſas;

huic respondeo : casus manifestos dari, qui justum relinquant post sese, certumque judicium. Quippe ad casum pag. 171. vidimus ventriculum hydropicum duplo triplo ampliorem suo compare redditum fuisse; unde certe nulla ibidem adfuisse communicatio videtur, & ratiocinium de hydropico hoc ventriculo justum est. Deinde si Lympha tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc casus existunt unde nihil, casus unde multum, concludi licet.

Puer porro hicce pridie ante mortem convulsiones universales habuit, & perfectam Paralysin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropicum fuisse, suique lateris pressisse cerebrum, tunc paralysin offendimus in eodem affecto latere : si vero negamus hoc inde posse concludi, probatur saltem id, quod mox ad n. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucusque dictis concludi-

cluditur dari quidem, quæ ſeſe decuſſent, fibras; hujuſque decuſſationis effectu oppoſiti lateris morbos exponi: haud tamen omnes ſe decuſſare; ſed eſſe quæ ſe minime decuſſent, adeoque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc ſimul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minime explicamus cur cauſa, eadem nobis viſa, potius convulſionem, quam paralyſin excitet; aut vice verſa? vel cur a cauſa iterum eadem in uno homine oppoſitum latus paralyſi, latus affectum convulſione prehendatur, aut iterum in alio præciſe contrario modo?

Obiter monitos lectores volo me jam pluries deprehendiſſe, quod Lympha ventriculorum Cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhaavii* ſententiam de Lympha Cerebri id jam olim ſtatuentis: ad quam ſententiam corroborandam laudare ſolebat

 totam

totam octavam propositionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & suis, & clari *Lambechari* experimentis, id evicerat. Attamen egregius *Hallerus ad* §. 274. *Inst. Boerh.* Lympham hanc concrescibilem statuit, intér alia etiam *Tracassati*, cujus de Cerebro Tractatus inter *Malpighiana* habetur, autoritate fretus. Respondere tamen possumus *Fracassatum* de Morbosis agere, *Bellini* vero & *Boerhaave* vel de sanis, vel de hac saltem parte non morbosis. Experimenta saltem mea idem quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

CAPUT VI.
DE SANGUINE ET CALORE HUMANO.

§. I. R*egulæ, ponentis in acutis morbis venæ sectionem post 4. diem licitam non esse, sanguinemque in acutis malignis dissolvi, incertitudo ac fallacia experi-*

experimentis demonstrantur. §. II. *Ad problema, utrum oporteat foeminae, menstrua, aut lochia, habenti, venam tundere, necne? ratiocinio, experientia, & autoritate, respondetur.* §. III. *Arteriosus sanguis nec colore mutatur ut venosus, nec suum ita a sese serum dimittit.* §. IV. *Constanti lege Syrupus Violarum viridescit a sero sanguinis recentissimo, ab ovi recentissimi albumine: ita ut alcali praesentia hoc solo experimento non notetur.* §. V. *Calor non a solo attritu.* §. VI. *Defectus est in Methodo mensurandi calorem humanum, quod tempus thermometron adplicandi non definiatur: probatur experimentis quibus simul evincitur latitudinem caloris in sanis hominibus esse inter 94. & 98. gradum.* §. VII. *Sententia communis de differentia caloris inter homines adultos vegetosque, pueros, ac senes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. Sanguis acutis in morbis, inflammatoriisque, vulgò scribitur phlogisticam suam naturam deponere post horum morborum diem quartum: in malignis vero dictis morbis loco vi plasticae ac phlogisticae dissolutionem prae sese ferre. Quam opinionem refellere, ut *cap. de morb. mal.*

tom. 3. conatus ſum, ita novo, luculentoque, refellam experimento.

Juvencula in febre continua putrida, neglecta prorſum, nullam omnino artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis ſcatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto; nullamque, ut nos judicare debuimus, ſui coctionem præbente. Sanguis ipſi tunc miſſus, in vaſculo primo & tertio cruſta phlogiſtica tectus erat, univerſaque in rubra parte compactiſſimus. Duodecimo morbi die repetita venæ ſectio, cruſtam dedit heſterna denſiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenarum petechiarum eruptione, ſanguis inflammatoriam ſuam ſpiſſitudinem, ſive cruditatem amiſerat. Unde nemo miretur venæ ſectionem, eandemque iteratam, provecto adeo morbo, inſtitutam eſſe. Ut enim *Tomo I. pag.* 71. *Hippocratis*, in Pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientia medica

ca evici, Cruditas morborum non tempore duntaxat, ſed conditione, cognoſcitur: id quod Auditores mei centies in Noſocomio obſervaverunt. Quam ob cauſam varii textus *Boerhaaviani*, poſt quartum diem ſanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaavii*, tum *Hippocratis*, intelligendi ſunt: tunc nempe venam tundere poſt 4. diem haud oportere, quando ſtadium inflammatorium circa id tempus, ut ſæpius fit, mutatur; cæterum vero tundere oportere.

§. II. Problema ſæpius coram Auditoribus agitavi, num nimirum ſeu Catameniis, ſeu Lochiis, bene fluentibus, liceret venam ſecare, ſi interea temporis ejusmodi morbus oriretur, quem alioqui, ſi alio tempore contigiſſet, venæ pertuſione confodere debuiſſemus? Contrarias in ſententias Medici abeunt; aliis id præfractè negantibus, aliis vero in ſumma neceſſitate, cum prudentia, ac parſimonia, id concedentibus.

Bo-

Bonam Problematis ſolutionem experimenta ſola dare poterant.

Hinc primo conabar quantitatem ſanguinis, quibus linteamina commaculantur, ſatis certo æſtimare. Eo ſcopo in ſanguine, determinata præciſe copia miſſo, & adhuc calente, Linteamina ſubmerſi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hiſce experimentis eo devenimus, ut ſanguinis, linteaminibus excepti quantitatem, quovis depoſito pretio, exacte calcularemus. Et quia plebejæ, tempore menſium, lochiorumve, mutatoriis carentes, unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multum, nunc parum, & iterum ſæpius, poſtquam, ſilente per horas fluxu, ſiccatum eſt, dein eodem redeunte, plurimum in ſiccatis imbibit locis; eadem arte in tingendis linteaminibus noſtris uſi ſumus. Juſti ergo exiſtimatores ſic facti, linteamina, tum Menſtruantium variarum, tum

Puer-

Puerperarum, exacte conſervavimus, ut demum quantum ſingulæ toto illo temporis ſpatio evacuarent, juſte determinaremus.

Sic didicimus nonnullas foeminas menſtruo tempore tres uncias ſanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores eſſe, quæ ſemilibram; raras admodum quæ uncias decem evacuarent, niſi uteri quopiam defectu laborarent. Quantum autem ad Puerperas; ſi prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia paſſim parciora cæteris eſſe, adeoque Libram nonnnullas, alias ſeſquilibram, evacuare. Caſus fuere Abortuum, in quibus mihi jurarent Obſtetrices plus 8. 10. Libris evacuatum fuiſſe, cum tamen totum ſordidarum mapparum acervum examinans, vix ſeſquilibram evacuatam eſſe exiſtimare debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque Menſtruantes 3. 5. 6. 8. uncias

cias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui ſedando vix quatuor Libræ ſufficerent, nonne evidentiſſimum eſt venæ ſectionibus jam parcendum non eſſe? An circa Puerperas acutè laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore Revulſione requiſitâ, fluxus ordinarius paſſim non niſi guttatim prodeat?

Jure ergo meritiſſimo Ill. Baro *van Swieten Tom.* 3. *Comm. C. de Pleur. pag.* 38. *Sydenhami, Tulpii, La Motte*, exempla laudans, ſimul vituperat omnem in mittendo ſanguine, dum caſus urget, parſimoniam. Laudatus ibidem *La Motte Lib.* 2. *pag.* 224. pronuntiare auſus eſt venæ ſectiones iteratas in puerpera unius diei, unicum fuiſſe, quo ſervari potuiſſet, auxilium. „Licet enim, inquit, lochia abunde fluerent, multumque Natura ageret ipſa, „haud ſufficienter tamen agere videbatur; cum ſine iteratis venæ ſectionibus, „bre-

„ brevi suffocata fuisset. Et quid ita? Morbus ejusmodi erat, ut duplo copiosiorem sanguinis evacuationem paucarum horarum spatio posceret, quam Uterus sponte sua integro stillasset octiduo. Addit idem *La Motte* plures similes Puerperarum historias, quas inter notanda cujusquam puerperæ, continuante debito Lochiorum fluxu pleuriticæ, cui novem venæ sectionibus succurrere debuerit. Equidem fæminarum temperies, idiosyncrasia, ætas, anni tempus, Regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi, Calculum possunt; ipsam tamen rem sic se habere, constanter evincent.

Hinc didicere Medicinæ studiosi in Nosocomio Venæ sectiones in his casibus nunquam reformidare, si alias indicarentur: ita vero eas esse instituendas, ut si nihil referret, qua vena sanguis efflueret, is semper, quo naturalis uteri evacuatio minus turbaretur, ex pede duceretur: sin vero

Mor-

Morbus ipſe per ſe eum brachio educi poſtularet, ut v. g. in ea Pleuritide, quæ ab arteriarum intercoſtalium Aorta dicta deſcendente oriundarum, inflammatione proficiſceretur, audacter is, feliciterque, ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arterioſi ſanguinis quam ab ea venoſi differat! Toties repetitum experimentum docuit naribus profluum cum impetu ſanguinem, colore vix mutari, dum conſervatur, niſi demum quando putret. Læte rubicundus ipſi color, & in ſuperficie aëri contigua eſt, & in averſa, & omni denique parte, quotuplici ſectione eandem diviſeris. Demonſtrant utique hæc juſtam Refutationem eſſe variarum ſententiarum, quæ & neceſſariam ſtatuerent Coloris mutationem, & mutationis ejusdem rationem exponere ſatagerent, in *Part.* I. *Rat. Med. Pag.* 110. 111. Alio modo etiam differre a venoſo ſanguine Arterioſum, ex eo collegimus, quod vix ſerum a ſeſe ſeparare

parare ſoleat, diu licet aſſervatus; perfectiorem, intimioremque, omnium miſcelam hinc demonſtrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, ſæpius repetita, ſemper eosdem, quam citato loco enarravi, produxere effectus.

§. IV. An notaverit quiſquam quod ſerum ſanguinis, recentis, tum optimi, flaveſcentiſque, tum etiam non flavi, ut quorundam hominum eſt, venæ ſectione educti, Syrupō violarum viridem colorem conſtanter impertiat? Eſt tamen Obſervatio, me nunquam hucuſque fallens. Communi ſententia Alcali hæc nota eſſet: tamen hoc ipſum ſerum cum aceto miſtum nullam gerit Alcali notam. Imo Albumen ovi, quod in multis (non in omnibus, ut *Part. I. pag.* 96. 97. evici) ſero ſanguinis ſimile eſt, hoc inquam, de recentiſſimo ovo ſumtum, æruginis fere colorem huic Syrupo conciliat. Novi equidem in ovi albumine quid ineſſe, quod vas argenteum in quo aliquan-

tisper conservatur, fœda tingat aurigine; sed nonnisi coctum id præstat; recens, nec igne mutatum, minime. Plus decies similia experimenta variis in subjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrum serum Hydropicorum, si syrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen effervesceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certe perperam videmur hucusque alcali præsens hac nota statuisse.

§. V. Quæ variis in locis *part.* 1. 2. 3. de vario caloris gradu, morbo ingravescente, mitescente, finiente, protuli, horna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato Mammæ cancro misera, colore livida, omnino emaciata, pulsum parvum habens, tota die sedens, iterato quater spatio mensis experimento, constanter inventa est gradus tres quatuorve majoris, quam sano in homine est, caloris notare.

Sed

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus est hominis, quo tempore cum morte luctatur, expirat, jamque aliquantum vivere desinit. Ita quidem, ut deprehenderimus, in ægro, cujus calor per totum acutum morbum supra 103. gradum non adscenderat, sub mortem, perque bina a morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo pag. 176. sermo erat, lentissimo igitur morbo enectus, notabat 9. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta 97. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longissimo morbo consuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat 97. gradus, idque per $7\frac{1}{2}$ minuta. Deinde per 4. minuta 101. Posthac omni quarto minuto thermometrum vigesies examinatum, id est per horam & 20. minuta, semper grad. 101. Dein quovis quarto minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto

minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni 4to. minuto quater, gradus 97. omni 4to. minuto septies 96. & 15. a morte horis necdum infra 85. gradum thermometron descenderat, licet aër domesticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc an Theoria caloris, ut solo attritu geniti, satis fundata sit? An vero in corpore animali causæ aliæ, præter attritum, necessario existant genetrices caloris? Veteres saltem causam nativi dicti caloris diversam credidere ab ea, quæ febrile incendium faceret. Ita *Galenus in Aph.* 14. *Sect.* 1. ait: „Alioquin febricantes diceremus plurimum habere nativum calorem; „qui nedum plus, sed nec priori æqualem „habent. Ἔυκρατος μὲν ἐςιν ἡ ϐσία τῦ ἐμφύτϐ θερμϐ, πυρώδης δὲ ἡ τῦ ἐπικτήτϐ. „Probe namque temperata est caloris nativi substantia, ignea autem substantia „est caloris adventitii.

§. VI.

§. VI. *Rat. Med. part.* 2. *c.* 10. *p.* 156. 157. 158. in caloris gradu, tam in ægris, quam in ſanis, definiendo, conqueſtus ſum juſtum tempus adplicationis Thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia eſſet. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonſtrant. In ſano homine thermometron ſpatio $\frac{1}{8}$ horæ notans 96. gradus, facile per horam ad 100. imo ad 102. adſcendit: quantacumque vero temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adſcendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita ſemper adſcendit. Unde cum obſervatio variet, en quid pro certo communico. Contingit nonnunquam ut ultra gradum caloris illum, qui ſpatio horæ quadrantis notabatur, thermometrum non petat altius; nonnunquam ut ſupra eum gradum haud adſcendat, qui ſpatio dimidiæ indicabatur horæ; ſæpius non ſupra gra-

 dum

dum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram crescat. Ut ex omnibus hisce hæc sit certa conclusio, qui gradum caloris in dato homine juste determinare gestit, eum horæ integræ spatio thermometrum adplicare debere. Quod si Medicus aliunde occupatior suo tempore eget, eum raro fallendum, falliturumque, si per $\frac{1}{4}$ horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit: licet enim nonnunquam ultra quadrantis spatium non adscendat, licet etiam post quadrantis horæ adplicationem thermometron plusquam duos gradus ante horam elapsam adscenderit, tamen respectu communicatæ observationis adeo hæ exceptiones sunt rariores, ut qui ad gradus, spatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rarissime fallatur.

Sed & hoc addendum est. In multis sanis vegetisque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque pastis; exploravi

ravi num ſemper calor naturalis 95. 96. graduum foret ; ſed deprehendi qui conſtanti lege 97. rariores, qui 98. rariſſimos qui 99. ſemper notarent. Quod ideo notatu dignum judico, ne qui ſint, qui ex ſolo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui forte naturaliter modo calet.

§. VII. Quæritur quid cenſendum ſit de ſententia *Hippocratis* Aph. 14. Sect. 1. „ Quæ creſcunt plurimum habent calidi „ innati : plurimo igitur egent alimento ; „ ſin minus, corpus conſumitur. Senibus „ autem paucus calor ; propterea paucis „ fomitibus, indigent : a multis enim ex„ tinguitur. Idcirco etiam febres ſenibus „ non ſimiliter acutæ. Frigidum enim eſt „ corpus." Forſitan *Hippocrates* hic tantum de Calido innato ventriculi, & neutiquam de calore univerſi corporis, in variis hominum ætatibus egit ; & Aphoriſmus hunc proxime ſequens, ut eum rem ita intellexiſſe credamus, nos utcumque inducit.

Tamen cum ipſum *Senum Corpus*, non ſenum ventriculum, *frigidum eſſe* affirmet, videretur in hoc Aphoriſmo univerſi corporis calorem intueri. Quemadmodum quoque hunc ipſi ſenſum *Galenus* in longo hujus Aph. Commentario, & præcipue in Libro adverſus *Lycum*, tribuit; qui & ipſe ejusdem cum *Hippocrate* ſententiæ ſe eſſe manifeſto ibidem declarat. Verum necdum ideo hos veteres autores, ita de calore variæ ætatis differentes, erroris incuſare licet; cum quo id ſenſu intelligerent, addiderint. Si enim totum *Galenum* in Libris ſuis de Temperamentis patienter evolvimus, inveniemus demum eum ingenue fatentem Libr. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom. 3. pag. 60. „ Et quid opus eſt in tam diſſi-
„ milibus Exemplum proponam? Cum
„ ipſe aër, *qui ſimili ſit calore*, varie tan-
„ genti occurrat, prout alias veluti cali-
„ ginoſus, & halituoſus, alias veluti fumo-
„ ſus, & fuliginoſus, interdum purus om-

„ nino

„ nino eſt. Igitur in pluribus, iisdemque „ differentibus, æqualitas caloris conſiſtit: „ *quæ inconſideratis, quaſi inæqualis ſit, im-* „ *ponit*; propterea ſcilicet, quod non un- „ dequaque ſimilis adparet. Cæterum ho- „ mo, qui rationes, quas propoſui, ex- „ penderit, & ſenſum in multa particula- „ rium experientia exercuerit, is nimirum „ *æqualitatem caloris in pueris, florentibus-* „ *que, inveniet*: nec eo falletur quod al- „ ter in humida, alter in ſicca ſubſtantia, „ repræſentetur: quippe lapis aliquando „ pari cum aqua calore eſſe poteſt, nul- „ lum eo faciente diſcrimen quod lapis ſic- „ cus ſit, aqua humida. Ita igitur mihi, „ cum pueros, juvenes, adoleſcentes, mil- „ lies conſideraſſem; præterea eundem, in- „ fantem, puerum, adoleſcentemque fa- „ ctum; nihilo calidior viſus eſt nec puer, „ quam ætate florens, nec ætate florens, „ quam puer: ſed tantum, quemadmo- „ dum dixi, in pueris magis halituoſus, &

 „ mul-

„ multus, & ſuavis; in florentibus exi-
„ guus, ſiccus, nec ſimiliter ſuavis eſſe
„ caloris occurſus... *Itaque neuter eorum*
„ *ſimpliciter videtur altero calidior*; ſed al-
„ ter, multitudine ejus, quod difflatur,
„ alter acrimonia.

Qui poſtremis hiſce temporibus de ſanguine ac calore humano ſcripſere, unanimiter ſtatuunt in media ætate calorem eſſe maximum, eo quod vaſa robuſtiſſima illis ſint, denſique ac compacti ſalubriter humores: ſenilem vero ætatem, quod vaſa morboſe rigida, glutinoſaque liquida habeat; tum & puerilem, quæ vaſis copioſis ſed flaccidis, humoribus vero aquoſioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrina mechanici attritus, & experientia thermometrorum, evidentiſſimam hanc Theſin eſſe, meritoque ſe huic totam ſuam de ſanguine Theoriam ſuperſtruere.

Statu quæſtionis utrinque propoſito, liceat, pro omni reſponſo experimenta noſtra

ſtra enarrare, quæ hac intentione inſtitui in Noſocomio Civico, quod cum Orphanotrophium, Gerontrophium, ac Ptochotrophium ſimul ſit, ob idque 1400. homines alere ſoleat, aptam mihi præbebat experiundi occaſionem. Experimenta omnia capta ſunt jacentibus, & bene tectis circa thermometrum hominibus. Et ne quandoque thermometrum a thermometro tantillum differret, unicum modo adhibitum eſt, ea lege, ut poſt ſingulam adplicationem calorem deponeret, antequam denuo adplicaretur; licet forte cura hæc ſuperflua fuerit. Omnes ſani erant.

Primo ſumſimus Infantes.

2.	*Dier.*	*per* $\frac{1}{8}$	*hor.*	94.	*Grad.* *per*	$\frac{1}{4}$	*hor.*	95.
3.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
3.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
4.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
3.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
5.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
7.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
7.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
10.	—	—	—	96.	—	—	—	99.

21.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
22.	—	—	—	97.	—	—	—	100.
28.	—	—	—	96.	—	—	—	98.

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

4½.	*Annor. per*	⅛	*hor.*	96.	*Grad. per*	¼	*hor.*	98.
5.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
5½.	—	—	—	94.	—	—	—	97.
5½.	—	—	—	94.	—	—	—	97.
5¾.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
5¾.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
6.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
6¼.	—	—	—	94.	—	—	—	97.
6½.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
7.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
7½.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
7½.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
7½.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
9.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
9.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
10.	—	—	—	96.	—	—	—	98.

Aetatem mediam ſive adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinaſſent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed ſenes jam erant præprimis examinandi.

66.

66.	*Amor.*	*per* $\frac{1}{8}$	*hor.*	97.	*Grad.*	*per* $\frac{1}{4}$	*hor.*	99.
64.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
69.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
70.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
73.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
76.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
79.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
80.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
80.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
81.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
82.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
83.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
84.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
90.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
91.	—	—	—	98.	—	—	—	100.

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis eſt, & latitudinem illum poſcit, quam in Adultis requiri demonſtravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, ſenes, utriusque ſexus; nec minores gradus hic fœminam notant, cum promiſcue nunc maſculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetuſtiſſimi Autores, diverſitatem in varia ætate caloris ſtatuentes, eam ita expli-

plicuere, ut cum experimentis eorum observata apprime congruant; saltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occasione certi experimenti gaudentes, neglexere eadem frui; quia doctrinam suam de Attritu, genitore caloris, inconcussam credentes, corollaria inde ad Senes, Infantesque, deducta, similiter adeo inconcussa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere sese crederent, vel iisdem & raris & neglectim captis, abunde confirmata esse concluderent. Adeo quippe arduum est Hypotheseos amore teneri, & interim a veritate non abduci. Utinam his exemplis demum sapientes, desineremus Humano generi, nobisque ipsi, tam turpiter imponere!

CAPUT VII.

DE SINGULARI QUORUNDAM MEDICAMENTORUM VIRTUTE.

§. I. De Multiplici Autoris Naturæ intentione in creandis, perpetuandisque, Vegetabilibus, deque necessitate explorandi eorum vires: quibus intermiscetur seria Venenatarum plantarum Contemplatio. §. II. Varia tentamina instituta cum Lysimachia vulgari flore purpureo, Polygala Virginiana, & indigena quavis, Marrubio, Abiete, Uva ursi. Qua occasione exhibetur Anatomicus Cadaverum conspectus eorum, quibus uva ursi frustra data: proponiturque tentamen prognoseos de Lithotomia instituenda in eo, cui uva ursi non profuerit. §. III. Laus Plantaginis latifolii aquatici, & Aquæ Calcis in hisce iisdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in sp. fr. ad multos morbos.

§. I. Furibunda modernorum Philosophorum Gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod Vegetabilia, quorum Botanici, ac Medici, 20000. fere

fere numerantes, vix $\frac{1}{50}$ partem viribus noſcunt, aperte demonſtrent cæco penitus materiæ impetu, caſu in motum actæ, prodiiſſe cuncta: Orbemque terrarum hinc multis quidem, iiſque præſtantiſſimis, rebus expletum fuiſſe, ſed ſimul etiam multis inutilibus, noxiis, letiferis. Nos qui infinita DEI clementia, ea felicitate gaudemus, ut Naturæ Autorem ex ipſa Naturæ contemplatione veluti præſentem intuemur præſentes, atque ad adorandum & amandum Illum fide adducimur, movemur, ac veluti cogimur; nos, inquam, hanc impiam gentem deteſtantes, mentemque illis ſanam apprecati, tam certum habemus, quam quod certiſſimum, OMNIPOTENTEM in Vegetabilibus ex nihilo creandis, perpetuandiſque, plurimas habuiſſe, ſapientiſſimaſque rationes; quarum nonnulla pia conjectura aſſequimur, alias demonſtratione percipimus, plures denique ignorantia involutas adoramus, oſculamur.

Fru-

Fruſtra enim eum nihil feciſſe arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in menſura, & numero, & pondere, diſpoſuit*; qui ipſe quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Ac primum quidem videtur DEUS Tellurem amoeno hoc adſpectu ornaſſe, hominem recreandi, exhilarandi, ſeque laudandi gratia. Integer Adamus & ſanctus, hunc certo inde uſum habuit, virtutis Plantarum medicæ, qui illibata ſanitate perpetuo fruebatur, minime indigus. Atque & ipſi nos mortales, Adami deploranda proſapia, læto Plantarum adſpectu, mirifice nos delectari percipimus: & ſi recte ſapimus, ſi intelligimus, quid ſibi benigniſſimus noſter Servator velit, Matth. 6. v. 29. aſſerens ditiſſimum, regioque ſplendore fulgentem *Salomonem, in omni gloria ſua haud ita coopertum fuiſſe, quam cooperiantur Lilia agri*, nequimus non in ſummas Creatoris laudes effundi.

2. Numerofam claffem conftituunt Vegetabilia, quæ hominem veftiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia terreftria, aquatilia, volatilia, in ufum creata hominis erant, primo ad veftiendum & agriculturam; poftque Cataclyfmum etiam ad nutriendum. Tum & ad ufus Mechanicos, Medicos. Hinc plana Tellus, & Juga montium, Mare, quoque, ac Flumina, undique vegetabilibus ornanda erant; ut & alimenta inde haberent Animalia, & in iis nidos ftruendi, ponendique, tum & pullos alendi, fub iifdem habitandi, fimilefque alios inde ufus captandi, occafionem nancifcerentur.

4. Coelo decidua pluvia in Arbores, Frutices, Plantas, incidens, moram trahens, earundemque propterea viribus impraegnata, partim fe in telluris, montiumque, gremium, infinuat, fertilitatem forte iisdem concilians; partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram ca-

cadens, fontes ac flumina format. Unde opertet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, fieri salubres.

5. Athmosphæra porro tota quantoperene debeat plantarum impleri, saturarique effluviis! Ut ipsi Nautæ, odore illarum percepto intelligant se continenti proximiores fieri. Estque hæc una de causis, quæ aëra rusticanum adeo salubrem reddant.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forsitan de impia Gente quisquam ipsam PROVIDENTIAM de non-curantia accusare audebit; eo quod tum aër, tum aqua, æque venenatis, quam salubribus imprægnentur effluviis, particulisque: adeoque si hinc prosint, illinc noceant vehementer. Sed O minutum philosophum! Noxias vocat plantas, venenatas vocat, letiferas vocat, quæ quid proprie sint, ne intelligit quidem. Centenæ certe venena-

tæ ſunt, & quia venenatæ, ideo ſalubres. Ita tota plantarum claſſis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & letalis tandem fit, aſſumta ſi fuerit copioſius; cognita autem debitis experimentis apta earum doſi, ſalutifera eſſe hæc tota deprehenditur claſſis. Verum venenum eſt Opium; juſta autem doſi moderator dolorum eſt, turbarum pacator eſt, ſtator eſt nimiæ evacuationis. Aſa foedida copioſius data ventriculum ſubvertit, rarefacit humores, febrem creat; moderate ſumta corpori prodeſt, ſolvendo, reficiendo; tandem Gentibus nonnullis patinis molliter affricta, gratiam eduliis ſummam conciliat. Dulco-amaræ ſtipites majori doſi convulſiones, & deliria excitant; moderata vero ſpaſmos convulſioneſque ſolvunt, humores blande attenuant.

Hinc in eam ſententiam facile inducimur, quod venena plurima ideo venena ſint, quia nimia copia dantur; apta ſi doſi daren-

rentur, egregia futura Sanitatis auxilia. Id quod judicium tamen, & prudentiam, & tempus, omnino requirit. Attamen nemini mirum videri debet, ſi quondam nonnulli ſua horum ſpecimina, probatoſque ſalubres effectus, publice prodant. Quid ergo ille male feriatus Sophiſtes mihi reſpondebit, aſſerenti venenatas plantas merito creatas eſſe, quod ad ſalutiferum uſum Athmoſphæræ & Aquæ, earum effluvia in univerſa effluviorum miſcela, juſta proportione, neceſſario requirebantur; quodque ſpes ſit fore, ut demum etiam interno uſu adplicatuve externo, ſi ſemel æqua earum doſis determinata fuerit, Mortalibus egregios producant effectus? Helleborus, Fellandrium, Cicuta, Solana varia, Bella Dona, Hyoſcyamus, & id genus alia, noſcuntur interno, externove uſu, noxiæ plantæ non eſſe, ferrique, ſi non internè omnes, externe ſaltem poſſe; hinc fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam Salutares de-

mum deprehendantur, ſpem merito faciunt.

Hinc 6$^{to.}$ dico, Providentiæ divinæ placuit ſcientiam virtutum plantarum, inſtinctu naturali, caſu, obſervatione, ratiocinio, manifeſtare, idque ita per cuncta ſæcula. *A DEO enim eſt omnis medela.* Eccli. 38. *Altiſſimus creavit de terra medicamenta, . . . Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis.* Crevere hac ratione experientiæ plurimæ, multaque vegetabilia in uſus patefacere humanos. Socordiæ ergo ſummæ foret veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici poſſe diffidere. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam*, Pſalm. 18. v. 3. Sed quid demum eſt quod ſcientiæ noſtræ incrementa retardat? Caſus fortuiti, inſtinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: priſca gens, in omnia attenta notabat ea, privatos publicoſque communicabat in uſus:

uſus : nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus quæ & nobis coram, & ad noſtrum aptiſſima captum obſervanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis Priſcorum uteremur! Sed proh dolor! plurimarum herbarum vires a Dioſcoride olim, recentius a Dodonæo, Cluſio, aliisque, enarrantur, laudantur, exemplis demonſtrantur; quarum nos nec uſum, nec ipſam mentionem facimus: atque ita ad veterum ſapientiam nihil novi addimus, ſed partem adhuc detrahimus, oblivioneque ſepelimus, ſicque in Materia Medica longe pauperiores ipſis deprehendimur. Hæc porro me impulit cauſa, ut dudum viribus ſimplicium, quas vetuſtas cognovit, neglexit poſterior ætas, ex oblivione reſuſcitandis totum me dederim, & nova quædam obſervata iis, quæ Tomis prioribus dedi, adjecerim.

§. II. 1. Quæ de *Lyſimachia vulgari flore purpureo*, anno præterito notavi in

 Diar-

Diarrhœis ac Dyſenteriis a laxitate oriundis; etiam in Diarrhœis & Dyſenteriis olim a cauſa quavis alia productis, jamque cauſa priore devicta, a debilitate ſuperſtite poſtmodum continuatis; multa nova experimenta confirmarunt.

2. Radix *Polygalæ Virginianæ*, Antidota inventa fuerat adverſus morſum ſerpentis, dicti Boicininga. Cum porro cadavera eorum, quos morſus iſte ſuſtulerat, coagulatum phlogiſtice ſanguinem omnino exhiberent, Medicus Anglus periculum fecit an eadem Radix, quemadmodum inflammatum morſu ſerpentis cruorem curat, ita eundem ſpiſſitudine inflammatoria obſitum quoque curaret? Votis experimentum reſpondit. Medici Pariſienſes idem experti ſunt quacumque Polygalarum gallicarum ſpecie. Vide *de Sauvages* Diſſ. Acad. *ſur l'Inflammation.* In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non reſpondens periculoſum eſſe potuiſſet: dum enim

enim experimentum fit, non eſt dandum aliud interea remedium, ſiquidem alioquin ejus, de quo quæritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diverſis hominibus dedi qui ex inflammatorio morbo ſuppurationem habentes, continuo prava de integro ſymptomata a phlogiſtica ſanguinis Diatheſi paterentur; ſed binorum menſium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: ſanguine ad neceſſarias indicationes poſtliminio ſæpius miſſo, cruſtam denſam ac tenacem perpetuo gerente. Lac cum melle copioſum adjunxeram duntaxat; tum quod hoc eidem indicationi inſerviens, vires medicamenti infringere non poſſet, tum ne, ſi illud ipſum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis ægri omnino carerent.

3. *Marrubium* in abſceſſu, maxime Pulmonum, veteribus celebratiſſimum, in uno alterove caſu aliquantum profuit; in cæteris minime.

4. *Abies* in Scorbuto quocumque adeo celebrata, trimeſtri ſpatio a Puella maxime ſcorbutica affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva urſi* variæ fuit in variis efficaciæ, quam expedit exacte enarrare.

Omnes, quotquot ſuppuratione, eaque etiam valida, diuturnaque, ac reliquis auxiliis immorigera, in Syſtemate urinoſo, Renibus, Ureteribus, Veſica, Urethra, Scroto, Perinæo, nulla labe venerea ſublitescente, laborarunt, idque citra evidentia præſentis calculi ſigna; hi paſſim & integre uva urſi curati ſunt, & conſtantiam curæ hucuſque referunt.

Qui manifeſto calculo, calculiſve laborarunt, horum plures tam conſtans levamen habent, ut dudum etiam a remedio quieſcentes, nec doleant, nec ullum in Urina reddenda, retinendave, incommodum patiantur. Hos inter Octuagenarium numero,

ro, qui a 40. annis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem, frequenter minxerit, doloresque inde passus enormes fuerit: ante usum hujus remedii omnem plurimorum Europæ Medicorum opem frustra expertus. Videantur etiam exempla n° 2. & 5. cap. seq. de Electr.

Alia Classis horum est, qui remedio hoc curati visi, denuo relaberentur: repetito remedio, iterum quasi curati: idque ita per 3. 5. 6. vices. His suadeo perpetuo continuent; quod a plerisque, dum belle habent, vix obtinemus.

Tertia classis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modo, ita ut sub continuato remedio æque gravia symptomata patiantur, quam eodem non usi; quique vel ad Lithotomiam confugere debuere, vel viribus fracti, adeoque ad Lithotomiam inepti, occubuerunt.

Hos posteriores inter Puer fuit, de quo Rat. Med. part. 3. cap. 4. pag. 162. n°. 3.

Huic

Huic & levamen inconſtans & febris hectica aderat, hincque ad Lithotomiam deſtinatus. Sed Dyſenteria tenesmode cum magno Recti inteſtini prolapſu oborta, operatio differebatur. Dyſenteria tandem ſuſtulit illum.

Haud ſane profuturam operationem fuiſſe teſtabatur cadaver. Veſica urinaria circum calculum in ſubſtantiam denſam compactamque ita contrahebatur, ut vix ſupereſſet, quod lotium exciperet cavum. Calculus ad forcipis adtactum in centena fragmenta diſſiliit. Erant autem Ureteres utrinque, tota ſua longitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, calloſi; proindeque, qui contraherent ſeſe, prorſum inepti. Eorum in dextro & volvulus ingens, & tota interna ſuperficies purulenta, puſque effundens. Renes toti calloſi. Ita ut omne ſyſtema ouropoieticon, adeo immedicabiliter degenerans, nullum fere levamen a ſectione Calculi retuliſſet.

Simi-

Similem harum partium degenerationem, ſed graviorem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui è longinquo ad Noſocomium Fr. Miſeric. delatus, Lithotomiam præ dolorum immanitate enixe rogabat, eamque certo ſubiturus fuiſſet, niſi, qua erat, inſignis debilitas procraſtinaſſet eandem. Tempore igitur intermedio, quo reſtaurandis viribus allaborabatur, ſimul uva urſi, cum paregoricis, data fuit; idque eo profecto cum ſucceſſu, ut per aliquot ſeptimanas dolores admodum mites expertus, ſolo virium defectu periret.

Utraque hæc Hiſtoria, ſimileſque Tom. I. pag. 134. enarratæ, oſtendunt ejuſmodi mirificas ſyſtematis urinoſi degenerationes frequentiores eſſe, homineſque tales nec remediis ſanari, nec ſectione poſſe. Quid enim proderit calculo ſectum eſſe, & interim pelvim, ureteresve, adeo & amplos habere, & tortuoſos, & calloſos, & purulentos? Quæ cum a priore non cogno-

gnoſcantur, patet Lithotomiam eventus incerti eſſe; hujusque incertitudinis ægros, dum eam rogent, rogenturve, ſerio monendos eſſe.

An paſſim, quos Uva urſi non juvat, ſuſpicione laborent ejusmodi degenerationis? An igitur ideo, qui uva urſi immedicabiles ſunt, etiam ad fortunatam ſectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti ſumus. Calloſa penitus pelvis; Calloſus, & convolutus, ſedeque pulſus, atque ſua amplitudine inteſtinum potius quam ureterem referens, ureter, urinam ſuſcipiunt, copioſè colligunt, nec niſi ingenti cum difficultate in calloſam, contractamque, veſicam impellunt. Quin & ſemidigitum craſſa, eove craſſior, veſica, univerſim calloſa, vulnere facto non coëuns, perpetuum urinæ ſtillicidium, ſi vita adhuc perdurat, excitat.

Cum Uva urſi adeo egregia deprehendatur in ſyſtematis urinariæ abſceſſibus, occupor

cupor jam viribus ejusdem explorandis in quocumque aliorum viſcerum abſceſſu : at vero pauciora ac recentiora ſunt experimenta, quam ut hucuſque certi quidquam pronunciare auſim.

§. III. Amicus, Medicus celeberrimus, laudes ad me ſcripſit *Plantaginis aquaticæ latifoliæ*, in infuſo aquoſo propinatæ, ad calculoſos morbos, ut eam cum uva urſi viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios cum laudato caro, jamque celebri nomine autoris, fore ut evulgem ſpero.

Curæ Aqua Calcis, & Sapone, quondam peractæ conſtantes manent : hocque ipſo tempore eandem denuo multa cum ſpe inſtituo.

Mercurii Sublimati corroſivi, ſpiritu frumenti miſti, uſus in Noſocomio copioſiſſimus, perſeverat miras edere curas ; quasque præcedentibus annis inde habuimus, gaudemus conſtantes : malo ſemel bene curato,

rato, nunquam, nisi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno Amauroses incipientes, Pannos, Albugines, Annosos narium labiorumque exesiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus: fatendum tamen est in quibusdam casibus susceptam curam haud successisse.

CAPUT VIII.

DE VIRIBUS ELECTRINIS.

§. I. *Curæ hoc anno vi electrina peractæ.* §. II. *Frustranea quædam tentamina.* §. III. *Apoplexia mucosa, terribilibus symptomatibus sociata inde curatur.* §. IV. *Difficultas curæ Paralyseos & Convulsionis in facie, reliquo corpore sano: miranda Naturæ via, ad desperatissimum ejusmodi casum curandum.*

Electricitatem sexto jam anno in hoc Nosocomio prosecutus, eam mihi sententiam annuatim firmiorem gaudeo, quod inter præstantissima artis auxilia jure referenda sit: licet enim multis frustra adplicetur; pluribus tamen eam sive emendationem

nem mali, ſive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio Ars præſtare pôtuiſſet, indies teſtatius redditur. En iterum Experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices hiſtoriæ anno ultimo dabantur, partim pulcre ſe habere pergunt, partim ab aliquot ſeptimanis, quod fere nunquam a Mercurii hauriendis vaporibus quieſcant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideoque nunc denuo ad Machinam accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. maligne ante biennium decumbens, nec rite judicata, dudum languit, ac tandem eouſque reſtituebatur, ut incedere utcumque, ægre tamen, inciperet. Verum integro eo biennio Dyſuria, & Stranguria, maligno morbo ortæ, miſerrime eam hucuſque excruciabant, dextraque manus tota ita debilitata manſerat, ut prehendere eadem, tenereque, poſſet nihil; ultimi autem digiti perpetuo frige-

rent. Hanc & ad Machinam admovi, & uvam urſinam ipſi dedi. Utroque hoc auxilio bimeſtri ſpatio uſa, ita reſtituta fuit ſanitati, ut poſt integram curationem elapſo menſe me adhuc adierit, DEO præprimis, tum & mihi, quod utraque hac calamitate dudum jam liberata eſſet, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus, menſe Aug. 1758. illibata valetudine gaudens, dum Cithara ludit, percipit manifeſtò ſiniſtro in capitis latere frigidam veluti auram ſuboriri, eamque ſenſim deſcendere ad Collum, pectus, brachium, & crus, ejusdem ſiniſtri lateris; poſtquam tandem totum illud latus paralyticum deprehendit, mente interim ſemper ſibi præſens. Linguam quoque impeditam in loquelà, totamque genam ſiniſtram adeo paralyticam deprehendit, ut facies tota fœdo ſane adſpectu dextrorſum diſtraheretur. Oculus porro ſiniſter a primo invadentis mali momento tantopere debilitabatur, ut poſtmodum

dum parum admodum eodem videret. Remediis ſibi a Medico ſuo datis, intra XI. ſeptimanas id lucrabatur, ut paulo expeditior fieret linguæ motus, pedique inſiſtere per momentum, bono Scipioni innixus, utcumque valeret; in cæteris per omnia idem. 7. Nov. ad Machinam primum admotus eſt, & 1750. 24. Febr. oculo lucratus nihil, genam perfecte reſtitutam gaudet, pede apto, integroque, ita fruitur, ut genu tantiſper, ſed rarius, titubet, brachioque etiam emendetur. Gaviſus ita hac cura eſt, ut integram neglexerit.

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum agens, a ſexennio catameniis caret, pectore hinc anxia, multaque pituita obſeſſo, ægre vitam tulit. Acceſſit ut ineunte hoc, quem vivimus, anno, in cubitum ceciderit; tumidumque primo brachium, ac tumore remittente frigidum, immobileque, deinceps habuerit: cunctis digitorum unguibus ſecedentibus prorſum, & eorum in locum

difformi cornu enato. Primo quidem labefactatæ ſanitati reſtituendæ intentus fui, eamque conſequutus, menſe Majo fœminam ad Machinam electrinam admovi. Inde emendatur, ſed tarde admodum; emendanda citius, ſi diligentius accederet: quod autem frequenter deſit, id inde ortum ait, quod ſi 3. 4. diebus ſibi ſubſequentibus adfuerit, artus omnes ſibi vehementer doleant; ita quidem ut quiete nonnulla indigeat, antequam ille dolor evaneſcat. Sanitas interim corporis integra jam adeſt; ut etiam Brachii cura merito ſperanda ſit.

5. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart 1759. primum ad me accedens, novendecim annos narrabat elapſos eſſe, quod in Lumbis, ac Perinæo, validos ſit paſſus dolores, multoſque calculos parvos eminxerit. Dolores deſcribit ſic, ut ad lumbos perpetuo oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægreſſis diebus, perceperat calculum a Rene pelli, per urete-

terem premi, mingique dein ceptum, in urethra subsistere, & integro quatriduo ibidem hærere; urina interim guttatim modo, ac furtim, transfluente. Eo tempore rus sibi petendum erat. Quo carpento vectus, calculum vi emisit, urinæque simul ingens profluvium: redeuntibus tamen mox symptomatibus antiquis.

Sub ipsum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapsis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium sinistrum sibi paralyticum esse perciperet, sequenti autem die totum latus & linguam. Ex his omnibus sola lingua jam emendatior erat.

Primum curam systemati urinario læso adhibui, data uva ursina: a qua mox opem mirificam expertus est. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque spina dorsi, egregie fricabantur. Cum spatio Mensis calculi symptomata integre silerent, ad Electream machinam eum cepi adhibere. Quarto porro die ad ipsam Ma-

chinam ſentit novum deſcendentem a Rene calculum, qui in urethram dein pulſus, horæ ſpatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hoſpite 3. 4. diebus excruciari ſolebat. Cum nec doluit deinde, nec calculos ultra excrevit, licet uva urſi binis modo menſibus uſus eſſet, neglexit hucuſque totam Paralyſeos curam, licet hæc ſpem curæ minorem non daret, quam cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, ann. 18. molitor, 5. Julii 1759. hora ſexta veſpertina, medio in opere ſuo, vertigine & ſomnolentia corripitur, & retrocadit, per $\frac{1}{4}$ horæ ſibi non præſens. Poſtquam ad ſe redierat, pedibus inſiſtere neutiquam potuit, uti neque integro quatriduo poſt. Vena 8. julii ſecta, cepit 8. & 10. Julii pedi inniti ſenſim poſſe. Quod autem notandum, ab ipſo primo mali inchoantis momento manus dextra vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eadem perficere nihil, nihil tenere,

re, nec cochleare ad maducandum dirigere, possset. Non enim tremor modo aderat, sed etiam digitorum perfecta Paralysis. Sic se habens adiit 23. Julii Nobiliss. B. *van Swieten*; qui re examinata eum mox ad me misit, quo ad Machinam adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus sustinuerat, quin curatum se diceret. Perfectissimeque curatus manet hucusque.

7. *Marcus Krafft* somno obreptus, capite suo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totum brachium, manum, digitos, omni prorsus motu carere. Sensus admodum paucus adest: pollex vero & index interne externeque frigidi, ne vellicati quidem quidquam sentiunt. Malo jam 19. diem numerante, ad Machinam accessit: vires ejus 19. diebus expertus, sanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Scibaldin*, me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum Marito occupabatur plumbo veteri purificando, fun-

dendo, hincque jam a dimidio anno in Colicam pictonum incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus universos. Dedi ipsi singulis vesperis unc. VI. Olei Lini & unc. I $\frac{1}{2}$. Syrupi Diacodii, unico haustu assumendas. Unde mox levata, post decimum haustum perfectam sanitatem nacta est; solo tremore redeunte posthac, ac perseverante. Ad Machinam tunc admovi, dedique pilulas ex sap. ven. unc. $\frac{1}{2}$. gum. amm. Ter. fol. tart. Mas. pil. Ruf. a dr. I I. & Suffimigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc spatio 2. mensium perfectissime curata est, curata mansit, donec cupro, aliisque metallis, & semimetallis fundendis, iterum occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad Machinam denuo accedere inchoet.

9. Tentavi an Experimentum Electricitatis succederet in curandis colli strumis scrophylisque, quemadmodum Act. Acad. Mon-

Monſpel. id teſtantur. Binas puellas per 8. menſes conſtanter ad Machinam adplicui, ictu ad affecta loca determinato, ſed fruſtra fui. An mala inveterata nimis ?

10. Curationes Tom. 3. cap. 6. n° 17 19. 20. 25. inceptæ, dudumque protractæ, nondum perficiuntur, ſpem jam minorem, jam majorem, facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis noſtris ſufficiant. Addam quod de viribus electreis ad Apoplexiam mucoſam mecum communicaverit celeberrimus apud Haganos C. H. *Velſe* : „ Virgo, inquit, ho-„ neſtiſſima 24. ætatis annum agens, te-„ nerrima, nuper Apoplexia pituitoſa cor-„ ripiebatur, cum palpitationibus cordis „ tam irregularibus, itemque adeo coſtas „ pulſantibus, ut eas manifeſto audire, li-„ cet ſatis diſtans, poſſem ; & præterea „ cum largiſſimo ſudoris totius corporis „ profluvio. Hæc cum morbo Chronico, „ diverſiſſimis ſymptomatibus corpus con-

„ terente, & ſanguinis (qui miſſus poſtri-
„ die nonnunquam in ſerum totus liqueſce-
„ bat, vix phlogiſticæ placentulæ ſuper-
„ ſtite veſtigio) Miſſiones, ſexenties for-
„ ſan, nunquam tamen citra ſummam ne-
„ ceſſitatem intra quinquennium repetitas,
„ exigente, diu luctata, & adeo enervis
„ erat, ut (in hac Apoplexia) evacuantia
„ quæcumque vetarentur; neque robo-
„ rantibus, aut ſpirituoſis ingerendis, ob
„ deglutitionem prorſus ſublatam, & lin-
„ guam exſertam, ulla ſpes ſupereſſet.
„ Quamobrem actutum Electricitatis *Neu-*
„ *pertianæ* periculum feci; ſed non alio
„ cum eventu, quam quod palpitatio cor-
„ dis multum remitteret, & ſiſteretur ſu-
„ doris per aliquot horas eruptio, Apo-
„ plexiæ tenore eodem perſeverante: uſ-
„ que dum, 18. inde elapſis horis, ſecunda
„ vice virtutem electricam diu in Naſum
„ determinarem, atque hinc primo indi-
„ cia ſenſus ingrati, deinde ſternutatio-

nem

„ nem frequentem, tandem media hora
„ poſt Apoplexiæ ſanationem feliciſſime
„ efficerem."

Demum & hoc addiderim. Genarum Paralyſin & Convulſionem Chronicam, rarius curare ſolemus, quam deſperatam relinquere. Præcipue ſi topicum hoc faciei vitium id unicum ſit, quod toto in homine accuſes. Abſolvi equidem hanc curam nonnunquam, ſed frequentius fruſtra fui. Et etiamnum foemina adeſt, quæ a biennio fluxum puris dextra aure paſſa, tandem anno 1758. exeunte, paralyſin foedam oculi dextri, dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominus continuante. Octavo jam menſe ad Machinam accedit; oculo multum, gena fere nihil lucrata; quanvis & ad originem Rami infraorbitalis, ſecundi rami Quinti paris, & ad locum ubi portio Dura Septimi paris Aquæ ductu Fallopii emergit, pedem dictum Anſerinum formatura, vis electrina

pe-

peculiariter determinetur. Ut autem in topica hac Paralyſi, ita quoque res ſe habet in Topica hujus loci convulſione: hæc etiam artem noſtram ludere ſolet. Anatomicorum hujus Sæculi facile Princeps *Albinus*, narrabat nobis in Collegiis ejusmodi Convulſionem quondam ſibi curandam datam fuiſſe, eamque, ad omnia rebellem, ſeſe, Nervo infraorbitali abſciſſo, percuraſſe. Sed en alium caſum, qui doceat quam expedire nonnunquam ſe norit miris Natura modis! Communicavit illum nuperrime mecum integerrimus amicus, celeberrimus apud Haganos Practicus, Abrahamus *Weſterhoff*, vir, cujus conſilio arduis in rebus ſaluberrimo ſæpius me uſum eſſe gratus recordor. Caſus quippe per omnia illi Albiniano ſimilis, tum maxime annoſus erat, tum ad quævis artis auxilia, vimque electricam, penitus immoriger. Conſuluerat clarus Amicus eundem noſtrum venerandum Magiſtrum, qui curæ tam egregie quon-

quondam a ſe peractæ probe memor, eam tamem hic ambiguam ſuſpicabatur; cum qui proprie ramus incidendus, non poterat determinare. Sed en quid tunc contigit!
„ Fit interim, inquit, ut parvus tumor
„ Cyſticus, mollis, enaſcatur in parte in-
„ teriore labii inferioris, continuo incre-
„ ſcens, mobilis neque dolens. Quum ego
„ & incrementum nimium metuerem, &,
„ quod ſpaſmodica affectio ingrata illa vi-
„ çiniam conſtans occuparet, hinc mihi
„ perſuaderem, poſſe aliquid inde boni re-
„ dundare, curavi exſcindendum integrum.
„ Effectu laudatiſſimo! Sanatus homo eſt,
„ manus Chirurgi tempore breviſſimo mor-
„ bum ſuſtulit, quo Vir nobiliſſimus per
„ annos laboraverat, languerat, quovis
„ pretio redimere curationem dudum pa-
„ ratiſſimus.

ERRA-

ERRATA.

Pag. 5. pro fæmina, lege fœmina, licet forte præstaret feminam scribere.

Pag. 18. Lin. 15. pedis, lege pedes.

Pag. 29. pro Diœta lege Diæta.

Pag. 35. pro nihilum, lege quidquam.

Pag. 45. Lin. 1. post, Compressio, lege, a Dionisio, ab Heystero, aliisque, commendata.

Pag. 48. post, unicum lege, Medicamentum, &

Pag. 66. Lin. 11. præponatur §. II.

Pag. 68. Lin. 7. lege fluctuatio.

Pag. 70. pro 6. lege pag. 6.

Pag. 79. Lin. 12. jam aquis, lege jam ab aquis.

Pag. 91. Lin. 18. pro errumpit, lege erumpit.

Pag. 148. post 1151. lege Edit. Foës.

Pag. 158. pro Embrode, lege Embroche.

Pag. 177. Lin. 9. pro Vertebrali, lege Subclavia.

Pag. 209. §. IV. Sic lege. An notaverit quisquam quod Serum Sanguinis recentis, tum optimum, flavescensque, tum etiam non flavum, ut quorundam hominum est, venæ sectione eductum.

Pag. 238. Lin. 5. lege, An passim ii.

Pag. 240. Lin. 3. lege, Annosas.

ANTONII DE HAEN
S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,
NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII

PARS QUINTA
RATIONIS MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO;
QUOD IN GRATIAM ET EMOLUMENTUM
MEDICINÆ STUDIOSORUM
CONDIDIT
MARIA THERESIA,
AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX,
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
SUMPTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN.
M. DCC. LX.

SACRÆ, CÆSAREÆ, REGIÆ, APOSTOLICÆ
MAJESTATI,
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICI,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ,
CROATIÆ, SCLAVONIÆ, &c. &c.
REGINÆ,
ARCHIDUCI AUSTRIÆ, &c. &c.
MARIÆ THERESIÆ,
DOMINÆ
SUÆ CLEMENTISSIMÆ,
ANTONIUS DE HAEN.

Postquam Medicinam Hypothesibus innixam fugare, eandem autem solis, quoad ejus fieri possit, experimentis fundatam, cum

ad lectos ægrorum tradere, tum pro suggestu exponere, illustrare, amplificareque, mihi, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *ab ipso principio mei ad* TUAM *Universitatem Viennensem adventus, serio mandasses, nequeo citra summum animi oblectamentum, gratitudinem-*

nem-

nemque, non meminiſſe, quam gratioſiſſimo ſane vultu varia tentaminum meorum ſpecimina contemplarere. Cum enim latini ſermonis haud ignara, opuſcula mea volvere non dedignabaris, vehementer videbaris laudare Ducem me ſequi Hippocratem, *quem talem ubique Virum præ-*

dicari audiveras, qui nullo unquam ſyſtemate implicitus, nullo partium ſtudio abreptus, nulla ſeductus opinione, nulla denique arrogantia elatus, e contrario vero fidus, & ſolers, & docilis, & indefeſſus naturæ miniſter, naturam in proſpera adverſaque valetudine, unice conſuluerat,

rat, eademque ſimplicitate & candore, atque detexerat illam, in ſeros usque traduxerat nepotes. Approbabat præterea MAJESTAS TUA *non niſi ſummos Doctrinæ Hippocraticæ adminiſtratores, imitatoresque, cum in facienda Medicina me ſequi, tum & ad legendos, & imitan-*

tandos, commendare Auditoribus: hos vero inter, duo maxima fulgentissimaque Medicinæ Naturalis lumina, duos naturæ genuissimos cultores, duos alteros Hippocrates, *me in ore habere perpetuo; scilicet* Immortalem Boerhaavium, *qui ut ubivis terrarum, ita potissimum*

apud

apud TE, *doctrinæ limpidæ*, *nativi candoris*, *sapientiæ fere immensæ*, *indefessi laboris*, *felicissimarumque ea de causa curarum*, *fama fulgebat* : Virum *deinde*, Archiatrorum TUORUM principem, *quem & Orbis Medicus universus ob incomparabiles in* Boerhaavium *Com-*

mentarios summis semper laudibus effert; & ego ob Tyrocinii mei partem, Eo Præceptore transactam, sapientissimaque ejus Consilia, quibus a triginta ferme annis fruor, æternum venerabor; &, quod culmen humanarum rerum est, quem IPSA TUA MAJESTAS *propter Medi-*

ci-

cinæ exercitium, quod in SESE, *quod in universa* AUGUSTA FAMILIA, *quod in Nobiliorum pluribus, experta felicissimum est, tanto honore condecorat, tantaque existimatione ac benevolentia complectitur, ut ille sane complementum possideat omnis humanæ felicitatis.*

Quæ

Quæ cum ita ſe habeant, Quintum Operis Tomum TUÆ MAJESTATI *ad pedes eo confidentius depono, quo id teſtetur apertius, id altius clamet, quod ad* REGIAM *Voluntatem magis me magisque accommodem, Medicinam, Ducibus natura, hisque fidis naturæ miniſtris, unice*

co-

colendo, colendamque monstrando. Idque volupe sane. Quamvis enim sola TUÆ MAJESTATIS *Intentio sufficiat, ut demandatam hanc mihi Provinciam strenue administrem, tamen insitus ad Philosophiam Naturalem amor ad illam gnaviter administrandam haud exiguum affert auxilium.*

Un-

Unde hoc ipsum Medicinæ Professoris munus, quo a septem cum dimidio annis condecorare me dignabaris, me recreat potius quam defatigat, me unice oblectat, me rapit totum.

Quapropter simul hanc occasionem arripio publice TIBI, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *gratias*

te-

testandi, quas debeo, maximas, quod dum immeritum me honorificentissimo Archiatri TUI *bonore beasti, id ita moderaveris, ut munus Professorium commodissime, curatissimeque, sustinere pergam.*

Dabam 8. Novembris
1760.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT I.

De Febribus cum Exanthematibus, quæ Petechiæ & Miliaria vocari solent. Pag. 1.

CAPUT II.

De Hydrope & Tympanitide. Pag. 36.

CAPUT III.

De Hydrope Pectoris. Pag. 69.

CAPUT IV.

De Epilepsia & Convulsionibus. Pag. 117.

CAPUT V.

De Calculo, Uva Ursi, Lithontripticis dictis, &c. Pag. 142.

CAPUT VI.

De Aneurysmate. Pag. 185.

CA-

CAPUT I.

DE FEBRIBUS CUM EXANTHEMATIBUS, QUÆ PETECHIÆ ET MILIARIA VOCARI SOLENT.

§. I. *Historiæ XVII. Ægrorum, hæc Exanthemata plane symptomatica esse probantes: ostenditurque hac occasione perfectæ criseos in Acutis certitudinem nos sæpe non habere; sanguinem in Morbis, quos malignos vocant, & crassissimum sæpe, & maxime esse inflammatum; tandemque communicatur notabilis observatio circa prædictionem in Acutis ex Pulsu intermittente.* §. II. *Ex omnibus horum ægrorum exemplis concluditur Exanthemata similia rarius observari oportere, si legitima curandi methodus adhibeatur; eaque, si contingant, pravæ potius Medica-*

tioni, quam Aëri, aut Climati, originem debere; paucis exceptis casibus, in quibus aut sponte, aut contagione, nascuntur.

§. I. LIcet in ultimo *de Febrium Divisionibus* Tractatu de Exanthematibus Petech. & Miliar. fuse egerim, tamen cum nova exinde Observata colligere licuerit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc cum Publico communicem, unaque ex Nosocomii Diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc passi sunt, fidelem historiam tradam; quibus eorum, quæ in eodem Tractatu posui, evidentia, ni fallor, veritasque, patescet.

1. Hoc verno tempore proxime elapso femina 22. annorum Febre valida laborans, quinto sui morbi die ad nos delata est; extantibus jam tum Petechiis. Vere ardens Febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem.

nem. In ſumma omnium cruditate Petechiæ extabant. Igiturne hæ Criticæ? Certe cum nullum ſymptoma miteſceret, quin ingraveſceret potius, Symptomaticæ duntaxat vocari merentur. Sanguis hoc die vena miſſus, cruſtam formabat portionem rubram denſitate ſuperantem. Die ſeptimo ad quartam, eamque prioribus longe mitiorem, exacerbationem, febris ſudore & urina maximam partem judicata; ad nonum vero diem, in quinto, eoque omnium leviſſimo inſultu, urinis ac tranſpiratione integre judicabatur. Novem diebus perſtabant Petechiæ.

Sana octiduo vixit; die autem 17. poſt morbi principium, ad primas carnes vitulinas deguſtatas, licet tenerrimas, in febrim æque vehementem incidit: cujus altero die Miliaria alba, numero pauca, comparuere. Sanguis

guis bis miſſus corio denſiſſimo tegebatur. Nec numero Miliaria augebantur, nec diu perſtabant. Imperfectum judicium contigit 23. morbi die, prægreſſo intermittente pulſu, per alvum; integrum vero 27. die, eodem modo, eodemque pulſu.

Die 29. nova Febris vehementiſſima oritur, in qua ſanguis bis vena miſſus, ſingulis in vaſis, æque magnam, denſamque habet, quam olim, cruſtam. Nulla vero hic Exanthemata. Die 4. & 5. judicium alvo, urina, ſudore.

Ex data hiſtoria nihil evidentius eſt, quam utrumque hoc Exanthematum genus minime criticum fuiſſe. Summa morbi cruditas; ejusque, poſtquam hæc effloruiſſent, validum incrementum; critica aliunde contingens poſthac evacuatio; evidenter, arbitror, hæc demonſtrant.

Quod

Quod eo magis notandum, quia hic casus ex rarioribus est, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta Exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigida tempestate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minime usa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet prava arte non producta. Confirmat id sententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex Cathedra *Viennensi* docebat, *Petechias esse motum noxium & symptomaticum*. Med. Pract. Tract. 3. pag. 541. & 545.

Advertimus quoque Exanthemata putridæ sanguinis solutioni proprie non deberi, cum post eorum exitum idem sanguis, etiam iterato missus, densissimus fuerit.

Tandem Febris tanto cum furore tertio repetens nos docet, id quod

toties ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut non fiat recidiva. Equidem quo omnes functiones perfectius, celeriusque, in integrum restituuntur; quo motus critici diebus judicatoriis exactius fiunt; quo denique evacuationes perfectiores, constantioresque, cum virium incremento, contingunt; eo minor adest relapsus metus: at vero hucusque non habetur ejusmodi certitudo, quæ excludat omnem omnino relapsus formidinem. Vidimus sane & in hac muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuisse, attamen iisdem successisse relapsum. Nisi forsitan quis novum potius morbum, quam recidivam, appellandum idem esse arbitretur: sed difficulter profecto admittetur hæc opinio, si succedentis Febris cum præcedente simi-

ſimilitudo attentius ponderetur. Itaque merito jure Medici omnem adhibeant diligentiam, ne in ſex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis ſerio monitum eſſe ægrum, monitosque ejusdem familiares; ne morbo male curato adſcribant, quod a quopiam regiminis errore, aut etiam abſconditis plane de cauſis, poſtliminio forte contingit.

2. Juvencula 20. annos nata, tertio Hemitritææ die Petechias jam habuit, noſtrumque in Noſocomium die quarto illata eſt. Multæ ſane hoc die conſpiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorſo, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porro 1mo. quod hæc femina die morbi tertio, ipſo Hemitritææ acceſſu, ſummo mane, in frigido ad 27. gradus aëre, extra Civitatem

pedes iverit, nec motu per horam producto ullatenus incaluerit. 2do. quod post meridiem intropulsos frigore humores, eosdemque plane crudos, valido sudorifero moverit; hincque crudis hisce ad ambitum corporis pulsis, Petechias consciverit sibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum valida Hemitritææ exacerbatione, Exanthematis intropulsio observaretur. Quare etiam illico, maligni quidpiam hic præsagiens, Cort. peruvianum dedi. Confestim inde convaluit, extra ordinem fluentibus mensibus, mox a Petechiarum recessu.

Hæ certe pessimo more expulsæ, penitus symptomaticæ fuere; eædemque suo subito recessu alioquin nocituræ, jam & dato cortice, & profluis catameniis, subitam reconvalescentiam non retardarunt.

3. Fe-

3. Femina 39. annum vitæ agens, Cardialgia acida crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demum Peripneumonia corripiebatur, & ex Nosocomio, in quo multa Exanthemata grassabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorsoque, rubræ, eæque, quod profundius hærerent, quasi eruptioni impares, suspectæ; omnium cruditas; morbique augmentum; suasere venæ sectionem. Sanguis crusta facile transscindenda tectus fuit, rubra autem parte dissolutus. Crescente ad diem 6. Febre cum anxietatibus, verisque Pulmonis inflammati signis, iterata V. S. est. Sanguis eductus priori similis, nisi quod ultimo in vase, sub alba tremulaque crusta, juste compactus cerneretur. Die 7. una pustula alba Miliaris visa ad jugulum. Febris pravis cum sym-

ptomatibus perpetuo ſtipata, pulſuumque exploratione Homotonos quidem appellanda fuit, ſed calore ad Thermometrum menſurato minime Homotonos. 9. & 10. die pauca, die 11. copioſa, eaque alba, in pectore Miliaria. 12. die paulo minus conſpicua. 13. eadem iterum, ac nova præterea, in pectore conſpicua. 14. die mortua eſt. Febris ab initio ad finem usque horrifica fuit.

Hiſtoria mali docet 1mo. Petechias contagione ſuſceptas, nec ſufficienter propulſas, morbi cum augmento adparuiſſe. 2do. Miliaria eadem origine nata, quo copioſiora, eo & graviora, & magis fuiſſe letifera. Unde concludimus Exanthemata hæc, non a natura, ſed a contagio genita eſſe; eademque minime critica, ſed mere ſymptomatica habenda fuiſſe.

Hic

Hic in tranſitu noto hoc exanthematum Contagium, ut illud Variolarum, Morbillorumque, ſe ſæpe habere, non niſi prædiſpoſitos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud Ancillæ eſt, quam ſuſceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus cubiculo, jubente Medico, arcte clauſo, calidiſſimoque, inſervierat Patri nobili, filiabusque duabus, Exanthemate Miliari omnibus ſucceſſive enectis: Febre continua hæc apud nos decubuit, & ſine Exanthemate brevi convaluit.

4. Juvenculæ, menſibus terrore ſuppreſſis, ingens brachii dolor, brevique poſt acuta Febris oritur. Die 11. Peripneumonia adeſt, albaque Miliaria confeſtim prodeunt, continuoque augentur. Die 14. Gangræna brachii & mors. Eo tempore nondum ſciveram, quod poſthac ex-

per-

pertus ſum, in Febre continua non remittente, ac vere inflammatoria, ſi Exanthemata adſint, morbusque rebellis ſit, corticem peruvianum egregie prodeſſe.

A reſorptu Ichoris gangrænoſi nata pectoris anxietas, nata copioſa Miliaria, criſeos nullam, ni fallor, ſuſpicionem faciunt.

5. Femina vehementi ira excandeſcens, gelidamque affatim hauriens, Febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus inſultus per octiduum ſæpe experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgia, multa ſiti, proſtrato appetitu, vertigine, vigiliisque continuis. Eo in ſtatu omnis auxilii inops, calida admodum tempeſtate, per integram ſeptimanam, jacuit, jure carnium, & frigida aqua uſa duntaxat.

Ac-

Acceſſit angina biduo durans, & ſic demum octavo die continuæ ſuæ Febris ad nos delata eſt. Quo ipſo tempore catamenia ipſi, octiduo maturius, fluere ceperunt. Febris validos artuum dolores ſibi junctos habebat, vires autem nondum proſtratas. Die 11. Miliaria maximam partem alba, pauca vero rubra, apparuere; ſignis coctionis in alvo prægreſſis. Ab 11. ad 14. diem bene procedente Exanthemate, vomitus glutinoſus vexabat, vel copioſæ pituitæ tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum ſeceſſus, vel noctes inſomnes, pectorisque anxietates, imo novi, ſimulque feroces, artuum dolores. Alvo cocta partim judicata eſt 14. die, ſed eâdem demum integre ad diem 17.

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribusque laboribus intempeſtive moti, & cum per

an-

anguſtiora vaſa transadigerentur, dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos calores in parvo ſqualidoque cubiculo, vix renovata athmoſphæra, corpus ad Exanthemata neceſſario diſpoſuere. Morbus vero poſt exorta Exanthemata, cumque eorundem non interturbato progreſſu, diris ſymptomatibus, cruditatem ſpirantibus, increſcens, poſteaque demum alvo judicatus, hanc profecto eruptionem minime criticam, ſed penitus ſymptomaticam, declaravit.

6. Juvenis Febre continua putrida, gravi cum delirio, laborans, in Noſocomium inferebatur. Diem morbi primum exacte reſcire non potui, cum ex ejus incerta, ac variata, enarratione, ſextusne ab illo tempore dies, an octavus eſſet, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi

ma-

materiem Emeticis & Purgantibus vehementer moverat, ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque, perpetuo expertus.

Præterea ex Nofocomio alio, ubi Exanthemata fere perpetua erant, in noftrum ductus erat. Interim fenfim ad coctionem morbus tetendit, alvoque, & leni fudore, ad judicationem pervenit: urina interim fæpe enæoremate, & nubecula, carente, nec hypoftatica unquam.

Judicio prægreffo, incredibile quam cito, perfecteque, fanefceret; ita ut integris noctibus, idque fponte, dormiret, belle comederet, totasque obambularet per ædes. Sed biduo poft, Miliaria totum pectus obfiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduo poft exficcari ceptis, mirum quam bono fomno, quam grato appetitu, quam facili corporis exerci-

citio, integraque prorſum valetudine, frueretur.

Neglectus igitur, peſſimeque tractatus, morbus; decubitus primo pro Patriæ more in calida atmoſphæra, idque in fervida tempeſtate, tandem infectus priore in Noſocomio aër, labem aliquam ſanguini conciliare potuerunt; quæ demum criſi prægreſſa, & recuperata ſanitate, expulſa fuerit. Unde certe nec origine, nec effectu, hæc Exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis femina ex eodem Noſocomio ſuſcepta, hanc nobis anamneſin formavit. Tribus integris ſeptimanis laſſitudine ſpontanea, cruribusque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob cauſam illud Noſocomium adiverat. Ibidem porro tum præſtantiſſima cura, tum blanda quiete, ſe ita refocillatam experiebatur, ut

re-

repeteret famulatum: at vero eidem fuſtinendo inepta, in quotidianam Febrim inciderat, ad quam curandam quendam fibi pulverem coemerat, qui decies & novies alvum, vomitum autem ter, vehementer ciebat, poſteaque venam fibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente converfa, quarto ejus die ad prius Nofocomium, quinto ad noſtrum, delata eſt; Petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die fubito hæ evanuere, datoque cortice, paucæ die 8. repullularunt. Die 9. pauca Miliaria alba viſa funt. Vomuit eo die pluries cum euphoria; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucisque opacis Miliaribus, quæ ad poſteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integre convaluit.

Morbus dudum neglectus, contagium, intempestivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto Febris continuæ die Petechiis macularunt. Crevit postea morbus. Cortice sanatus est, licet retrocedentibus Petechiis pauca Miliaria successissent. Iterum nihil hic criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglecta per sex dies Febre continua ad nos adfertur. Die 14. Febris alba Miliaria erupere. Crevit iisdem erumpentibus vis morbi; & qui eo usque bonus fuerat, æqualisque, pulsus, inæqualis nunc rythmo, temporeque, factus est. Unde mox cortex datus; cujus sub usu pustulæ ad 5. diem disquammari incipiebant, & integra sanitas octavo post eruptionem die succedebat.

Die

Die quanvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criſeos, ſed præcipuam Symptomatis notam, geſſerunt; morbo tunc admodum calamitoſo facto.

9. Adoleſcens, qui a ſeptennio ſpina ventoſa, fœde exulcerata, laboraverat, in Noſocomium demum ſuſceptus, diætam lacteam, & corticem peruv. ſpatio bimeſtri, idque bono cum effectu, adhibuit: at vero ulcere tandem ſponte ſiccato, Febris continua acuta eum aggreſſa eſt. A 4. usque ad 9. diem cutis rubebat, ac ſi expectanda ſcarlatina eruptio foret. Die autem ipſo nono Miliaria ſolitis in locis comparebant; unaque vehemens ac ſicca tuſſis, quæ eo usque diu noctuque ægrum vexaverat, nunc & mitior, & pulcre humida, reddebatur. Hucusque Exanthema iſtud, ut criticam evacuatio-

nem, facile quis ſalutaret; at vero ad ſequentia attentus ſymptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die obſervabamus 1mo. eam in pulſu inæqualitatem & intermiſſionem, ut quandoque, ſed ſine ordine, per integrum unius pulſationis ſpatium differret, moxque inſolitam repeteret celeritatem. 2do. Nauſeam, vomitumque. 3tio. Ulcus, quod eo usque ſiccum fuerat, jam fluidum, ſuoque poſtmodum in fluore continuum. 4to. Subito turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidiſſimæ fuerant.

Igitur judicium proprie fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulſuum, in diem 20. usque, intermiſſionem; Febris tamen acutæ abſentia, ac virium reditus, citra aliam, quam ulceris, evacuationem, judicium perfectum oſtenderunt.

Quid

Quid igitur intermittens ille pulſus? Sane ex eo, & circa criticum tempus, & cum prægreſſis quibusdam coctionis ſignis, obſervato, ſæpius, autore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Noſocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exacte confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoidasve, evacuatio, pulſu continuo intermittente, contingeret, experimentum fallere viſum eſt. An quia cocta morbi materies, in corpore ſuperſtes, & ratione intermittentis pulſus aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoidibus, eliminanda, ulcere effluxerit aperto? Numquid hic pulſus, ſi materia per vias a *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, ſi adeſt, fluorem præſagiat?

 10.

10. Adolescens 17. annorum, ob nimii ponderis gestationem febricitans, bis secta vena ad nos adducitur, finiente jam die sexto, & jam tum in pectore brachiisque variegata, præ rubedine, cute. Crevit pessimis cum signis, & symptomatica maxime alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti similis, ac flava; simulque ad pectus maculæ plures, ad nullum certum eruptionis genus sese determinantes, conspectæ sunt. Quæque a nucthemeri spatio defuerat urina, copiosa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur; Febris modica; flava, pultique similis alvus; &, projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perseverantibus bonis hisce signis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, cibosque tum

mu-

mutatos, tum copiosiores; rogavit. Die 14. vero juveni per omnia sano Miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterum sicca; eodemque plane modo, spatio 5. dierum, continuo renascentia, & eodem die exsiccantia sese ac disquammantia, absque ulla vel minima labe sanitatis. Ita ut brevi Nosocomio exiret, constantique postmodum sanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad sextum diem, adeoque per morbi augmentum, adparuere: pustulæ Miliaribus forma similes, crisi jam perfecta, ac sanitate recuperata, effloruerunt. Criticum ergo neutrum fuit.

11. Maligna admodum Febre Juvenis decubuit, variolas nunquam passus, easdemque valde metuens. Ad sudores validos, eosdemque continuos corpus, patrio errore, dis-

posuit, quotiescunque non aderam. Hinc die 5. maculæ rubræ in collo ac manibus visæ sunt, mox vero iterum evanidæ. Itidem die sexto. Posthac illum, ægrotans ipse, non vidi. Ab aliis autem rescivi rubris illis maculis alba Miliaria sensim accessisse, profusissimosque toto in corpore sudores. Ad diem 15. totus Miliaribus scatens, periit.

Nimio athmosphæræ, parvo in cubiculo, calore, coactisque sudoribus, utrumque Exanthematum genus genitum est; neutrum sane criticum.

12. Femina 24. annos nata, nono morbi acuti die ad nos defertur, maculis rubris in collo, facie, pectore, summo humero, jam a biduo deturpata, & ab earum eruptione in pejus lapsa: Porro ipso hoc 9. die duo observabantur: 1mo. Retrocessio macularum, 2do. intermittens pulsus

cum

cum torminibus ventris, cum tenesmo, & dein cum alvo cocta, multaque, ad tertiam usque vicem repetita. Mitis exinde illico Febris.

Judicium factum multa suadebant; sed insolita admodum debilitas post subitaneum macularum retrocessum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplo dedi. Mox inde recreata bis similem alvum posuit. Die 13. tria visuntur in collo Miliaria, quæ perstant triduo. Die 17. pauca alia accedunt. Ut & die 18. 20. 21. Sed, ut dixi, mox a sumto cortice mire recreabatur, subitoque reddebatur sana; ut cum paucis hisce papulis egredi domo, si opus fuisset, potuisset.

Enarratione tota arguitur rubras maculas, crescente morbo natas, plane symptomaticas fuisse; Miliaria vero post crisin quandam, postque ple-

narum virium reditum, nata, Criſeos certe normam non habere. Forte prius illud ſymptomaticum Exanthema ſubito evaneſcens, viresque proſternens, poſthac bonitate corticis, paucorum forma Miliarium, effloruit.

13. Vir 27. annorum ſexto Febris continuæ die Miliaria habet, quæ nunc plus, nunc minus, extabant, usque ad 12. diem, quo nova, pellucidaque eadem & alba, prodiere. Continua Febris nunc in remittentem, bis die exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copioſiſſimis ſcatuit Miliaribus. Febris inde exacerbatio major, viresque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus ſub uſu papulæ novæ. Sanitas integra brevi ſequuta eſt.

Prodiere prima Miliaria cum morbi incremento, imo morbo poſthac

in

in longe periculoſiorem mutato; poſteriora itidem. Nulla proinde criſeos ſimilitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulceroſa ſcabie ſponte fere curatam, ceterum arthriticis obnoxiam inſultibus, jamque univerſorum pene artuum rheumatiſmo laborantem, ſuſcepi in Noſocomio. Febris acuta fuit, puſtulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque inſignior ad naſum, aderant. Die 13. rubra Miliaria copioſa prodiere in facie, collo, brachiis, cruribusque univerſis; una hora conſpicua admodum, hora altera vix viſibilia. Die 15. & 16. bene proſtant. 17. adhuc magis. 18. maxime, ſed cum intolerabili cephalalgia. Die 19. ipſi pedes Miliaria habent. Die 20. Miliaria rite quidem proſtant, ſed magna præcordiorum anxietas adeſt. 21. & 22. die

die cum copiosissimis Miliaribus enormes pedem, quo præcise olim loco Podagra, excruciant dolores. Die 24. cum Miliaribus & copiosis, & magnis, valida Febris. Miliaribus jam in facie siccescentibus ad 27. diem Febris magna. Decem postmodum dies elapsi sunt, priusquam ultimæ pustulæ exsiccarentur. Rheumatici dolores, Febre & Exanthemate jam evanidis, diu adhuc perstiterunt.

Contagium hæc femina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, pustulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Nosocomio, Miliaria ægro mox descripto habente, contraxit. Ceterum, nemo, credo, criticas has eruptiones esse autumabit, qui cum iisdem videt morbi durationem, Febrim validam, judicium imperfectum.

15.

15. Mulier 27. annorum ſexta die ſuæ continuæ ac putridæ Febris numeroſas acquiſivit circum labia puſtulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei ſicceſcentibus illis alba, eaque copioſa, ſucceſſere Miliaria ad ſcapulas, humeros, faciem, ac demum ad brachia univerſa, die 10. ac 11. pulcre proſtantia, 12. numeroſiora, 13. in toto dorſo atque obdomine conſpicua. Die autem 14. hæc omnia rubris Miliaribus plurimis interſperſa, tam in priore, quam in poſteriore corporis parte, inveniebantur. Die 15. his cunctis rite extantibus valida admodum Febris cum cephalalgia per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adſunt. Cum 19. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuiſſet, poſtica corporis haud ex-

co-

coriarentur, vidimus totum dorſum lumbos, nates, crura, pedes, pedumque digitos, confertiſſimis Miliaribus ſcatere. Hoc die incipiebant exſiccari, exſiccatio tota brevi ſucceſſit, integraque ſanitas.

Quia eodem tempore cum binis poſterioribus ægris hic decubuit, natum contagione Exanthema facile credimus; ſymptomaticum autem fuiſſe dies 15. 16. 17. abunde evincunt.

16. Femina Petechiis, antequam ad Noſocomium deferretur, fere enecta, altera die mortua eſt.

17. Peripneumonicus in Noſocomio caſu & neglectu Exânthemata paſſus, brevique inde curatus, criſi Peripneumoniæ poſthac rite abſoluta, Tom. 1. hujus operis, ut & alibi, deſcriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero ſeptendecim ſpatio ſex cum dimidio annorum

rum Petechias, aut Miliaria, aut utrumque, in Nofocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni biennio. Pars media horum, Exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iisdem in Nofocomio practico correpti funt: ergo inibi fpatio trium annorum Exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium vero duo tantum fuere, quibus id fponte contigerit; reliquis quindecim aut contagium, aut pravum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæ caufæ, Exanthemata produxere. In nemine vero illorum ea critica fuiffe, ipfa cujusque morbi hiftoria abunde evicit. Ad hiftorias autem illas quod fpectat, exacte profecto eas ex majoribus Nofocomii Diariis contrahere valui, quod in hisce quidquid ægris noftris omni die,

qua-

quavis hora, ſingulo momento, contingit, exactiſſime, ampliſſimeque, adnotetur: unde etiam fit, ut ipſa hæc Diaria baſin ponant dicendorum Medicinæ Studioſis ad ægrorum lectos.

Igitur irrefragabili experientia convictus, aſſero nemini meorum critica hæc Exanthemata fuiſſe. Imo ſi nunquam Petechiis, Miliaribusve laborantes vidiſſem, & nudam modo horum 17. ægrorum hiſtoriam legiſſem, quo, amabo! jure criticum id vocarem, quod ſæpe diebus neutiquam criticis, ſed admodum infidis, contingat? quod cum morbo & multum, & diu ingraveſcente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra Exanthemata conſuetæ, eæque ſufficientes, prodeant?

Hinc concludo 1mo. Si in aëre *Viennenſi*, in quo Medicinam facio, adeo

adeo rariſſima mihi hæc Exanthemata ſunt, ut ſpatio 6½. annorum vix 17. exempla coram centenis teſtibus potuerim producere; ſi præterea plerisque ægris meis, citra Exanthemata, integræ contingant, felicesque criſes; tunc Exanthemata illa, aliis Medicis adeo frequentiſſima, critica utique appellari non poſſe.

2do. Si iisdem acutis in morbis Exanthemata mihi rariſſima ſunt, in quibus alii Medici ea frequentiſſima vident, ea ſane ab aëre, ſeu noſtro, quod vocant climate, neutiquam generari; at vero potius a certis quibusdam cauſis, quas ad ea generanda ponere ſoleant illi, ego autem non ſoleam. Quænam porro cauſæ illæ ſint, has in Tract. *de Febr. Diviſ.* ſatis ſuperque, ni fallor, ex pluribus, imo etiam ex celebrioribus *Germaniæ* Autoribus, demonſtravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi Praxin tanta eſt, ut differentia in morbis inde neceſſario generari debeat. Miſtura, *Hofmanniana* Practicis *Germaniæ* dicta, eive ſimilis, nunquam adhuc cuiquam noſtrorum acuto in morbo, data fuit. Deinde 2do. Pulveres abſorbentes, ſive teſtacei, ac præcipitantes, nec non bezoardici, & cinabarini, nunquam iisdem in morbis in Noſocomio præſcribuntur; puerperas, infantes, & præterea ex centenis forte hinc inde unum alterumve, cui ab acido Febris, excipiatis. Tertio Emetica aut Purgantia nunquam adhuc debui principio Acutorum dare. Ita ut *Hippocrates* Aphor. 1 - 22. & maxime in *Libro de Purg.* ſive in Fragmento dicto *Heurniano*, recte monuerit oppido raros eſſe caſus illos, in quibus aut emetico, aut purgan-

te,

te, initio Acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* Libris, passimque alibi, exemplo confirmavit. Quarto in calida, non renovata, putridis exhalationibus inquinata, athmosphæra, nunquam ægri includuntur, & fere suffocantur, in nostro Nosocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quam quod certissimum, Exanthematum frequentiam a quatuor hisce caussis positis oriri, ac perennare; & e contrario a Medicina *Hippocratica* eorundem observari raritatem. Hujus observati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabunt edenda in lucem variorum Diaria Nosocomiorum, in quibus demum Modernorum hæresin antiqua *Hippocratis* Medicina pepulerit. Merito igitur concludere mihi videor, quamdiu Moderni morem obtineant,

eos Exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conſcientias graviter oneratas manere, tum ea majori moleſtia, quam ſuis ægris fruſtra faceſſant; tum graviore periculo, in quod conjiciant eosdem; tum denique multorum ſtrage, quos Exanthema, dedita opera provocatum, quotannis e vivis tollat.

CAPUT II.
DE HYDROPE ET TYMPANITIDE.

§. I. *Viri Hydrops aſcites cum monſtroſo Omento, ceteraque Abdominis pinguedine mire degenerante. Varia circa ejus cauſas, & effectus. Obſervatio pertinens ad Hiſtoriam Vomitus, qui ſecundum communes Pathologiæ leges inevitabiliter hic adeſſe debuiſſet, adeſſe tamen haudquaquam potuit.* §. II. *Hydrops feminæ cyſticus, aſcitesque, Abdominis; una cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex Ovario ipſo, ejusve Hydatide, ortus, ventrem explens fere uni-*

universum. §. III. *In alia muliere Hydrops & cysticus, & ascites: saccus autem tam ab Ovario, quam a toto sinistro uteri latere, natus, in eoque una cum aqua aër contentus. Parvus admodum Thorax; pulmonumque pars notabilis aquæ, in quam injecta, fundum petens. Ad trinos hos casus impossibilitas* Parisinos *imitandi ostenditur.* §. IV. *Ostendit idem historia Hydropicæ ex Tom. 4. resumta, atque in præsentem diem producta.* §. V. *Prosecutio alius exempli ex Tom. 4. curam cystici tumoris, natura viam monstrante, enarrantis.* §. VI. *Tympania improprie dici potest Aqua, & Aëre, gigni; unde Veterum quorundam, id ita affirmantium, mens intelligitur: quanvis eo in casu alio potius, quam Tympanitidis nomine, morbus insigniendus esset.*

DE hoc argumento fuse egi *Tom. 4. Rat. Med. cap. 3.* variasque curandi methodus examinavi, ut constaret qua demum ratione ejusmodi calamitates sive percurare nonnunquam, sive saltem tolerabiliores reddere, possimus. Verum cum proxime elapsus Academicus annus novas suppeditaverit, easdemque nota-

biles admodum, obſervationes, operæ precium erit hasce nunc recenſere, fuſiusque differere ſuper hac quæſtione.

§. I. Scriniorum faber 36. annos natus, ſanus perpetuo, vino licet deditus, calidiſſimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferenda ſuppellectili plurimum occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte inſequente collo, lumbisque, dolere, ſimulque tumere ventre, cepit. Variis remediis fruſtra uſus, ad *Fratres Miſericordiæ*, menſe Novembri, ſe contulit. Hydrope intra octiduum immenſe creſcente, libras medicas aquæ limpidæ, flavæ, utcumque flocculentæ 68. Paracenteſi eduxere: renato autem ſubito malo, 48. libras, elapſo vix a prima Paracenteſi octiduo, iterum evacuarunt.

Ven-

Ventre hinc egregie depleto, expertiſſimus hujus Monaſterii Medicus D. *Guarin* minitantem morbi reditum aptis ſemper retudit medicamentis. Interim manifeſto deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuosque fere & dolores & ardores miſer, ad umbilici regionem, conqueſtus eſt. Unde demum collapſis viribus 13. Dec. periit.

Fratres Miſericordiæ Lymphæ 2. aut 3. ut putant, menſuras cavo abdomine eduxere: cum vere ceterum totum inibi confuſiſſimum cernerent, attulere mihi exemtam totam quantam viſcerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publice factam Anatomen!

Ingens ventriculus adparuit, lieni arcte connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli, latique,

ventriculi, durum, craſſumque ſcutum naſcebatur, univerſum explens abdomen, usque in latera, imaque pelvis; viſcerum proinde omnium conſpectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato inteſtina nuda patebant. Ut manifeſto conſtaret ingentem hanc molem degenerans Omentum eſſe. Accuratiore examine patuit ſubſtantiam ejus conſtare tuberculis innumeris, majoribus minoribus; hinc omnino informem, & inæqualem; lamellis Omenti ambabus, intime connexis, conſtantem. Cartilagineam naturam plura tubercula induerant. Parvumque ita *Winslowo* dictum Omentum pariter degenerans, cum Omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cava hepatis regione, ante ſinum venæ portarum, intime concreverat. Pondus autem Omenti totius 5 $\frac{1}{2}$. librarum fuit.

Om-

Omnes præterea productiones adiposæ, quæ, totidem Omentulorum instar, ad Colon, Rectumque, enascuntur, eodem modo degeneraverant; ad Rectum vero adeo, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Mesenterium, ac Mesocolon, iisdem quidem tuberculis scatebant, sed aliter dispositis; ramosis nimirum, eumque productis in modum, quo in Fodinis, vel subterraneis specubus, Stalactica.

Sub duro Omenti tegmine compressa locabantur, interque sese ligamentis, facile tamen dilacerandis, connata Intestina. Omnis pinguetudo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari solet; omnis ea, quæ vesicæ felleæ, ejusque ductui, circumfusa cernebatur, nil nisi similem induratam, atque globosam, referebat substantiam. Pylorus intus bonus, ex-

terius tumorem gerebat, qui & durus, & ſemicircularis, & plus quam tres digitos latos craſſus, inventus eſt. Diaphragma tota ſua inferiore facie duros hos ſebaceos tumores, ſemidigitum craſſos, gerebat.

Suſpicaremur fere calore nimio fuſam Omenti, Ventrisque pinguedinem, ſubito frigore, dum veſpere a laboribus quieſcebat homo, ad ventrem externum admiſſo, frigore quoque potus gelidi intro ſuſcepto, coaluiſſe, induruiſſe, in irreſolubilem hanc maſſam abiviſſe; ſenſimque appulſis humoribus auctam eſſe; atque hinc poſitam demum, quod in ejusmodi degenerationibus aſſolet, Hydropis cauſam fuiſſe. Utique dies fuit totius æſtatis calidiſſimus, thermometro poſt meridiem in loco a reflectione radiorum immuni 90. gradum notante. Si in tanto calore

pon-

ponderetur labor, quem vehementem, quem continuum, ſuſtinuerit, & conferatur cum obſervatione *Ruiſchii* fuſam a motu pinguedinem in equo deſcribentis, conjectura veriſimilitudinem adipiſcitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen præter alias vomitus cauſas, irritatio perpetua Ventriculi, tum & Pylorum premens, arctansque, moles, vomitum frequentem, ac vehementem, ex iterata experientia anatomica, excitare debuiſſent. Verum in hoc homine Ventriculus & utrinque, & toto fundo ſuo, tam duræ, tam craſſæ, tamque ponderoſæ maſſæ, adeo intime adnatus erat, ut videretur, ne a fortiſſimo quidem Emetico in convulſivos vomendi motus contrahi, agitarique, potuiſſe. Bilis in Cyſtide copioſa, aurantia, tenax.

§. II.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc menſtruans, a 12. retro annis tuſſi vexata, alvo perpetuo ſegnis, curat ſibi pro conſuetudine majali venam tundi; ex eoque tempore fluore menſtruo caruit. Brevi poſtea dolorem in Hypogaſtrio quidem toto, ſed ſiniſtro ejus in latere intenſiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenus poſſet. Crevit ſenſim abdominis moles, ita tamen, ut cutis & muſculi ſemper flaccidi manerent, prehendique ac complicari, poſſent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypochondrio conqueſta eſt, verſus coſtas ac ventriculum ſe extendentem; qui tamen poſthac minus obſervabatur. Quinque ſeptimanarum ſpatio ventrem ego ſæpe ſollicite tangens, dura omnia deprehendi, præcipue utroque Hypogaſtrii

in

in latere; fluctuationem vero liquoris nunquam. Tandem contigit, ut dum incederet per plateam, acutum ſiniſtra in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis ſenſu, perciperet. Ex illo die manifeſta humorum undulatio ab utroque umbilici latere, in Epigaſtrio potiſſimum, percepta eſt. Jamque integumenta, & muſculi abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tenſi, expanſique obſervabantur. Ventris crurumque Hydrops intercus hisce ſe junxit.

Qui cyſticus olim Hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato ſacco, Aſciten produxiſſe rati, ad Paracenteſin devenimus, apertura ſolito altius facta; quia infra nulla undulatio, ſed magna potius durities. Unde nobis videbatur calloſus, craſſusque ſaccus, licet infirmiore quadam plaga

cre-

crepuiſſet, multisque eſſet evacuatus aquis, tamen dura ſua mole, lympha forte multa adhuc circa ejus fundum exiſtente, hanc efficere Hypogaſtrii duritiem.

Paracenteſis 7. Nov. 1759. inſtituta, 22. propemodum libras medicas fuſci, turbidi, ſpiſſi, liquoris eduxit. Ventre inde plurimum evacuato, femina veluti reviviſcere tridui ſpatio viſa eſt. Verum brevi adeo tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, ſuffocatamque reſpirationem, cogeremur 31. Nov. repetere Paracenteſin: qua tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum ſolamen, quod anxietatum alia longe, quam olim, ſe cauſa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, ſubita a primo ſomno excitatio, & ſuffocans

eo

eo tempore anxietas, Hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut ſiniſter thorax haud omnino ab aquis videretur eſſe immunis: diutius enim in dextrum latus jacentem ſuborta nonnunquam nova anxietas in ſiniſtrum latus convertit.

Diuretica & ante, & inter, & poſt Paracenteſes, cujuscunque generis, etiam varia Purgantia, nullam opem tulerunt. Exigua alvus, & pauca atque lateritia dicta urina, tantum prodierunt. Conamina noſtra ad aquas exulceratis, aut ſcarificatis cruribus educendas, palliarunt quidem aliquantiſper, ſymptomata autem non abſtulerunt. Ad 15. Jan. 1760. obiit.

Cadaveris venter valide fuit, æquabiliterque, tenſus. Aperto prudenter Peritonæo, corpus ingens, fuſcum, durum, totum quantum explebat abdo-

domen, ab ima pelvi, ad usque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expanſionibus firmis, membranoſis, & adipoſis, cum Peritonæo concreverat, præſertim circa umbilicum, & in eadem cum umbilico latitudine, ſiniſtro in latere, idque transverſim, latitudine quatuor digitorum; deinde & per tres, quatuorve digitos deorſum, ut cum prima transverſa adhæſione angulum fere rectum componeret; etiamque hinc inde ad latus dextrum.

Examine eo usque producto patuit vel Ovarium dextrum eſſe, vel ex Ovario Hydatidem natam, quæ totam hanc expanſam molem produxerat; intus plenam ſubrubra aqua, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni impoſita, in ſciſſilem abibat materiem. Saccus porro totus facie ſua interna mire exulceratus, & hinc tuber-

berculis, ſeu ſebaceis, illinc ichoroſis, iterumque alibi cartilagineis, aut etiam ſanioſis, plenus.

Quod vel Ovarium, vel ex eo natam Hydatida, hunc ſaccum formare dixerim, id ideo dixi, quod ambigui hæſerimus utrum corpus quoddam, quod ad ſacci radicem inveniebamus, Ovarium ipſum, an vero ſeparatus parvus ſaccus eſſet? Siniſtrum Ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram ſubſtantiam, eamque carnoſam, & difficulter perſcindendam; craſſam adeo, ut vix in utero cavitas, niſi prope ejus orificium, ſupereſſet.

Univerſa pene Inteſtinorum moles verſus lienem truſa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compreſſis adeo inteſtinis, vehementer diſtendi, inflarique, ſoleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quam ea, quæ in magno ſacco hæſerat, ad trium librarum pondus inerat, verum non, ut illa, in duram maſſam ad ignem mutabatur; pauca namque pellicula ſuperſtite evaporabatur tota. In ſiniſtra thoracis camera, in qua aliquam, ſed copia minorem, aquam, vivente femina, ſuſpicati eramus, nulla aqua inventa eſt. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condenſatus, ac veluti ad ignem criſpatus. Idemque inferiore ſua tota media parte, dum in aquam conjiceretur, ejus fundum petebat; innatabat vero ſuperiore. Interna pulmonis ſubſtantia ſat bona, ſed lata ejus in dorſo cum pleura cohæſio.

Tota ſuperficies inferior Pulmonis, Pleura, Diaphragma, Mediaſtinum, id eſt, quævis partes aquæ con-

contiguæ, plenæ fuere tuberculis variæ magnitudinis, semiscirrhosis, purulentisve, aut saniosis. Lien quadrifariam, profundaque incisione dentatus; durus. Hepar albescens & compactum. Vesiculæ bilis profundissime tinctæ copia duas pondere uncias superabat: ineratque vesiculæ calculus, quadrangulus fere, trium linearum diagonalem habens, spiculis innumeris, ac parvis, splendidisque lapillis concretus, exusto carboni rudiore adspectu haud absimilis. Nulla seri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lympha ad ignem non coaluit.

Ex historia morbi, & sectione cadaveris, id videtur colligi oportere, quod mulier ista primum Hydropem cysticum passa fuerit; quod deinde saccus parva quadam in plaga cre-

puerit, & Afciten effufis produxerit aquis; deinde quod parecentefes aquas Afcitis duntaxat eduxerint; præterea quod lapfu temporis concidentis facci apertura, cujus veftigium invenire non potuimus, confolidata fuerit, ficque regenerata aqua fit, quæ faccum in eam, quam in cadavere deteximus, extenderit molem. Probabileque admodum, eam facci craffitiem impediviffe, ut vel morbi principio, vel fub finem ejusdem, undulantem perciperemus Lympham. An ideo, quod femina a 12. retro annis ficca, eaque valida tuffi laboraffet, Hydrops thoracis eo, qui abdominis, longe annofior? Nunquid, quod pofteriore anno menfes adeo irregulares, ac paucos, habuerit, & tamen Plethorica exifteret, uterinum fyftema obftructum, atque induratum, habere ceperit?

§. III.

§. III. Sub idem tempus aliam, Quinquagenariam ſuſcepi, quæ bona ſemper, ut ajebat, valetudine uſa; niſi quod febre intermittente, ſeu quotidiana, ſeu tertiana, laborare conſueviſſet. Quas quidem febres largiore vini potu, quem impenſe amabat, ſemper ſe diſpuliſſe aſſeverabat. Catamenia tarde incepta, maturius finita, pauca perpetuo & irregularia, habuit. Quinquennium elapſum eſſe ajebat, ex quo ſemel urinam mittere, præ adſtantium verecundia virorum, impediretur: elapſis aliquot deinceps horis ſe ventre doluiſſe, urinam vero, quum mittere geſtiret, nullatenus mittere potuiſſe: fomento tamen ad Hypogaſtrium veſpere adhibito paucas reddidiſſe guttulas: remediiſque poſtera die a Medico acceptis iterum guttatim eam prodiiſſe, poſtea autem ſenſim abdo-

minis tum tumorem tum dolorem se percepisse. Adjungebat porro elapso ab illinc mense se, vehementer sitientem, copiam gelidæ immensam hausisse; cumque tota insequente hyeme admodum siticulosa foret, plurimum bibendi necessitati parere se debuisse; nec unquam nisi stranguriose reddere potuisse urinam.

Porro ventris mole crescentis extensionem, eo usque æqualem, ut ait, perceperat; cum vero plurimorum Medicorum opem frustra esset integro triennio experta, & tandem Decoctum Juniperi diu affatimque hausisset, ventrem quidem multum concedisse, sed etiam admodum inæqualem tactu, figuraque, redditum esse deprehendebat: relicto autem eo Decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediisse æquabilitatem.

Ex

Ex hac ſæpe repetita, eodemque ſemper modo enarrata, ac confirmata Anamneſi, concluſimus cyſticum Hydropem adeſſe; cujusnam viſceris incerti quidem, probabiliter tamen obſtructione ſyſtematis uterini natum; eique demum aſciten junctum eſſe. Quippe Catameniorum modus hoc ipſum ſyſtema dudum laboraſſe indicaverat nobis: annoſusque vini abuſus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad cauſam proegumenam accedentes, morbum præſentem gignere potuiſſe nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abuſus eundem vehementer auxiſſet.

Urinoſusne Hydrops forſan non fuerit ſi quis ſuſpicetur, reſpondeo Hydropem urinoſum celeriter perimere, hunc vero jam integro perſtitiſſe quinquennio. Sed præterea Hydropis cauſæ pridem in corpore extitere,

re, antequam urinæ retentio nasceretur.

Decoctum Juniperi multam sane ascitis lympham diuresi eliminavit, quum venter ita detumesceret; sed ascite evanido cysticus Hydrops cum omnibus suis tumorum inæqualitatibus eo manifestior adparuit. Confirmavit hanc phænomenis hujus explicationem ventris renato ascite æquabilitas.

6. Nov. 1759. Paracentesi eduximus 56. libras liquoris, qui fuscus, atque instar potus Chocoladæ spissus deprehensus fuit, integraque septimana asservatus non fœtuit; igni autem a principio eductionis impositus, pauca sui massa coagulabatur, plurima sui parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus solito citius decrevit, perpetuisque tum anxietate, tum pertinaci diu-

diuturnoque ſingultu, 19. ejusdem menſis obiit.

Venter monſtroſe inflatus. Muſculi abdominales tenuatiſſimi. Peritonæum denſo cum ſacco, in cavo ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuſo, mox venter, flatu ſibiloſo erumpente, multum detumuit.

Saccus ex ima pelvi ſupra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem adſcendens, fundo ſuo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilaginem xyphoideam. Omentum ſupra ſaccum ſub hepate locabatur, & hinc inde ad ejusdem lobi majoris crepidinem, tum & ad totius ſacci fundum, adhærebat, & connatum erat. Thorax minimus fuit, nam hepar tam alte ſub coſtis recondebatur, ut gibbo ſuo ultra tertiam (ducto a ſuperioribus numero) adſcen-

ſcenderet; eodemque modo diaphragma medio ſui. Celluloſitate quidem facile dilaceranda ſaccus pluribus in locis cum peritonæo connexum; ad latera vero, & in Ilibus, ligamentoſis productionibus, non niſi cultro ſeparandis, cohæſit. Origo ejus ab Ovario ſiniſtro, totaque uteri ſiniſtra parte; fundi ſui poſtica plaga cum inteſtinis tenuibus unitus ope ligamentorum membranoſorum, non tenacium, ſed digito facile ſolvendorum. Tenuia inteſtina omnia fere in Epigaſtrio ſiniſtro convoluta: ſuo Colon loco. Jamque in inguine dextro, iisque cunctis in locis ubi ſaccus a cohæſione cum peritonæo liber, ac toto abdominis cavo, aſcites erat. Aqua aſcitis minime fœtens; ea autem ſacci, fuſca & fœtida fuit. Ipſe autem ſaccus inæqualiter craſſus, intus tuberoſus, ſanio-

ſus,

ſus, ſemipurulentus, tota ſua interna ſubſtantia. Aër, qui ſibilo exiverat, ad anteriora ſacci locatus fuiſſe videtur, hincque, facto vulnere, exitui aptus. Subſtantia ſacci hic ſemilineæ, ibi lineæ, alibi 2. 3: linearum; in latere vero ſiniſtro digiti, imo pollicis, craſſitudinem inæqualem ac tuberoſam, habebat.

Circa uterum nihil non confuſum. Examine tamen patienter inſtituto, patuit Ovarium ipſum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri ſuperficie cohæſiſſe; Tubam Fallopianam implicuiſſe ſibi, eandemque ad ſeſqui ſpithamæ longitudinem extenſam, ſecum duxiſſe, ſic demum occupaſſe ventrem fere totum. Habebatque ad ſuam originem appendiculum, aqua ſimiliter repletum. Dextrum Ovarium diametri ſeſqui pollicis, lympha gelatinoſa repletum erat.

Igi-

Igitur Paracentesi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis asciten faciens; qualis etiam a morte ibidem deprehendebatur. Libere enim effluere sub Paracentesi potuit e locis a cohæsione cum peritonæo liberis. Hincque factum, ut etiam in vivente undulatio perciperetur aquarum.

Docent porro hi tres casus, me, *Tom. 4. Rat. Med. cap. 3.* haud immerito aliquas, easdemque haud leves, adnotasse difficultates, in exsequendo erudit. *Paris. Chirurgorum* systemate, quo statuerant, eductis Paracentesi aquis, vulnus insigniter dilatandum esse, apertumque servandum; ut & omnis posthac renascens liquor, abdomen alioquin iterum extensurus, inde extillaret perpetuo, & saccus ita concideret, complanaretur, convolutusque concresceret, ut dein-

deinceps ultra extendi nunquam posſet.

In I. enim hiſtoria Hydrops renaſcens præcaveri quidem potuiſſet, lata ſervata ventris apertura; ſed Omentum ita monſtroſum non modo inde mutatum non fuiſſet, ſed aëris allapſu in ſphacelum dirum, ſubjecta ſibi omnia deſtruentem, abiviſſet.

In hiſtoria II. & III. ſaccus in Paracenteſi perſciſſus non fuit; perſcindendus ergo fuiſſet. Ecquis vero pollicis forte denſitatem offendens, neſcius proinde quid forte perſcinderet, cultro penetrare auſus fuiſſet? Haud enim id in vita, ut quidem in cadavere, illico pateſcit. Nec concidiſſet ſaccus, ſuſtentaculis quippe & adhæſionibus validioribus cum peritonæo cohærens. Quid vero in ſubſtantia ulceroſa, ſcirrhoſa, ſanioſa, adeo craſſa, vulnus effeciſſet?

Quid

Quid demum aër? Dira certe carcinomata, quæ mutuus binorum pendentis ſacci laterum affrictus auxiſſet vehementer. Quodſi demus aperturam forte fortuna in tenuiore ſacci ſubſtantia, ut latis in plagis anterius, poſteriusque erat, penetraturam fuiſſe, quid inde non timendum ab Inteſtinis? Compreſſa hæc olim, jamque libertatem nacta, & flatibus diſtenta, aut colicis expanſa doloribus, verſus locum minime reſiſtentem, ſaccum, ſeu ejus parietem poſteriorem, protrudere, extrudere, & ventrem extra ventrem, monſtroſamque formare Herniam, potuiſſent. Mitto nunc, quæ de degeneraſcente Ovario exſcindendo, etiam ab iisdem claris viris propoſito *Tom.* 4. dixi. Utique in tertio hoc exemplo patuit Ovaria, dum extendunt ſeſe, quandoque utero primum adplicari, ei-

dem-

demque arctiſſime uniri: Ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quam quidem theoretica ejusdem contemplatio ſuggeſſiſſet.

§. IV. Proſecutio hiſtoriæ mulieris, de qua *Tom. 4. cap. 3. pag.* 67. difficultates confirmat easdem. Sic enim res nunc cum illa ſe habet. Tumor abdominis poſt Paracenteſin ſemper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam hyeme præcedenti, bonaque veris parte, tolerabilem ipſi reddiderant. Maji vero 10. proxime elapſo, motum exercens validum, pondusque elevans, crepitum in ventre percepit, veluti quid intus ſibi dilaceraretur, ſimulque ſubitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifeſtam iterum deprehendebamus.

Ut

Ut anno præterito præter cysticum tumorem habuerat asciten, Paracentesi eductum, ita etiam nunc, vel sacco ipso vi lacerato, ut in historia II., vel alio tumore hydatico rupto, asciten adesse rati, 14. Maji Paracentesi eduximus libr. 20. liquoris turbidi fusci, tenacis, haud fœtentis, vix imminuta abdominis mole. Unde potius alterum a primario sacco disruptum ea vi fuisse credimus, cum primarius ille, intra octiduum a percepta dilaceratione, æque magnus, extensusque, quam olim deprehenderetur. Liquor eductus secessit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuscum, fere limpidum, qui ad ignem omnino coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejus urinas nunquam habuisse lateritium sedimen, ut alias id hominum genus habet; sed tale,

quod

quod a bona in acutis hypoſtaſi haud facile interſtinguas.

Poſt hanc Paracenteſin aliud quid, præter deſcriptam formam, extenſionemque, venter notandum exhibuit. Circumſcriptus quippe tumor ab Hypogaſtrio ad umbilicum, & ultra, extenſus, durusque idem, atque ovalis, deprehenditur; haud ſane aliter, ac ſi ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum ſit, graviditatis datur una cum Hydrope, tum cyſtico, tum aſcite, poſſibilitas. Id vero incertum. Caſus famoſus *Drelincurtii*, cui ſimilem etiam *Tom.* 4. deſcripſi, abunde evincit uterum poſſe, dum privato turget Hydrope, ſimulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias ſufficientes rationes haud imitandi *Pariſinos*, nova hæc nobis, eaque urgens ſane ra-

tio, ſaccum haud aperiundi, ſiſtebatur.

Dies interim docuit diem. Elapſis nunc fere quinque menſibus, dum hæc ſub prœlo ſudant, ex quo ſubdubitare ceperimus, mutatio figuræ, incrementumque abdominis, plane arguunt, perſonatam graviditatem fuiſſe. Quamvis igitur graviditatis metus haud exiſtat ultra, ſubſiſtunt tamen graves aliæ rationes abſtinendi a cura propoſita.

§. V. Anno proxime præterito innueram caſus nonnunquam dari, ubi id ipſa per ſeſe natura facit, quod in propoſita methodo & difficile deprehenderamus, & periculoſum, & ſæpe impoſſibile. Videatur hiſt. mulieris *Tom. 4. cap. 3. pag. 114. & 115.*, quæ ſcilicet in graviditate, præcipueque deinde a partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat,

bat, qui manifestam puris, arctiore spatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur, pusque copiosum per multos dies fundebat, cum imminuta duritie, & ceteris bonis inde sequentibus signis. Quandiu potuimus, locum in illa servavimus apertum, quia purulentus saccus peritonæo accretus esse detegebatur, nec admodum magnus ille, ut stylo flexili & incurvo patebat. Mense Octob. & Nov. 1759. vulnus sponte coëuns, aliquoties dilatavimus, eo quod superstitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menses; finiente vero Octobri rediere; ex eoque gravida facta, mense Augusti 1760. feliciter peperit. Locus affectus sine ulla duritie relicta, aut tumore, coivit. In ejusmodi casibus verum illud Manilii: *Artem experien-*

rientia fecit, natura monstrante viam: præter naturam magistram, res semper periculosæ admodum aleæ.

§. VI. Antequam hoc caput finiam, unum monendum habeo. *Tom.* 2. & 4. de Tympania agens, in eorum sententiam abivi, qui aëri soli, eique intestinis cavis contento, adscribant eandem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Dureti & Littræi*, aliorumque, auctoritatem, eo me adduxerant. Historia tamen III. hujus Capitis, pag. 57. demonstravit posse ex putrido liquore aëra in sacco gigni, pertusoque sacco exire sibilando. Ergo si Veterum nonnulli simile quidpiam forte observantes Tympanitidem dixerint aqua & aëre gigni, hancque partim aëream, partim aquosam, haudquaquam in Intestinorum cavo, sed in ventre, contineri, non est quod obloquar. Verum

rum enim vero nec in vita, nec in cadavere, hic, de quo agimus, morbus, ipso Tympanias nomine recensendus venit, si totam ejus historiam attente pervolvamus. Utique nulla in eo Hydropis sicci signa.

CAPUT III.
DE
HYDROPE PECTORIS.

§. I. *Signa & Symptomata morbi ex* Hipp. *Sequentium ævorum Scriptores parum aut nihil ejus meminerunt.* §. II. *Sæculo autem XVII. ut & præsenti, plures de eo ex professo egerunt.* §. III. *Diagnosis & curatio ex autoribus formantur. Ea occasione Paracentesis tum in genere, tum ea Thoracis in specie, examinatur, ac remediis ceteris præstantior declaratur. Inquisitio fit quibusnam, & quandonam, prosit.* §. IV. *Examen Evacuationum in Hydropicis per Cauteria, Scarificationes, Vesicantia, &c. & qua lege usui venire queant.* §. V. *Problema proponitur cur laudata in Hydrope pectoris Paracentesis adeo raro instituta fuerit, adeo raro adhucdum instituatur? Responsum petitur ab incohoantis morbi incerti-*

 tu-

tudine, & a rebus ejus, dum probe cognoscitur, conclamatis. §. VI. *Fallacis morbi historia practica traditur, qua dicta probentur. Incertitudo signorum ejus probatur historia Hydropicæ, multisque aliis practicis exemplis. Confirmatur ulterius alia historia notabili, & sectione anatomica. Conclusio medica.*

§. I. FEmina, de qua Cap. proxime superiore pag. 44. actum, præter Hydropem cysticum & asciten, Pectoris quoque Hydropem habuit. Hunc, vivente ea, dudum suspicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ signa pathognomica morbi vocari solent, non aderant omnia; & quæ etiam in eadem Hydropem sinistræ thoracis cameræ indicare videbantur, nos plane fefellere. Fallacem sane morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertissimorum morborum in classe locari oportere, cum Auditoribus meis sæpius doluerim.

rim. Quum tamen adeo & frequens morbus ſit, & difficulter cognoſcendus, operæ precium erit eum ab incunabulis repetere, adeoque examen inſtituere quorumvis ſignorum, quibus cujusque ævi Scriptores Medici illum nobis depinxerint, cognoſcendumque, ut indubie præſentem, dederint. Inquiram deinde num incipientis morbi ſigna propiora artis uſus forte non ſuggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad ſigna morbi tum communia, tum pathognomica examinanda ab *Hippocrate* ordiri convenit. *Lib.* 2. *de Morb.* pag. apud *Foëſ.* 483. Tom. 1. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 575. vocatur morbus Ὕδερος πλεύμονος. „ Si „ Hyderos, inquit, in pulmone naſcitur, febris, & tuſſis, vexat, „ confertim reſpirat, pedes intume-

„ ſcunt, ungues omnes contrahun-
„ tur, & iisdem, quibus ſuppura-
„ tus, afficitur; verum remiſſius,
„ ac diutius. Quod ſi Infuſum, aut
„ Fomentum, aut Suffitum adhi-
„ beas, pus non ſequitur; indeque
„ cognoveris non pus, ſed aquam in-
„ tus eſſe. At ſi diutius aure ad late-
„ ra admota auſcultaveris, intrinſe-
„ cus velut acetum olet. Et aliquan-
„ diu his afficitur, ſed poſtea in ven-
„ trem erumpit: confeſtimque ſa-
„ nus, & morbo liberatus eſſe vi-
„ detur. Verum procedente tem-
„ pore venter incenditur, eademque
„ illa, & graviora patitur. Qui-
„ busdam etiam venter, & ſcro-
„ tum, & facies, intumeſcit. Et
„ nonnulli iſtud ab inferiore alvo,
„ provenire exiſtimant, cum ven-
„ trem magnum, & pedes tumere,
„ videant. Quæ certe intumeſcunt,

„ ἦν

„ ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς τομῆς,
„ si sectionis tempus oportunum præ-
„ tervideris.

Libr. de Aff. int. apud *Foës.* Tom. I. pag. 544. & 545. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 655. 656. morbi descriptionem & curationem eodem modo, sed fusius, prosequitur. „ Hic
„ Hydrops, ait, ex his oritur.
„ Quum æstatis tempore, siti pre-
„ mente, copiosam aquam biberis,
„ quandoquidem inde maxime gigni
„ solet, & pulmo expletus fuerit,
„ rursum in pectus dimittit. Quum-
„ que in pectore extiterit, vehe-
„ mentem ardorem excitat, ita ut
„ pinguedinem, quæ in arteriis in-
„ est, liquefaciat. At si semel pin-
„ guedo multo magis liquefieri ce-
„ perit, Hydropem brevi efficit. Gi-
„ gnitur etiam ubi tubercula, φύματα
„ in pulmone exorta fuerint, eaque

„ aqua repleta in pectus eruperint.
„ Quod etiam a tuberculis oriatur
„ Hydrops, mihi argumento sunt
„ Boves, & Canes, & Sues. In
„ his enim Quadrupedibus maxime
„ pulmonis tubercula oriuntur, quæ
„ aquam continent. Sectione nam-
„ que facta id illico cognosces; aqua
„ quippe effluit. Talia autem mul-
„ to magis in homine, quam in
„ pecoribus fieri videntur, quanto
„ morbosa magis etiam victus ratio-
„ ne utimur. Plerique vero exor-
„ tis tuberculis purulenti etiam exti-
„ terunt.

„ Hæc igitur per initia oboriun-
„ tur morbo: tussis sicca, & fauces
„ exasperari videntur, & rigor &
„ febris succedit, & orthopnœa; cu-
„ tis totius corporis tumesit, tument
„ pedes, ungues contrahuntur; &
„ quandiu quidem in superiore ven-

„ tre

„ tre Hyderus extiterit, extat acu-
„ tus dolor: cum vero ad ad infe-
„ riorem ventrem devenerit, melius
„ habere videtur: deinde progre-
„ diente tempore impleto ventre, ea
„ quæ prius patitur. Interdum ve-
„ ro ad latus tumefcit, & qua parte
„ fecandum fit, indicat. Quod fi
„ non indicet, multa calida lotum,
„ humeris comprehenfum, concuti-
„ to, deinde quonam in latere ma-
„ teria magis fluctuat, aufcultato.

Hippocrates igitur caufam Hydropis Pectoris deducit 1mo. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato. 2do. A ruptis pulmonum tuberculis, (Hydatidibus) quæ, fi verfus externam pulmonum fuperficiem perrumpuntur, fuam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi figna & fymptomata ait 1mo. Tuffim ficcam. 2do. Faucium rau-

raucedinem. 3^{tio}. Rigorem. 4to. Febrim. 5to. Refpirationem citiotiorem. 6to. Orthopnœam. 7mo. Totius corporis, pedumque præfertim, Hydropem intercutem, feu *ἀνὰ σαρκά*. 8vo. Thoracis dolorem. 9no. Hydropem ventris, cum remiffione omnium fymptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur. 10mo. Recrefcente pectoris lympha, quod ejus fit fcaturigo perennis, tunc afcitem ultra non levare morbum pectoris. 11mo. Unguium curvationem, qualis fieri folet fuppuratis: addit & alia fuppuratorum figna, quæ mitius tamen ait, & diutius, ipfis evenire. 12mo. Abfentiam fputi purulenti, etiamfi medela ad fputum provocandum adhibita fit.

Symptomatum horum plura etiam figna vera morbi funt, fed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem

nem-

nempe in ſedili collocatum humeris valide concutit, movetque; ut ſic aure mox ad latus admota, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio ſigno, *Lib. 2. de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum ſic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Errorne aliquis hic exemplariorum? *Foëſius*, & *Charterius*, & *Lindanus*, hic legunt ὄζει, *Cornarius* vero ζέει, nempe, *fervet.* Juxta hoc exemplar ſenſus bonus eſt, non vero lectione alia. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, *ſed aurem*, pectori admovere, ut odorem aceti perciperemus? Sed ſi *fervere* intellexit, tunc aurem admovere oportune præcipit.

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris Laconicus, judicaverit hunc morbum adeo fuſe deſcribi oporte-

re,

re, expectare quis posset *Galenum*, *Cælium Aurelianum*, *Aretæum*, posteriorumque ævorum Scriptores, & fusos, & perspicuos esse, cum de eodem agunt. Sed nihil minus. Plures in transitu meminere illius; nonnulli ne meminerunt quidem. Quo quid in obvio adeo morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*, *Hier. Mercatus*, *Salius Diversus*, *Jacotius*, *Ballonius*, *Duretus*, &c. obiter modo de Hydrope pectoris locuti sunt, eorumque, quæ adeo fuse *Hippocrates*, signorum pauca modo raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipsis minus in viventibus ægris, quam in denatorum cadaveribus, patuisse. Idemque judicium sit de *Cardano*, *Coïtero*, *Donato*, *Cratone a Craftheim*, *Casparo Bohino*, & reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schenckius*,

uti-

utilissimas suas adornavit collectiones.

§. II. Ineunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte Viri simul hoc argumentum pro aliqua ejus dignitate tractarunt. *Prosper Martianus*, Romæ; *Carolus Piso*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulo post etiam *Lazarus Riverius* utcunque fuse de eodem egit. *J. B. Helmontius*, quanvis de eo parum habet, in Tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus Hydrops*, & morbum in ægri vita præsentem cognovisse, & in cadavere demonstrasse, videtur. Post illum *Sylvius de le Boe*, & cum *Lowero Willisius*, ex professo de eodem egere. Plures tamen post illos, ut *Juncken*, *Etmuller*, &c. solo vix nomine morbum recensuerunt. Egregius *Wepferus* Libr. de *Affect. Cap. Obs. 60.* anatome potius illum, quam

ægro vivente, cognoviſſe videtur: cumque ipſemet hoc morbo laboraſſe poſt mortem inveniretur, minus tamen id credidiſſe legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregie redderet, matutinisque gauderet ſudoribus. *Wratislavienſes N. C. Medici* ad Ephemeridas ſuas ann. 1699. - - 1702. Tractatum de Hydrope Pectoris adjecerunt, in quo ejusdem cauſas, ſigna, curamque, erudite tractant. Exinde *Academiæ N. C. Pariſ. Lond. Edimb.* varia ejus dedere exempla. Immortalis *Boerhaave* Cap. de *Hydrope* §. 1219. Hydropem hunc deſcribit Empyemati multis ſignis ſimilem, ſola cauſæ antecedentis obſervatione ab illo diſcriminandum. Nobiliſſ. Ruſſiæ Archiater *de Gorter*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obſcuriſſimum vocat, ejusque ſigna ex *Hipp. Piſone*, *Sennerto*, tradit.

§. III.

§. III. Porro ſi ex quibuscunque recenſitis hisce Autoribus cauſas, ſigna tam communia quam pathognomica, diagnoſin quoque, & curam, diligenter colligamus, notanda ſequentia invenimus.

1mo. In cauſarum enumeratione paſſim conveniunt omnes. Cauſas enim Hydropis generales recenſent, quæ vel in aliis corporis plagis Hydropem primo conciliant, deinde pectori; vel pectori primum, deinde reliquo corpori; vel denique pectori ſoli. Cauſas præterea peculiares quasdam nonnulli addidere: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductus chyliferi, diruptionem hydropici pericardii, vaſorum in oſſeam ſubſtantiam degenerationes, &c.

2do. Signa morbi multi haud alia enumerant, quam quæ *Hippocrates*;

nonnulli vero ſingularia dedere, quæ vel pathognomica, vel illis ſaltem proxima appellarunt: v. g. ſubitaneam prima nocte excitationem, cum intentata fere ſuffocatione; alterutrius, vel utriusque, manus ſive paralyſin, ſive œdema; hypochondriorum tumorem; pulſum debilem, tardum, inæqualem, haud raro intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, craſſam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo, aut lateritio, ſedimine.

3^{tii}. In Diagnoſi multi, gravesque Viri, difficilem, obſcurum, ambiguum, morbum eſſe fatentur: varii e contrario tanquam communi omnium more propriis ex ſignis cognoſcendum, atque ab aliis inſterſtinguendum eum deſcribunt.

4to. Curam ejus varii, vario admodum modo, auſpicati ſunt: *Hip-*

po-

pocrates textibus, ex *Libr.* 2. *de Morb.* & *Lib. de Aff.* ſupra recenſitis, „ Hunc quidem, ait, ſi exteriore „ parte intumeſcit, inter coſtas ſe- „ ctione facta, curare oportet. Sin „ vero minime intumuerit, etiam „ multa calida lotum tunc, veluti „ purulentos, in ſella collocato, & „ qua parte ſtrepitum edet, ea ſeca- „ to: tertiam ab ultima coſtam ad „ os usque ſecato: deinde terebra „ acuta ulterius perforato: votum- „ que eſt, quo ſane facile effluat, ut „ quam infimo loco id fiat.

„ Ubi autem ſecueris, oportet „ ulcus cavum, in interna patens, „ efficere, impoſito lino crudo; craſ- „ ſum autem, & extremo acutius, „ oportet hoc linum, ſive linamen- „ tum, facere. Quam pauciſſimam „ aquam parce emittas. Impoſito „ igitur linamento mollem ſpongiam

„ ſupra imponito; deinde ne peni-
„ cellus decidat, deligato. Et ſi
„ quidem 5to die pus in ulcere cir-
„ cumnaſcitur, ut plurimum evadit:
„ ſin vero circumnaſcitur nihil, poſt-
„ quam aquam eduxeris, ſitis pre-
„ hendit illum, ac tuſſis, & moritur.
„ Per 12. autem dies ſemel die aqua
„ educenda: poſt 12. vero dies, id
„ eſt, 13. die, tota aqua educen-
„ da eſt: & reliquo tempore, ſi ab
„ aqua diſtenſio fiat, exhaurienda,
„ venterque cibis ſiccis reſecan-
„ dus.

„ Hæc autem poſt ſectionem ex-
„ hibenda: ſuccum laſeris dragmæ
„ pondere adparatum, & Ariſtolo-
„ chiæ tali cervini magnitudine fru-
„ ſtulum deraſum, & lentium, er-
„ vique, torrefactorum polentam;
„ utriusque purgatæ chænicis dimi-
„ dium: hæc melle & aceto ſubigi-

„ to.

„ to. Deinde 60. trochiſcis forma-
„ tis, unum tritum quotidie vini ni-
„ gri auſteri quam ſuaviſſimi hemi-
„ næ dimidio maceratum, mox je-
„ juno potui exhibeto. Reliquam
„ vero victus rationem, & exerci-
„ tationem eandem, quam priore
„ tempore, habere jubeto. Et ſi
„ pudenda, ac femora intumuerint,
„ audacter ſcarificato. Hunc ſi ita
„ curaveris, certiſſime ſanum red-
„ des.

Monitos Lectores hic velim me 1mo. utrosque laudatos *Hippocratis* textus dedita opera confudiſſe, & commiſcuiſſe, ut continuata oratione integra ejusdem ſententia pateret. 2do. Me *Hippocratis* μότα, & ἔμμοτα, eo modo latina reddidiſſe, quo *Tom.* 4. *cap.* 3. neceſſe eſſe demonſtraverim.

Haud omnibus æque arrisit hicce curandi modus. *Prosper Martianus* Paracentesin *Hippocratis* ut primum, ut præstantissimum auxilium, commendavit. Magnus *Boerhaave* Aph. 1219. & 1238. *Hippocratem* & *Martianum*, presse sequitur. At vero Auctorum plerique hanc eo duntaxat casu laudarunt, quo remedia consueta minime juvarent. Ita *Piso*, *Sennertus*, *Wratislavienses*, *De Gorter*, &c. Imo dantur haud contemnendi in arte Viri, qui hanc operationem, cum bona *Hippocratis* venia, condemnarunt, ut v. g. *Ludovicus Mercatus*, *Petrus Salius Diversus*, & pene etiam *Sylvius de le Boe.*

Hinc ultimæ penultimæque classis Scriptores, ut quenvis passim Hydropem, ita & hunc evacuantibus docuere debellandum. Unde purgantia hi leviora, illi drastica, tum

om-

omnis generis diuretica, ac ſudatoria, præſcripſere. Fonticulos quoque, & ſetacea, veſicantia, ſacrificationes, inuſtionesque crurum, femorum, tumentisque ſcroti, ad revellendam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et ſane quoad Paracenteſin in genere, in quovis Hydrope, notamus eam ab omni retro ævo male audiiſſe, & a multis tanquam periculoſam, a nonnullis tanquam quosvis indiſcriminatim occidentem, proſcriptam fuiſſe. Quos egregie *Cælius Aurelianus*, primi ſæculi æræ Chriſtianæ, ut videtur, autor, refutavit; ut & Sæculo 16. finiente *Ambroſius Paré*, aliique. Præcedenti ac præſenti Sæculo frequentiorem in uſum vocata eſt. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Pariſ. Theſes Pariſinæ*, obſervationes omnium Regionum, multas Hy-

dropis aſcitis curationes, ut vocant, radicales, aut ſemel, aut iterum, aut pluries inſtituta Paracenteſi, referunt: tum & curas plures morbum egregie palliantes.

Numeroſi, qui mihi obtigere, caſus me docuere, palliantes curas numero plures, quam integras, Paracenteſi perfici. Quare examinare confert quandonam integre, & quandonam tantum palliative Hydropici ejus ope curari queant: ſponte tunc liquebit quibusnam Paracenteſis, & quousque, proſit.

A cauſa quacumque homo poteſt notabili tempore eam ſuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vaſis laxitatem, & anaſtomoſin, habere, ut perpetuo fere ſudet, ſudorque guttatim defluat, & veſtes madefaciat, lectosque. Sed & idem homo, ſeu bonitate naturæ, ſeu diæ-

tæ

tæ mutatæ, mutatæve athmofphæræ, medicamentorumque, auxilio, ita poteft compingi humoribus, vafis ita conftringi, ut ultra non fudet, viresque fudore confractas brevi recuperet. Hic homo tunc integre curatus eft.

Verum ponamus exhalantium vaforum debilitatem minus ad corporis ambitum peccare, quam ad pleuram, ad peritonæum, ad vifcerum in thorace, ac ventre, fuperficiem; ita ut potiffimum per harum partium exhalantia vafa tenuati humores Hydropem transfudendo creent. Ut priori, ita & huic naturæ, regiminis, artis, auxilio, diathefis ita tolli poteft, ut internus ille fudor ceffet. An autem ita hic, quam ille curatus? Neutiquam. Prior ille vafis roboratis, infpiffatisque humoribus, jam curatus erat; pofterior cum om-

ni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porro aqua ſi bonitate medelæ, aut maxime Paracenteſi, evacuata fuerit, cum mutata in melius jam antea diatheſi, perfecta aderit ac firma ſanitas.

Etiam hoc in caſu contingere poteſt, ut Paracenteſis, nondum mutata diatheſi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inſpiſſantia remedia integram efficiant, conſtantemque ſalutem.

Si nunc homo a ſubito, ac copioſiore potu aquoſo, poſt diuturnam ſitim hauſto, in Hydropem inciderit, quemadmodum olim totus pene exercitus inviċtiſſimi Imperatoris *Caroli V.* in expeditione *Tunetana*; utique potus abſtinentia, motus, elater conſervatus vaſorum, ejusmodi innumeros reſtituere poſſunt. Sin vero abundantior lympha, in corpore effuſa re-

remanierit, homo hic aut aptis medicamentis, aut paracentesi, ab illuvie aquosa liberandus erit: liberatus, recte valebit.

Sed alia longe res est, si dispositio in corpore perseveret, qua sublatis aquis, perpetuo succedant novæ. Si eductis aquis vasorum humorumque vitia corrigi nequeant, causæ persistentes novas continuo regenerabunt aquas. Si aperta hydatis aquam stillaverit, educta ea, novam abundantius, ablata resistentia, dabit. Ergo paracentesis ad tempus modo levabit; sed & medicamenta belle evacuantia etiam tantum ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta sæpe nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipsa vero paracentesis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, secure autem semper, certoque evacuet; merito *Pro-*

sper

sper Martianus, & *Boerhaavius*, paracentesin medicamentis prætulerunt. Tandem in ascite, cui Hydrops cysticus junctus, etiam ceteris paribus est Paracentesis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam efficaciter agunt, & Paracentesis semper evacuat.

Diffiteri equidem non possumus mortem Paracentesi presso pede nonnunquam insequi : cum tamen eo modo in casu tunc adhibetur, ut vitam lymphæ abundantia jamjam suffocandam fortassis aliquantisper producat, dubiumque tunc auxilium, quam nullum, adhiberi præstet; neque etiam hic condemnanda Paracentesis erit. Hujus erat mentis *Hippocrates* Lib. *de Loc. in hom.* pag. apud *Foës.* 417. *τῶν νοσηματῶν ὅ, τι ἂν ἐπικινδυνοτατὸν ἔστιν, ἐν τούτοισι παρακινδυνεύειν χρὴ· ἐπιτυχὼν μὲν γαρ ὑγιᾶ ποιή-*

σεις,

σεις, ἀτυχήσας δὲ ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι. In morbis, in quibus periculum ingens adeſt, aliquid audendum eſt: ſi enim ſucceſſerit, poteris ſervare ægrum; ſi non profeceris, ſit modo id, quod ſine tuo molimine brevi contigiſſet.

§. IV. Atque hæc de Paracenteſi. Sed quæ commendatur evacuatio in quacumque Hydropis ſpecie, cauteriis, ac ſcarificationibus, peragenda, illa etiam, ſubſequa brevi gangræna, diſcrimine non vacat. Paſſimque omnes poſt *Hippocratem* Medici Hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impoſſibilia, notarunt. Interim qui hoc primus notavit *Hippocrates*, ille etiam ulcera Hydropicis arte excitanda eſſe primus monuit. Sibine igitur contradixit? Minime; ſed neceſſariam adhibuit, quam negligere ſolemus, cautelam.

'Αεὶ

Ἀεὶ τὸ ἐξοιγομενον χρίειν θερματηρίῳ φαρμάτῳ. Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde bene *Prosper Alpinus*, finiens suum 7. Lib. *de Med. Methodica.* „ Hocque, inquit, præ„ sidii genere scimus nos complures „ Hydrope fuisse sanatos; at quia „ curationem vulnerum neglexerunt, „ alio morbo quam Hydrope inter„ emti sunt: quippe vulnere in gan„ grænam abeunte. „ Quare, dum in Nosocomio scarificationes, Hydropem palliantes, instituimus, saturato corticis peruviani fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & ascitem, & intercutem, curatum vidimus in cancrosa femina, cui cortex adversus cancrum dabatur. Cancer quidem non curabatur; sed vasa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo & urinis ex-

expulerunt. Quid ergo impedit, quo minus Hydropis, sine viscerum interiorum scirrho obtinentis, curam cortice & assumto, & scarificatis admoto locis, tuto tentemus? Duplex sane causa nos eo adigit: altera egregius effectus in ipso morbo; altera ejusdem, ad morbi proegumenam causam haud raro tollendam, exploratissima virtus.

Atque hæc de ejusmodi evacuationibus in genere dicta sunto: superest eam, quæ de ipso thorace directe instituitur, nunc contemplari.

§. V. Dudum quidem accessi ad sententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, Paracentesin thoracis sive in Hydrope pectoris recentiore, sive viribus utcumque constantibus vetustiore, palmarium auxilium esse statuentium: attamen abstinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam;

sci-

ſcilicet: *Cur ita laudata Paracenteſis, ſive ut primum, ſive ſaltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, ſpatio XXIII. Sæculorum theoretice commendetur, & vix unquam inſtituta legatur?* In Empyemate hiſtoriam operationis, fateor, habemus: in Hydrope autem pectoris, forte unus alterve me caſus fugit, ſed vix illam inſtitutam novi, niſi a *Lowero* & *Williſio*, idque modo ſemel. *Williſ. op. omn. in fol. tom. 2. Phar. rat. part. 2. ſect. 1. cap. 13.* Quid igitur cauſæ, quod nulla operatio univerſalius commendata, nulla rarius inſtituta fuerit?

Si conjecturare liceat, ſuſpicor morbum inchoantem difficulter ſæpe ægrorum in vita cognoſci; morborumque aliorum, in quibus Paracenteſis haud conveniat, ſub larva fallere: dumque demum cognoſcatur,

adeo

adeo jam provectum esse, ut eandem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem sæpius in denatis, quam in vivis, cognovisse me fateor. Quod cum Veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena observata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi, cum phænomenis simili morbo deinceps laborantium sedulo comparavi, atque ita tandem sæpius eundem citius præsentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non, nisi conjectura assequerer, imo vix rite, nisi desperatis fere ægri rebus, cognoscerem. En igitur quæ attentior observatio me docuit!

1mo. In plena sanitate omnium prima observatur Dyspnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda Tussicula; quæ a communi Dyspnœa in-

choante nullo ſigno diſtinguitur. Ejicitur nihil tuſſiendo: unde Medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adſcribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, ſæpe autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulſus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelitusve, aliud ſuadent. Nulla enim ratio ſubeſt vomicas, aut abſceſſus, ſuſpicandi. Lento interim paſſu creſcit malum, interea dum non raro fallaci curatione Medico imponat. Quippe ſicciore dudum tempeſtate, moderatiore forte motu, curatum, læto ægro, lætis adparet Medicis: quieſcente vero ægro, aëreque diu valdeque humido, non curatus morbus, ſed auctus adparet. Tuſſis paulatim increſcens, glutinoſa pauca ac ſpumoſa producens, cum ſonticam cauſam non agnoſcat, pro-

gno-

gnoſin vix videtur gravare; quia in debiliore paululum pulmone quid glutinis generatione facilius? Malleoli poſthac pedisque œdema leviſſimum conſpicitur, vagum quidem primo, poſtea autem conſtantius: ſed vix inde augmentum inquietudinis; quid enim in deſidioſa vita frequentius? Hic primus mali gradus, diuturno tempore ſic in pluribus obtinens.

2do. Interim fiunt ægri corpore haud modo, ſed & animo imbecilliores, ſpaſmis flatibusque, ac levioribus anxietatibus magis obnoxii, ſomnum ægrius capientes, exiguosque, leves, vix inchoantes, Aſthmatis ſpaſmodici patientes inſultus. Cum hucusque nulla cujuspiam viſceris labes ſe manifeſtet, perſiſtit nobis imbecillioris pulmonis idea, ſolidaque roborandi, ac fluida inſpiſſandi indicatio. Si autem gluten paucum pul-

mone ejectum Medicis eo usque imponat, ut ad attenuandum illud accingant ſeſe, morbi cauſa facile adaugetur.

3^{tio}. Creſcunt mala pedetentim; obſervantur quidam noctu inquietiores, & conqueruntur quadam anxietate ſe a prima ſomni blanditie capta expergefieri, erectos ſe eſſe oportere, poſtea vero nonnihil tranquillitatis ſe denuo percipere. An id quia jacentibus, truſo altius diaphragmate præ mole viſcerum abdominis, thorax anguſtior? An vero iis modo fit, quibus venter effuſo intra illum liquore turgidior? Practica obſervata has rationes omnino non per omnia admittunt. Obſervavimus has nocturnas anxietates in his, quorum cadavera abdomen aquis inane exhiberent. Obſervavimus easdem cum *Piſone*, licet ægri illarum evitandarum

cau-

causa in sedili obdormivissent. Utique res explicatu difficilis! sed quid tunc Medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copiosius ad has anxietates exspuatur, Asthma glutinosum; si vix tale quidquam, spasmodicum concludunt. Præsertimque dum dato paregorico, & antispasmodico ad noctem remedio, subitaneam mali furentis remissionem ægri ita lætantur, ut sequenti, altero, tertiove die, noctes agant tranquillas; imo obliti ærumnarum, in publicum prodeant, suisque cum amicis se exhilarescant. Ergo antispasmodica vel expectorans medela continuatur; morbus in pejus ruit.

4to. Caducam suam Machinam interea adhuc miseri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum sit, quibus decies minantur suffocationem; unde tandem leipothymia, syn-

cope, debilitate, vitam ducant ipſa morte miſerabiliorem; ſicque, quanquam mortem effugere ſæpius viſi, tandem ſubito ſuffocentur. Lepida catarrhi ſuffocantis adplicatio Medicorum ſervat ſartum tectumque honorem; & ſi forſean Medicus affuerit, qui morbi præſentiam ante fata ſubolfecerat, utique non niſi ut immedicabilem pronunciaret, cognoverat illum.

Hæc nunc hiſtoria miſerandi morbi, ut plurimum ignoti, quo plures extincti in una, alterave, aut etiam in utraque thoracis camera collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata poſtliminio ejusdem in vita ſuſpicio, ſed ſufficientium defectu ſignorum, quibus a morbis, quos ſimulabat, quosque ars ſæpe feliciter tollit, diſcriminaretur, nulla certitudo.

Quam-

Quamobrem ad invenienda propria morbi ac pathognomica ſigna variorum adhibiti animi; eorundemque demum is adornatus catalogus eſt, cujus cum pag. 75. meminerim, hic non repetam, ſed ad ſingula ejus Capita ordine reſpondebo.

Ac primo quidem reſpondeo, ſubitam a prima ſomni dulcedine excitationem, cum intentatis ſuffocationis minis, ſemel mihi octiduo ante fata quondam apparuiſſe, & pluries quidem maturius, at vero ſemper provecto ita morbo, ut omnem reſpueret curationem. Pathognomicum proinde hoc ſignum non adpellabo.

Secundo dico Hydropem pectoris aliquoties adeſſe poſſe citra hoc ſignum. En evidens exemplum! Sexagenaria mulier hoc ipſo anno, ineunte Majo menſe, ad *Paſmannianum*

Noſocomium transferebatur, aſcitem habens, tumidisque, atque hinc inde ulceroſis cruribus lympham ſtillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas, ut in aſcite conſuevit, aderat, ſed admodum exigua: quodque in provecto aſcite mirandum, nulla tuſſis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas, aut ſubitanea e ſomno excitatio. In dorſum quidem ſæpe incumbens viſa ægra, frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato, cui Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep. &c. adjuncta, tota fere, idque iterata vice, detumuerat, ſed aqua furtim capta continuo ſe replens, relapſa eſt. Tandem manu ac brachio ſiniſtris quatriduo ante mortem tumentibus, 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus aſciten ventris cyſticique principium: ſcilicet

duas

duas ovarii hydatidas, quarum una pellucentis lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans, ossiculum magnitudine pilulæ duorum granorum, membranula cohærens, suo in fundo continebat. Uterus vix distentus, glabro, carnosoque corpore repletus, quod cum uteri fundo posteriore ita unitum, ut non nisi unam eandemque cum eo formaret substantiam.

Sed quis mortalium credat hanc feminam utrumque pectoris cavum copiosissima lympha repletum gessisse, ita ut arcto in spatio compressi pulmones, pluribus in locis aëre vix ultra permeabiles essent, magnisque sui portionibus aquæ, in quam injecti, fundum peterent? Utque Pericardium, undique pressum, cum cordis massa, nullo cavo relicto, in

unum coiviſſet, albitudine modo ſua, duas circiter lineas craſſa, a cordis ſubſtantia diſtinguenda? Obiter hic noto Pericardii abſentiam, ab Anatomicis notatam, ſimilibus forte cauſis deberi.

Si ergo nocturna orthopnœa omnino deeſſe in graviſſimo pectoris Hydrope potuit; ſi in aliis paucis modo ante funera diebus adparuit; ſi denique ubi adeſt, provectiore adeo morbo pateſcit, ut quodvis fere reſpuat auxilium; non videtur illa pathognomici ſigni nomine venire debere.

2^dum Signum, œdema ſcilicet, aut paralyſis alterutrius, imo etiam utriusque brachii, manusve, priore vix multo certior eſt. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo priusquam periret, me obſervaſſe, in eodem quoque manus non niſi eodem die œdematoſa apparuit. In femina,

cu-

cujus hiſtoria mox data fuit, quatriduo tantum ante obitum. In ea vero, cujus caſus Cap. 2. pag. 44. deſcriptus fuit, tale œdema adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus.* Ergo quod vel deeſt aliquando, vel morbo ad interitum proximo ſæpe advertitur, pathognomicum non eſt.

3^{tium} Signum, aquæ nimirum fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adeſſe tamen ſæpe illud, & ratio ſuadet, & Hippocrates tradidit, & noſtra femina Cap. 2. pag. 44. experta eſt, & plures memorant Autores. *Hippocrates* ſedentis hominis comprehendens humeros, valide ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem poſſet. Autorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imo ægro toto corpore ſuperiore de lecti crepidine deorſum pendulo. Verum vel

non

non adeſt multis, vel ſero tantum adeſſe percipitur fluctuatio; & in caſus *Hippocraticis* ſimiles incidere oportet, ubi auditu percipi poſſit. Quod ergo ſæpe deeſt, aut ſero nimis advertitur, pathognomici morbi ſigni conditione caret.

4^tum^ Signum, Hyponchondriorum, vel alterutrius ejus tumor dicitur; ſed cum tumere id variis de cauſis queat, non eſt pathognomicus hic tumor. Contingere quidem poteſt, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorſum; cui ſigno, ſi forte fluctuatio ſimul adeſt, morbi major certitudo naſcitur: ſed in multis & tumor deeſt & fluctuatio. Ergo.

5to. Pulſus debilis, tardus, ſæpe intermittens, inter hujus morbi ſigna recenſetur. Erat quidem talis *Wepferi*, teſtante *Brunnero*, pulſus; ſed

cum

cum *Wepferus* etiam osseam habuerit Aortæ substantiam, pulsus ejus non potest Hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulsum multi Autores non recensuerunt. Tandem pluribus nostrorum defuit. Sane febricula, individua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6to. Fœtentem animam meorum nemo habuit.

7mo. Urina pauca, crassa, Hydropicorum passim esse solet, sed non immutabili lege. Hydropica Cap. 2. pag. 64. eam reddit pulcre coloratam, limpidam, cum sedimento fere acutorum bonorum. *Wepferus* ideo minus credebat se pectore hydropicum esse, quod *urina copiosa, naturalis; matutinusque adesset sudor.* Descripta *Wratislaviensibus* urina, qualis prope mortem ipsis observata fuit, etiam sic in Nosocomio adparuit: sed

quod

quod lethi instantis, id morbi ipsius signum dici non potest.

Quam parum ergo certi, ut morbum initio præsentem dicamus, ex recensitis nanciscamur! Provoco etiam ad quotidianam Praxin. Quid incertius concilio Medicorum, quos similis convocaverit morbus! Examine per horam producto sæpe uni horum malum asthmaticum audit; alteri dyspnœæ similius; tertio Hypochondriorum affectione natum; quarto peculiari nervorum irritabilitati, cum aliqua acritudine juncta, adscribitur; cuiquam forte etiam Hydropis pectoris suspicio nascitur. Ac profecto si talis revera esse deprehenderetur, idoneum Paracenteseos tempus nunc forsitan esset. Sed suspicio morbi duntaxat est, eaque cum aliorum morborum ita intricata, permistaque, signis, ut certi quid conclu-

cludi nequeat; rarusque ſane ille Medicus foret, qui operationem hanc ex mera hac ſuſpicione in ſe ſuſcipere vellet, rariorque æger, qui incerta de cauſa permitteret thoracem ſibi terebrari. Unde ad maxime veroſimile concilium concludit, donec ſigna evidentiora eluceſcant; utinam modo, iis eluceſcentibus, conclamatum non eſſet!

Nunquam e mente excidet caſus viri, quinquagenario majoris, qui ſpatio quinquennii ſæpius meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immemorabili pene tempore obnoxius, nullum demum ſolamen habuit, niſi vel ab opio audacius dato, vel, quando digeſtionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compreſſo valide epigaſtrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram pronum, ſubſtratis ſoli ventri pulvina-

naribus. Sponte enim noverat vehementiores ſopire dolores, nervis abdominis prope ventriculum & pancreas compreſſis. Semianno ante mortem veſpere tempus ſuaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgia afficitur, brevique poſtea anhelitu, demum aphonia; anhelans autem ac vocis expers, cardialgia liberabatur. Vena ſecta, immiſſo enemate, veſicante inter ſcapulas adhibito, inſultus ille mirus tridui tempore integre ceſſavit; ſed quæ eo triduo plane ſiluerit cardialgia, mox rediit. Quindecim diebus elapſis idem paroxyſmus rediit, ut inſtar aſthmatici reſpiraret æger; at miſtura Neurotica ſumta brevi convaleſceret. Octiduo poſt repetens priore ſævior inſultus, eidem remedio actutum ceſſit.

An hic, amabo vos! pectoris hydropem ſomniare, qui in conſilium

vo-

vocati, Medici potuere? Quid aſthmatico inſultui ſimilius? Potiſſimum ſi conſideremus 1mo. quandam affuiſſe materiem, quæ in ſingulo Paroxyſmo ſedem conſuetam reliquiſſe doloris, & ad thoracem videretur transmigraſſe. 2do. Idem ita creditum Aſthma conſuetis diſcutientibus & antiſpaſmodicis auſcultaſſe. 3^{tio}. Sed auſcultaſſe nunquam, niſi prius dolor antiquam ſedem occuparet. 4to. Per integros quinque deinceps menſes pectus nihil ſimile paſſum eſſe. Interea tamen toroſus eo usque homo, ac perfecte quadratus, indies collabaſcere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura ſubito ſigna manifeſtabantur, quibus Hydrops pectoris ſubdole dudum latuiſſe, jamque adeo provectus eſſe videretur, ut immedicabilis eſſet. Improviſa ſcilicet e ſomno excitatio,

orthopnœa, oculorum vultusque livór, ac ſimul manuum inflatio ambarum: conſueti vero in Epigaſtrio dolores hac vice minime ceſſarunt. Pridie autem mortis omnibus ſymptomatibus tam in ventre, quam in pectore, liberatus, pulſum bonum, vultum mire recreatum, ac veluti vegetum, præ ſe tulit, ſuaque repetere negotia jam meditabatur. Nocte autem inſequente in lecto invenitur cum matula in manu veluti vomiturus, ſedens, ſed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, ſub utraque albuginea, ſuffuſus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis ſcirrhum, præter lienis craſſam cartilagineam ſuperficiem, invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, ſacci inſtar, prominens; & lympham enormi copia explentem ſiniſtrum thoracis cavum;

eodemque modo, ſed paulo parcius, dextrum; coſtarum denique cartilagines plane oſſeas factas.

Priorum anamneſis, morbi finis, inſpectio cadaveris, videntur demonſtraſſe colluviem in pectore aquarum diu adfuiſſe; quæ cum larvata, complurium Medicorum aciem fugerit, ſimul evicit, quam in proclivi ſit hic falli. Præter orthopnœam nocturnam, œdematoſasque manus, etiam convexum verſus ventrem diaphragma a gravante lympha inveniebatur; ſed craſſitudo ventris notabilem non exhibuit in vita differentiam. Ita ut hoc ſignum pag. 108. ex Autoribus recenſitum in graciliore ventre evidentius, quam in craſſo, adverti poſſit, debeatque.

His omnibus ita penſitatis, veram capimus, arbitror, cauſam, cur centeni Scriptores practici Paracenteſin

vel in morbi principio, vel ſaltem poſt irritum remediorum uſum adeo laudantes, eam tamen nunquam inſtituerint: morbus quippe in principio non manifeſtus, eam non ſuaſit; cognitus poſtmodum, eam ultra non admiſit. Qui vero illam inſtituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Williſius*, & forte pauci alii, hi cenſendi ſunt in ejusmodi ægros incidiſſe, in quibus ſigna morbi oportuno tempore manifeſta erant.

Unde ea proficiſcitur concluſio, ut 1mo. ſubdolus hic morbus raro, dum curabilis eſt, cognoſcatur; cognoſci incipiat, dum ultra vix admittat medelam. 2do. Ut ſi cognoſcatur mature, nihil ſit Paracenteſi potentius. 3^tio^. Ut in poſterum, dum ambiguus inchoantis mali ſe exhibet caſus, diureticis, purgantibus, ſudatoriis, diaphoreticis remediis minime parcamus;

cum

cum ex effectibus brevi patescat subsitne, quem suspicemur, an alius morbus?

CAPUT IV.
DE EPILEPSIA
ET
CONVULSIONIBUS.

§. I. *Impossibilis alias Epilepsiæ cura non raro obtinetur sedula causarum procatarcticarum expiscatione, quanvis proegumenæ haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonstrans exemplum.* §. II. *Multiplices viæ, casu detectæ, enarrantur, quibus aut sopitus morbus, aut sublatus fuerit. Hunc in scopum simplicia quædam laudantur.* §. III. *Exemplum mirabile curatæ in Adolescente Epilepsiæ. Mors ejusdem alia de causa orta; & inspectio cadaveris.* §. IV. *Epilepsiam vafri homines varias ob rationes plurimum simulant. Bina, quæ id ostendant, exempla enarrantur.* §. V. *Variæ leges dolos eorum malos expiscandi, & demonstrandi.* §. VI. *De Dæmoniacis fictis, eosque palam prostituendi methodo. Magna prudentia Medicis opus esse ostenditur.*

§. I. EPilepſia morbus eſt omnem artis opem haud raro eludens, ſæpius tamen vel curandus integre, vel ita ſaltem moderandus, ut, cauſa procatarctica ablata, proegumena veluti ſopita maneat, atque ita certo quodam ſenſu morbus plane abactus eſſe videatur. Unde plurimum juvat, quæ ſymptomata aliquandiu, aut mox, ante inſultum præſentiat æger, apprime noſſe; nota autem tollere, aut ſaltem ſuffocare poſſe. Experimentis enim conſtitit horum felici ac prompto moderamine, haud raro totum averruncari Paroxyſmum. En ex pluribus unum! Inexpugnabilis multis ab annis Epilepſia tandem & ante Paroxyſmum nauſeas, & in Paraxyſmo vomitus, exhibet violentos. Illuſtriſſimus Baro *Van Swieten*, egoque, ad Emeticum ante futurum Paroxyſmum,

dein-

deinde, ne Emetici turbæ nocerent, ad Paregoricum exhibendum, facile devenissemus, ni graviditas obstitisset. Considerantes tamen postea & prægnantem, & fœtum, Paroxysmis vehementissimis gravius lædi, quam Emetici actione, Emeticum dedimus, Emeticum repetivimus: idque eo cum successu, ut morbus integro decennio siluerit. Præsentiebat quidem illa aliquoties quasdam veluti futuri insultus inchoamenta, sed & has usu sequentis remedii penitus compescuit. ℞. Spir. sal. ammon. Tinct. Cast. Suc. Asæ fœt. ā dr. 3. ter, quater, die 60. gtt. cum vino. Exacto vero decennio, summis animi mœroribus confectam repetens Epilepsia occidit.

§. II. Dum vero aut nihil horum ab ægro præsentitur; aut etiam præsensum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum causæ latentis non

ſopit: ſæpe immedicabilis morbus haberi ſolet. Attamen ne tunc quidem abſolute conclamatum pronunciare oportet. Fuere quibus excitatus ille, & nutritus, opipara ac deſidioſa vita, ſubita fortunarum jactura per omnem vitam, haud contemnenda plane compenſatione, ſiluerit. Alii, quibus caſus ab alto in cranium, vulneraque ejusdem, aut contuſiones, morbi aut moderamen, aut integram effecerint abſentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorſum permutato, quidam leguntur ſe etiam ab ipſa gentilitia labe præſtitiſſe immunes. Ars hæc, ſimiliaque, contemplata, ac imitata, ſtupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & ſimplicia uſu detexit, quæ ſummæ ad hunc morbum refrænandum efficaciæ ſint. Hæc inter *Pæonia*, *Viſcus*

Quer-

Quercinum, & *Radix Phy*, ſive *Valerianæ*, *foliis omnibus pinnatis* dictæ Botanicis. Vidimus ſane rebellem dudum morbum aut hisce mitigatum, aut ſilentem penitus. Experimenta noſtra dudum facta confirmavit nobis Doctiſſimus Vir *J. Scopoli*, Phyſicus *Idrienſis*, *Flora* ſua *Carniolica* clarus, qui binis dragmis pulveris Radicis *Valerianæ* quotidie datis, deinde ejusdem decoctæ libra poſt ſingulam pulveris dragmam exhibita, Epilepſiam triennem, ex terrore, (peſſima ſane origine) natam, & quovis fere die adorientem, jam per decem ſeptimanas, dum hæc ad me ſcriberet, ſuppreſſerat.

§. III. Sed præterea dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes, prorſum eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, ſui amotionem veluti furtim

indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis puer, ſaniſſimus, inſiliente in ſe cane moloſſo ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendosque poſtmodum Epilepſiæ inſultus fere quotidie patiatur. Morbus ad omnia rebellis, ac per ſexennii ſpatium perdurans, ignoto Parentibus remedio paululum miteſcebat; ſed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, puerum vario modo, quotidie, eodemque die multoties, adoritur. Tandem inter pauperes, qui mane Noſocomium conſilii cauſa petunt, mihi ſiſtitur.

Radicem *Phy* trium ſeptimanarum ſpatio ipſi dedi, ſed ab eadem deſiſtere increſcens vis morbi me compulit. Quo autem ſecurior medicina eſſet, illum in Noſocomio locavi. Sedulo examine conſtitit vige-

gesies & ultra, die, inchoari Paroxysmos, sed semel tantum, bisve, compleri eosdem; idque hoc modo singulis diebus ac noctibus. Virus *Castorei* copiosioris me explorantem, itidem effectus elusit. Quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem spiritum rectorem habentium, usum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores suos insultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio, convellebatur, altera sui parte obrigescens. Nunc Opistotonos; Emprostotonos utcumque alio tempore fuit. Jamque una vice vehemens calcitratus, alia vice manuum in proprium pectus, caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni cautum fuisset, sibi nocuisset vehementer. Sudor perquam fœtidus insultum comitabatur, copiosus ita, ut

in-

indusium, lectusque, plurimum maderent; tenax itidem adeo, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultusque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium, Paroxysmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verso, nascuntur signa vehementis humorum rarefactionis, quam ipsa natura haud levi narium hæmorrhagia testabatur. Sed sæpius me Mater monuerat, nunquam ipsi graviores fuisse, frequentioresque Paroxysmos, quam qui hæmorrhagiis ejusmodi successissent. Re nihilominus crescente, admodumque urgente, sanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus, sed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At vero dies diem docet. Animum quippe quamcumque in partem

tem vertentes, conſtanter demum obſervavimus puero jacenti, frequentique ſomno obrepto, morbum frequentiorem eſſe, quam aut ſedenti, aut vigili. Hanc ob cauſam majore die parte illum in ſedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem grate occupantibus ſervare anniſi ſumus. Senſim hinc inſultus rariores.

Verum ſoporoſus erat. Et tandem ſomno quidem capto Paroxyſmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone cauſa tetri mali latens aptiores in ſomno nervos, ut agitaret, invenit, quam vigiliarum tempore? Utique experientia convincebamur, quo Adoleſcentem diutius vigilem ſervabamus, eo rariores contingere Paroxyſmos. Sic liberos quidem dies integros nanciſcebamur; nocturnos vero inſultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud

Aliud igitur consilium arripuimus. Vigili insultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum stertorosus eum somnus capit. Ergo causa latens invenit nervos somni stertorosi, quam vigiliarum tempore, ad Convulsiones, ad Tetanos, ad Spasmos, aptiores. Ipseque ille stertor somnum minime naturalem esse demonstrat. Quid igitur si opio nervos insensiles redderemus, ne causa illa, ignota nobis, irritare eosdem posset? Sed contra: Nunquid opium in dispositione adeo comatosa somnum non posset æternum facere? aut per omnem vitam stupiditatem? Sed periculo saltem vacabit minima dosis. Igitur tentavimus. Jamque minima dosis in corpore, opio neutiquam assueto, nec soporem augebat, & tamen boni præstabat quidquam. Dosin ideo prudenter auximus; omnem omnino

Pa-

Paroxyſmum averruncavimus; pro ſopore ſomnum naturalem produximus; puerum brevi agilem, alacrem, ſanum, ſalutavimus; Matri reddidimus.

Uſus Adoleſcens integra per tres menſes valetudine, ad Noſocomium rediit; tumorem ſponte in inguine natum mihi exhibiturus. Hernioſusne eſſet, an alius generis tumor, ambiguum fuit. Ventre primum liberato, emolliens Cataplaſma appoſitum eſt. Sed paucis poſtea diebus nuntiavit Mater Dyſenteria, quam mihi non indicaverat, ſed commiſerat Balneatori, Filium periiſſe.

Cadaveris examinandi copia fuit. Patuit tumorem in inguine ante aliquot dies exhibitum, ingentem fuiſſe abſceſſum. Nodus durus nervo diaphragmatico in medio ſuo itinere arcte circumcretus inveniebatur; aliusque

que ſimilis illi ejus loco, ubi in diaphragma abiturus erat. Thalami Opticorum emarcidi.

Nunquid vitia enarrata nervorum, medullæque, diu poſt Epilepſiam nata ſunt? An vero dudum præſentia, cauſam proegumenam poſuerunt, cui terror accedens, cauſam Epilepſiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut Idiopathica Epilepſia a terrore genita, excitatave, aut Idiopathica a terrore cum male affecta medulla cerebri orta, aut demum invincibilis Deuteropathica, ex male affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medica ſi non curabilem, ſopiri ſaltem ita, ac ſi penitus abeſſet, ſe poſſe oſtendit.

§. IV. Sed tœdioſa cauſa ingratam obſervationem, Tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nulla re turpius decipimur, quam

Epi-

Epilepſia, aut Convulſione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentius, & artificioſius ſimulare Mendici norint, quo tranſeuntium animos in commiſerationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafram fingendi artem a ſe mutuo diſcunt, ne vapulent; vel ut mollius tractentur; vel ut nihil cogantur addiſcere: quemadmodum vident cum pueris, quos in Paroxyſmis forte viderint, a parentibus, tutoribusque agi. Maturam Virginem Procorum penuria torquet, angitque. Forte caſu audivit a garrientibus inter ſeſe matronis Epilepſiam matrimonio nonnunquam curari. Ergo eam artificioſe fingere diſcit, quo cogat Parentes ſe viro jungere. Monachus, quo a Choro, a jejuniis, aliaque monaſticæ vitæ aſperitate ſe vindicet, ſe fingit convulſum. Quin & ſine peculiari in-

tentione ipſe malus animus eo nonnullos ſeducit. Tandem etiam in ſcenam diabolus adducitur, quo obſeſſos ſe fingunt, intentione ſontica varia, etiam, quis credat! ſuperſtitionis roborandæ cauſa. En aliquot, quæ habuimus, exempla!

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans. Quo revellentibus, & factis in aurem injectionibus, reſtituto, Convulſiones ſuboriebantur, quas hoc ordine contingere Mater narrabat. Incipiebat tremere puella, angi, anhelare, clamare, brachia agitare, totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere ſpumam. Principio bis, ter, die, id contigiſſe; jam autem quavis ferme hora.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam juſſi in Noſocomio ſer-

ſervari. Vidi illam, eadem die, in lecto decumbentem, convulſam, mediisque in Convulſionibus pollices adeo fortiter intra pugnos firmare, ut maxima vi vix ſolvere valerem. Oculos horrende agitabat. Attamen dolum ſubeſſe ſuſpicabar 1mo. quod oculi durante Paroxyſmo non connivendo, ſed ſano prorſum modo, aperirentur. 2do. Quod pulſus fere naturalis eſſet. 3^{tio}. Quod cortinis lecti clauſis pupilla dilataretur, viciſſimque apertis iisdem contraheretur. 4to. Quod pupillæ admota candela vividiſſime ſe contraherent, & puella quaſi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur e lecto ſtatim exemi: minitantem ipſam lapſum Cuſtos ægrorum minis, ſi caderet, intentatis, erectam ſervavit, & baculo munitus, eoque veluti vibrans, Convulſionum progreſſum ſti-

tit. Convicta demum puella, fatebatur & surditatem olim, & nunc Epilepsiam, finxisse sese, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam Mater destinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio crassiorem, sequebatur astutior Adolescens, quem vaframento suo pluribus me lusisse diebus fateor. Mirifice convellebatur toto abdomine, tumque vehementer singultiebat. Ortum porro id asseverabat Mater, quod Emeticum ipsi datum fuisset. Adjungebatque Paroxysmum non raro etiam invadere dormientem. Detentus aliquot diebus in Nosocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, sanitati, ut videbatur, restitutus, Parentibus redditur. Vix vero tantisper paternas incoluerat ædes, quin repeteret Paroxysmos, & a Matre in Nosocomium reduceretur.

Fu-

Fucum ſuſpicatus, privato eum cubiculo incluſi, ubi ſe ſolum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquille ſedebat, nobis intrantibus in Convulſiones Singultusque prorumpebat, nobis egreſſis iterum ſedatus. Imo idem in Paroxyſmo contingebat, dum adſtantes aliorſum cerneret occupatos; nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arceſſito veritatem fateri coactus, ideo ſe ſimulaſſe hæc confeſſus eſt, ut a Magiſtro, apud quem carpentariam artem diſcere çogebatur, dimitteretur, ædibusque reciperetur paternis. Igitur vel Mater cum Filio colluſit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipſe novit ſe dormientem vaferrime fingere.

§. V. Verſati in hisce Practici ea paſſim experiri ſolent, quæ jam enarravi, quo doli latentis fiant cer-

tiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehenſam cutim rudiſſime vellicare; imo ignem manui, aliisve corporis partibus admovere, & ſi ne id quidem juvat, ignem immediate adplicare ſolent. Exempla docent fictas Epilepſias ejusmodi tentaminibus ſe prodidiſſe.

Attamen & morbum fictum eſſe, & ne igne quidem poſſe detegi, non caret exemplo. Sceleſtiſſima femina 20. annorum, quæ animi gratia vetulam truculenta manu occiderat, faſſa in carcere eſt horridam Epilepſiam, qua longo tempore laboraſſe credita fuerat, ſe impio animo finxiſſe; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim ſimulare juſſa, ita ſimulavit, ut quivis fere crederent fictum morbum in verum demum abiviſſe; juſſaque medio in Paroxyſmo ſurgere, & tranquil-

quille ambulare, surrexit, ambulavit. Hanc nos, Illustrissimus Præses, Spectabilis Decanus, & Clarissimi Professores, supremo jussu, nomine Inclytæ Facultatis Medicæ examinantes, eadem audacter proferentem, & repetentem audivimus. Et quod res est, ostendit nobis tres fœdas in manu cicatrices, quas ipsi igne Chirurgus, urendo veritatem exploraturus, olim inusserat, quasque inuri sibi adeo tranquille pertulerat, ut ultra nemo de certitudine Epilepsiæ dubium moveret. Quis crederet remedium, adeo ceterum infallibile, quandoque turpiter fallere posse? Melius profecto in hac scelestissima muliere Parisinum successisset experimentum. Cum enim quisquam ad Epilepsiam in platea adstantium fucum subolfecisset, jussit convulso paleam substerni, ne sibi læderet:

ret: quo facto, utrumque paleæ extremum flamma incendit, effecitque, ut vaferrimus homo fulmine citius fugam capesseret.

§. VI. Sed & aliud Convulsionum genus hic memorandum est, quarum autor, horresco referens, Sathanas dicitur. Utroque in sexu id expertus sum. Plures feminas, quas a diabolo obsessas vulgus non modo, sed & Sacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad Nosocomium practicum deferri jusserat, examinandas. Examinavi porro easdem eo munitus principio, quod homines a dæmonibus revera obsideri, ut ajunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex Novo Testamento, tum ex genuina Historia Ecclesiastica, & SS. Patrum Doctrina, petitis, indubitatissimum sit; ut meridiana luce evidentius Illustrissimus

Præ-

Præſes, Cap. de Epilepſia, demonſtravit: ſed ſimul eo principio, quod Sæculis poſterioribus, præſertimque corruptiſſimo noſtro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam Simpliciores Monachorum, Sacerdotumque, haud ita foverent! Horum porro principiorum ope fraudem facile detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi conſtabat, ſic egi: Cuſtodes ægrorum, ſingulos bona aquæ amphora munitos in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI Nomen, nominave Sanctorum, rerumque ſacrarum, fictus diabolus corpora pro more agitaret, integram amphoram unico ictu in faciem, pectusque profunderent; idque ita, ut ſi ad primam profuſam inſultus non ceſſaret, ſuam ordine omnes evacuarent. Prima utique vice amplo ſatis aquæ dolio indige-

bam: ſed cum intelligerent omnes deinceps Convulſiones hanc ſortem habituras eſſe, non habuerunt poſtmodum ullas, ſed integre ſanæ apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeo & incomtum experimentum tentaverimus, tanquam in profanos, indignabitur. Eramus aliis argumentis plane convicti de fraude nefanda; ſed ejus fabricatores publice convincendi erant. Ad exhibitam v. g. ſanctæ Crucis imaginem, aut ad alias res ſacras, quas corpori adplicatas illico diabolum revocare ferebant, videramus quidem ſtatim id, quod prædixerant fieri: ſed quando easdem res ſacras involveramus, ut, quid eſſent, non adpareret; involutasque eisdem applicueramus, Convulſio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aqua ſacra aſperſum eſſe dice-

ba-

bamus, eoque corpora tangebamus, ſurebat diabolus; itidemque ſi ipſa corpora aqua luſtrali aſpergebamus; ſed æque valide etiam, dum aqua mera utentes, tantum fingeremus eam aquam ſacram eſſe. Igitur fraudis certi, reliquum experimentum duntaxat inſtituimus, ut dolus omnibus pateſceret.

Igitur ſanctiſſimæ noſtræ Religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adeo dehoneſtent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum eſt Catholicam Religionem tueri, propagare, & ornare, a depravata aut malitioſa hominum idea fovenda, ſtatuminandaque, abſtinerent; & ſive per ſe, ſive per alios, eadem, quæ nos, tentamina inſtituerent. Utique haud tam ſæpe res ad Religionem ſpectantes, ludibrio & irriſioni exponerentur,

tur, nec ipsi illi, fraude postmodum detecta, ignominia confunderentur.

Profecto si ad doctos hominum dolos, eruditamque vafritiam, Medici se non aliquantulum cautos, atque subargutulos præstent, & artem suam, & se ipsos, ludibrio continuo exponunt. Casus quotidiani sunt. Haud ita pridem femina aderat, quam ipse Confessarius, tanta Religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio, asserebat, ut si Sancti in hac tellure haberentur, hæc saltem Sancta habenda foret. Anxietatibus, & plane singularibus faciei convulsionibus viciniam totam in commiserationem ducebat. Hinc illam in Nosocomio suscepi, & bona fide aliquantisper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulsum & ante insultum, & sub insultu, postque eundem, nunquam non optimum esse; dum

de

de proſtrato prorſum appetitu conquereretur, eam integram ſuam portionem avide abligurire; & durante Paroxyſmo me manibus meis ita vultum ejus componere poſſe, ut Convulſiones plane ceſſarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam ſuæ, ſuæ hypocriſeos, convincere annitebar, ſed incaſſum. Alio ergo modo convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniacis fictis inſtituta, effecit, ut Convulſiones redierint nunquam, licet adhuc per 12. dies in Noſocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe a facie malum in pectus delapſum eſſe, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipſa prodidit, dum liberrima, & longe producta reſpiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illa miſcebam, ſermo-

mone, a decipiendi ſtudio abduxeram.

CAPUT V.

DE
CALCULO, UVA URSI, LITHONTRIPTICIS DICTIS, &c.

---

§. I. *Hiſtoria hominis a diuturnis Calculi doloribus Uva urſina liberati; eaque occaſione deſcribitur remedium, quo ſibi olim multum profuerat.* §. II. *Alius Calculoſus, qui quodam remedio multum levatus, deinceps vero minime, ab Uva Urſi juvabatur; viribus autem penitus extenuatis moriebatur. Miranda ejus Anatome. Non curat Uva urſina, quos Lithotomia non curaſſet. Recenſio multorum, quæ vocant, Lithontripticorum; quæ probantur Uvæ Urſi viribus minora.* §. III. *Uva tamen quosdam non niſi tarde admodum juvat, imo nonnunquam Recidivam poſt ſe relinquit, ſi non continuatur: his ſectio ſuadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus veroſimiliter Calculus felici ſectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam ſuaden-*

dentibus, dissuadentibusque, argumentis enarratur, acutissimusque illi mox subsequus morbus: tum etiam urinæ phænomenon, Uvæ Ursi necessitatem, etiam post sectionem indicans. Subjunguntur, intermiscenturque observata circa Lithotomiam, & incommoda, quæ illa nonnunquam post se relinquit. §. V. *Urinam Calculosus reddit, in qua, dum in vitro quiescit, lapilli generantur. Homini huic Uva Ursi mirifice confert. Puer calculosus, quo toto tempore* Stepfenianum *Remedium sumit, calculosa ramenta cum urina copiosissima emingit; sectione nihilominus liberandus. Non fuere soluti Calculi ramenta, sed corpora genita a materia terrea copiosa, in vesica præsente. Forsan generalis Calculosorum ejusmodi Dispositio est. In contrarium autem affertur Historia Rev.* Kirkpatrik, & Quadraginta Calculosorum, *in Actis* Acad. Reg. Scient. Parif. *ex quibus* Cl. Morandus *concludit id proprie effectum esse remedii* Anglicani, *viresque ejusdem Lithontripticas hinc demonstrari. Argumenta contra hanc sententiam.* §. VI. *Novum experimentum ostendens id multiplici observatione constare, quod hæc ipsa Diathesis Calculosis communis sit, quodque sincere loquendo* Stepfenianum *Medicamentum, si forsan sapone, ac calce, quibusdam levamini est, plurimis tamen ita hanc in Calculosis dispositionem augeat, ut id jam fiat in vesica, quod alias in matula. Conje-*

jecturæ quædam circa Lithiasin, & circa originem copiosæ adeo calcariæ materiæ. §. VII. *Binæ nostræ Methodi in Calculo videntur cæteris hucusque cognitis anteponendæ. Vires horum omnium vere Lithontripticas nulla experimenta adstruunt. Unde cura integra non est, sed egregie adeo pallians, ut homo æque liber sit ab incommodis morbi, ac si Calculum non haberet. Nec Calculus extra corpus humanum in aqua calcis magnam partem solutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa causam hujus indolentiæ.*

§. I. SPatio elapsi Academici anni frequentiores quosdam olim morbos, observavimus rariores; Paralysin nempe, Calculos, ac systematis urinosi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas observationes colligere potuerimus, quorum præcipua dabo, una cum nondum communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis a 14. annis dolores in mittenda urina percipiens, cujusdam consilio usus est quotidie, spa-

ſpatio novimeſtri, ſeptem nucibus Avellanis, & novem Juniperi Baccis. Quo remedio, poſtquam urinam vini fœcibus ſimilem trimeſtri tempore minxiſſet, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc ſpatio glutine copioſo ſcatet, validique adeo urgent teneſmi, ut Inteſtinum Rectum ad pugni molem extrudatur. Remiſſionis tempora obſervat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea uſu nunc caſſa experitur. Calculus, Cathetere inducto, manifeſtus adparuit.

Integris ſex menſibus Uva Urſi, & opiato nocturno, uſus, fere convaluit, ut leviora, quæ nonnunquam ſuperſunt, incommoda non curet, remediumque, quod ceterum gratis habet, & facile ſumit, prorſum negligat. De induſtria formulam reme-

dii quo malum quondam compeſcuerat, addidi; ut plura in rerum natura exiſtere intelligeremus, quæ hasce ærumnas mitigent. Aliud ſequens hiſtoria dabit.

§. II. Vir 32. annorum a 4. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, varioſque excrevit Calculos. Ad vitæ ſuæ annum 24. mulierculæ conſilio, liquore uti cepit, qui odore ac ſapore Therebinthinam referret, eoque integri ſeptennii ſpatio optime ſe habuit. Pauper ipſe, cum liquori ſolvendo ultra non eſſet, ſubſtituit Juniperi Baccas, immenſaque devoravit quotidie copia. Tandem vero redeuntis doloris crudelitate iterum victus, antiquum liquorem repetivit; ſed jam citra levamen. Doctiſſimus *Gleiſner*, qui jam *Græcii*, *Styriæ* Metropolis, praxin magna cum prudentia & laude exercet, miſeri

hu-

hujus curam ſuſcepturus mecum conſuluit, datisque cum Uva urſina, & Opiato, traumaticis ob puris eminꝏti copiam Decoꝏtis, ingens ſolamen homini attulit, & a doloribus per tres ſeptimanas immunem præſtitit. Homo tamen labeſcentibus ſenſim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, ſiniſter præprimis, ſaccos pure plenos referebant. Ureteres ita ampliſſimi, ut ſiniſter Inteſtinum Colon amplitudine ſuperaret. Veſica circum Calculum contraꝏta, ac plane ulceroſa. Calculus uncias quatuor, una dragma minus, pondere pendebat, fuſcus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus, quod *Tom.* 4. variis anatomicis obſervationibus poſueram; eos nimirum Uva Urſi non curari, quos Lithotomia curare non potuiſſet.

Calculi quippe ſectio degenerationem ureterum, ac veſicæ, renumque, non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet ſolamina plura adhiberi poſſe, quibus longa annorum ſerie ſopiantur hæ calamitates. Occaſione liquoris Therebinthinam referentis memini olei dicti *Harlemenſis*, apud *Batavos* famigeratiſſimi, quod Therebinthinam odore ac ſapore quoque multum æmulatur. Equidem nocet multis, aucto forte ſtimulo, aliave ejus qualitate; ſed plures tamen novi, qui ejus uſu per annos ſeſe præſtent doloribus immunes. In Millepedibus cum Oleo Vitrioli Roſtochii *Laurenbergius*, in *Diſſert.* de *Lithontrip.* ad *Hoyerum*; in Olei Vitrioli rectificatiſſimi uſu copioſiſſimo *Schulzius* (vid. *Diſp. Chir. in Collect. Ill. Hall. tom.* 4.) efficax ad Calculum remedium inveniſſe ſe

au-

autumarunt. *Uva Urſi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodeſt, & conſtantes curas, Calculo etiam manente, efficit.

§. III. Porro quanvis celer in multis ejus effectus ſit, in aliis tamen tardus admodum obſervatur; id quod in bienni infante, ante triennium mihi exhibito, præprimis obſervavi. Etenim datum per 4. menſes remedium vix juvabat quidquam; deinde inconſtanter; jam vero ab anni elapſo ſpatio conſtantiſſime: ita tamen, ut ſi ſemper bene valentem eſſe puerum Parentes velint, pulveris uſum intermittere nunquam debeant. Aſper Calculus ipſi ante triennium deprehenſus, ſimilis etiam hoc anno, repetita per Cathererem exploratione, inventus eſt.

Hic ſane puer non eum remedii habuit, quem alii, effectum. Alii

enim poſt longum ejus uſum neſciunt ultra ſe Calculo laborare, quanvis a longa die remedio carentes; hic ſi diu intermittat, a redeunte dolore ad idem confugere cogitur. Quare ſi hoc anno id non emendetur, facile proponemus Parentibus Lithotomiam: cum ab una parte Uva Urſi, magnopere licet ipſi proficua, clare tamen innuat aliquam, quanvis forte nondum valde notabilem, urinoſi ſyſtematis degenerationem; prout obſervata *Tom.* 4. data docuerunt: ab altera parte metus eſt, ne a diuturniore medicamenti uſu vel abhorrere puerulus, vel deſiſtere Parentes, incipiant, quod remedio dudum non adhibito, malum ſenſim renaſci videatur: quo in caſu miſerrimum in ſtatum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in Veſicæ, Ureterum, Renumve, immedicabilem incideret degene-

ne-

nerationem. Ita ſimili in caſu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe menſe Februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium ſuum, qui ex quo natus erat, perpetuo ipſis viſus fuerat in emittenda urina dolere, ejulare, eamque nunquam naturaliter, ſed perenni reddere ſtillicidio. Ærumnis hisce pauperes pedetentim aſſueti medelam non fecerant; jam vero cum ſine commiſeratione intolerabiles pueri dolores a 14. diebus adſpicere ultra non poſſent, eum mihi obtulerunt. Immiſſo Cathetere Calculum manifeſte deteximus.

Bimeſtri ſpatio incredibile quantum Uva urſina profuerit! Renaſcente nihilominus poſthac dolore, omnem curationis fiduciam depoſuere Parentes, puerumque omni deſtitutum reliquere auxilio. Interea

ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi causa, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapso, Pater illum hoc mense Majo iterum adduxit, enixe petens, ut eum sectione liberaremus. Calculi præsentiam exploraturi, Catheterem non nisi cum labore, dolore, hæmorrhagia, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut Calculum ea vice non perciperemus. Digito vero in anum immisso, eundem versus vesicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noster Chirurgus *Ferdinandus Leber*, egoque, rem citro, ultroque, versavimus. Repræsentabamus nobis 1mo. Casum ut fere congenitum, forsitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degenerationes jam adesse. 2do. Uvam

Ur-

Urſi initio prodeſſe viſam, reditum calamitatis minime impedivſſe, adeoque non juvante ea, nec Lithotomiam, ex factis antea obſervationibus, profuturam. 3^{tio}. Veſicæ ad Calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio rite peragi poſſet, tum ſi adhuc perageretur, vulnus veſicæ denſæ, cartilagineæ, imo ſcirrhoſæ, non coaliturum. 4to. Hisce iisdem difficultatibus fortaſſis etiam alios permotos fuiſſe, ut operationem prudenter a ſeſe declinarent; ac proinde eadem nobis non ſuccedente, aut juſtam deprehendendi, aut ſaltem iniquam calumniandi cauſam, nos iisdem præbituros.

Sed ab altera parte conſiderabamus 1mo. Patrem, aliosque, qui nobis puerum commendabant, id ardenter deſiderare. 2do. Vires ejus aptas ad ſubeundam ſectionem. 3^{tio}.

Ex reditu doloris ad degenerationem partium paulo forte meticulosius concludi; cum Uva ursina haud sufficienter adhibita fuisset. 4to. Vesicæ validam circum Calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris consolidationi, impedimento quidem fore; attamen id nondum certo constare. Cavis namque in visceribus nunc summam observari contractionem, nunc iterum relaxationem; adeoque ad eorum contractionem semel, iterumque, perceptam, velle eandem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento esse experientissimi *La Motte* observationem, qui tertio jam die uterum contractissimum, una cum suo Collega, offendens, partumque lege naturæ impossibilem credens, demum Parturientem DEI solius auxilio commendaturus, abiturusque, ultimo tan-

dem

dem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorem, commodioremque partum vix unquam vidisset expertissimus Embryulcus. Sed etiam mutuæ nostræ circa vesicam urinariam experientiæ, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adeoque nec hoc operationem impedire oportere, si nova exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5to. Denique si ad sectionem rationes sufficienter probabiles adessent, quæ sartam nobis tectamque conscientiam redderent, famæ detrimentum omnium postremum esse oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi salus unice ante oculos versaretur.

Sectionem igitur concludentes, instituimus eam die 26. Maji, præsentibus Magnifico Archiatro A. *Störck*,

Cl.

Cl. Viro *J. Gaſſer*, digniſſimo noſtro Anatomes Profeſſore, Viro expertiſſimo *L. Erndl*, Phyſico in Noſocomio Civico, Medico prudentiſſimo, optimo Chirurgo Cæſareo *Homburg*, dexterrimo ad S. Marcum Chirurgo *Reigberger*, Noſocomii Aſſiſtentibus, aliisque.

Catheterem, Itinerarium in operatione dictum, non niſi magna cum difficultate Operator *D. Leber*, induxit, ſanguine denuo ex uretere profluente: eo vero intra veſicam admiſſo, urina mox jactu valido, & continuato, Catheteris apertura proſiliit, ipſeque Catheter commode in veſica movebatur. Intinerarii apice oblique ducto, ut fere 15. gradus notaſſet in quadrante circuli, ſi angulus rectus a centro Itinerarii & ad medium Perinæi, & ad latus, ductus fuiſſet, fiebat ſectio ſufficiens.

Cu-

Cujus longitudinem cernens Operator, eamque Calculi magnitudine, per anum explorata, majorem intelligens, non usus est instrumento famosi Lithotomi *Le Dran*, quo in longitudinali sectione adhuc alia fiat, quæ latus sectionis externum in angulos rectos secet, ut Calculo majus spatium paretur: eo, inquam, instrumento ob vulneris amplitudinem haud egens, illico Conductorem introduxit, & extracto Itinerario Forcipem. Verum cum simul Calculum digito in vulnere prehenderet, Conductorem, Forcipemque extraxit, ac digitis Calculum prehendit, eduxit. Vix quinque minutis tota operatio durabat. Ejulans eo usque puer, mox ad visum Calculum præ gaudio exclamabat, veluti hoc momento omnium ærumnarum oblitus. Calculus ovalis, asper, sed mollior; ut si forfice

fice captus fuisset, exteriore sui parte omnino abiisset in grumos, parvosque lapillos. Erat ponderis unc. I. dr. I. scrup. I. Potuit Chirurgus facile perlustrare vesicam, alium Calculum, grumosve, quærendi caussa. Vulnus illico plumaceolo texit, & emplastro; repositoque in lectum puero, ventrem tepido oleo rosaceo totum inunxit, ac mappa lanea texit. Emulsionis leviter paregoricæ, & juris carnium, portio modica dabatur alternatim.

Fortunatissimam sectionem horrida symptomata, a nobis sane non prævisa, sequebantur. Post meridiem quippe febris magna, vespere ad octavam maxima, oriebatur; una cum pessimo Peripneumonicorum roncho, tensoque, & asseris instar duro, abdomine. Quare mox novem unciæ sanguinis brachio detractæ, & emol-

liens

liens cataplasma ventri, oleo bene inuncto, admotum est. Ingravescente autem post mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie ventris, repetita V. S. fuit. Summe pleuriticus utriusque missionis sanguis fuit. Exinde sensim decrevit febris, ac febricula modo per aliquot dies adfuit; urina per vulnus bene effluxit, pusque quarto die ad bona labia deprehensum est. Eluebatur porro vesica sæpius decocto hordei cum oleo lini, ne quid heterogenei in eadem maneret. Emulsiones paregoricæ diu continuabantur.

Sed de Urethra nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per Catheterem, nec amplius stillicidio urinæ consueto aperta, sed collapsa, nunc facile coire, obturarique, poterat, omni urina per vulnus effluente. Cum enim a secto

Cal-

Calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere ſtillent, ſive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob Urethræ coalitionem, metuimus moleſtiſſimum hoc turpiſſimumque incommodum a poſteriore cauſa. Unde liquorem in Urethram quotidie injiciendum eſſe decrevimus. At vero læti advertebamus maturum urinæ per Urethram ſtillidium, ideoque deſtitimus incepto. Tandem hortatu, multisque promiſſis, puerum deduximus ad conſuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauſo penitus exacta ſeptimana tertia vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde ſemper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere conſuevit.

Attamen necdum abſoluta cura noſtra. Glutinis, Calculum veſicæ comitari ſoliti, & aliquoties puris,

co-

copia notabilis in fœtente urina quotidie adparuit. An id residuum ejus, quod Calculi tempore in vesica præsens, injectionibus ablui, præ tenacitate, non potuerit? Et an vesica hinc inde exulcerata a Calculo fuerit? Igitur mox Uvam ursinam dedimus, qua continuata urinæ fœtor paulatim emendabatur, & pauculum ultra illius materie nunc prodit.

Quam pulcre hæc Lithotomia confirmat sententiam, quam supra, de varia amplitudine & contractione viscerum cavorum protulimus! Hinc raro desperandum. Prudentia tamen semper opus est, ne vesicam, quo tempore adeo contracta est, importune lædamus. Nunquid, si ter, quater, eandem contractam invenimus, ipsam irreparabiliter contractam esse concludemus? Forte sic est: sed si per vices contrahatur, la-

xeturque, fieri id poteſt, ut ſæpius in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuo contracta maneat. Ita ut ne tunc quidem, ſine ulteriore examine, animum deſpondeamus.

§. V. Eſt hac occaſione de alio Calculoſorum phænomeno differendum.

13. Julii hujus anni ad me venit Civis *Cremzenſis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum ſpatium verus Lithiaſeos Martyr, cúm ardore nunquam non minxit rubram arenam, Calculos autem nullos. Evacuavit ſubinde olim, & nunc ſæpius ab octo retro annis, copioſiſſimam albam glutinoſam materiem; quæ pauculo tempore ſibi relicta, friabiles format, albidosque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At ſi corpus itinere, aliove modo, movet, urinam

fu-

fuſcam, ac ſtrangurioſam deponere ſolet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora eſſe minoraque fruſta, ad figuram demum vaſis, in quo urina ſervatur, formata. Incredibile quantum Miſerrimus ille intra menſis ſpatium Uva Urſi mutetur, idque jam ab ejusdem initio: ut certe ſpem magnam faciat ſummi ſolaminis.

Juvat hic phænomenon referre, quod 20. abhinc annis obſervavi, una cum celeberrimo Viro W. *Ouwens*, *Franequeræ* Academiæ in Medicina Lumine, ac Celſiſſimæ Principis *Arauſianenſis* viduæ Archiatro. Calculoſus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoſo Anglorum remedio, *Joannæ Stepſens*, dicto; quod conſtat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamine ovorum, & limacibus, domiportis dictis,

omnibus vero calcinatis. Decoctum fit ex Sapone Hiſpanico, ſeu Veneto, ex calcinata herba dicta Ambroſia campeſtri, Floribus Chamomillæ, Fol. Fœniculi dulcis, Petroſelini & Bardannæ. Pilulæ parantur ex Domiportis calcinatis, ſemine Paſtinacæ ſylveſtris, ſeu Elaphoboſci, & Lappæ majoris; tum ex Fructibus Fraxini, Rubi Idei, & Oxyacanthæ: horum omnium calcinatorum ā q. s. Cochleare pulveris cum unc. iv. Saponis Hiſpanici, & Mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videbamus porro hunc puerum, magno cum Parentum gaudio, cum urina quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, vel calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis ſe Calculi ramenta eſſe. Quanvis autem longo tempore ejusmodi materiem copioſe redderet, Calcu-

culi tamen ſymptomata ideo non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur Calculus. Ita quidem, ut tandem poſt collectam magnam ramentis hisce repletam pixidem, puer ſectione liberari a magno Calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem a glutine, in veſica Calculoſorum contento, productum eſt, quod in Cive *Cremzenſi* ab eadem materia in vitro? aut in matula? Et quidem ita, ut indureſcens, lapideſcensve, hoc gluten, primo adhæſerit circum Calculum; deinde fragile nimis, per ramenta cum urina prodeuns, exfoliati in dies Calculi ſpecie deceperit? Utique ſi binos hosce caſus inter ſeſe conferamus, videremur ejus fere convicti eſſe, quod talis ſit calculoſæ urinæ diſpoſitio, ut quandoque ſuo in glutine, ſive dum intra

veſicam eſt, ſive extra eandem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzenſis* enim nihil ſumſit, quod ullam habeat cum *Stepſeniano* remedio affinitatem; ut exactiſſimo examine, iterato inſtituto, certus novi. Hanc autem ſententiam confirmabit afferendum deinceps ex Clariſſimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen concluſionem ſequentia videbuntur ſuadere. Rev. *Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi ſui Diario narrat ſe, poſtquam 17. annorum ſpatio Nephritide calculoſa, & veſicæ Calculo, laboraſſet, Stepſenianis Medicamentis ab Octobri menſe 1738. usque ad Aprilem 1739. ſedulo uſum eſſe, & quod nunquam antea ſibi contigerat, jam ab initio curæ ſe ejusmodi fragmenta cum urina excreviſſe, idemque & durante tota cura, & poſt eandem,

con-

continuasse: ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminxerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed secundo idem *Kirkpatrik* sæpenumero in matula sua advertit illud ipsum glutinosum urinæ sedimentum, in similem, sed sæpe crassiorem, magisque lapideam, abivisse substantiam. Egregius *Morandus* in *Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in sua prima Dissertatione super *Stepfenianis* Medicamentis, observationes nobiscum communicans, quas circa 40. homines, iisdem usos, jussu Academiæ fecerat, adnotaveratque, asserit illos homines passim omnes solere, *Communement ils ont rendu* &c. ab ipso remedii principio, cum urina gluten, albumque deponere sedimentum; quod dum servaretur, atque siccesceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni

imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porro non nisi hanc solam materiem produxisse; alios autem etiam veluti *crystallizatas* laminas, talco perquam similes; alios squammas lapideas, easdemque convexas; nonnullos dura fragmata Calculi; quosdam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii usum rubram mingere arenam consuescerent, eandem sub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque positis, qui ab una parte considerat in glutine Calculosorum, qui *Stepfeniana* medela nunquam usi fuerint, hanc calcariæ aut lapideæ materiæ genesin haud ita descriptam esse; & e contrario eandem a glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, fere inseparabilem esse; in eam facile sententiam abire forsan potest, quod ab eodem remedio miseranda ad Lithiasin

sin

ſin Diatheſis paſſim generetur, illudque ideo augere pòtius Calculum, quam ſolvere, conterereque debeat. Equidem contrarium laudatus mox *Morandus* in altera ſua Diſſertatione *Act. Academ. Reg. Scient. Pariſ. anni 1741.* evincere conatur; dum Calculum hominis, qui poſt ejusdem remedii uſum, crudelitate morbi aucta, periiſſet; dum duos alios Calculos binorum hominum, quos remedio fruſtra uſos ſectione ſervare oportuiſſet; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc Scriptore in eandem olim ſententiam abiveram, præ argumenti probabilitate: ſed ab eadem diſcedere obſervationes poſtmodum captæ jubent, cogunt.

Obſervo enim 1mo. & Civem *Cremzenſem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidiſſe, li-

cet nec hoc famoso olim remedio, nec illi consimili, unquam usus sit; & *Haganum* puerum, post tantam emissæ hujus materiæ copiam, nullam Calculi, sectione educti, solutionem exhibuisse. Considero 2do. præclaram remedii famam velocius forte evanidam, quam natam fuisse; ipsosque *Britannos*, ab octo & pluribus retro annis, in Aqua Calcis cum Sapone, vix ulla *Stepfeniani* remedii facta mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3tio. ejusmodi Calculos inæquales, ac veluti corrosos, foraminosos, hinc inde pumicosos, frequenter reperiri in his, qui illud remedium non adhibuerint; hasque præterea inæqualitates Calculi æque ab adposita inæqualiter materie, quam ab eadem soluta & ablata, produci posse.

Fuis-

Fuiſſe tamen, quis oggeret, quos obſervationes allatæ integre curatos affirment. Reſpondeo nondum convincentia, quæ id ſtatuant, argumenta eſſe. Equidem copioſior Calcis, Saponisque, uſus, multis profuit, ut Nobiliſſimo *Horatio Walpole*, ut Homini noſtro *Tom. 2. Rat. Med.*, ut ibidem *Viro militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An vero ideo, qui remedium *Anglicanum* ſine noxa tolerantes, levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatrik*, & reliqui Angli, Galliques, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore a remedio deſtiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imo ipſe *Kirkpatrik* vix ab illo ceſſaverat, quin lumborum ſe vexari dolore denuo conquereretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, Lumbagini,

quam

quam Nephritidi, acceptam ferre maluit.

§. VI. Sufficiat porro, occasione experimenti Civis *Cremzensis*, ea argumenta attulisse, quæ *Anglicanum* Medicamentum laudent, vituperentque. Superest meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias Calculo laborantium collegi, gluten inde separavi, & in aere aperto, limpida urina abjecta, posui. Brevi glutinosum hoc exaruit, & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vasis formatæ exhibuit. An autem non detur Calculosus, quin idem phænomenon in ejus urina adpareat, nondum assero; sufficiat experimenti demonstrasse frequentiam.

Summa ergo rerum hæc esto: Quivis homo, etiam sanissimus, Calculi ru-

rudimenta in ſe habet, eo quod ſolida corporis continuata vitæ actione deterantur, abradantur, humoribus miſceantur, & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magna parte oritur terra illa ſubtiliſſima, quam Chemia in urinis invenit. Nullam inde labem ſanus homo habet; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat, quantum & quale deperditum fuerat: deinde cum nulla in itinere obſtacula terrea hæc materies offendit, innoxie, integreque de corpore eliminatur. Huic nunquam Calculus naſcetur. At vero ſi contingat vel minimum corpuſculum alicubi hærere, ut v. g. fibrillæ portionem ſuppurando ſolutam, aut tantillum puris mora exſiccati, aut grumum ſanguinis, &c. id tunc inde proficiſci poteſt, ut terrea materies ad

ejus-

ejusmodi obſtaculum retardetur, adplicetur, & adhæreſcat: id quod dum continuo ſic pergit, ideam Calculi nobis facile format.

Sed 2do. Experimenta, ut vidimus, docent in urina Calculoſorum multorum copioſam materiem terreſtrem haberi, quæ in his cito, in illis tardius; in quibusdam ex ipſa urina ſtagnante, in aliis duntaxat ex aſſervato poſt effuſam urinam glutine; cretam quandam, lapillosque formet. Quæri hic poteſt, num omnis illa cretacea materies tantummodo a ſolidis humani corporis detritis? An vero dentur alimenta, potulentaque, quibus ſubtiliſſima hæc terra contineatur; quæ idoneo vehiculo miſta, Lacteorum oſcula ſubeat, cum ſanguine commiſceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sane Regiones, in quibus Calculoſos vix invenire eſt,

ut

ut v. g. multi *Lombardiæ* loci, ejusmodi ſuggerunt ſuſpicionem.

An præterea calculoſam Diatheſim id demum appellemus, quod efficiat, ut terreſtre id, quod in aqua, quod in alimentis, quod in vino eſt, minus ſubigatur, ad ſanguinem vehatur, cum ſanguine commiſceatur, iterumque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutetur, & in renibus tandem cum urina ſecernatur?

Nunquid etiam Arthritica materies eidem producendæ apta? Utique, cum Arthritidem ultimæ digeſtionis defectus efficiat, videntur minima quædam elementa terreſtria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas adplicantur, ita etiam ad eas renum adplicari poſſe, & urinas generare calcareas. Hujus mentis Clariſſimus *Adamus* eſt, in Diſſertatione anno 1740. edita, occaſione

ſe-

ſexagenarii hominis, qui perpetuo rerum aut ſaccharo, aut lacte, paratarum, impenſus amator, Arthritidi, quosvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum vero pertæſus, eosdem novem abhinc annis Theriacæ emplaſtro ſopiverat. Unde in periculoſum morbum primo prolapſus, dein anomalam prorſus Arthritidem in multis internis corporis partibus per vices expertus erat; a Quinquennio autem acerbos veſicæ urinariæ dolores crebro repetentes, Dyſuriam, & varia alia Calculi veſicæ ſymptomata. Biennium erat, quod ramenta calculoſa, nucum putaminum inſtar concava, copioſe emingeret; annus autem, quod his ramentis abſentibus mucum cum urina redderet, qui in cretaceam abire materiem ſoleret. Et quod præprimis notandum, Podagræ acceſſu

lo-

lotium eo muco carebat; Podagræ recessu scatebat eodem. Confirmat deinde hanc suam de Materie Arthritica ideam Autor eruditus variorum Scriptorum testimoniis. Quin etiam exemplis demonstrat calcaream Arthriticorum materiem non modo ad vias urinarias, sed quoque ad quævis alia corporis loca concretiones producere lapidosas.

Sane quæ mihi hanc sententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Nosocomium XV. mensium spatio aluit, qui ab annis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam, & admodum furfuraceam emittere solebat; ultimo autem semianno, multo semper pure, una cum furfu-

ribus, onuſtam; denique multis ante obitum diebus & limpidam, & pauciſſimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verum ipſe ſanguis, qui incredibiliter paucus in corpore ſupererat, adeo polypoſus fuit, ut vix guttula ejus inter ſecandum prodierit; quod, ut obiter notem, clare ea confirmat, quæ Tom. 2. Cap. 2. *de Puogenia* ſcripſeram. Quod autem maxime ad rem noſtram; Renes ambo in corticali ſua ſubſtantia craſſi & ampli, omnino arenoſi erant, ita ut quacumque in parte nitido ſemper cultro ſecarentur, novam ſemper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus Podagrici partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuiſſe, niſi eadem vaſorum urinam ſecernentium ora obſtruxiſſet, hincque tum urinæ ſecretionem fere impediviſſet,

tum ipſam corticalem renum ſubſtantiam reddidiſſet arenoſam. Calculoſus ceterum nunquam fuit.

Præterea relatus a *Sigiſmundo Koenig* ad Societatem *Anglicanam* caſus Juvenculæ, quæ poſt enormes artuum dolores demum in plurimorum, eorundemque majorum, Calculorum vomitum inciderat: deſcripta *Weiſmanno* Hiſtoria quinquagenariæ, quæ crudeles Arthritidis dolores perpeſſa, tandem tum Inteſtino Recto, tum ipſa vulva, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipſo Clar. *Adamo* enarratio *Schneideri* de INVICTISSIMO IMPERATORE MAXIMILIANO II., qui Podagra graviſſima conflictari ſolitus, Calculos in corde geſſiſſe poſt mortem inveniebatur: hæc, inquam, omnia Cl. Viri ſententiam mirifice fulciunt.

Porro quod concavas Podagricus ejus reddat has concretiones, id vel ideo eſt, quod Calculum in veſica habeat, ad quem adplicata hæc materies, hanc formam induat neceſſe eſt; vel quod veſicæ ipſi, forte contractæ, qualis Calculoſorum frequenter reperitur, ſe adplicando, eam figuram adipiſcatur. Prius tamen enarrata ſymptomata probabilius reddunt; & Catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3tio. Compertum eſſe vidimus, calculoſos homines ab *Anglicano* Medicamento ſic diſponi, ut materies illa, toties deſcripta, jam in ipſa eorum veſica lapideſcat. Infauſtum ergo remedium hoc tam a priore dici deberet, quam tale eſſe experimentis comprobatur.

§. VII.

§. VII. Ex omnibus hucusque dictis evidens demum fit binas nostras in Calculo Methodos ceteris omnibus, hucusque per alios laudatis, tum præstantiores esse, tum constantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutra curati, indagari potuerant, quærerentur, examinarenturque sedulo, utrum ab omnibus symptomatibus immunes esse persisterent, nec ne; ut demum, si relaberentur, genuinam relapsus historiam cum Publico communicarem; at vero curæ perstant. Prima nostra Methodus vere *Brittanica* est: eandem tamen, æquali copia lactis ad aquam Calcis adjecta, promptiorem, feliciore mque, invenimus. Unde etiam eandem *Stepseniana* Methodo, licet nonnulla cum illa communia habeat, tum efficaciorem, tum humano corpori per omnia tutiorem, existima-

 mus.

mus. Altera vero Methodus, quam compendii causa, nostri Nosocomii voco Methodum, Illustrissimo autem Præsidi gratus debeo, numero plurimas constantes curas effecit.

Facile ex his omnibus patet, nec in nostris remediis, nec in omnibus per alios recensitis, vires inesse Lithontripticas, quantumcumque id de suis multi jactitarint. Experientia sane convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos *Anglicano* Medicamento dudum frustra adhibito, sectione liberare a Calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia nostra profuere. Quippe fuimus in eo Chirurgis Gallis fortunatiores, qui, teste *Morando*, a nemine eorum, quos *Stepseniana* remedia juverant, id obtinere potuerint, ut se denuo Cathetere examinandos præberent: dum interea nostri voto mori-

ge-

geri, Calculi, ejusque nonnunquam asperioris, præsentiam, nobis demonstrarint.

Nunquid tamen Calculus vesicæ, longiore tempore in Aqua Calcis maceratus, non solvitur? Solvitur certo multorum mensium spatio, modo Aquæ Calcis aditus detur ad Calculum, auferendo sæpius id, quod in ejus circumferentia pumicosum ab aqua redditum fuerat; ceterum minime. Ita demum trium mensium spatio solvi præcipuam majoris Calculi portionem. Similiter in experimentis suis Calculos in Aqua Calcis solvebat Doctissimus Vir *Carolus Alston*, famosus Professor *Edimburgensis*, scriptis clarus. Videatur in egregia sua *Diss. de Calce viva*, & *Aqua Calcis*. Verum in vesica humana neque Calculus scalpello abraditur, neque illibata virtus Aquæ Calcis ita ve-

ſicam ingreditur, ut in experimentis noſtris. Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras Aq. Calc. ſpatio ſex menſium biberat, jam poſt tertium illibatæ valetudinis annum adhuc Calculum in veſica gerere, ut exploratione Catheteris conſtat.

Quærat porro nemo a me, qui fieri id, qui concipi queat, quod homo Calculum in urinario ſyſtemate gerens, ſecernendi tamen, excernendique urinam, perfectam exerceat functionem; & adeo indolens vivat, ac ſi Calculum non haberet? Sufficiat rem, captu difficilem, obſervatu conſtare. Præcedentibus Tomis, maxime tertio, Obſervationis frequentiam plurimis exemplis demonſtravi, quæ exempla ab Autoribus notata, collectaque fuerant, priusquam Quæſtio præſens exiſteret. Nunquid ſive in humoribus humanis,

ſive

ſive in ipſo urinario ſyſtemate, aliquid exiſtit, quod applicatum Calculo, dolores, ſpaſmosque excitet; quodque ipſum in quibusdam corporibus vel minime, vel haud ſufficienter adſit, ut creet dolores? An hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta Calculoſorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem Calx, & potiſſimum Uva urſina id in humoribus, aut ſyſtemate urinario, demant, abſorbeant?

CAPUT VI.

DE ANEURYSMATE.

---

§. I. *Duo Aneuryſmata curata, & Tom. 4: deſcripta, egregie curata manent.* §. II. *Aneuryſmata non raro cognitu difficilia, imo etiam impoſſibilia. Probatur 1mo exemplo Aneuriſmatis ad Poplitem, quod ad vitæ finem usque Chirurgo impoſuit. Anatome. Diſ-*

quiritur an homo culpa Chirugi periisse credendus sit? Animadversio in Practicos, quibus Collegarum honori detrahere volupe. §. III. *Probatur idem 2do exemplo inventi ad pectus Aneurysmatis. Sequuntur ad hos duos casus Corollaria Medico-Chirurgica. Quandonam compressio Aneurysmatis externa prodesse queat, nocere debeat.* §. IV. *Origo, ac celer progressus Aneurysmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Considerationes Medico-Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac Fungi Agarici ad abscissas arterias adplicationem. Hæmorrhagia letalis, quamvis tanta adhibita esset in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortunium.* §. V. *Varia Phænomena Aneurysmatum internorum, eademque palliandi methodus.*

§. I. DEdi anno proxime priore duarum feminarum historiam, quarum altera compressione simplici, altera operatione, ab Aneurysmate in brachio curatæ fuerant. Caput præsens compositurus, jussi ambas in urbe quæri, & ad me adduci, quo constantiam curæ, inconstantiamve, cum Publico communica-

carem. Lætus vidi utriusque perfectam curam fuisse, ambas sanissimas esse, omnemque, quem vellent, motum, brachio exercere posse. Unice modo conquerebantur, quod ad mutatas tempestates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio Aneurysmatum utinam certior esset; signisque munita pathognomicis desisteret turpissimis erroribus ansam præbere! Hinc infortunia, quæ vel mihi, vel aliis, defectu horum signorum, contigerint, candidus enarrabo: quo demum aut majorem in Diagnosi certitudinem, aut majorem saltem in pertractando eo prudentiam, omnes adipiscamur.

Homo 37. annorum per omnia sanus, mense Octobri 1759. Erysipelate ad internum sinistri pedis malleolum se laborasse narrabat; eoque

eva-

evanido, dolorem ſe ad ejusdem cruris Poplitem percepiſſe, deprehendiſſeque ibidem tumorem, qui mole ac dolore indies augeſceret. Hisce compeſcendis Emplaſtro Oxycroceo admoto, non modo tumorem ac dolorem Poplitis auctos eſſe, ſed integrum crus, pedemque, occupaſſe.

Hæc porro narrabat Chirurgo, quem medio Januario hujus, quem vivimus anni, ad ſe vocabat. Attente exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum oſſis tibiæ quendam veluti materiæ ſtrepitum; in medio vero ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantumcunque rem examinabat, malum a vi quapiam externa originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum eſſe cernens, cataplaſma emolliens circumpoſuit illi. Altera

die

die pars affecta abſceſſus ſimilitudinem hinc inde exhibuit, obſervatusque antea ſtrepitus, conticuit. Die tertio crure ac pede detumeſcentibus, maturum fere abſceſſum Poples referebat. Die 19. Jan. turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde transſudando propellens, levi ſcalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, ſed ſimul 4. vel 5. cochlearia ſanguinis. Levamen hinc tantum, ut indies redeuntem ſanitatem æger aſſereret. Nitroſis emulſis interea utebatur. Sexto vero demum ab apertura die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam ad usque animi deliquium paſſus eſt. Involvit, ligavitque, quacumque poſſibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam effuſam ſanguinis totum abſtulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit; debili

ta-

tamen ægro ronchus in pectore auditur, deficit respiratio, & 12. horis ab Hæmorrhagia elapsis moritur.

Re ego percepta, ad ædes me contuli, & emta examinandi venia, Aneurysmaticum saccum pugni magnitudine inveni, qui ex parva origine, suo in collo vix digitum crassa, in enormem hunc saccum abiverat. De corpore ablatum in liquore servo.

Facile prævideo multos his lectis fore, qui suis in arte Collegis condemnandis assueti, in Chirurgi sive ignorantiam, sive imprudentiam, acriter invecturi sint, ac si miserandus ille homo Chirurgi culpa periisset. Verum antequam eo perveniant, rogatos eosdem volo, ut, vacuo a præjudiciis animo, ad sequentia mecum attendere velint.

1mo. Aneuryſmati generando nulla cauſa violenta præceſſerat. 2do. Nulla Aneuryſmatici tumoris ſigna ex anxietate ad compreſſionem, vel ex ejusdem pulſatione, aderant. 3^tio^. Strepitus quidem percipiebatur; ſed cum is & in Aneuryſmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquoſis obſervatur, ad quos Emphyſema ſive ob aëris acceſſum externum, ſive ab ejusdem generatione interna, accedit; hinc cum nulla alia Aneuryſmatis indicia adeſſent, ſtrepitus loci ad aliam longe originem, quam ad Aneuryſma, referendus videbatur. 4to. Sex diebus continuis apertus tumor pus, nullum vero ſanguinem, dedit; id quod alioquin in Aneuryſmate, ablata reſiſtentia, impoſſibile videtur. Equidem in apertura ipſa aliquot effluxere cochlearia ſanguinis; ſed quis

Chi-

Chirurgorum ignoret expanſo vaſe cutaneo, eoque perſciſſo, quandam Hæmorrhagiam obſervari oportere? Sex ſane dies ſine ullo ſanguine aperto de vulnere tranſacti, quamcumque Aneuryſmatis ſuſpicionem, ſi qua nata forte fuiſſet, diſpuliſſent. 5to. Et qui tum in Aneuryſmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adeſt ſtrepitus, jam pridie aperturæ evanuerat. E contrario 6to. communis inflammationis ſigna, Eryſipelas nempe, aderant. 7mo. Hæc inflammatio primum malleolum internum occupaverat. 8vo. Nil veriſimilius, quam quod Eryſipelas Metaſtaſin ad Poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9no. Inflammatio Eryſipelatoſa in abſceſſum abibat. 10mo. Fluctuatio materiæ manifeſto percepta eſt. 11mo. Apertura facta, pus & mox, & ſequentibus exivit diebus.

Suam

Suam cuique ſententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuiſſe, & concludo ita perſonatum Aneuryſma eſſe poſſe, ut decipiat vel oculatiſſimos. Quo ſubinde contingente, neceſſe foret quosvis cordatos Chirurgos Medicosque in defenſionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probe memores principii tum Naturalis, tum Evangelici: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*

§. II. Confirmare idem poteſt hiſtoria ſequens. Femina quadragenaria 17. Junii præſentis anni me acceſſit, conquærens a 3. vel 4. annis ægram ſe pectore eſſe: ſputa quippe purulenta, ſubinde ſanguine miſta, ſe reddere, cor ſibi palpitare, difficulter ſe reſpirare, vagosque experiri dolores. Lactaſſe quidem infantem ſeſe, at vero cum indies ema-

ciaretur, pejusque pectore haberet, ablactasse. Anni spatio menstruis se carentem, nempe lactationis tempore, nunc denuo a trimestri gaudere. Tandem adjunxit a Festo Paschatis, ex nulla nota sibi causa, pustulam primo animadversam esse ad sinistri lateris thoracis costas, & quidem eo a latere sterni loco, ubi cartilagines infimarum costarum pene uniuntur, sterno jamjam inarticulandæ. Parvam quidem dudum mansisse, a quatuor vero retro septimanis in tuberculum castaneæ magnitudinis abivisse.

Tumor examinatus, non pulsans, sed durus & elasticus, veram sui non determinabat naturam. Eo igitur Emplastro Diabotanon tantummodo tecto, curam ad Phthisin Pulmonalem potissimum direxi. Spatio trium septimanarum nihil in tumore mutabatur; eo vero elapso sensim emolle-

lescebat, ita ut 17. Julii apostema perfectum referret, manifestaque puris fluctuatio genuinam tumoris naturam nunc determinare videretur.

Suspicio itaque indurati, scirrhosi, aut cujuscumque alius mali, prorsum evanuerat, certitudo apostematis aderat, adeoque ejusdem apertura vel ideo maxime suadenda erat, quod Pulmo suppuratus fortunato casu viam sibi extrorsum quandoque capessat; qua diu aperta internum ulcus demum evacuetur, & sanescat. Duos ejusmodi casus sub oculis præsentes habebamus; tertium, eumque tristem, lugentes, eo quod, contra monitum nostrum, Balneator salutare hoc incommodum præpostera sua arte delevisset, ægerque jam hectice consumeretur. Et quartum casum tractabamus, jam vel ideo desperatum, quod tumor a natura extror-

ſum ductus, ſed ruptus necdum, iniqua vero Chirurgi arte retropulſus, evanidusque, nunc eundem in locum a nobis revocari nullatenus poſſet.

Igitur tumorem aperuimus, pusque & album, & coctum, eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris parcius; in fundo autem durius quidquam ſupererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum eſſe concludentes, digeſtivum impoſuimus, & Empl. Diach. c. gum., ſcopo maturandi totum teximus. Biduo elapſo rediit. Horreſcebamus. Loco expectatæ maturationis pulſus ibidem fortiſſimus in tota lata baſi tumoris, digitumque repellens, obſervatur: digito vero per aperturam immiſſo horrendum Aneuryſma obſtupeſcimus. Itaque mox conſolidandæ aperturæ gratia Emplaſtrum ad Rupturas Fernelii impoſuimus, inte-

tegramque fere consolidationem spatio trium septimanarum obtinuimus. Deinde tumor Aneurysmatis sensim est imminutus, & in toto tumoris ambitu sub costis manifestum Aneurysma pulsationis vehementia percipitur. Ita ut quod primo detectum fuerit, id modo veluti appendix sit, quæ a magno sacco orta sese inter costarum cartilagines insinuaverit.

De industria bigam hanc Aneurysmatum communicare volui, ut patesceret 1mo. Nullum fere morbum esse, in quo tum facilius, tum turpius, decipiamur. 2do. Posse Aneurysma gigni sine ullo pulsu externo percepto; idque verosimiliter tunc, quando in eodem nascente, mox laminæ concreti cruoris se ejusdem applicant parietibus. 3^tio^. Posse in membrana adiposa, nascens Aneurysma tegente, inflammationem, sup-

putationemque, ab affrictu, nasci; & copiosum pus omnem ita motum suffocare, ut licet jam forsitan antea pulsatio quæpiam adverti potuisset, eadem nunc minime percipi queat. 4to. Posse etiam educto pure adhuc veram mali naturam latere, si tumor residuus, explicata ad num. 2. de causa, non pulset. 5to. Etiam educto pure fieri posse, ut in uno casu per duos dies, in altero per sex, copiosior cellulosa substantia, nondum consumta, debiliorem Aneurysmatis pulsationem, si qua adest, adhuc suffocet. 6to. Posse quoque reliquam hanc adiposam membranam in pus converti, atque integris sex diebus omnem Aneurysmatis suspicionem, suo effluxu, amovere. 7mo. Videri demum ablata resistentia, vel arteriam subito frangi, vitamque cum sanguine profundere; vel extendi ita, ut latens

olim,

olim, jam manifesta deprehendatur 8vo. Consultum esse, ut in posterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri, atque ambigui, dudum præcesserint, antequam pus adpareat; idque maxime iis in locis, ubi dura tubercula minus frequenter, quam quidem in collo v. g. aliisque glandulosis in locis, purulenta pro parte fieri solent; ut, inquam, hic consideratissime procedamus. 9no. Oportere demum, ut dediscant Chirurgi Medicos lacessere, ut quidem Publicis Actis fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intus latentia, versari duntaxat; se autem maxime externis, ideoque certis, occupari.

Cum optimo nostro Chirurgo *Leber* in hunc casum meditatus, cogitavi, num forte compressio externa hic non conduceret? Attentior vero

contemplatio nos docuit, vitium in externa arteria locum non habere, neque ejus ſedem, præciſe determinatam, ibi eſſe, ubi cartilagines jam junctæ firmam baſin præbeant. Veriſimile maxime ex figura rotunda eſſe, quod ſaccus ſit, qui per rimam inter binas cartilagines exurgat, emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercoſtalis, vel cujuspiam alius interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lanciſius* clare demonſtravit compreſſionem ſimili in caſu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc anguſtatis, ab omni externo molimine abſtinuimus. Quin & docuit eventus, ut mox monebam, pag. 197. id minime indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* Aneuryſmatis novum exemplum habeo. Rarius id deſcriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enarravi Tom. 4.

pag.

pag. 11. Alterum mox communicavi. Tertium autem ſic ſe habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proxime elapſi, narrans tres modo ſeptimanas eſſe, quod ſura ſiniſtra ſibi intumuiſſet; duas ſeptimanas, quod ad Poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit Aneuryſma arteriæ popliteæ eſſe, cujus mole venas comprimente, crus ad ſuram intumeſceret, & varicoſum fieret. Ab aliis poſtea relatum eſt hominem ab alto per multos gradus cecidiſſe, antequam de crure conqueri cepit.

Vena brachii ſecta eſt; ſerum lactis cum Pulpa Tamarindorum, Rob Sambuci, ac Nitro, copioſe datum; Decoctum adſtringens cruri circumpoſitum; Ligatura idonea, quæ ab omni parte ſaccum arctaret, Spir.

vini rect. intincta, adponebatur; & summa corporis in lecto quies imperata est. Ut autem exactius omnia peragerentur, hominem in Nosocomio servavi.

Hac Methodo sura intra quatriduum egregie curabatur; poplitæus vero tumor indies crevit, & pugni demum magnitudinem mole æquavit; ita ut mense exacto, omnis per compressionem illum curandi spes evanesceret. Unde demum ipsi serio declaravimus bina modo superesse, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, sive post calamitosum martyrium, sive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideo ambiguam diximus, quia & per se gravis ac periculosa est, & nesciebamus, quam alte inciperet dilatatio aneurysmatica; quæ quidem si amputato crure altior, vix con-

strin-

ſtringi idonea ligatura valeret; ſin autem adhuc ligari poſſet, tamen impulſu ſanguinis novum illico ſaccum formaret.

Reſpondit Lanio rem naturæ aliquantiſper committere ſe velle, & Noſocomio valedixit. Interea Balneatoris ſe curæ commiſit. Venam is ſecuit, multaque adplicuit. Tandem prima Auguſti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento, & intolerabilitate dolorum: enixe petens, quo recipi in Noſocomium, amputationemque inibi ſubire poſſet. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longe extenſiorem, inque latus productum eſſe; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore ſopirentur.

Hinc properandum eſſe rati ſumus. Amputationem, præſentibus iisdem fere Medicis atque Chirurgis,

qui

qui Lithotomiæ pag. 156. adſtiterant, aliisque, *D. Leber* ſpatio 7. minutorum abſolvit.

Quæſitum fuerat, utrum arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligatura, an *Fungi Agarici* adplicatione, obturaremus? Conſiderabamus ab una parte ligaturam arteriæ tutiſſimam quidem ſemper haberi; non raro tamen intercepto nervo, ejusve ramulis, convulſiones naſci, quibus ars non eſſet interno externove auxilio compeſcendis. Ab altera parte *Tom. 2. Acad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicis Agarici ſucceſſus in crurum amputatione. Hinc eo fere inclinaſſemus. Attamen *Pariſina* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hic de femoris amputatione ageretur, & quidem de eadem

lon-

longe altius, ne quid de ſacco reliqui faceremus, inſtituenda, ubi certe arteria longe majoris diametri eſſet; præterea cum exemplum in iisdem Actis *Pariſinis*, in Diſſert. *D. Louis*, pag. 395. referretur, quod Agaricum in amputato crure adeo inutilem demonſtraſſet, ut ſemihora elapſa totus adparatus auferendus eſſet, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri noluimus, ſed majorem ſaltem truncum arte ligandum eſſe, minores vero Agarici fungo obturari poſſe, unanimi conſilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & ſoliti pulveris adſtringentis loco totum vulnus Agarici fungi pulvere craſſe texit, Inſtrumentum tornatile quoque ad arteriam apte comprimendam adpoſuit.

Hoc pacto nos ab omni Hæmorrhagiæ metu exemtos credentes, turpi-

piter tamen nos elusos vidimus; trihorio ab operatione sanguine per universum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus fasciis novis super vetera adductis, arctiusque appresso stringente Instrumento, egoque Diacodio largiore, Hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, stitimus.

Saccus nunc erat amputata in parte examinandus. Arteria supra saccum naturalis magnitudinis demonstrabat amputationem debito peractam in loco esse. Arteria, non ut in casu pag. 190. descripto, uno latere, sed toto suo ambitu in saccum quaquavorsum extensum, abiverat, excrescente sepimento membranoso, sed sursum deorsumque abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens tota facci longitudine arctissime cum eodem

coive-

coiverat. Ipſumque Aneuryſma cum ſuperiore portione Gaſtrocnemii inſeparabiliter connatum erat. Unde hominem ita a motu minimo doluiſſe non mirabamur; quia ſaccus, nervusque, & muſculus, unam exhibebant, eandemque concretam, atque confuſam maſſam. Membrana porro ipſa poſtica ſacci, laterisque externi, adeo tenuis fuit, ut dum vi minima expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilata operatione, diſrumpi cito, ſubitamque facere mortem, debuiſſet.

Interim æger noſter una atque altera hora, poſtquam Hæmorrhagia ceſſaſſet, debilitari cepit, brevi dein frigeſcere, leviorem iterum Hæmorrhagiam pati, continuo vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli. Horis 25. ab operatione elapſis obiit.

Exa-

Examinavimus tunc ſerio amputationis locum. Ligatura arteriam majorem apte claudebat; nervum autem minime comprehendebat. Fungus vaſis ſuis per ſtrata adplicatus inventus eſt. Vulnus integrum pulvere fungi egregie, craſſiusque, tectum. Pectore aperto, cor maximum, at palleſcens, & vacuum. Vacua etiam omnia vaſa majora, arterioſa, venoſa; exiguum modo, gracilemque, polypum ſua in axi gerentia.

Hæmorrhagia inter operationem, ac trihorio poſt illam, nata, homo hic tantum amiſit cruoris, ut ſine vitæ diſpendio ultra amittere non potuerit. Levior poſtea per totum adparatum transſudatio abſtulit eum reliquum neceſſarium ſanguinem, vitamque ademit.

Opti-

Optime tamen cum provisum Hæmorrhagiæ videretur, tum Ligatura, tum Fungo, tum Instrumento, quæri potest an Fungi hujus viribus nimium non tribuamus? An vero in posterum forte præstaret majori arteriæ adplicare eundem, quia habet compressio suum punctum fixum ad os; reliquas autem duas, tresve arterias, imo etiam venam majorem, quæ, ligata arteria, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem Hæmorrhagiam producit, firma interceptione ligare?

§. V. Aneurysmata interna multa *Austria* habet. Plura curavimus Methodo descripta Tom. 4. pag. 29. multa vero incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, costarum remotarum, sterni elevati, motus aneurysmatici terribilis supra mammam dextram, sine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos pal-

liatis utcumque ærumnis ſolamur, omnem vigilantiam adhibituri, ut poſt fata eosdem examinemus. Mire interim quosdam levari ſequentia demonſtrant.

Juvencula fortis, toroſa, bene menſtruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiora ſterni dolere cepit, & quoddam Emplaſtrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid ſub cartilagine enſiformi tumere percepit, ad tactum dolere, ſimulque fortiter pulſare, & ſomnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingraveſcerent, venit primo ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & Aſſiſtentibus, eam examinans, deprehendi locum pulſantem, palmam manus fere æquantem eſſe, ſtanti quidem magis, minus vero jacenti, percipiendum. Malum ſenſim cepit nocte ingraveſcere, ac tandem gradus conſcendenti re-

ſpi-

ſpiratio fere omnis deficere. A paſtu quoque pejus habuit. Majo menſe minus, Junio parum, Julio nihil ultra femina doluit; pulſatio minime moleſta ſuperfuit modo. Ita quidem, ut jam optime comedat, tranquilliſſime dormiat, & graves ancillares labores, indefeſſa omnino, liberaque pectore, peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem ſumſit tota die ſerum lactis, cum Nitro, & Cremore Tartari; cubitum vero petens $\frac{1}{8}$ ſequentis: ℞. Pulp. Tamarind. Rob. Samb. Syr. Diacod. ā unc. 2. Laud. Liq. Syd. dr. 1½. Et quia etiam nauſeoſo ac debili ventriculo, tum & ſegniori alvo, proſpiciendum erat, ſumſit quovis quarto mane dr. med. Elect. Hieræ picræ. Optime ſe nunc habens, pergit ſero lactis cum melle quotidie uti, alterno autem die Paregorico.

Dubitabit forte quispiam, utrum hæc femina verum Aneurysma habuerit, an potius Deuteropathicum a Ventriculo, Pyloro, Pancreate? Idque 1mo. quia haud insolitum hic Medicos decipi, ut exemplis patuit, *Tom. 4. cap. de Aneur.* 2do. Quia signa adfuere hærentis cujuspiam labis in ventriculo, aut prope illum. 3^{tio}. Quia post multa solventia, & repetitam sæpius quartanam purgationem insigniter lucrata est ægra. Huic respondeo: Etiamsi res ita haberet, conferret vidisse, qua demum Methodo ambiguum hoc malum superetur. Attamen longe verosimilius Prothopaticam esse affectionem; cum morbus medium annum jam emensus esset, priusquam inciperet ventriculi incommoda sibi juncta habere; & antea cum optima functione naturali, solo tumore, dolore, ac pulsu consisteret.

Fe-

Femina 26. annorum menſe Auguſti 1758. brachia in altum, onus grave depoſitura, extendens, medio in pectore crepitum obſervabat. Paulo poſt ædemate totius corporis affecta eſt; quod copioſo Rob Sambuci dispuliſſe ſe credit. Tuſſis inde nata, ſputumque ſanguinis, veſpertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis a Tuſſi multum, a ſputo ſanguinis penitus, ubi liberata erat, conqueſta eſt 15. Martii 1759. interna, eaque violenta pulſatione os ſterni ſibi attolli videri. Examine inſtituto deprehendimus media, eaque inferiore ſterni parte tota, ejusmodi pulſum, ut digiti, vi quaſi, repellerentur. Cum adderet vehementius ibidem ſe ardere ac dolere, nec dorſo ultra incumbere poſſe, ſuſpicari Aneuryſma debuimus. Tandem pulſatio, tumorque magnus,

col-